

ERZURUM PEHLİVANLI KÖYÜ FOLKLORU

Mücahide Meryem BEDİR

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Prof. Dr. Yusuf Ziya SÜMBÜLLÜ

Erzurum – 2023

Her hakkı saklıdır

T.C.
ERZURUMTEKNİKÜNİVERSİTESİ
SOSYALBİLİMLERENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ERZURUM PEHLİVANLI KÖYÜ FOLKLORU

YÜKSEK LİSANS

Mücahide Meryem BEDİR

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Yusuf Ziya SÜMBÜLLÜ

ERZURUM-2023

ONAY

Mücahide Meryem BEDİR tarafından hazırlanan Erzurum Pehlivanlı Köyü Folkloru adlı bu çalışma 22.09.2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı	Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Emin ALTINIŞIK Erzurum Teknik Üniversitesi	Aslı Islak İmzalıdır
Danışman	Prof. Dr. Yusuf Ziya SÜMBÜLLÜ Erzurum Teknik Üniversitesi	Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Zehra KIMIŞOĞLU Kafkas Üniversitesi	Aslı Islak İmzalıdır

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım
22.09.2023

Doç. Dr. Serap Bedir KARA
Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada orijinal olmayan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu ve tezin erişim sürecine ilişkin aşağıdaki beyanımı kabul ediyorum.

22/09/2023

Mücahide Meryem BEDİR

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun /.../....tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun /.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun /.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim süresi ile ilgili bir kısıtlama bulunmamaktadır.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖNSÖZ	VI
ÖZET	VII
ABSTRACT.....	IX
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇALIŞMA İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

1.1. KONU	2
1.2. AMAÇ	3
1.3. KAPSAM VE SINIRLAR.....	3
1.4. YÖNTEM	4
1.5. PEHLİVANLI KÖYÜ	5
1.5.1. Tarihi	5
1.5.2. Coğrafi Yapısı ve İklimi.....	6
1.5.3. Nüfusu ve Ekonomik Yapısı	7
1.5.3. Kültürel Yapısı ve Turizm	7

İKİNCİ BÖLÜM

GEÇİŞ YÖNEMLERİ

2.1. DOĞUM.....	8
2.1.1. Doğum Öncesi.....	8
2.1.2. Doğum Sırası.....	22
2.1.3. Doğum Sonrası.....	26
2.1.4. Değerlendirme.....	46
2.2. SÜNNET	47
2.2.1. Değerlendirme.....	49
2.3. ASKERLİK VE ASKERLİK İLE İLGİLİ ADET VE İNANMALAR.....	50
2.3.1. Değerlendirme.....	52
2.4. EVLENME	52
2.4.1. Evlilik Öncesi.....	53
2.4.2. Düğün Sırası (Evlenme).....	81
2.4.3. Düğün Sonrası.....	98

2.4.4. Değerlendirme.....	101
2.5. ÖLÜM.....	102
2.5.1. Ölüm Öncesi.....	103
2.5.1. Ölüm Sırası	108
2.5.1. Ölüm Sonrası.....	110
2.5.1. Değerlendirme.....	137
2.6. GENEL DEĞERLENDİRME	138

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BAYRAM, TÖREN VE KUTLAMALAR

3.1. DİNİ BAYRAMLAR.....	140
3.1.1. Değerlendirme.....	143
3.2. MİLLİ BAYRAMLAR.....	144
3.2.1. Değerlendirme.....	145
3.3. KANDİLLER	146
3.3.1. Değerlendirme.....	147
3.4. HACI UĞURLAMA VE KARŞILAMA TÖRENLERİ	147
3.4.1. Hacı Uğurlama Gelenekleri.....	148
3.4.2. Hacı Karşılama Gelenekleri	148
3.4.3. Değerlendirme.....	148
3.5. MEVSİMLİK TÖRENLER.....	149
3.5.1. Hıdırellez.....	149
3.5.2. Nevruz	152
3.5.3. Yağmur Duası	154
3.5.4. Aşure Gelenekleri.....	156
3.5.5. Değerlendirme.....	156
3.6. GENEL DEĞERLENDİRME	157

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

HALK İNANIŞLARI

4.1. YATIRLAR VE ZİYARET YERLERİ İLE İLGİLİ İNANIŞLAR.....	159
4.1.1. Şeyh Efendi Hücresi.....	160
4.1.2. Gelin Kayası.....	164
4.1.3. Meryem Ana Kilisesi	164
4.1.4. Değerlendirme.....	165

4.2. KURBAN/ADAKLA İLGİLİ İNANIŞLAR.....	165
4.2.1. Değerlendirme.....	167
4.3. NAZAR/NAZARLIKLA İLGİLİ İNANIŞLAR	167
4.3.1. Değerlendirme.....	169
4.4. BÜYÜ/MUSKA İLE İLGİLİ İNANIŞLAR.....	169
4.4.1. Değerlendirme.....	172
4.5. UĞUR/UĞURSUZLUKLA İLGİLİ İNANIŞLAR	173
4.5.1. Değerlendirme.....	177
4.6. TABİAT OLAYLARIYLA İLGİLİ İNANIŞLAR	178
4.6.1. Su ile İlgili İnanışlar.....	178
4.6.2. Ateş ile İlgili İnanışlar.....	180
4.6.3. Dağ ile İlgili İnanışlar	181
4.6.4. Toprak ile İlgili İnanışlar	182
4.6.5. Ağaç ile İlgili İnanışlar.....	183
4.6.6. Gök Cisimleriyle İlgili İnanışlar	184
4.6.7. Değerlendirme.....	187
4.7. GÜNLERLE İLGİLİ İNANIŞLAR	187
4.7.1. Değerlendirme.....	189
4.8. RÜYA İLE İLGİLİ İNANIŞLAR	189
4.8.1. Değerlendirme.....	192
4.9. CİNLERLE İLGİLİ İNANIŞLAR.....	193
4.9.1. Değerlendirme.....	194
4.10. FALLARLA İLGİLİ İNANIŞLAR.....	194
4.10.1. Değerlendirme.....	196
4.11. HAYVANLARLA İLGİLİ İNANIŞLAR	196
4.11.1. Değerlendirme.....	204
4.12. CANLI VARLIKLARLA İLGİLİ DİĞER İNANIŞLAR.....	204
4.12.1. Değerlendirme.....	206
4.13. CANSIZ VARLIKLARLA İLGİLİ DİĞER İNANIŞLAR.....	206
4.13.1. Değerlendirme.....	208
4.14. GENEL DEĞERLENDİRME	208

BEŞİNCİ BÖLÜM

HALK MUTFAĞI

5.1. HALK MUTFAĞI	210
5.1.1. Yiyecek Türleri ve Yapılışları.....	210
5.1.2. İçecek Türleri ve Yapılışları.....	217
5.1.3. Yiyecek ve İçeceklerin Korunması	217
5.1.4. Kışlık Hazırlanan Yiyecekler	219
5.1.5. Mutfak Araç ve Gereçleri.....	220
5.1.6. Sofra Gelenek ve Görenekleri	221
5.2. GENEL DEĞERLENDİRME	222

ALTINCI BÖLÜM

HALK BİLGİSİ

6.1. HALK SAĞALTICILIĞI	224
6.1.1. Halk Hekimliği.....	224
6.1.2. Halk Veterinerliği.....	228
6.2. HALK METEOROLOJİSİ VE HALK TAKVİMİ.....	229
6.3. HALK HUKUKU.....	231
6.3.1. Evlilikle İlgili Konular	231
6.3.2. Miras Hukuku.....	232
6.3.3. Adam Öldürme ve Yaralama	233
6.3.4. Kan Davası	233
6.3.5. Borç	233
6.4. HALK MATEMATİĞİ	233
6.4.1. Ölçü Birimleri	234
6.4.1. Zaman Birimleri	234
6.5. HALK EKONOMİSİ.....	235
6.5.1. Meyvecilik.....	235
6.5.2. Sebzecilik	236
6.5.3. Arıcılık	237
6.5.4. Hayvancılık	237
6.5.5. Balıkçılık	238
6.6. HALK ZANAATLARI.....	238
6.7. HALKIN GİYİM VE KUŞAMI	239

6.7.1. Kadın Giyimi.....	239
6.7.2. Erkek Giyimi.....	240
6.7.3. Çocuk Giyimi	241
6.8. OYUN, EĞLENCE VE SPOR.....	242
6.8.1. Çocuk Oyunları	242
6.8.2. Bilgi Beceri Tahmin Oyunları.....	252
6.8.3. Dayanıklılığa ve Güce Dayanan Oyunlar	254
6.8.4. Oyuncaklarla Oynanan Oyunlar.....	256
6.8.5. Hedefe Atışlı Oyunlar	259
6.8.6. Yumurtayla Oynanan Oyunlar	260
6.8.7. Büyüklerin Oyunları ve Eğlenceler.....	261
6.8.8. Geleneksel Sporlar	264
6.9. HALK MİMARİSİ	266
6.9.1. Yapım Teknikleri ve Kullanılan Araçlar.....	266
6.9.2. Ev Eşyaları ve Kullanılışları	267
6.10. GENEL DEĞERLENDİRME	268
SONUÇ	270
KAYNAKLAR	272
EKLER	281

ÖNSÖZ

Bu çalışma, geleneksel köy yaşamının zenginliğini ve köklü kültürel değerlerini incelemeyi amaçlayan, "Erzurum Pehlivanlı Köyü Folkloru" adlı yüksek lisans tezidir.

Halk folkloru, binlerce yıldan bu yana toplumların kimliklerinin bir parçası olmuştur. Her bir köy, kendi benzersiz gelenekleri, ritüelleri, el sanatları ve öyküleriyle birlikte; köy halkının kolektif hafızasını yansıtan eşsiz bir dünya sunar. Erzurum Pehlivanlı köyü de bu mirasa katkıda bulunan, geleneksel değerlerini muhafaza etmeye çalışan ve gelecek nesillere aktarmayı hedefleyen önemli bir örnektir.

Bu tez, araştırmacının titizlikle yürüttüğü saha çalışmaları, sözlü tarih görüşmeleri, belge incelemeleri ve kaynak analizleri gibi yöntemlerle hazırlanmıştır. Erzurum Pehlivanlı köyünün halk kültürü üzerine yapılan bu derinlemesine inceleme, gelecekteki çalışmalar için temel teşkil edecek ve bu özel topluluğun geçmişine ve kimliğine ışık tutacaktır. Ayrıca, bu çalışmanın bilimsel alanda yeni ufuklar açmasını ve halk kültürü üzerine yapılan çalışmalara değerli katkılar sağlamasını umut ediyoruz.

Bu tezin oluşumunda emeği geçen başta danışman hocam Prof. Dr. Yusuf Ziya SÜMBÜLLÜ' ye, sevgili eşim Deniz BEDİR' e, aileme, Pehlivanlı köy halkına ve bu çalışmanın hayata geçirilmesinde destek olan herkese kalpten teşekkürlerimi sunarım.

Kendi topraklarının zengin halk kültürünü anlamak isteyen herkese tezimin ilham vermesi dileğiyle...

Mücahide Meryem BEDİR
Erzurum-2023

ÖZET
YÜKSEK LİSANS
ERZURUM PEHLİVANLI KÖYÜ FOLKLORU
Mücahide Meryem BEDİR
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Yusuf Ziya SÜMBÜLLÜ
2023, (308) sayfa

Jüri: Prof. Dr. Yusuf Ziya SÜMBÜLLÜ (Danışman)
Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Emin ALTINIŞIK (Üye)
Dr. Öğr. Üyesi Zehra KIMIŞOĞLU (Üye)

Bu araştırma, Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Erzurum ilinin Tortum ilçesine bağlı Pehlivanlı köyünün folkloru üzerine yapılmış bir incelemedir. Pehlivanlı köyü, kendine özgü doğal güzelliklerinin yanı sıra zengin kültürel değerleri ile dikkat çekmektedir. Bu çalışma, köy halkının yaşam tarzı, değerleri, inançları ve geleneklerini kuşaktan kuşağa aktaran halk kültürünü derinlemesine anlamak ve belgelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada, halk kültüründe önemli bir yere sahip olan geçiş dönemleri olan doğum, ölüm, evlenme, sünnet ve askerlik gibi olaylara özel bir önem verilmiştir. Bu dönemlerdeki pratikler, törenler ve kutlamalar, köy halkının birlik ve dayanışma içindeki yaşam biçimini yansıtmaktadır. Aynı şekilde, halk bilgisi kapsamında yer alan inanışlar, çocuk oyunları, hastalıklara uygulanan tedavi yöntemleri, el sanatları, misafirlik âdetleri, halkın eşsiz yeme-içme kültürü, halk takvimi ve halk meteorolojisi gibi unsurlar da köyün zengin halk kültürünü beslemektedir.

Araştırma sürecinde derleme yöntemi kullanılmış ve köy halkıyla yapılan görüşmeler ve katılımlı gözlem tekniği ile veriler toplanmıştır. Kaynak kişilerle yapılan görüşmelerde, sorular yönlendirilerek bilgiler detaylı bir şekilde elde edilmiştir. Elde edilen veriler, yazılı kaynaklarla desteklenmiş ve analiz edilerek Pehlivanlı köyünün halk kültürü üzerine kapsamlı bir inceleme yapılmıştır.

Araştırmanın sonuçlarına göre, Pehlivanlı köyünün halk kültürü, geçmişten günümüze uzanan köklü bir mirası temsil etmektedir. Ancak, nüfusunun azalması ve genç nüfusun şehir merkezlerine göç etmesi gibi faktörler, tarım ve hayvancılık gibi geleneksel geçim kaynaklarının azalmasına neden olmuştur. Bu durum, köyün ekonomik yapısını

etkilemiş ve kültürel değerlerin gelecek nesillere aktarılması konusunda yeni sorunlar ortaya çıkarmıştır.

Bu araştırma, Pehlivanlı köyünün kültürel mirasını koruma ve yaşatma çabalarına katkı sağlamayı ve gelecek nesillerin bu değerleri özümsemesi için farkındalık oluşturmayı hedeflemektedir. Ayrıca, bölgedeki diğer toplumların da kültürel çeşitliliğin önemini anlamalarına ve kendi gelenek ve değerlerini yaşatmalarına ilham olmak amacıyla oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Pehlivanlı köyü, Folklor, Geçiş dönemleri, Gelenek-görenek.

ABSTRACT
MASTER'S THESIS
ERZURUM PEHLİVANLI VILLAGE FOLKLORE

Mücahide Meryem BEDİR

Advisor: Prof. Dr. Yusuf Ziya SÜMBÜLLÜ

2023, (308) page

Jury: Prof. Dr. Yusuf Ziya SÜMBÜLLÜ (Consultant)

Asst. Prof. Dr. Muhammet Emin ALTINIŞIK (Member)

Asst. Prof. Dr. Zehra KIMIŞOĞLU (Member)

This research is a study on the folklore of Pehlivanlı village in the Tortum district of Erzurum province, located in the Eastern Anatolia Region of Turkey. Pehlivanlı village draws attention with its rich cultural values and unique natural beauties. This study aimed to understand and document the folk culture that conveys the lifestyle, values, beliefs, and traditions of the village people from generation to generation.

In the research, special attention was paid to events such as birth, death, marriage, circumcision, and military service, which are transitional periods that have an important place in folk culture. The practices, ceremonies, and celebrations during these periods reflect the way of life of the village people in unity and solidarity. Likewise, elements such as beliefs, children's games, treatment methods applied to diseases, handicrafts, hospitality customs, unique food and beverage culture of the people, folk calendar, and folk meteorology, which are within the scope of folklore, also feed the rich folk culture of the village.

The compilation method was used in the research process, and data were collected through interviews with village people and participant observation techniques. In the interviews with the source persons, direct questions obtained information in detail. The data obtained were supported and analyzed with written sources, and a comprehensive analysis was made of the folk culture of Pehlivanlı village.

According to the research results, the folk culture of Pehlivanlı village represents a deep-rooted heritage from the past to the present. However, factors such as the decrease in population and the migration of the young population to urban centers have led to a decrease in traditional livelihoods such as agriculture and animal husbandry. This situation

has affected the economic structure of the village and created new problems in transferring cultural values to future generations.

This research aims to contribute to the efforts to protect and preserve the cultural heritage of Pehlivanlı village and to raise awareness for future generations to assimilate these values. It also aims to help other communities in the region to understand the importance of cultural diversity and to keep their traditions and values alive.

Key Words: Pehlivanlı village, Folklore, Transition periods, Customs and traditions.

GİRİŞ

Anadolu, her karışında çeşitli kültürel öğeleri içinde barındıran, olabildiğince zengin bir coğrafyanın adıdır. Bu coğrafya, dün olduğu gibi bugün de kültürel laboratuvar olma niteliğini korumaktadır ki çalışmamızın özünde de bu kültürel doku bulunmaktadır. Türkiye'nin her köşesi, kendi içinde binlerce yıllık hikayeleri, gelenekleri ve ritüelleri barındırır. Erzurum, bu zenginliklerin merkezi olarak tarihin farklı dönemlerinden izler taşıyan; doğal güzellikleri, mimari yapıları ve halk kültürüyle dikkat çeken bir şehirdir (Denk ve Mil, 2016:07-15).

Erzurum'un Pehlivanlı köyü, şehrin bu çeşitliliğini ve zenginliğini yansıtan küçük bir aynadır. Yapılan araştırma, Pehlivanlı köyünün halk kültürünü mercek altına alarak, bu benzersiz kültürel mirası tanıtmayı ve anlamayı amaçlamaktadır. Köyde yaşayan insanların günlük yaşamları, gelenekleri, törenleri, halk inanışları; Türkiye'nin genel kültürel yapısının yanı sıra yerel özelliklerin ve zenginliklerin de bir göstergesidir. Bu araştırma; Pehlivanlı köyü halk kültürünün nasıl şekil aldığını, korunduğunu ve yeni nesillere nasıl aktarıldığını aydınlatmayı hedeflemektedir.

Çalışmamız, ana hatları ile girişi takiben beş ana bölüm ile bu ana bölümlere bağlı alt başlıklardan oluşmaktadır. Birinci bölümde: Doğum, evlilik, ölüm, sünnet, askerlik ilgili adet ve inanmalar işlenmiştir. İkinci bölümde: Dini Bayramlar, milli bayramlar, kandiller, hacı uğurlama ve karşılama törenleri ve mevsimlik törenler ele alınırken, üçüncü bölümde yatırlar ve ziyaret yerleri, kurban/adak, nazar/nazarlık, büyü/muska, uğur-uğursuzluk-bereket, tabiat olayları, günler, rüya, cinler, fallar, hayvanlar, canlı varlıklar ve cansız varlıklarla ilgili inanışlar hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmamızın dördüncü bölümünde: halk mutfacı genel başlığı altında yiyecek türleri ve yapıları, içecek türleri ve yapıları, yiyecek ve içeceklerin korunması, kışlık hazırlanan yiyecekler, mutfak araç ve gereçleri başlıkları ele alınmıştır. Çalışmamızın beşinci bölümünde: halk bilgisi başlığı altında; halk sağaltıcılığı, halk meteorolojisi ve halk takvimi, halk hukuku, halk matematiği, halk ekonomisi, halk zanaatları, halkın giyim kuşamı, oyun, eğlence ve spor ve halk mimarisi başlıklarına yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇALIŞMA İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

1.1. KONU

Kültür, bir topluluk, toplum veya insan grubunun paylaştığı sanat, felsefe, literatür, yaşam tarzı, yasalar, normlar, gelenekler, inançlar, değerler ve bilgiler gibi bir dizi maddi ve manevi unsurları kapsar. Kültür, insanların düşündüğü, inandığı, davrandığı, iletişim kurduğu ve dünya ile etkileşimde bulunduğu şeyi şekillendirir. Ayrıca, insanların yaşamları boyunca öğrendikleri, aktardıkları ve geliştirdikleri sosyal bir miras olarak da tanımlanabilir. İnsanlar kültürel öğelerini kuşaktan kuşağa aktararak halk kültürünü oluşturur (Karakaş, 2006:243-250). Bu değerlerin süreklilik arz etmesi ve toplumda kabul görmesi, bir bütün olarak kültürün bir parçasını oluşturur. Bu bağlamda, Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Erzurum ilinin Tortum ilçesi, kendine özgü halk kültürüyle dikkat çeker.

Özellikle Tortum ilçesine bağlı Pehlivanlı köyü, muhteşem doğal güzellikleri kadar zengin kültürel değerleriyle de ön plana çıkmaktadır. Köy halkı, hayatın doğal akışında geçiş dönemlerine özel bir önem atfeder. Doğumdan başlayıp ölüme kadar geçen süreçler, yaşanan ritüel ve kutlamalarla, halkın kendi bilgisine bağlı pratiklerle yoğrulur.

Bu araştırmada, Pehlivanlı köyünde yaşayan halkın barındırdığı kültürel değerler halk kültürü açısından incelenmiştir. Özellikle geçiş dönemleri; doğum, ölüm, evlenme, sünnet ve askerlik gibi önemli anlardaki pratikler, törenler ve kutlamalar, köy halkının birlik ve dayanışma içindeki yaşam biçimini yansıtır. Halk bilgisi kapsamında yer alan inanışlar, yöredeki çocukların oyunları, hastalıklara uygulanan tedavi yöntemleri, geleneksel el sanatları, misafirlik âdetleri, halkın eşsiz yeme-içme kültürü, halk takvimi ve halk meteorolojisi gibi unsurlar da köyün zengin halk kültürünü besler (Türkdoğan, 1092:587-597).

Gelenekten geleceğe uzanan bu kültürel miras, Pehlivanlı köyünün ve dolayısıyla Erzurum'un zengin kimliğini taşır. Bu makalede yer alan değerler, halkın ortak belleğinin bir yansımasıdır ve gelecek nesillerin de bu mirası yaşatma ve koruma sorumluluğunu taşıyacakları vurgulanmalıdır.

Sonuç olarak, Pehlivanlı köyündeki halk kültürü, geçmişten günümüze uzanan köklü bir mirası temsil ederken, gelecekte de toplumun özgün kimliğini koruyacak önemli

bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Kültürel çeşitlilik, toplumların zenginliğini ve değerini artıran bir hazinedir ve bu mirasın yaşatılması, korunması ve gelecek nesillere aktarılması büyük bir önem taşır.

1.2. AMAÇ

Bu çalışmanın amacı, Erzurum'un Tortum ilçesine bağlı Pehlivanlı köyünde yaşayan halkın barındırdığı kültürel değerleri halk kültürü açısından detaylı bir şekilde incelemektir. Özellikle geçiş dönemleri olarak adlandırılan doğum, ölüm, evlenme, sünnet ve askerlik gibi hayatın önemli anlarında gerçekleşen süreçlerin, pratiklerin, törenlerin ve kutlamaların yanı sıra, halk bilgisi kapsamında yer alan inanışlar, çocuk oyunları, hastalıklara uygulanan tedavi yöntemleri, el sanatları, misafirlik âdetleri, yeme-içme kültürü, halk takvimi, halk meteorolojisi ve halk mimarisi gibi unsurları incelemek ve kaydetmektir.

Bu araştırma, Pehlivanlı köyündeki halkın geleneklerini ve kültürel mirasını anlamak, geçmişten günümüze uzanan köklü kültürel değerleri belgelemek ve gelecek nesillerin bu değerleri yaşatma ve koruma süreçlerine katkı sağlamak amacıyla yürütülmektedir. Ayrıca, Tortum ilçesindeki halk kültürünün bölgenin zengin kültürel mozaigi içindeki yerine dikkat çekmek ve toplumların kültürel çeşitliliğinin önemini vurgulamak da bu çalışmanın hedeflerindendir.

Araştırma sonuçları, Pehlivanlı köyündeki halkın yaşam biçimini ve kültürel değerlerini daha iyi anlamamıza, bu değerleri koruma ve yaşatma çabalarına katkı sağlamamıza ve kültürel mirasın toplumun kimliğini koruyan önemli bir unsur olduğunu vurgulamamıza yardımcı olacaktır. Ayrıca, elde edilen bulgular, halk kültürü alanında yapılan diğer çalışmalara da katkı sağlayacak ve bölge kültürünün daha geniş bir perspektifle ele alınmasına zemin hazırlayacaktır.

1.3. KAPSAM VE SINIRLAR

Bu çalışma, Erzurum'un Tortum ilçesine bağlı Pehlivanlı köyünde yaşayan halkın kültürel değerlerini halk kültürü açısından incelemeyi amaçlamaktadır. Ancak, araştırma sürecinde bazı sınırlılıklar ve kısıtlamalar bulunmaktadır, bu da çalışmanın sonuçlarına etki edebilecek bazı faktörlerin göz ardı edilmesine neden olabilir. Bu sınırlılıklar şu şekildedir:

Katılımcı Sayısı ve Örneklem Seçimi: Araştırma, Pehlivanlı köyünde yaşayan halkın geniş bir kesimini temsil etmesi amacıyla yapılmıştır. Ancak, katılımcı sayısı ve

örneklem seçimi sınırlıdır. Kültürel değerlerin farklı yaş grupları, cinsiyetler ve meslek grupları arasında farklılık gösterme olasılığı göz önünde bulundurulmalıdır.

Zaman Sınırlaması: Araştırma süreci, belirli bir zaman dilimi içinde gerçekleştirilmiştir. Pehlivanlı köyünde halk kültürü zamanla değişebilir ve yeni unsurlar eklenmiş veya eski unsurlar kaybolmuş olabilir. Bu çalışma, belirli bir zaman dilimine odaklandığından dolayı köyün kültürel değişimlerinin tamamını kapsamayabilir.

Dil ve Kültürel Engeller: Araştırma, yerel halkla yapılan anketler, mülakatlar ve gözlem yoluyla gerçekleştirilmiştir. Yerel dile ve kültüre yabancı olan araştırmacılar, bazı dil ve kültürel engellerle karşılaşabilir ve bu durum verilerin tam anlamıyla anlaşılmasını zorlaştırabilir.

Kaynak Sınırlılıkları: Araştırma sırasında ulaşılabilir kaynaklar ve literatür sınırlı olabilir. Bölgeye özgü gelenekler ve halk kültürü ile ilgili yazılı kaynakların yetersizliği, araştırmanın bazı yönlerinin tam olarak anlaşılmasını zorlaştırabilir.

Öznel Değerlendirmeler: Araştırmada kullanılan anket ve mülakatlar gibi yöntemlerde, katılımcıların öznel değerlendirmeleri ve yanıtlarındaki farklılıklar, sonuçların nesnel olmasını engelleyebilir.

Bu sınırlılıkların farkında olmak, çalışmanın sonuçlarının yorumlanmasında dikkate alınması gereken önemli hususlardır. Bu kısıtlamalar göz önünde bulundurularak, elde edilen bulguların ve çıkarımların dikkatli bir şekilde değerlendirilmesi ve sonuçların genelleştirilmemesi önemlidir.

1.4. YÖNTEM

Çalışmaya başlamadan önce literatür taraması yapılmış, konu ile ilgili daha önce hazırlanmış olan yüksek lisans ve doktora tezleri incelenmiş, bu tezlerden yararlanılarak bir taslak oluşturulmuştur. Hazırlanan taslakla başlıklar oluşturulmuş, yöre halkıyla görüşmeler yapılmıştır. Bu başlıklardan hareketle derleme sırasında Pehlivanlı halkından oluşan 100 kişilik örneklem grubuna bazı sorular yöneltilmiştir. Sorulara verilen cevaplar doğrultusunda yeni soruların ortaya çıktığı görülmüş ve bunlara da cevap aranarak konuların kapsamı genişletilmiştir. Anlaşılamayan sorular açıklanarak daha doğru cevaplar alınmaya çalışılmıştır. Yakın çevreden olan kaynak kişilerle yapılan görüşmelerde sohbet anında bazı bilgiler ortaya çıkmış olduğundan sorularla sınırlandırılmadan konulara yönelik bilgiler elde edilmiş ve anında kaydedilerek çalışmamıza aktarımı sağlanmıştır.

Görüşmelerde kaynak kişilerin izni alınarak sorulara verilen cevaplar ses kayıt cihazı ve akıllı telefonlarla kayıt altına alınmıştır. Bu sayede hem zamandan tasarruf sağlanmış hem de daha çok bilgiye ulaşılmıştır. Görüşme sırasında konu ile ilgili uygulamalar yapılarak da katılımlı gözlem tekniği uygulanmıştır. Bazı çocuk oyunları ve yöresel yemekler görüşülen kişilerle birlikte tarafımızdan icra edilerek daha net bilgi aktarımı yapılmış, çalışmamıza adım adım kaydedilmiştir. Ayrıca elde edilen bilgiler yazılı kaynaklardan yararlanılarak desteklenmiştir.

Çalışmamızda ana hatları ile Sedat Veyis Örnek'in "Köy-Kent Monografisi" çalışma planı esas alınmıştır. Ancak ilgili monografinin Anonim Halk Edebiyatı ve Halk Tiyatrosu başlıkları yürütülmekte olan başka bir lisansüstü çalışmaya konu olduğundan bu çalışmanın sınırları dışında bırakılmıştır.

1.5. PEHLİVANLI KÖYÜ

1.5.1. Tarihi

Pehlivanlı köyü, Erzurum'un Tortum ilçesine bağlı bir köydür ve geçmişi oldukça zengindir. Köyün eski adı Vihik'tir ve tarihsel olarak göçebe Türkmen boylarının yaşadığı bölgelerden biri olarak bilinir. Rivayete göre, Bizans İmparatorluğu döneminde bir derebeyin adına ziyafet verildiği anlatılmaktadır. Daha sonraki dönemlerde Trabzon Rum Pontus Devleti ve Gürcülerin yönetimine geçtiği düşünülmektedir. Pehlivanlı köyünde bulunan tarihi köprü, gözetleme kulesi ve çevredeki diğer tarihi kalıntılar, köyün çok eski zamanlardan beri yerleşim yeri olarak kullanıldığını göstermektedir. Selçukluların Anadolu'ya yerleşmesiyle birlikte köy ve çevresindeki baskılar sona ermiş ve bölge Osmanlı İmparatorluğu'nun eline geçmiştir. Ancak, 93 Harbi olarak adlandırılan Osmanlı-Rus savaşları sırasında 1878 yılında kısa bir süreliğine Rusların eline geçmiştir. Ancak, Gazi Muhtar Ahmet Paşa tarafından geri alınarak yeniden Osmanlı Devleti'nin eline geçmiştir (Kasapoğlu, 2012).

Dünya Savaşı sırasında Rus tehdidi ile karşılaşan köy, Rus işgaline uğramış ve Ermeni çetelerinin bölgede etkin olmaya başlamasıyla zor günler geçirmiştir. Ancak 15. Kolordu'nun yardımıyla 1918 yılında Ermenilerden temizlenmiştir. Bu tarihten itibaren Vihik ve çevresi Türk bayrağı altında yaşamına devam etmiştir. 1953 yılında köyün adı, burada yetişen pehlivanlar ve güreşe olan tutkusu nedeniyle "Pehlivanlı" olarak değiştirilmiştir. Pehlivanlı köyü, 1989 yılında belediye statüsü kazanmış, daha sonra 2012

yılında çıkan 6360 sayılı yasa ile mahalleye dönüştürülmüştür. Ancak halk hala köyü Vihik olarak bilmekte ve eski adını kullanmaktadır, bu durum halkın alışkanlıklarının etkisini göstermektedir (Kasapoğlu, 2012).

1.5.2. Coğrafi Yapısı ve İklimi

Pehlivanlı köyü bölgenin tipik coğrafi yapısına sahiptir. Bölgede yaylalar, vadiler ve dağlar sıkça görülür. Dağların ve yaylaların eteklerinde köyler yer alır ve tarım ve hayvancılıkla uğraşan halk, bu doğal zeminin sağladığı imkanlardan yararlanır. Doğu Anadolu Bölgesi'nin bitki örtüsü, dağlık ve yüksek rakımlı olması nedeniyle çeşitlilik gösterir. Yüksek dağlar ve yaylalar, çoğunlukla alpin çayırlar ve otlarla kaplıdır. Aynı zamanda çam, köknar, meşe, ardıç gibi ağaç türleri de yaygındır. Pehlivanlı köyü, dağlık bir bölgede bulunur ve toplam alanı yaklaşık 100 kilometrekareye yayılmıştır. Bu dağlık alanda, ormanlar ve doğal bitki örtüsü yaygın olarak görülürken, vadilerde tarım arazileri ve meyve bahçelerine daha sık rastlanır. Köyün en belirgin dağı, Artvin iline sınır olan Karadağ'dır. Köyün dışında, Sıpkaç, Kozin, Gürgül ve Pekçam gibi birkaç yayla şeklinde mera alanları da bulunur. Ancak, köyün yatak düzeyinde yer alması nedeniyle sulanabilir arazisi kısıtlıdır. Genellikle tepeler ve kayalıklar arasında bulunması, köyün suyunun tamamının aşağıda birikmesine neden olur. Ancak, bu sulama problemi 2020-2022 yılları arasında yapılan suni gölet ile çözülmüştür (Koday & Erhan, 2009:47-66; Kasapoğlu, 2012).

Şekil 1

Pehlivanlı köyüne ait uydu görüntüsü (Google Maps)

1.5.3. Nüfusu ve Ekonomik Yapısı

2020 yılında 1.364 olan nüfusu her geçen gün azalan Pehlivanlı köyünün 2022 yılı nüfus sayım verilerine göre toplam nüfusu 963'tür. Bu sayının 451 (%46,8)'ini erkek, 512 (%53,2)'sini ise kadın nüfusu oluşturmaktadır. Köy halkı geçmişten günümüze kadar genellikle tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlamaktadır. Genç nüfusun yüksek olduğu geçmiş dönemlerde üretilen meyve ve sebzeler Tortum ilçesine ve Erzurum şehir merkezine nakliye edilerek pazarlanmaktaydı. Günümüzde köyde bulunan genç nüfusun azalmasına paralel olarak köy içerisindeki tarım ve hayvancılık faaliyetleri de azalmıştır. Kış aylarında genellikle, Erzurum ilinde ya da çeşitli illerde çalışan köy halkı; yaz aylarında köyde ikamet etmektedir (Nufushane, 2023).

1.5.4. Kültürel Yapısı ve Turizm

Yerleşkenin kültürel dokusuna ilişkin çalışmamızın alt başlıklarında ayrıntılı malumat verilmiş olduğundan biz burada sadece köyün kültürel dokusunun hakkında kısa bilgi vermeyi makul görüyoruz. Pehlivanlı köyü, Erzurum'un Tortum ilçesinde yer alan tarihi ve kültürel zenginlikleriyle ünlü bir köydür. Bu köy geleneksel yaşam tarzını koruyan Tortum ilçesinin güzide yerleşim yerlerinden birisidir. Diğer köylere kıyasla daha çok turistik yerlere sahiptir. Örneğin, Alabalık Çiftliği ve Meryem Ana Kilisesi (Taş Camii) burada yer almaktadır. Ayrıca temiz havası ve doğal güzellikleriyle özellikle yaz aylarında yerli ve yabancı turistlerin uğrak yeri olmayı başarmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

GEÇİŞ DÖNEMLERİ

2.1. DOĞUM

İnsan hayatında üç ana geçiş dönemi vardır. Bunlar doğum evlilik ve ölümdür. Her birinin bazı alt bölümleri vardır ve bu üç önemli aşamanın etrafında pek çok inanç, gelenek, töre bulunmaktadır. Dini ve büyüsel bir araya toplanmış ve söz konusu geçişler bunlara bağlanmıştır. Bu dönemlerdeki tüm uygulamaların amaçları, bu geçiş döneminde kişinin yeni statüsünü belirlemek ve yeni duruma çabucak uyum sağlamasını kolaylaştırmaktır (Örnek, 1995:131). Birçoğu işlevini yitirmiş olan bu inanışlar Türk inanç sistemindeki inanışlardan oluşmaktadır (Artun, 1998:4-28).

Geçiş dönemlerinden ilki olan doğum hayatın başlangıcıdır. İlk insandan kıyamete kadar devam edecek olan üreme, şüphesiz yaşamın bir gereğidir. Neslin devamı, insanın üremesi, çocuk sevgisi doğuştan gelen bir ihtiyaçtır. Aslında çocuk sahibi olamayan çiftlerin evlat edinmesi bu durumun bir zorunluluk olduğunun göstergesidir. Doğum ile ilgili her yörede benzer ya da farklı olmak üzere birçok uygulama görülür (Başçetinçelik, 1998:27).

2.1.1. Doğum Öncesi

Doğum tüm toplumlar için önemli bir geçiş sürecidir. Doğum soyun devamıdır, Aile kavramında anne babanın saygınlığını artıran bir olgu olarak görüldüğü için, doğum olayını en baştan en sağlam temellere oturtmak insanlar için hep hassasiyet oluşturmuştur. Doğumla ilgili uygulamalar gebelik öncesi dönemde başlar. Hamile kalamayan kadına hamile kalması için ya da erkek çocuk isteyen kadına erkek çocuğunun olması için uygulanan bazı yöntemler vardır. Bu yöntemlerin başarılı sonuçlar vermesi bu uygulamaların uzun yıllar devam etmesine sebebiyet vermiştir. Günümüzde tıp alanındaki gelişmelerden insanların daha fazla bilgi sahibi olmalarına kadar birçok neden bu uygulamaları azaltsa da hala azımsanamayacak durumdadır. Ayrıca bunlar kültürümüzün önemli bir kısmını oluşturmaktadır (Şişman, 2001:39).

2.1.1.1. Kısırlığı Giderme

Doğum olayının gerçekleşebilmesi için öncelikle çocuk sahibi olmaya engel durumların ortadan kaldırılması gerekir. Toplumda kadının saygınlığı ve değeri açısından,

anne olabilmesi oldukça önemlidir. Bir kadın, çocuk sahibi olamamışsa, önce eşinin ailesi ve ardından toplum tarafından verimsiz bir ağaç veya çorak bir toprak gibi görülebilir (Acıpayamlı, 1974:13). Bu durum, eski Türk örf ve adetlerinde de benzer şekilde değerlendirilmiştir. Dede Korkut Hikâyelerinde, Hanlar Hanı Bayındır'ın Oğuz beyleri için düzenlediği toyda, çocuğu olmayan kişilere kara otağa yerleşmeleri tavsiye edilirken, çocuğu olanlara ise ak otağa yerleşmeleri önerilir. Bu, eski Türk toplumunda çocuksuz ailenin yeri hakkında bir göstergedir (Ergin, 2017:21).

Sadece toplumsal açıdan değil, dini açıdan da evlilik ve üreme teşvik edilmiştir. Hz. Muhammed'in "Evleniniz! Zira ben, diğer ümmetlere karşı sizin çokluğunuz ile iftihar edeceğim" diyerek, insanların evlenip çocuk sahibi olmaları gerektiğini ifade etmesi bu konuda önemli bir örnektir. Bu nedenle, evli çiftlerden hemen çocuk beklenir ve kısırlık olumsuz karşılanır (Çiftçi, 2018:193-199).

Kadının hamile kalabilmesi için çeşitli çareler ve yöntemlere başvurulur. Erkeğin kısırlığına çok ihtimal verilmediği için bu yöntemler genellikle kadınlar üzerinde denenmiştir (Biçer, 1991:5).

Anadolu'da da kısırlığı giderme adına bazı ritüeller uygulanmıştır. Bu anlamda örneğin Gaziantep'te bir kadının aylarca hatta yıllarca hamile kalamaması üzerine kadın ebeye baktırılır. Ebe; kadının belini ovalar, arkasından kavrayarak, belini iyice sarsacak biçimde sallar ve "mecleme" adı verilen bir tür yakı yapıştırır. Bu yöntem işe yaramazsa tarlalardaki çiçekler ve otlar suda kaynatıldığında açığa çıkan gazlar üreme organına doğru bırakılır. Bu İşleme "tütsü verme" denir (Güzelbey, 1981:23). Bursa'da ise meclemeye benzer olarak "kasık sarma" veya "kasık çekme" adı verilen bir işlem uygulanmaktadır. Çocuğu olmayan kadının rahminin düşük olduğuna inanılarak göbeği sirkeli bez veya kemerle sıkıca sarıldıktan sonra çiftler bir araya gelir. Erzurum'da da pişirilen yumurta, kısırlığını iyileştirmek için ılık bir şekilde rahme yerleştirilir ve kırk değirmenden kırk günde, kırk farklı su alınarak kadına içirilir (Taş, 1994:199). Samsun yöresinde ise çocuğu olmayan kadın kaynayan sütün buğusuna oturtulur. Ayrıca yine çocuğu olmayan kadının denizde kayıkla gezdirilirse çocuğunun olacağına inanılır (Şişman, 2001:39).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer ve farklı ritüeller görülmektedir.

- Eşkin ve ceviz yaprakları kaynatılır bunların tütsüsüne çocuğu olmayan kadın oturtulur (K88, K80).
- Kadının soğuğa bağlı iltihap nedeniyle çocuk sahibi olamadığı durumlarda iltihabın giderilmesi için kadının çeşitli otların kaynatılmasıyla oluşan suyun buharına oturması gerekir (K11, K32, K43, K14, K15, K16, K26, K27).
- Kısırlık tedavisinde sağlıklı beslenme uygulamaları kapsamında bal, takviye edici gıdalar, baharatlar, sebze ve meyvelerden de yedirilir. Ruhsal yöntemler kapsamında ise Allah'a dua eder ve adak adar. Sunulan adaklardan en yaygın olanları kurban kesme, fakirlere et dağıtma, gıda yardımları ve mevlit okumadır (K23, K9, K22).
- Erkeğe bir şey yapılmaz. Kadın tandıra oturtulur (K13, K91, K12).
- Kadının ayakları sıcak tutulur (K28, K30).
- Pekmez pişirildikten sonra kadın dutun cacasına (duton suyundan ayrılıp geriye kalan kısmı yani posası) belden aşağısı gömülür. Ya da kovanın içine caca konup kadın üstüne oturtulur ve üstü kalın bir şey ile örtülür bu işlemten sonra kadın hamile kalır. Ayrıca beli, dizi ağrıyan kişilere de bu yöntem uygulanır (K2, K8, K26, K14).
- Kabak haşlanır. Bütün halde haşlamak gerekir. Ortası oyulur, oyuk kısma kadın oturtulur, kabağın buharı şifa olur ve kadın o ay hamile kalır. (K43)
- Sirke kaynatılır, kadın bu kaynamış sirkeyi toprağa besmele ile döker, sirke nazarı kötü gözleri yok eder (K1, K10, K13, K19).
- Hayvanın sıcak gübresine oturan kadın gebe kalır (K18, K17, K14, K16, K26, K27).
- Kadın 7 farklı türbeye gider hepsinde ayrı ayrı dua ederse o kadının duası kabul olur (K15, K16, K26).
- 4444 defa salavat getirirse o kadının çocuğu olur. Fakat sayıya çok dikkat etmesi gerekir kapının anahtarının nasıl ki tek bir dişi bile eksik ya da fazla olunca anahtar kapıyı açmazsa bu dua da tıpkı o anahtarın dişleri gibi tam olmalıdır. Eksik ya da

fazla olmamalıdır. Yalnızca gebe kalmak için değil her ne için okunursa biiznillah hacetine kavuşur (K1, K2, K13, K14, K15).

- Tandır yanıp ekmek pişirildikten sonra tandırın sıcağına çocuğu olmayan kadın 3 gün üst üste oturtulur, kadın o ay hemen hamile kalır (K22, K34, K48).
- Doktora ve sağlık ocaklarındaki ana ve çocuk sağlığı bölümlerine gidilerek de bebeğin yaşaması ve sağlıklı olması için gerekli uygulamalar yapılır (K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K9).
- Süt kaynatılır, tencere ile birlikte kadın üstüne oturtulur, üstüne battaniye örtülür, sütün buharıyla hem rahimdeki iltihaplar gider hem de kadının teri ile soğukları çıkmış olur. Böylece kadın hamile kalır (K44, K20, K26, K31, K38)
- Kadın muska yaptırıp takarsa bütün kötülükler ondan uzak olur, öylece hamile kalır (K23, K26, K21).
- Yıllarca çocuğu olmayan kişiler adak kurbanı adarsa çocukları olur fakat adağını yerine getirmezse çocuğunun başına bir felaket gelir (K40)
- Erkeğin kısırlığı halinde kuvvet verici ceviz, pekmez, bal yedirilir (K8, K39, K10).

2.1.1.2. Gebelikten Korunma

Nasıl ki çocuk isteyen aileler, bu isteklerinin gerçekleşmesi için çeşitli uygulamalar yapıyorlarsa, çocuk istemeyen aileler de vardır. Buna maddi sıkıntılar, sağlık problemleri, annenin yaşının ilerlemiş olması gibi birçok faktör sebep olmaktadır. Geçmiş zamanlarda insanların bilinçsiz olması gibi sebeplerden dolayı istenmeyen gebelikler oldukça fazladır. Bundan dolayı gebeliğin sonlandırılması uygulamaları da çok fazla yapılmaktadır. Önceki zamanlarda hamilelik ayıp karşılandığı için kadınlar bu işlemleri gizlice ve bazen de sağlığa zarar verecek şekilde yapabilmekte, bu da anne ve bebek ölümlerinin geçmişte daha fazla olduğunu göstermektedir. İstenmeyen gebeliği sonlandırmak için Anadolu'nun pek çok yerinde bir takım geleneksel yöntemlere başvurulmaktadır (Altun, 2004:107).

Anadolu'da uygulanan yöntemlerden bir tanesi “katırtırnağı” adı verilen bitkinin kökünün bal ile kaynatılması ve içirilmesidir. Katır kısır bir hayvandır. Bitkiye bu ismin verilmesinin sebebi olarak kısırlaştırma etkisi görülmüştür. Ayrıca karbonat, aspirin, limon tuzu gibi herkeste bulunan maddelerle de kısırlaştırma ya da gebelikten korunma

yöntemleri uygulanmıştır. Bu maddeler kadının doğum organının içine yerleştirilir ve bu şekilde hamile kalması önlenir (Boratav, 1994:146).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer ve farklı ritüeller görülmektedir.

- Gebe kalmamak için rahmin ağzına pamuk veya sabun parçası konur (K42, K17, K39).
- Yeni doğum yapmış olan kadın eşkin kökünü iyice kaynatıp süzdükten sonra bir gün bekletip, bu sudan her sabah aç karnına yarım çay bardağı içerse bir daha gebe kalmaz (K4, K3, K39, K5, K38, K30, K27, K39).
- Katırtırnağı adı verilen bitki kaynatılarak, soğutulur ve üç gün sabahları aç karnına içilir (K2, K1, K9, K15, K28, K20, K17, K29).
- Bunların dışında hamile kalan kadının bebeğini düşürmesi için yani gebeliği sonlandırması için de uyguladığı yöntemler vardır:
- Kadın yüksek yerlerden atlarsa çocuğu düşer. Bunu yapınca çocuğunu kaybeden de olmuştur kaybetmeyenler de (K12, K21, K79, K85).
- Ebegümeci kaynatılır çocuğunu düşürmek isteyen kadın bunun buharına oturur. Böylece kadın aşırı derecede terler vücudu su ile birlikte bebeği dışarı atar. Bu yöntemle köyümüzde ölen kadınlar da olmuştur sadece bebeğe değil anneye de zarar verebilir (K12, K21).
- Ebegümecinin kökü rahme sokulur ve orada bekletilir. Bu yöntem bebeğe zarar verir ve düşmesine neden olur (K42, K31, K9, K5, K38, K50, K17, K39).
- Kibrit çöpü ile rahme dokunmak bebeğin ölümüne neden olur (K22, K41, K19, K15).
- Bir ipten ya da odundan tutup kendini sallandıran kadının bebeği düşer (K10, K28, K19, K43).
- Gebelikten korunmak için doktora gidilir ve doğum kontrol yöntemleri uygulanır (K62, K58, K26, K14).
- Bebek düşün diye kınayı ezip (suyla karıştırıp) içmek gerekir (K30).
- Maydanoz kökü de içilir (K4, K40, K56, K57).

- Çocuğu düşüremezse sırtına bir torba alır, karnına leğen dayar düşürmeye çalışır (K4, K8, K17, K31).
- Günümüzde çocuk istemeyen kadın korunma yollarını iyi bilmektedir. İlaçla, kordonları bağlatarak ya da spiral taktırarak korunabilir fakat bizim zamanımızda bunlar yoktu, kadınlar limon tuzu veya şap kullanarak çocuktan kurtuluyordu (K34, K36, K14, K15, K22, K24).

2.1.1.3. Çocuğun Sağlıklı Doğması/Yaşaması

Hamilelikte bebek düşsün diye yapılan uygulamalar gibi düşmesin sağlıklı bir şekilde dünyaya gelsin diye yapılan uygulamalar da vardır. Yüksek yerden ağır şeyler kaldırmamak, atlamamak gibi. Bunların büyük bir kısmı geçerliliği olan kaçınmalar ve işlemlerdir. Bunun yanında işe yaramayan ve çocuğun ölümüne sebep olan uygulamalara da rastlanmıştır. Ayrıca son yıllarda yapılan araştırmalar sonucunda görülmüştür ki sağlıklı bir embriyo çok tehlikeli durumlarla karşılaşsa bile yaşamını sürdürürken düşük yapmamak için her hareketine fazlasıyla dikkat eden annelerin çocuklarının düşebildiği de görülmüştür. Bu da göstermektedir ki bebeğin yaşamaması onun sağlığı ile daha çok alakalıdır (Artun, 2005:139).

Anadolu'da çocuğu sağlıklı dünyaya getirebilmek için birçok uygulama görülmektedir. Bu anlamda örneğin Erzurum yöresinde hamile kadınlar ata binmez, ağır yük kaldırmaz. Yüksekten atlamaz. Ayrıca yüksek şeyler kaldırıp belini incitmemelidir (Taş, 1994:199). Çorum'da çocuğun yaşaması için yapılan işlemlerden biri de doğumdan sonra çocuğu sokağa bırakmak ve çocukları sağlıklı yaşayan birinin almasını sağlamakla olur. O alan kişi çocuğu yeniden öz anne babasına verir. Yani sanki öz çocukları değilmiş de sokadaki birinden almış gibi davranılır. Böylece kendi üzerlerindeki uğursuzluğun çocuğa geçmeyeceğine inanılır. Erkek ise adı Satılmış, kız ise Satı olur. Bundan dolayı Anadolu'da bu isimlere çok rastlanmaktadır (Boratav, 1984:89-90). Güneydoğu bölgelerinde karnında çocuğu durmayan kadın, çocuğunun yaşaması için karnının üstüne muska asar ki muskanın koruyucu, tehlikeyi uzaklaştırıcı gücü bebeği korusun. Ayrıca bazı şekiller dualar ya da büyüsel nitelikli sözler de karnına yazılıp çizilir (Altun, 2004:139). Bir başka gelenek ise bebek ölmesin diye “el sırtı giydirme” dir. Çocuğa yedi yaşına kadar anne ve babası yeni bir şey almaz, çocuk başkalarının giysilerini giyer. Böylece yaşayacağı düşünülür (Altun, 2004:139).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer ve farklı ritüeller görülmektedir.

- Rüyasında Muhammed ismini gören kadın çocuğuna bu ismi verirse çocuğun yaşayacağına, vermezse öleceğine inanılır (K12, K21, K89, K55, K78, K40, K17, K69).
- Çocuğu olmayan kişiler adak adar. “Çocuğumuz olursa kurban keseceğiz” diyen kişiler yedi yıl üst üste yedi kurban keserek bu adağı yerine getirirler. Adamaya neden olan çocuklara “yedi kurbanlı” denir (K2, K31, K9, K5, K38, K40, K27, K9).
- Önceden fakirlikten dolayı anne beslenmezdi, çocuğu ölürdü. Bu yüzden kadınlar bol bol yemek yemeli, güçten düşmemelidir (K18, K13, K14).
- Kahve, çay hamile kadına iyi gelmez (K2, K14, K15, K16, K26).
- Anne her şeyi yer ki çocukları kilo alsın, düşmesin, sağlam olsun (K1, K2, K13, K14, K15).
- Hamile kadın bilmediği otları yerse çocuğa zarar verir (K3, K4, K12).
- Hamileler ebegümeci yiyemez, yerse çocuğunu düşürür (K1, K2, K13, K14, K95).
- Çocuğun ismi değiştirilir. Dursun, Yaşar, Durdu, Döndü isimleri verilir ki çocuk yaşasın (K8, K43, K34).
- Hocaya muska yazdırılır. Yazılan muskanın içinden yedi defa geçirilir (K49, K66, K59).
- Hamilelikte ağır şey kaldırmaz (K52, K63, K44, K35, K28, K19).
- Düşük yapan kadın doğum yapan kadının yanına getirilmez, uğursuz sayılır (K25, K31, K55).
- Annenin kendine iyi bakması gerekir. Annenin meyve-sebze yemesi, süt içmesi ve fazla hamur işi yememesi gerekir (K65, K47, K52).
- Çocuk efsunlatılır (okutulur) (K29, K36, K14).
- Hamile kadın adak adar (K55, K48, K4).
- Hamile kadın hocaya gider dua okutur (K18, K3, K10).

2.1.1.4. Aşerme

Toplumumuzda aşerme adıyla bilinen sözcük hamile kadının canının bir şey çekmesi ve onu yemek için çok fazla çaba harcaması, yiyene kadar da içinin huzursuz olması ancak yediği anda huzur bulması şeklinde bilinmektedir halbuki aşerme kelimesinin aslı “aş yerme” şeklinde olup, yiyecek şeylerden tiksirmek demektir. Beğenmemek, kötülemek bazı yiyeceklerden midenin bulanması ve yiyememe durumu zamanla farklı bir anlam kazanmıştır (Boratav, 1999:146). Aşeren annenin özellikle bazı yiyecekleri yemekten kaçınması veya tersine, belirli yiyecekleri de mutlaka yemesi gereklidir. Bu tür şeyler fizyolojik olarak kadının vücudunda ihtiyaç duyduğu gıdalar, vitaminler, minerallerdir. Aşerme vücuttaki bir maddenin eksikliğini gidermek için olabileceği gibi bilinçaltında yatan alakasız besinleri de annenin canı çekebilir fakat her ne sebeple olursa olsun aşerme gerçekleştiğinde annenin onu yemesi gerektiği konusunda herkes hemfikiridir. Ayrıca yemezse olabilecekler konusunda da farklı inanışlar vardır (Örnek, 2000:134).

Anadolu’da aşerme ile ilgili birçok uygulama görülmektedir. Bu anlamda örneğin Samsun yöresinde, hamile bir kadın kırmızı renkte bir meyve veya salça yedikten sonra ellerini yıkamadan yüzüne veya vücudunun herhangi bir bölgesine dokunursa doğacak çocuğunun aynı yerinde kırmızı bir leke oluşacağına inanılır (Şişman, 2001:39).

Erzincan’da, bazı yiyecekleri canı isteyip de yiyemeyen kadının çocuğunun sakat doğacağına, canı muşmula isteyen ve yiyen kadının çocuğunun yüzünün kıllı ve suratsız, zeytin yiyenin çocuğunun gözlerinin siyah, tatlı isteyen kadının çocuğunun beyaz ve yuvarlak yüzlü, ekşi isteyen kadının çocuğunun zayıf ve kara olacağına inanılır (Küçük, 1987:249).

Pehlivanlı yöresinde de aşerme ile ilgili Anadolu’daki uygulamalara benzer ve farklı ritüeller görülmektedir.

- Çocuğun dudaklarının balığın ağzına benzememesi için balık yenmez (K73, K53, K15, K95).
- Hamilelikte diş çektirilmez. Çocuğun zekasında gerilik olacağına inanılır (K21, K31, K9, K50, K85, K43, K27, K49).
- Kadın istediğini yiyemezse çocuğun bedeninde kadının istediği yiyeceğin şeklinde bir ben olur (K29, K81, 69, K5, K8, K4, K77, K69).

- İsteddiğini yiyen kadının çocuğunun akıllı olacağına inanılır, bundan dolayı istediği yedirilmeye çalışılır (K42, K31, K29, K15, K38, K80, K77, K99).
- Erzurum'da kelle ve paça çorbası içen kadının bebeğinin burnunun sürekli akacağına ve çocuğun sümüklü olacağına inanılır (K25, K34, K93, K52, K8, K30, K67, K97).
- Aşeren kadın, canının istediğini yiyemezse çocuğunda o yiyeceğin lekesi olur (K20, K47, K23).
- Kadın istediği şeyi hamileyken yemezse çocuğunun gözleri şaşır olur (K33, K24, K16, K38, K17, K20, K31).
- İsteddiğini yiyemeyen kadının çocuklarının yanakları gamzeli olur (K3, K4, K16, K8, K27, K40, K41).
- Anne aşerdiğini yiyemezse bebeğin vücudunda lekeler oluşur (K23, K44, K46, K18, K27, K30, K21).
- Anne iyi beslenemezse çocuk kekeme olur (K13, K44, K26, K18, K20).
- Anne pis hayvanlara bakmaz ki çocuk onlara benzemesin (K34, K36).
- Aşeren kadın istediği yiyeceği istediği anda yiyemezse çocukta ben olur (K2, K23, K16, K30, K13).
- Anne sevmediği yiyeceklerden uzak durur (K13, K44, K6, K18, K7, K20, K1).
- Anneye istediği her şey yedirilir. Yedirilmezse çocuk şaşır olur, lekeli olur (K13, K4, K6).
- Yemek istediği şey şeftali ve muşmula gibi tüylü bir yiyecekse çocuk da kıllı olur (K64, K76).
- Anne ciğer ve renkli meyveleri aşerirse yer ama elini yıkamadan vücuduna dokunmaz (K3, K42, K6, K28, K7, K10, K31).
- Anne güzele bakar güzel meyveler yer ki çocuklar da güzel olsun (K3, K45, K64, K18, K20).
- Anne daha çok ekşi ya da tatlı şeyleri aşerir. Mesela erik, çilek, elma aşerirse kızı olur. Tatlıları canı çekerse oğlu olur (K94, K88).

- Aşermeye yerikleme de denir. Hatta normal zamanda da hamile olmayan kadınların canı bir şey çekince “hayırdır yerikliyor musun,” derler (K5, K24, K53).

2.1.1.5. Doğacak Çocuğun Cinsiyetini Belirleme

Doğacak çocuğun cinsiyeti, hamile kadınlar için her toplumda merak konusu olmuştur. İnsanların geleceği öğrenme arzusu, hamilelik döneminde de etkisini göstermiş ve bu istek, batıl inançların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ataerkil toplum yapısını düşünürsek, ilk doğan çocuğun erkek olmasının arzulanması doğal bir durumdur. Bu durum cinsiyeti merak etmekten de öteye geçip cinsiyeti etkilemeye kadar gidebilmektedir. Anne yapacağı bazı uygulamalarla bebeğin cinsiyetini belirleyebileceğini düşünür (Örnek, 2000:136).

Anadolu’da cinsiyeti belirlemek için birçok uygulama görülmektedir. Bu anlamda örneğin Tekirdağ’da, bebeğin kız mı oğlan mı olduğunu anlamak için ateşe tavuk ödü atılması geleneği vardır. Öd patlarsa bebeğin oğlan, patlamazsa kız olacağına inanılır (Artun, 1998:4-28). Feke’de ise benzer bir uygulama keçi ile yapılır. Bir keçinin kellesi kaynatılır ve daha sonra keçinin ağzı ortadan ikiye ayrılır. Alt çenede yer alan kemiğin ucu püsküllü veya etli ise bebek erkek, püskülsüz ve etsiz ise bebek kız olacaktıymış gibi inanışlar vardır (Karakaş, 2005:23).

Adana’da, kadının yüzünün beyazlamış, göğüslerinin pembeleşmiş ve karnının dik olması durumunda oğlu olacağına, kadının yüzünde çiller çıkmışsa, kalçası ve beli genişlemişse kızı olacağına inanılır (Karakaş, 2005:23). Erzurum’da, kadınların rüyalarında kendilerini renkli ve süslü kıyafetler giyinmiş ve takılar takmış olarak görmeleri durumunda erkek çocuk olacağına inanılırken, ucuz şeyler giyinmiş görülmesi durumunda kız çocuk olacağına inanılır. Erzincan ve çevresinde ise rüyada tabanca ve tüfek görmek erkek çocuk, altın veya takı eşyası görmek kız çocuk olacağına dair bir inanışa sebep olur. Eskişehir’de ise anne adayına konuşma sırasında birden elini uzatması söylenir; anne avucunun içi görünecek şekilde elini uzatırsa kızı, elinin üstü görünecek şekilde elini uzatırsa annenin oğlunun olacağına inanılır (Biçer,1991:5).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu’daki uygulamalara benzer ve farklı ritüeller görülmektedir.

- Bebeğin anne karnında hareketli olması durumunda erkek çocuk doğurulur (K41, K20, K53, K57, K100).

- Âdet kanamasından sonraki ilk on beş gün içinde kadının hamile kalması durumunda çocuğun kız, on beş günden sonra olduğunda çocuğun erkek olacağı düşünülür.
- Anne hamile kalacağı gece ilişkiden sonra sağına yatarsa oğlu, soluna yatarsa kızı olur (K41, K62, K53, K25, K18).
- Hamile kadın odadan dışarıya çıktığında, iki minder hazırlanır ve altında makas olan minder ile altında bıçak olan minder boş bırakılır. Sonra anne adayı tekrar odaya girer ve sadece belirlenen mindere oturur. Eğer makas olan mindere oturursa kızı, bıçak olan mindere oturursa oğlu olur (K4, K2, K33, K50, K70).
- Gebeliğin ilk günleri dolunaya denk gelirse çocuk çok güzel ve oğlan olur (K11, K62, K73, K30, K80).
- Çocuk, ana karnında daha üç aylıkken hareket ederse oğlan, üç aydan sonra hareket ederse kız; karnın sağ tarafında hareket ederse erkek, sol tarafında hareket ederse kız; kadının karnı dik ise doğacak çocuk erkek, yana doğru yayvansa kızdır (K61, K52, K31, K40, K90).
- Kadın istediği cinsiyette bir çocuğa sahip olabilmek için, hocaya veya türbelere gitmekte, dualar yazdırmaktadır (K91, K82, K74, K60, K50).
- Kadının doğumundan sonra çocuğun eşi ters çevrilince bir önceki çocuğunun tam tersi şekilde diğer çocuğunun cinsiyeti belirlenmeye çalışılır (K91, K12, K23, K57, K18).
- Bir bardak suya biraz süt damlatılır, süt dibe çökerse erkek bebek, süt bardağın üst tarafında kalırsa kız bebek doğurulur (K4, K2, K83, K40, K97).
- Eğer hamile kadının karnındaki çocuk kız ise yüzünde kahverengi lekeler ve çiller oluşur. Annenin güzelliği kıza geçer anne çirkinleşir (K41, K62, K33, K50, K10).
- Kız çocukta kadının kalçası gittikçe genişler kadın ağırlaşır ve kendini çok ağır hissetmeye başlar. Erkek çocukta annenin yüzü beyazlar, nur gibi parlar, yüzüne bir güzellik gelir (K11, K22, K23, K40).
- Bebek kız ise annenin yüzü lekelenir, çillenir, anne çirkinleşir (K41, K52, K63, K20, K20).

- Kız çocuğa hamile kalan kadın çillenir yüzü kararır çirkinleşir. Önceki güzelliği kızına geçer kızı dünyaya çok güzel olarak gelir (K41, K62, K33, K50, K100).
- Annenin saçları dökülürse anlaşılır ki bebek kız (K8, K27, K39, K69, K10).
- Karnı ileri doğruysa bebek erkek karnı yana doğru ise bebek kız olur (K6, K9, K12, K20, K30).
- Hamile kadın rüyasında yılan görürse bebeği erkek olur, altın bilezik görürse bebeği kız olur (K21, K12, K35, K29, K47).
- Arkadan bakınca hamile olduğu anlaşılmazsa bebek erkek, anlaşılırsa kız olur (K18, K21, K39, K21, K39).
- Hamile kadının başından tuz dökülür. Başını kaşırsa bebek kız, burnunu kaşırsa bebek erkektir (K55, K24, K31, K28, K33).
- Hamile kadının vücut şeklinden bebeğin cinsiyetini tahmin edilebileceğine inanılır. Karnı sivriyse, bebek erkek olarak kabul edilirken, geniş ve yayvan bir karna sahipse kız bebek olacağına inanılır (K2, K4, K28, K29, K30).
- Bazı insanlar, hamile kadınlar hocaya giderek bebeğin cinsiyetini öğrenmeye çalışır. Bazı hocalara göre bebeğin mutlaka erkek olacağına inanılır ve kız isteyenlere kız olması için dua edilirken, erkek isteyenlere de ona göre dualar okunur (K17, K26, K30, K20, K35).
- Yufka ekmeğine özel yazılar yazılarak hamile kadına yedirilmesiyle bebeğin cinsiyetinin değiştirilebileceğine dair bir inanış vardır. Farklı yazılarla yedirilen ekmeğin cinsiyeti belirlediği düşünülürken, aynı zamanda arkasından 2 rekât namaz kılınması gerektiğine inanılır (K15, K16, K29).
- Hamile kadına iki minder verilir ve haberi olmadan bir mindere oturması istenir. Altında makas olan mindere oturursa bebeğin kız, bıçak olan mindere oturursa oğlan olacağına inanılır. (K8, K15, K16, K26, K27).
- Çocuk solda ise kız olur (K34, K4, K81, K17, K21).
- Çocuk sağda ise erkek olur (K3, K44, K8, K17, K21, K40, K58).
- Süslü şeyler rüyada görünce annenin kızı olur (K31, K2, K23, K20, K30).

- Sepet görülürse rüyada bebek kız olur (K11, K2, K43, K20, K50).
- Rüyada takı şeklinde olmayan altın erkek bebek, süslü ve taşlı altın görülürse kız bebek olur. (K41, K32, K43, K60, K70).
- Yusuf suresini okuyan kişinin çocuğu güzel olur (K4, K29, K34, K50, K19).
- Eşlerden biri sarışın biri esmerse bebek güzel olur. İkisi de sarışın ya da ikisi de esmerse çocuk çirkin olur. Bununla alakalı iki kara iki sarı cinperi, bir kara bir sarı gülperi lafı söylenir (K1).
- Hamilelikte bebek ilk kimin karşısında hareket ederse yani tekme atarsa ona benzer. Anne en çok kime bakarsa bebek ona benzer (K20, K39).
- İlk çocuk doğduğunda bebek kıza benzerse ikinci çocuk kız, erkeğe benzerse ikinci çocuk erkek olur (K19, K30).

2.1.1.6. Gebe Kadının Kaçınmaları/Uygulamaları

Çocuk anne karnındayken anne davranışlarına dikkat etmelidir çünkü bebeğin birtakım olumlu veya olumsuz davranışlardan etkilenmesi söz konusudur. Gebe kadın bazı durumlardan kaçınmalıdır. Bu kaçınmalara Anadolu'nun her yerinde rastlanmaktadır çünkü bebeği korumak annenin görevidir. Gebe kadın doğacak bebeğin olumsuzluklardan etkilenmemesi için nasıl bazı şeylerden kaçırıyorsa sağlıklı bir şekilde doğması için bazı şeylere de ekstra dikkat eder (Artun, 2005:132).

Anadolu'da çocuğunu kaybetmek istemeyen kadınlar birçok yönetime başvururlar. Bu anlamda örneğin Samsun'da bir kadın başka bir hamile kadına iğne ya da bıçak verirken elden ele değil de yere koyarak verir. Eğer elden verilirse doğacak çocuğun çelimsiz doğacağına inanılır. Hamile kadın ölmüş birinin yüzüne bakarsa doğacak çocuğun yüzü sarı olur (Şişman, 2001:39). Darende'de çocuk anasının karnında oynadığında ya da hareket ettiğinde kadın siması güzel birisine bakarsa çocuk da güzel olur (Uslu, 2004:93). Tekirdağ'da, doğum yapacak kadının doğum anında en son neye bakarsa bebeğin ona benzeyeceği düşünülür bundan dolayı ebenin ya da doktorun güzel olması anne için olumlu bir durumdur. Doğacak çocuk güzel olsun diye de yumurta üstüne oturtulur, güzel kimselere bakılır, gül koklanır (Artun, 1998:4-28).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer ve farklı ritüeller görülmektedir.

- Hamile bir kadın hamileliği boyunca baktığı insandan hayvana kadar her davranışına dikkat etmelidir çünkü bu davranışlar bebeğin huyunu hatta görünüşünü bile etkiler. Anne sakat kimselerle alay ederse kendi çocuğu da sakat olur (K46, K51, K60, K71, K2, K84).
- Anne hamileliğinde çok ayva yerse bebeği güzel olur (K16, K11, K10, K21, K2, K24).
- Türbede mezar bölümüne girilmez. Çocuğun vücudunda leke kalabilir. Ayrıca yatırın çocuğu çağıracağına inanılır. Eğer girerse ve çocuk doğduğunda sürekli ağlarsa bu yatırın çocuğu çağırdığı anlamına gelir. Çocuk oraya götürülünce susar (K6, K1, K13, K26, K29, K21).
- Çocuğun da annenin de kaşına gözüne bal sürülürse bebek güzel olur (K34, K36, K14, K11).
- Tereyağını bebeğin yüzüne sürmek onun çok güzel olmasını ve çabuk büyümesini sağlar (K94, K86, K74, K61).
- Gökyüzünde dolunay varken yapılan çocuk çok güzel olur yüzü ay gibi parlar (K64, K76, K15, K54).
- Son zamanlarda akraba evliliği yapılmamaya çalışılır (K24, K16, K4, K55).
- Anne ağır eşya kaldırmaz, ağır işler yapmaz (K34, K69, K19, K18, K67, K54, K32, K60, K52, K55).
- Hamileyken kadın ne kadar güzele bakarsa bebek de o kadar güzel olur (K54, K56, K1, K37).
- Bebek ilk kimin karşısında hareket ederse ona benzer karşısındaki güzelse bu bebeğin de güzel olacağı anlamına gelir (K3, K6, K10, K51)
- Hamile kadın aşerdiği yiyecekleri zamanında yemelidir (K28, K29, K57).
- Beslenmesine dikkat etmeli ve yasak olan yiyeceklerden uzak durmalıdır (K70, K33, K85, K41, K53, K51, K62).
- Sıkıntı ve üzüntüden uzak durmalıdır (K52, K34, K63).
- Yusuf Suresi'ni okuyanın bebeği güzel olur (K22, K11, K4, K59).

- Anne doktora düzenli olarak görünmelidir (K17, K29, K35, K28, K5, K6, K23).
- Bebek doğar doğmaz tuza yatırılırsa hayat boyu ter kokmaz. Ayrıca tatlı dilli olsun diye ağzına bal sürülür (K3, K14, K53).
- Namahreme çok görünmeyen kişinin bebeği nurlu olur (K44, K52, K19, K26).
- Hamile kadın Meryem Suresi'ni okursa doğumu kolay olur (K11).
- Hurma hem doğumu kolaylaştır hem de gebenin sağlığına iyi gelir (K14, K36).
- Karnını başkalarına göstermeyen kadının bebeği ağlak olmaz, huyu yumuşak olur (K24, K46, K24, K53).
- Hamile kadın başkalarını kınamaz ki kınadıkları çıkmasın (K39, K87, K73, K90).

2.1.2. Doğum Sırası

Doğum sırasında anneyi doğuma hazırlama, bebeğin göbeğini kesme, bebeği yıkama, annenin sağlığını koruma gibi işlemler uygulanır.

2.1.2.1. Doğum Hazırlığı/ Doğum Olayı

Gebe kadın sancılanmaya başladığında doğumun geldiği anlaşılr. Buna yönelik hazırlıklara başlanır. Biyolojik bir olay olan doğum yaşamın geçiş evrelerinden ilkidir. Doğumun başlamasıyla birlikte doğum odasında ve doğum anında uygulanan birçok adet ve gelenek vardır. Uygulanan pratiklerde doğumun kolay olabilmesinin amaçlanması yanında annenin ve bebeğin sağlıklı doğması asıl amaçtır. Yapılan tüm müdahaleler bunun içindir (Başçetinçelik, 1998:27).

Anadolu'da doğumla ilgili birçok uygulama görölmektedir. Bu anlamda örneğin Adana ve çevresinde, evde gerçekleştirilecek doğumlarda ebe yardımı alınmaktadır ve bu odanın kadın için özel ve kutsal bir yer olduğu düşünölmektedir (Başçetinçelik, 1998:27). Doğum için gerekli araç ve gereçler hazırlanır, bunlar arasında sıcak su, havlu, jilet, temiz bez ve mikroorganizmaları dezenfekte etmek için alkol bulunur. Tıbbi imkanların yanı sıra, eski adetler ve inançlardan da yararlanılır ve bazı uygulamalardan kaçınılr. Örneğin, çocuğunu kaybetmiş birinin odaya alınmasının uğursuzluk getireceğine inanılır. Ayrıca kilitler ve düğümler açılarak, kolay bir doğumun olması temenni edilir. Meryem Ana otu ıslatılarak doğumun kolaylaşacağına inanılır ve okunmuş su ya da sıcak içecekler verilmesi gibi uygulamalar önemli yer tutar (Başçetinçelik, 1998:27).

Gümüşhane'nin Şiran kasabasının köylerinde, doğumu güç olan kadınlara saçlarının çığnetilmesi ve okunmuş su içirilmesi geleneği bulunmaktadır (İnanç ve ark., 1971:13). Tekirdağ'da ise doğum esnasında doğumun çabuk olması için teneke çalınır ve doğum zamanında sadece doğuma yardımcılarına haber verilmesi tercih edilir, çünkü kalabalığın annenin sancılarını artıracasına inanılır. Ayrıca, kapalı düğmeler açılır, düğümler çözülür ve çamaşırlar ters çevrilerek doğumu kolaylaştırmak amaçlanır. Doğum sırasında bir genç kızın saçları önce örülür sonra açılır ki bu uygulama ile doğumun kolaylaşacağına inanılır. Aynı günde doğan çocuklar birbirine gösterilmez (Artun, 1998:4-28). Yusufeli'nde ise güç doğumlar için kadının kocasının ceketinin bir kolundan su akıtılarak içmesinin doğumu kolaylaştıracağına inanılır (Özder, 1967:4390-4391).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer ve farklı ritüeller görülmektedir.

- Çocuk için battaniye, temiz kaynatılmış ütülenmiş kıyafetler, bez, zıbın, çamaşır biberon gibi ihtiyaçları temin edilir. Evin erkekleri ebeye, hastaneye gitmek için evden uzaklaşmaz tetikte olur. Hamile kadın yalnız bırakılmaz (K33, K47, K18, K6, K7).
- Temiz ve sakın bir ortam hazırlanır. Makas, kaynar su, temiz bezler, bıçak, havlu gibi ihtiyaçlar doğum için hazır edilir (K13, K17, K68, K56, K12).
- Ebe çağrılır (K1, K27, K48, K53, K59).
- Kadın doktora götürülür (K35, K27, K60, K16, K41).
- Doğumu güç olan kadın hasır ya da battaniyeye sarılarak hızlıca sallanırdı. Artık doğumu zor olan kadınlar hastaneye giderek sezaryen ameliyatla bebeğini doğurmaktadır (K6, K1).
- Doğum esnasında kadının karnına üstten bastırılır (K17, K49).
- Hamile kadın doğuramadığında adak adar ve doğum hemen kolaylaşır fakat adağını en tez zamanda gerçekleştirmelidir çünkü gerçekleştirmeyenlerin başına kötü bir şey gelebilir (K16, K11, K10, K21, K2, K24).
- Kadın bir ip ya da tahtadan tutarak asılır, öylece bebek gelir. Bu uygulamaların dışında doğumu yaptıran kişi ile ilgili uygulamalar vardır. Doğumu köyün ebesi yaptırır ebeye ve müjdeyi verene hediye verilir (K3, K7, K18, K16, K47).

- Eskiden köyde ebe vardı biri doğum yapacağı zaman ebe getirilirdi. Artık doğumu yaklaşan kadın hastaneye giderek orada doğum yapmaktadır (K23, K43, K58, K6, K65).
- Doğumu önceden köyün bilinenlerinden biri yaptırırdı. Artık hastanelerde doğum yaptırılmaktadır (K22, K17, K18, K36, K57).
- Eskiden doğum anında ölen kadınların sayısı çok fazlaydı. Bu da bilmeyen kişilerin doğum yaptırmasından kaynaklanırdı. Artık doğumlar hastanede yapıldığından doğum esnasında ölen kadın sayıları da azalmıştır (K36, K44).
- Doğum esnasında eğer baba zenginse ebeye gönlünden ne koparsa onu verir (K46, K48).
- Köyde doğum yaptırmayı bilen kim varsa o çağrılır (K53, K37, K28, K16, K7).
- Müjdeyi veren kişiye ne isterse o alınır (K29, K48, K18, K56, K45).
- Bebek müjdesi kimden gelirse ona hediye alınır. Hediye olarak eskiden kumaş, para altın gibi şeyler verilirdi. Artık kumaş yerine elbise ayakkabı gibi hediyeler alınır ya da yine para, altın verilir (K45, K47, K14, 56, 25).

2.1.2.2. Göbek Bağı Kesme/Tuzlama/Yıkama

Çocuğun doğum esnasında herhangi bir zarar görmemesi ilerde doğum anında yapılan bir hatadan dolayı sağlık problemi yaşamaması için doğum anında uygulanan bazı inanç ve pratikler vardır. Bebeğin göbeğini kesme ve bebeği yıkama sırasında da bu inanç ve pratikler uygulanmaktadır (Artun, 2005:135).

Anadolu'da göbek bağının kesimi esnasında ve sonrasında bebeği yıkama esnasında bazı pratikler uygulanır. Bu anlamda örneğin Gümüşhane yöresinde, çocuğun gelecekte hangi mesleği yapmasını isteniyorsa, o meslek ile ilgili bir malzeme ile göbek bağı kesilir. Örneğin, inşaat ustası olması isteniyorsa mala ya da taş kullanılır, marangoz olması isteniyorsa odunla ilgili malzemeler tercih edilir ve terzi olması isteniyorsa kumaş, ip gibi terzilikle ilgili malzemeler kullanılır. Bu şekilde ömrünün bereketli olacağına inanılır ve erkek çocuğunun göbeği balta üzerinde, kız çocuğununki ise orak üzerinde kesilirse daha uğurlu sayılır (İnanç, 1971:13).

Samsun'da göbek bağı kesme işi kız bebeklerde sol memesine kadar, erkek bebeklerde ise sağ memesine kadar ölçülerek yapılır. Erkek çocuğunun kesilen göbek bağı

ahıra atılır, bol hayvanı olsun diye, kız çocuğununki ise mutfağa atılır, becerikli olsun diye temenni edilir. Ayrıca erkek çocuğunun okuması için göbek bağı okula bırakılırken hoca olması için cami duvarına ya da bahçesine bırakılır (Şişman, 2001:39).

Tekirdağ'da bebek doğduktan sonra yıkanır ve gelecekte ter kokmasını önlemek için tüm vücudu tuzlanır. Nazar değmemesi için göbeğine kahve veya çörek otu konulur ve çocuğun göbek bağı okul bahçesine ya da cami duvarına bırakılır. Osmaniye'de ise çocuğun tüm vücudu, özellikle koltuk altı, bacak araları, boyun çevresi, ayakları ve avuç içleri tuzla ovulduktan sonra tatlı dilli olması ve hayatının tatlı geçmesi için ağzına bir tutam şeker veya bir kaşık bal sürülür (Teke, 2005:77).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer ve farklı ritüeller görülmektedir.

- Çocuğun göbek bağı makas ya da bıçak ile kesilir (K16, K11, K10, K21, K2, K24).
- Doğum işlemi gerçekleştikten hemen sonra bebeğin göbek bağı kesilir. Göbekten dört parmak yukardan kesilir (K4, K6, K14, K15, K16, K19, K1, K21, K12, K14).
- Ebe, bebeğin göbeğini bir karış kadar ölçüp keser (K2, K16, K18).
- Çocuk doğduktan sonra göbeği dört parmak yukarıdan kesilir ve bağlanır (K3, K4, K7, K8, K17).
- Ağzına ve yüzüne bal sürülür (K4, K76, K54, K32).
- Bebeğin boyu uzasın diye her gün banyo yaptırılır (K3, K19, K43, K20).
- Bebek doğar doğmaz yıkanır (K29, K35, K14, K18, K20, K23).
- Göbek kesilirken bebeğin memesi ölçü alınarak kesilir (K34, K6, K11, K15).

2.1.2.3. Çocuğun Eşi/Göbeği

Doğumdan sonra gelen çocuğun eşine çocuktan bir parça, hatta çocuğun kendisi gözüyle bakıldığı için, genellikle eş temiz bir beze sarılarak bir yere gömülür. Ancak burasının öteden beri bilinen bir yer olması gerekmektedir (Örnek, 2000:143).

Pehlivanlı yöresinde göbek bağı ve bebeğin eşi ile ilgili aşağıdaki gelenekler uygulanır.

- Eş cami bahçesine gömülür ya da cami duvarına konur ki çocuk okusun ve imanlı olsun (K8).
- Hayvanlara yedirilir bu şekilde yapılırsa çocuk hem zengin hem cömert olur (K44, K36, K10).
- Okul duvarına yerleştirilir ki çocuk ileride okusun (K65, K6, K7, K15, K16, K119, K10, K18, K12, K11).
- Göbek bağı bir koyuna yedirilirse o kişi ileride çok zengin olur (K34, K36).
- Okusun diye okul duvarına konur (K87, K33, K28).
- İmanlı olsun diye cami duvarına konur (K16, K22, K24,).
- Eşi toprağa gömülür (K54, K66, K29).
- Hayvanlara yedirilir. Eşi hayvanlar tarafından yenen çocuk zengin olur (K39, K56).
- Bebek kızsaa ters çevrilir ki sonraki bebek erkek olsun ya da tam tersi kız isteniyorsa erkek bebeğin eşi ters çevrilir (K40, K55).
- Düşen göbeğin yerine kömür tozu, tava veya kazanın isı konur (K14, K16, K38, K45, K56, K29).
- Bebeğin eşi ölü doğumlarda da işe yarar. Bebeğin eşinden bir delik açılır, içine doğru üflenir, ona üfledikçe oradan bebeğe hava gider ve böylece bebek cana gelir (K22, K16, K48).
- Bebek doğunca nefes almıyorsa eşi hamur gibi yoğurmak gerekir. Yoğurmaya devam ettikçe bebeğin canlandığı görölmüştür ya da eşinin üstüne bir köz parçası konur. Bebek eşi ile hala bağılı olduğu için o küçük köz parçası onun da canını yakar, o vakit cana gelip ağlamaya başlar (K12, K38, K46).

2.1.3. Doğum Sonrası

Doğum olayının gerçekleşmesinden sonra da birçok uygulamaya devam edilir. Ad verme, ilk diş, ilk tırnak, ilk saç, kırklama, lohusalık dönemi ritüelleri gibi uygulamalar Anadolu'nun birçok yerinde görölmektedir (Başçetinçelik, 1998:27).

2.1.3.1. Lohusa Bakımı/Lohusa Ziyareti/Lohusa Şerbeti

Lohusalık döneminde her davranışa dikkat edilir. Her bakımdan hassas bir dönemdir. Mesela, lohusanın ve çocuğun çamaşırları kırk gün süresince gündüz kurutulup akşam ezanı okunmadan içeri alınır. Unutulup alınmazsa o gece dışarıda bırakılır ve ertesi gün hava kararmadan toplanır. Akşam namazından sonra çamaşırların toplanması, kötü ruhların kıyafetlere değmesine ve bu durumun da çocuk ile anne üzerinde olumsuz etkilerinin olduğuna inanılmaktadır (Taş, 1994:199).

Lohusalık dönemi herkes tarafından kırk gün olarak bilinse de hastanın durumuna göre bir hafta olabileceği gibi kimi yerlerde yirmi gün de olabilir. Doğum kolay olmuşsa ve bakacak kimse yoksa anne hemen toparlanır fakat zor olmuşsa veya yanında lohusaya bakacak yakınları bulunuyorsa bu süre uzun olur. Doğum yapan kadına ailesi ve çevresi saygı gösterir ve kadının dinlenmesi için yardımcı olurlar. Lohusanın sütü bol olsun diye yemesine içmesine herkes ilgi gösterir (Başçetinçelik, 1998:27).

Anadolu'da lohusalık döneminde birçok uygulama görülmektedir. Bu anlamda örneğin Tekirdağ yöresinde, lohusa kadınların kötülüklerden, hastalıklardan ve nazar değmesinden korunması için vücutlarına kırmızı kurdele takılır. Lohusa kadınlara doğum sonrasında sıvı içecekler verilir ve kırk gün boyunca dışarıya çıkmamaları önerilir (Artun, 1998:4-28). Adana'da, yeni doğum yapmış kadınların iyi beslenmesi için kavrulmuş buğday şekerle karıştırılıp anneye yedirilir. Bu yiyeceğin enerji verdiğine inanılır. Ayrıca annenin doğumda kaybettiği kanı geri kazanması için közde pişirilmiş ciğer ve soğandan salata yapılıp lohusa kadına ve eve gelen misafirlere ikram edilir (Artun, 2000:70). Gaziantep'te ise oğlan doğuran kadına oğlak, kız doğuran kadına kuymak adı verilen yiyecek verilir. Ekşi yemenin “büzmecik” adı verilen ve ölüme yol açabilecek bir hastalığa neden olacağına inanılır. Doğumdan sonra kapı taşlama adetleri vardır. Kapıyı taşıyanlar eğer çocuksa şeker ve yiyecek ikram edilir, yetişkinse güzel bir yemek daveti sözü verilir (Güzelbey, 1981:23).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer ve farklı ritüeller görülmektedir.

- Yeni doğum yapan kadına “hasuta” yaparlar. Hasuta şöyle yapılır: Taze yağ eritilir. İçine un konup kavrulur. Biraz pekmez ya da şekerle tatlandırılır. Bu

tatlıya lohusa ekmeğini batırıp yer hem enerji verir hem kan hem de süt yapar (K17, K28).

- Lohusa kadın düğüne, nişana, cenazeye gitmez. Eğer giderse sütünün kesileceğine ya da çocuğunun geç yürüyeceğine inanılır. Lohusa kadının dışarı çıkması gerektiğinde çocuğunun kundağına bir parça ekmek ya da kömür koymalıdır. Bunlar nazardan korur (K17, K28, K49, K52).
- Lohusa kadın yalnız bırakılmaz yanına cinler gelebilir (K28, K29).
- Lohusalık günahsız geçer doğumda günahlar dökülür. Anneye bir şey olursa bundan dolayı şehit gitmiş sayılır (K11, K12, K14, K15).
- Komşular akrabalar yemek getirir ki anne bol bol dinlensin (K16, K26, K27).
- Lohusa kadına çok iş verilmez ki bebeği ile ilgilensin (K30, K33, K34, K35).
- Komşular akrabalar ona süt yapan yemekler götürürler (K12, K26).
- Lohusa kadının ve bebeğin yanında fazla durulmaz bebek mikrop kapar (K14, K15, K16, K18).
- Lohusa kadın yalnız bırakılmaz. Yanında Kur'an okuyabilen biri olmalıdır (K2, K3, K4, K11).
- Lohusa kadına kızılılık şerbeti götürülür ya da dut pekmezinden şerbet yapıp götürülür. Bunları içen kadın doğumda kaybettiği kanı geri kazanır (K19, K28, K33, K61).
- Bebeğe kıyafet, altın, para götürülür (K12, K30, K48, K59).
- Anneye yiyecek, içecek; bebeğe altın, para, kıyafet götürülür (K19, K48, K52, K54).
- Çeşitli şerbetler götürülür ki süt yapsın (K14, K34, K44, K49).
- Mutlu günlerde tatlı götürülür ki hayırlı olsun (K7, K8, K9, K20).
- Her türlü hayvan haşerat gelebilir anneye ve bebeğe onlar uyurken zarar verebilir bu nedenle yalnız bırakmamak gerekir (K67, K48, K59, K50).
- Uyurken anneyle bebeğin yalnız kalmaları pek iyi değildir cinler yanlarına gelebilir (K37, K18, K59, K60).

- Lohusa kadının mezarı 40 gün açıktır her türlü şeytanlar yanına gelebilir. Lohusa olduğu için Kur'an okuyamaz ve kendini onlardan koruyamaz. Öylece tamamen savunmasız kalır. Yanında dua okuyabilen birilerinin olması onun yararına olur (K7, K28, K2, K10).
- Eskiden al karısı gelip lohusa kadının ya da bebeğin ciğerlerini söker götürür derlerdi. Bunun doğru olup olmadığı belli değildir fakat doğru olma ihtimaline karşılık lohusa kadın ve bebek yalnız bırakılmaz (K36, K37, K38, K39).
- Olur da bebeğin yalnız kalması gerekirse yanına yiyecek konur ki hayvan gibi şeyler gelirse bebeğe değil de onlara saldırınsın (K18, K26, K27, K28).
- Annenin yanına ciğer konur ki al karısı gelirse ciğeri alıp götürsün, bebeğin ciğerinden uzak dursun (K2, K3, K4, K11).
- Başına Kur'an-ı kerim konur ki hiç kimse zarar veremesin (K29, K30, K34, K35).
- Etraftan lohusa ziyaretine gelenler bebeğe hediye olarak kıyafet takım, orlon ip (annesi örgü örsün diye), altın getirirler (K18).
- Bebeği ve anneyi görmeye gelenler “yoklama” (börek pasta vb.) getirirler (K17, K28, K49, K52).

2.1.3.2. Lohusa Sütü/İlk Meme/Höllük

Anne sütünün bebek için ne kadar önemli olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Bu önem, şehirlerde ve köylerde yaşayan herkes tarafından vurgulanmaktadır çünkü süt annenin tükettiği besinlerle doğrudan etkileşimdedir ve bebeği beslemektedir. Bu nedenle Anadolu'da lohusa kadınlar sütlerinin bol ve kaliteli olması için yediklerine ve içtiklerine dikkat etmektedirler (Altun, 2004:141).

Höllük ise bir toprak çeşididir bebek doğduğunda o toprakla birlikte altı bezlenir Höllük toprağı bebeğin altının beslenmesinde kullanılan bir topraktır. Bu toprakla bezlenen bebek daha sağlıklı olur. Toprak sıcak tuttuğu için bebek daha rahat uyur. Ayrıca toprak nemi ve pisliği çektiği için altını hep kuru hisseder.

Anadolu'da bebeğe ilk süt verilirken ve bebek ilk kez bezlenirken birçok uygulama görülmektedir. Bu anlamda örneğin Aladağ'da, lohusa kadının canının çektiği yiyeceklerin bebeğe mutlaka verilmesi gerektiği inancı yaygındır; aksi takdirde annenin sütünün

kesileceğine inanılır (Yılmaz, 2005:60). Adana'da yeni doğum yapmış kadınlar için yağlı ballı karışım hazırlanarak tüketilir. Bebeğe süt gelmemesi durumunda ise "yakı" denilen şeker, yağ, bal ve pekmez karışımı kullanılır (Artun, 2000:70). Erzurum'da çocuk doğduktan sonra üç namaz vakti geçmeden süt verilmemesi gerektiğine inanılır (Taş, 1994:199). Osmaniye'de çocuğun tuzlanıp yıkanmadan önce anne sütü verilmez. Bebeğe ilk süt verilmeden önce annenin biraz süt sağması ve ergenlik çağına gelmemiş küçük bir çocuğa vermesi adet haline gelmiştir. Çocuk bu sütü incir ağacının dibine döker. Bu ritüelden sonra annenin sütünün bol olacağına inanılır. Ayrıca, bebeğe ilk sütü verirken besmele çekilmesi önemsenir (Teke, 2005:85).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer ve farklı ritüeller görülmektedir.

- Yeşil olan her bitki her sebze süt yapar bundan dolayı bol bol yeşillik yedirilir (K3, K9, K8, K1).
- En çok su süt yapar (K23, K29, K18, K11).
- Sıcak içeceklerin hepsi süt yapar (K33, K61).
- Çorbalar ve hoşaf lar süt yapar (K22, K69, K8, K96).
- Her türlü tatlı süt yapar (K73, K99, K48, K41).
- Et tavuk balık gibi besleyici gıdaların hepsi sütü artırır (K53, K17, K27, K65).
- Şerbetin her türlü sü t ü artırır (K39, K15, K24, K63).
- Her türlü meyve, sü t ü artırır (K39, K59, K26, K63).
- Bulgur fasulye sü t ü artırır fakat gaz yapar (K45, K55, K27, K63).
- Soğan en çok sü t yapan besindir fakat gaz yapabilir (K31, K49, K26, K69).
- Eğer kadının sü t ü çok ise nazar değ mesin diye fazlası sağ ılır bir çiçeğin iç erisine dökülür (K14, K36).
- Tereyağı pekmezle kaynatılır ve yedirilir (K34, K46).
- Nazar değ mesin diye kadın ve bebek kimseye gösterilmez (K44, K56).
- Eskiden bebeğin altını sarmak için özel bir toprak ve kil karışımı olan "höllük" kullanılırdı. Höllük toprağı önce elekten geçirilir ve daha sonra bebeğin altına

bez yardımıyla sarılırdı. Höllük, suyu iyi emme özelliğine sahipti, pişik yapmazdı ve bebeğin altını yazın serin, kışın ise sıcak tutardı (K14).

- Höllük ile bağlanan bebek ileride hasta olmaz (K13, K19, K48, K51, K39, K18, K27, K66).
- Höllük idrarı çektiği için bebek altının ıslandığını fark etmez, güzelce uyur (K35, K14, K23, K62).
- Höllük ile bezlenen bebekler daha sağlıklı olur. Hatta eskilerimiz askere adam alırken özellikle höllükle bezlenen kişilerin alındığını söylerlerdi çünkü höllük ile beslenen kişiler kolay kolay hasta olmaz ve güçlü kişilerdir (K63, K59, K48, K31).

2.1.3.3. Albasması/Alkarısı

Ülkemizin dört bir yanında, bilimsel gerçekliği kanıtlanmamış fakat toplum tarafından kabul gören çeşitli halk inanışları bulunmaktadır. Alkarısı inancı da bu halk inanışlarından birisidir ve "al, alanası, alkızı, alkarı, albası ve albıs" gibi farklı adlarla anılmaktadır. Bu inanışa göre, Anadolu'nun belirli bölgelerinde, yeni doğum yapmış kadınları rahatsız eden, ateşli hastalıklara hatta ölüme neden olan kötü bir cin türü bulunmaktadır. Bu cin, yeni doğmuş bebeklere de zarar verebilmektedir (Çevirme ve Sayan, 2005:67-72).

Al karısını gördüğünü söyleyen kişiler onu al yüzlü, gür, kıvılc saçlı, iri yarı bir kadın olarak betimler ve bu korkunç yaratık doğumdan sonra lohusanın peşinde dolandır ve onu tek yakaladığı anda üzerine çöker. Lohusanın ağzından elini sokarak ciğerini söker ve evine götürür veya onu yer. Al karısından korunmanın tek yolu lohusayı yalnız bırakmamaktır çünkü insanların yanında lohusaya yaklaşmaz. Bir cin olduğu düşünülen bu varlığın ayak tabanı önde parmakları arkadadır (Bürhan, 1971:24).

Anadolu'da al karısı ile ilgili inanış örneklerine çokça rastlanmaktadır. Bu anlamda örneğin Hakkâri yöresinde, lohusa kadınlar doğumdan sonra 40 gün boyunca dışarı çıkmazlar ve alkarısı olarak bilinen kötü bir cinin onlara yaklaşmasını önlemek için okunmuş su içerler (Kalafat, 1995:96). Osmaniye bölgesinde de alkarısı inanışı vardır. Alkarısı simsiyah bir şekilde tasvir edilir. Bu cin, genellikle gece gelir ve lohusanın rüyasına girerek onun göğsüne baskı yapar. Lohusa, bağırarak veya hareket etmek istese de buna engel olur. Bu yüzden, lohusanın gece ve gündüz yalnız kalmaması önemlidir.

Geceleri lambalar açık tutulur ki alkarısı ışığı görüp henüz gece olmadığını düşünsün ve gelmesin (Teke, 2005:101-102). Hatay'ın Kırıkhan ilçesinde doğum yapan ebeler, lohusanın ilk yemek lokmasını onun ağzına üç defa götürüp geri çeker ve lokmayı kendileri yerler. Böylece alkarısı, lokmayla birlikte lohusanın ciğerlerini sökemecektir ve alkarısının zarar vermesi engellenmiş olur. Lohusanın boynuna kehribar boncuk takılır, yatağının üzerine erkek pantolonu konulur. Lohusa odasında hiç kullanılmamış süpürge bulundurulur. Lohusanın yanında erkek çocuğu bulunmasına dikkat edilir ve eğer yanında yoksa lohusaya erkek gömleği giydirilir ve yanına bir horoz bırakılır (Taş, 1994:199). Feke yöresinde lohusa kadınların evlerinde 40 gün boyunca ağzı açık bir kapta su bulundurulur ve evden dışarıya ateş verilmez (Karakaş, 2005:29). Darende yöresinde doğum yapmış lohusa kadınlar veya çocuklarına al basmasını önlemek için kırmızı örtü örtülür. Ayrıca, çocuğun kundağının içine nazarlık (mavi boncuk), tavuğun çatal kemiği, deniz midyesi kabuğu, çatal iğne ve kırmızı bez parçası konularak 40 gün süreyle bekletilir (Uslu, 2004:93).

Pehlivanlı yöresinde de alkarısı ile ilgili Anadolu'daki uygulamalara benzer ve farklı ritüeller görülmektedir.

- Lohusa kadın rüyasında çırpındığında uyandırılır. Eğer yanındakiler onu uyandırmazsa, alkarısı onun canını alıp gider ve lohusa korkunç bir şekilde morarır (K83, K79, K68, K51).
- Alkarısı ahır, samanlık, terk edilmiş karanlık yerler, nehir kenarları, sulak alanlarda bulunur. En sevdikleri atlar, bebekler ve lohusalardır. Ağzı yere kadar uzanan ters ayaklı çirkin bir cadıdır (K63, K59, K48, K31).
- Alkarısı lohusanın ayağını çekerek kötüye yönlendirmeye çalışır. Lohusa ayağını çekip kurtarırsa alkarısından kurtulmuş olur. Alkarısı cin, peri, dev veya şeytanın bir türüdür. (K35, K49, K88, K11).
- Ciğeri söküp götürene “cadı karısı” derler alkarısı başkadır. Alkarısı yakışıklı erkeklere gelir. Alkarısı bembeyaz saçları olan uzun ince belli zayıf bir kızdır. Yakışıklı erkeklere gelir onları sahiplenir onlara hayal gösterir. Babamın anlattığına göre amcamı alkarısı sahiplenmiş. Amcam her sabah ahırda bulunmuş gittiklerinde atın kuyruğunu kusursuz bir şekilde örülmüş halde bulurlarmış. Amcam ben örük bilmem alkarısı ördü dermiş. Amcamın akşamdan

kınasız yatıp sabahları kına ile uyandığı da çok olmuş. Amcam köyün en yakışıklı erkeklerinden birisiymiş. Amcamın anlattığına göre al karısı ince belli, uzun boylu, saçları ayaklarına kadar uzun olan, yüzü çok güzel olan bir peri imiş. Zamanla amcam onu görmekten kurtulmuş (K4).

- Köyümüze lohusa bir kadın kan kusarak can verirken bulunmuş. Yanında kimse yokmuş. Aynı gün köyün yolunda bir kadın elinde ciğerle yoldan aşağı giderken başkaları tarafından görülmüş. Daha sonra bu kişinin cazı karısı olduğunu anlamışlar. Al karısı yeni doğmuş bebeklerin ya da lohusa kadınların ciğerinden beslenen bir cindir. Uzun siyah saçları vardır ve kırmızı renk kıyafet giyinir. Ayakları ise terstir. Kimileri gördüğünü söyler, kimileri ise öyle biri yoktur der (K7).
- Alkarısı ciğerle beslenir ona alkarısı demelerinin sebebi kırmızı giymesidir. Eskilerin anlattığı hikayelere göre al karısını yakalamayı başaran kişi çok zengin olur. Çünkü onun mayaladığı yoğurt, yaptığı ekmek hiç tükenmek bilmez fakat onu yakalamak kolay değildir (K16, K92, K46, K42, K85, K17).
- Ninemin anlattığı hikâyeye göre zamanın birinde bir kadın doğum yapmış. Bir gece onun başında kırmızı elbiseli büyük göğüsleri olan birini görmüşler. Bu alkarısıymış daha sonra onu yakalayıp o evde esir etmişler evin bütün işlerini ona yaptırmışlar. Çok da becerikliymiş yemekleri yapar, çamaşır bahçe işlerinin hepsini tek başına halledermiş. Yıllarca böyle çalışmış 40 yılın sonunda sahibine beni artık ailemin yanına götür diye yalvarmış. Sahibi ise bizim ailenin soyundan olan hiçbir kadına dokunmayacağımıza söz verirsiniz seni ailenin yanına götürürüm demiş. Al karısı ve sahibi birlikte bir suya doğru gitmişler. Al karısı işte geldik benim yerim burası şimdi beni bu suya at ailem beni alacak demiş. Al karısını sahibi suya atmış biraz sonra suyun içinden yaşlı bir kadın çıkmış. Sen bana kızı mı getirdin biz senin ailene dokunmayacağız demiş ve ortadan kaybolmuş. Böylece o günden sonra o aileye hiçbir alkarısı musallat olmamış (K36).

2.1.3.4. Kırk Basması

Albasmasının yanı sıra, kırk basması olarak bilinen başka bir tehlike de bulunmaktadır (İnanç ve ark., 1971:13). Kırkı çıkmamış iki bebek karşılaşırlarsa veya aynı

ortamda bulunurlarsa, kırk basması denilen bir hastalık ortaya çıkabilir (Şişman, 2001:39). Kırk basma, çocuğun hastalanmasına ve hatta ölümüne yol açan bir tür hastalıktır. Kırk basan çocuk yemek yemez, içecek içmez, zayıflar, büyüyüp gelişmez ve genellikle sonunda hayatını kaybeder. Bu tehlikelerden kaçınmak veya şifa sağlamak için çeşitli inançlar ve uygulamalar mevcuttur (Güzelbey, 1981:23).

Anadolu’da kırk basması ile ilgili birçok inanış görülmektedir. Bu anlamda örneğin Anadolu’da kırk gün boyunca anne ve çocuğun hastalıklardan, nazar değmesinden ve diğer kötü etkilerden korunmaları için çeşitli tedbirler alınır. Bu süre içinde, anne ve çocuk ziyaretçilerden korunur ve dışarı çıkmalarına izin verilmez. Kırklı kadınlar ve çocuklarla karşılaşmaları önlenir (Başçetinçelik, 1998:27). Çocuğun bezi dışarıya asılmaz. Geceleyin dışarıdan gelenler lohusa kadının ve çocuğun yanına alınmaz. Tekirdağ’da, kırk basmaması için çocuğun kırk gün dışarı çıkarılmaması gerekir. Ayrıca lohusa kadınların yeni gelinleri ziyaret etmemesi ve lohusaların karşılaşmamaları gerekir ancak karşılaştıklarında iğne değiştirirlerse tehlike kalmaz (Artun, 1998:4-28). Nevşehir’de kırk basmasının belirtileri arasında çocuğun zayıf ve cansız olması, renginin sararması ve sarı renkte emdiğini kusması sayılabilir (Sevindik, 1996:237).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu’daki uygulamalara benzer ve farklı ritüeller görülmektedir.

- Lohusanın yastığının altına soğan, bıçak ve makas konulur; bebeğin yanına ayna ve süpürge bırakılır (K12, K14, K57, K66, K23, K26).
- Lohusalardan bazıları, birbirleriyle karşılaşmak zorunda kalırsa, iğne değiştirerek birbirlerine iğne verirler (K82, K73, K64, K59, K41).
- Kırkı çıkmamış anne ve bebek, evde yalnız bırakılmaz (K29, K87, K44, K3).
- Lohusa kadın ve bebeğin kırk gün boyunca dışarıya çıkmamaları ve evde kalmaları gereklidir (K24, K18, K56, K41, K75, K65).
- Bebeklerin yüzlerine kırmızı örtüler örtülür (K72, K45, K40, K32).
- Lohusa kadınlara bebekler gösterilmez, çünkü bebeğin öleceğine inanılır (K8, K50, K85, K54, K90).

2.1.3.5. Kırk Gün İçinde Yapılan Diğer İşlemler ve Kırklama

Kırk günlük lohusalık döneminde bazı ritüeller uygulanır ve kırk günün sonunda bebek ve annesinin özel bir adetle yıkanmasına "kırklama" denir (Şişman, 2001:39).

Anadolu'da kırk günlük lohusalık dönemine çok önem verilir ve bu dönemde bazı davranışlara dikkat edilir. Bu anlamda örneğin Osmaniye ve çevresinde, annenin ve çocuğun doğumdan sonra üçüncü, yedinci, yirminci ve kırkıncı günlerde gerçekleştirdiği "kırklama" adı verilen özel bir gelenek bulunmaktadır. Yedinci, yirminci ve kırkıncı günlerde yapılan yıkama işlemi için bazı yörelerde her günün sayısınca suya taş ve yaprak eklenirken, bazı bölgelerde ise her yıkamada suya kırk tane taş atılır. Bu gelenekte dini motifler de yer alır ve çocuğun sabırlı ve uzun ömürlü olması amaçlanır (Teke, 2005:112-113).

İstanbul ve Kilis gibi bölgelerde ise "kırk hamamı" adı verilen özel bir uygulama vardır. Bu uygulamada son hamam suyuna bir altın ya da anahtar kırk defa batırılır ve çocuk bu suyla yıkanır (Boratav, 1984:124). Eskişehir'de yıkama suyunda kırk çeşit nesne bulunur, bunlar arasında altın, düğme, mavi boncuk, taş, yılan kemiği, yüzük, gümüş, leylek kemiği, demir, istiridye kabuğu, balık kılçığı, ağaç kabuğu ve kiremit gibi eşyalardır. Çocuğun sırtı hafifçe jilette kesilerek kan akması sağlanır ve kirli kan, kırk nesneli su ile yıkanır. Bu uygulamada, kirli kanın vücuttan akması ile hastalığın da aktığına inanılır (Başçetinçelik, 1998:27). Gaziantep'te ise kurt kafasının üzerine kırk bardak su dökülür ve anne ile çocuk bu suyla yıkanır. Su dökülürken kurt kafası başlarının üstünde tutulur (Yurt Ansiklopedisi, 1982).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer ve farklı ritüeller görülmektedir.

- Kırklama, lohusa kadının ve çocuğun temizlenmesi ve manevi olarak arındırılması amacıyla yapılan bir gelenektir (K14, K25, K36, K43, K56).
- Lohusalar, doğumdan sonraki kırk gün boyunca çeşitli kısıtlamalara tabidirler. Kırklama işlemi, annenin ve çocuğun yaşaması için yapılır (K62, K40, K60, K17, K65).
- Bu dönemde ziyarete gelen kadınlar, ay halindeyse çocuğa bakamazlar ve evden tuz, şeker, yağ gibi şeyler dışarıdan alınmaz veya verilmez (K14, K95, K76, K63, K46).

- Kırklama işlemi için genellikle kırk adet taş toplanır ve her birine İhlâs Suresi okunarak ılık suya atılır. Bu suyla anne ve çocuk yıkanır (K76, K75, K38, K94, K61).
- Lohusa kadın, kırklanma sürecinde 40 gün boyunca namaz kılamaz, oruç tutamaz ve Kur'an okuyamaz. Ancak kırklanma işlemi sonrasında gusül abdesti alarak bu ibadetleri yapabilir (K25, K31, K40).
- Ocakta su kaynatılır ve içine 40 mısır tanesi atılarak suyla banyo yapılır ya da 1 tane mısır tanesine 3'er tane İhlâs Suresi okunarak su hazırlanır, mısır yoksa taş da olur (K9, K11, K12, K14).
- Kırklama bazı kişilerle kutlanır. Bebeği görmek için bekleyenler kırkıktan sonra artık gelip sevebilirler (K25, K32, K41).

2.1.3.6. Ad Koyma

Ad, bir insanın hem toplumsal hem de bireysel kimliğini şekillendiren ve toplum içindeki konumunu etkileyen önemli bir simgedir. Bu nedenle, yeni doğan bir çocuğa ad verirken büyük özen gösterilir (Örne, 2000:148). Eski Türklerde de adın gerçek ve kutsal bir değere sahip olduğuna inanılır ve yeni doğan çocuğa ad koyma merasimi yapıldı. Türk isimleri genellikle yırtıcı hayvanlar, kuşlar veya dayanıklı maddelerden oluşan sembollerden seçilerek çocuklara verildi. Örneğin Bozkurt, Arslan, Şahin, Doğan, Timur (Demir), Kaya ve Gökhan gibi isimler verildi. Doğumun hemen ardından çocuğa ad verilmez, genellikle bir yaşına girdikten sonra düzenlenen büyük bir şölen (toy) sırasında en yaşlı kişi tarafından ad konulurdu. Gençlik çağında ise, çocuğun gösterdiği kahramanlık veya başarı sonrasında, hazırlanan bir toy merasimi ve ileri gelen kişiler tarafından yeni bir ad verildi. Günümüzde de benzer adetlerin devam ettiği gözlemlenmektedir (Varis, 2004:25).

Anadolu'da bebeğe ad koyarken birçok uygulama görülmektedir. Bu anlamda örneğin Güneydoğu'da çocukları olan anne ve babalar, çocukları erkekse onlara "Tanrı nazarının değdiği" düşünüp daha sonra doğan erkek çocuklarının "Tanrı nazarından korunması" amacıyla yemekli merasim düzenler ve çocuğun adını "Niyazi", "Kepek", "Ağırıcı", "Satılmış" gibi adlarla değiştirebilirlerdi. Eski Türkler arasında, bebek çok hastalanırsa, onun adını basit manaları olan adlarla değiştirmek gibi bir adet de vardı. Ayrıca, erkek çocuklarına kız çocukları gibi giydirip uzun saçlar bırakarak da onları "Tanrı

nazarından koruma" geleneği mevcuttu. Bunun yanı sıra, çocukları olmasını isteyen bazı kişiler, doğan kız çocuklarına erkek çocukların adlarını vererek dileklerini ifade ederlerdi (Boratav, 2000:89). Gaziantep çevresinde ise çocukları olmayan kişiler, Dermanlı-Değirmenli Ali Dede, Memik Dede, Ökkeş gibi yatırları ziyaret eder ve çocukları doğarsa, bu yatırlara adak adarlar. Bu nedenle, Gaziantep çevresinde Ökkeş ve Memik gibi adlar yaygındır (Kalafat, 1995: 99-100). Tire'de ise çocuğu olmayan kadınlar, Mehmet adı bulunan dokuz evden birer parça kumaş alarak gömlek diker ve bu gömleği giyer. Doğumdan sonra ilk meme verilmeden bebek, çocuğu ölmemiş bir kadının boynundan geçirilir. Böylece, çocuk, o kadına satılmış olarak kabul edilir ve bu tür çocuklara Satı veya Satılmış adları verilir. Süt annesi olarak adlandırılan bu kadınlar, her hafta sembolik bir süt hakkı vererek çocuğun bakımını üstlenirler (Artan, 1973).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer ve farklı ritüeller görülmektedir.

- Çocuğun adını belirlemek için yakınları doğum sırasında bir araya gelir ve en yaşlı kişiler tarafından ad tespit edilir mesela dede ve amca gibi (K37,74,19,90,67,54).
- Çocuk beyaz kundağa sarılır ve kapıdan üç kere geçirilir. Kulağına ezan okunup adı söylenir (K17,70,29,30,75,56).
- İslam inancına göre, çocuğa ad seçme ve ad koyma yetkisi genellikle babaya aittir. Ancak, eğer baba hayatta değilse veya başka bir sebeple bu yetki elinde değilse, ad koyma hakkı anneye geçer (K4, K5, K16, K23, K36).
- Adın belirlenmesi genellikle çocuğun doğmadan önce anne ve baba tarafından yapılır. Ancak, adın çocuğun kulağına söylenme işlemi, büyük bir kişi veya hoca tarafından gerçekleştirilir. Hoca, çocuğu kucağına alır ve çocuğun adını sağ kulağına üç kez söylerken ezan da okur (K8, K56, K45, K13, K87).
- Aileler, çocuklarına anlamlı ve manalı isimler vermeye özen gösterirler. Bu nedenle, genellikle çocuğa dedesinin veya nenesinin ismi verilir. Ayrıca, eğer ailede çocuğu olmayan bir kişi varsa, bu kişiyi teselli etmek için çocuğa o kişinin adı verilebilir (K32, K67, K65, K87, K76).
- Dursun ismi çocuk düşmesin karnında dursun diye konur (K2, K18).

- Bebeğin adı konurken sağ kulağına ezan okunur (K1, K2, K13, K14).
- Bebeğin adı Yaşar konur ki çocuk yaşasın (K11, K93).
- Bebeğin adı İlknur konur ki çocukların devamı gelsin (K33, K35).
- Bebeğin adını erkeğin anne ve babası koyar. Genellikle kendi adlarını verirler (K28, K17, K65, K4, K34, K30, K23, K21).
- Daha fazla çocuk istemeyen aileler Songül, Yeter gibi isimler koyarlar (K60, K88, K90, K35, K33).
- Adak adanan çocuğa Muhammed adı verilir (K14).
- İbrahim ismi bereketli anlamındadır. Çocuk cömert olsun diye İbrahim koyulur (K18, K19, K26, K37, K41).
- Ad verilirken bebeğin sağ kulağına üç kere ezan okunup adı söylenir ve kibleye dönülür, “Allahu Ekber” denir. Dualar okunur. Bu işi dinin bilen ve yüreği temiz olan herkes yapabilir (K20, K19, K76).
- Kandillerde doğan çocuklara kandilin ismi verilir. Miraç, Berat, Kadir isimleri gibi... (K3, K4, K8, K68).
- Çocuğun adını belirlemede doğduğu gün ya da ay etkili olur. Ramazan, Recep, Bayram, Cuma gibi... (K11, K92, K83, K44, K38, K39)
- Kur'an'da geçen güzel anlamlı isimler konur fakat Kuran'da geçen her kelime güzel bir anlam taşımadığı için anlamına dikkat etmek gerekir (K10, K26, K16, K41, K41, K42).
- Ayrıca çocuğu olmayan kadın çocuğu olursa adını Muhammed koyacağım diye adak adarsa çocuğu olur (K1, K2, K16).

2.1.3.7. İlk Gezme

Yeni doğan çocuğun doğumdan kırk gün sonra toplum içine ilk kez çıktığı bu olaya "kırk uçurtması" veya "kırk uçurma" denilmektedir. Bu etkinlik sırasında, çocukla ilgili diğer geçişlerde olduğu gibi bazı adetler ve inanışlar uygulanmaktadır (Altun, 2004:141).

Anadolu'da bebek ilk kez evden çıkınca bazı pratikler uygulanır. Bu anlamda örneğin Hatay'da, yeni doğan çocuğun kırkıncı gününde yakın akrabalarını ziyaret etme

geleneği bulunmaktadır. Bu ziyaret sırasında, bebeğe altın takılarak veya para verilerek hediyeler verilir. Eğer kırkinci gün yakın bir yerde düğün varsa, annesi çocuğu güzelce süsleyerek düğüne götürür ve orada bulunan herkese gösterir. Çocuk kucağa alınır ve sevgi gösterilerine maruz kalır. Ziyarete bulunanlar da çocuğa hediyeler verir, salavatlar getirir ve "maşallah" diyerek iyi dileklerde bulunur (Köseler, 2008:38).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer ve farklı ritüeller görülmektedir.

- Kırkinci günün ardından anne ve bebek evden çıkarak akrabalarını ziyaret ederler. Bu ziyaret sırasında “maşallah” denir (K9, K13, K16, K21, K25).
- Kırkı çıktığında eğer yakın bir yerde düğün oluyorsa annesi çocuğu iyice süsler düğüne götürür (K95, K65, K1, K2, K4).
- Bebek kırkı çıkınca artık herkese gösterilir (K14, K10, K71, K28, K44).
- Çocuk kucağa alınır. Herkes tarafından sevilir (K89, K70, K61, K52, K94).
- Orada olanlar çocuğa hediye verir (K1, K16, K15, K24, K21).
- Salâvat getirilir, maşallah denir (K90, K80, K71, K62, K54).
- Çocuk kırklanır, annesiyle beraber büyüklerini ziyarete gider, bu ziyarette büyükler elden ele alarak bebeği sever (K1, K2, K16, K41, K42, K43).

2.1.3.8. Aydaş Çocuk

Doğumdan sonra normal gelişim sürecini takip edemeyen, gelişmekte zorlanan ve sürekli hastalanan zayıf çocuklara "aydaş çocuk" denir. Aydaş çocuğunun tedavisi için çeşitli yöntemlere başvurulur (Yüksel, 1968: 46-89).

Anadolu'da çocuğun aydaş olmaması için birçok uygulama görülmektedir. Bu anlamda örneğin Feka yöresinde dört yolun kesiştiği bir noktada odunlar üzerinde boş bir kazan bulunur ve temsili olarak aydaş aşı pişirilir. Bu uygulama semboliktir, kazan gerçekte boştur ve odunlar yakılmaz (Karakaş, 2005:33). Adana'da ise aydaş aşı pişirilirken aynı zamanda dövme pilavı da pişirilir. Bu uygulamanın amacı çocuğun kilo almasını sağlamaktır Aydaş çocuğu için uygulanan diğer gelenekler arasında dikenli gül arasından ve kurt ağzının iskeletinden geçirme gibi pratikler de bulunmaktadır (Başçetinçelik, 1998:27). Yine Adana'da zayıf çocuklar mezara götürülüp toprağa yatırılır.

Eğer çocuk ağlarsa iyileşeceğine inanılır, ağlamazsa çocuğun toprağı istediğı ve öleceğı düşünülür (Savur, 2010:30). Hatay'da ise çocuğı hayatta olan kadınlardan çocuklarının gömleğı alınarak, çocukları olan kadın, kendi çocuğunu bu gömleğın içinden geçirir ki çocuk sağlıklı olsun veya ölmesin (Köseler, 2008:38).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer ve farklı ritüeller görölmektedir.

- Cuma günü sabah erken saatlerde değirmenden su alınıp ısıtılır ve çocuk bu suyla yıkanır (K3, K4, K7, K8).
- Kırk taş kazana atılır ve kaynatılır, ardından çocuk bu kaynar suyla yıkanır Bir evde bir çocuk olduğunda, aynı ayda aynı evin üst katında da bir çocuk olursa, alttaki evin çocuğı hastalanır (K3, K4, K7, K80).
- Hocaya gidip okutulur (K3, K4, K7, K83).
- Yastığının altına dua konur (K34).
- Kurban kesilir kanından bebeğı sürölür (K24).
- Aynı ismi taşıyan 7 kişı aynı suya 7'şer defa Ayet-el Kürsi okur. Bu su çocuğı içirilir kalanı ile yüzü yıkanır (K12, K14).
- Çocuğın olduğú oda sirke ile silinir (K19, K10, K11, K22, K24).
- Çocuğın beşğine çörek otu serpilir (K34, K36, K14, K15).
- Nazara en iyi gelen şey Nas ve Felak sureleri okunur (K44, K58).

2.1.3.9. Yürüyemeyen ve Konuşamayan Çocuk

Anadolu'da, zamanında yürüyemeyen ve konuşamayan çocuklara çeşitli dinsel ve büyüsel işlemler uygulanır (Yurt Ansiklopedisi, 1982).

Bu anlamda örneğın Osmaniye'de yürüyemeyen çocuklar köstek kırma ritüeli uygulanır. Ayakları bağlanan çocuğın, yürüyebilen bir çocuk tarafından bağları kesilir. Bağları kesen çocuğı hediye verilir. Hatay'da ise ip bağlama geleneğı biraz daha oyunlaştırılır. Ayakları bağlanan çocuğın yanına meyve ve çerez konur. Ardından erkek çocuklardan biri eline bıçağı alır ve ipi keser, kaçır. Bir başkası ise ayakkabı ile onu vurmaya çalışır. Eğer vurabilirse herkes yiyecekten eşit pay alır. Sonrasında birlikte toplanırlar ve yiyecekleri birlikte yerler. Eğer vuramazsa ipi kesip kaçan çocuk daha fazla

pay alır (Köseler, 2008:39). Diğer bir uygulamada, yürüyemeyen çocuğun eline çok sevdiği bir şeker verilir ve ayağa kaldırılır. Yürüyebilen bir çocuk, şekerini alır ve kaçar. Bu duruma dayanamayan ve sinirlenen çocuk yürümeye başlar (Teke, 2005:120).

Erzincan'da yürümesi geciken çocukların hızlıca yürümesi için caminin avlusu etrafında dolaştırılır (Küçük, 1987:251). Gaziantep'te ise konuşamayan çocuklar Şeyh Camisi'ne götürülerek caminin anahtarıyla ağızları açılır (Yurt Ansiklopedisi, 1982). Feke'de de konuşamayan çocuk ocağa götürülür, okunmuş su içirilir ve muska yazdırılır (Karakaş, 2005:33-34).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer ve farklı ritüeller görülmektedir.

- Yürüyemeyen çocukların diz kapağının arkasına zeytinyağı sürülür (K1, K18, K76, K82, K94).
- Çocuk taze pişmiş ekmek üzerinden atlatılır (K4, K50, K61, K72, K84).
- Erken konuşamayan çocuk ahıra götürülür ve hayvanların bağlandığı bağ ile bağlanır (K39, K40, K81, K92, K94).
- Çocuk sepete konur sepetle yuvarlanır (K13, K16, K76, K77, K87)
- Sevdiği şeyler gösterilir ve çocuk yürütülür (K19, K30, K71, K82, K94).
- Cuma namazına gidilirken babasının arkasından çocuk üç defa sallanır. (K19, K10, K11, K22, K24).
- Çocuğun dilinin altındaki damar kesilir (K34, K6, K14, K5, K100).
- Bildircin yumurtası içirilir (K4, K36, K44).
- Çocuk sarılık olursa ve bundan dolayı konuşamazsa kulakların arkası kesilir. Tuz ve sarımsak sürülür (K3, K46, K48).
- Bir hayvanın üstüne bindirilir (K3).
- Yürümeyen çocukların topuklarına yumurta akı sürülür. Sıcak tandır ekmeği bir bakır kapta terletilir, buğusu çocuğun vücuduna sürülür (K38, K59, K20).
- Yürüyemeyen çocuğun beline yumurta bağlanır (K18, K29, K60).

- Konuşamayan çocuğun ağzına, kendi kanından olmayan biri terliğın tersiyle üç defa vurur (K23, K27, K32).

2.1.3.10. Sütten Kesme

Sütten kesilme zamanı gelen veya emme süresi gereğinden fazla uzayan çocuğı sütten kesmek için halk arasında birtakım pratikler uygulanır.

Anadolu'da bebek sütten kesilirken birçok uygulama görölmektedir. Bu anlamda örneğın Kırıkhan yöresinde çocuğı sütten kesmek için memeye acı biber salçası ya da çamur sürölür (Köseler, 2008:41). Kozan Yöresinde çocuğa bir hafta annesini göstermezler çocuk annesini görmeyince memeyi de unuttur. Başka bir uygulama da sabır taşı ile yapılır. Emziğın meme kısmı sabır taşının suyuna batırılır. Memeyi ağzına alan çocuk tadından tiksinierek memeyi bırakır (Üzelgök, 2008:52). Tufanbeyli yöresinde ise çocuğı sütten kesmek için annesini emerken yüzüne batması için fırça konur.

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer ritüeller görölmektedir.

- Sütten kesme normalde 2 yaşında olur (K8, K45, K16).
- Çocuk annesini emerse güçlü kuvvetli olur. Mamayla beslenen çocuk hantal olur. Bunun için mümkün olduğı kadar çocuğın annesini emmesi istenir fakat memeden kesilme zamanı gelmişse memeye tuz sürölerek bırakılır (K9, K18, K19, K22, K24).
- Sakıza, saç kılı konur ve memeye yapıştırılır (K88, K90, K100).
- Gece uyku şurubu içirilir. Gündüz de yemek yedirilerek çocuğa unutturulur (K9, K28, K40, K57, K60).
- Göğsün başına salça sürölür (K18, K29, K30).
- Memenin başına annenin saçı yapıştırılır (K8, K26, K37).
- Memeye kazan isı sürölür (K34, K36, K14, K15, K16, K19, K10, K11, K12).
- Çocuğın emziğı bırakması için sabır taşı bir bardak suda bekletilir. Bundan memeye sürölür (K15, K16, K18, K20, K27).
- Memenin başına acı biber sürölür (K15, K16, K18, K20, K27).

- Bazı çocuklar emziği de uzun süreli kullanıp bırakamazlar emzikten kesmek için de emziğin içine hamamböceği konur. Çocuk emzikten vazgeçer (K19, K10, K11, K22).

2.1.3.11. İlk Diş

Çocuğun ilk dişi çıktığında, aile ve çevresi bu olayı sevinçle karşılar. Dişin çıkmasıyla birlikte diğer dişlerin de sağlam olması için çeşitli törenler düzenlenir. Anadolu'da bu törenlere genellikle "diş buğdayı", "diş hediği" veya "diş bulguru" denir (Boratav, 1984:155). Diş hediği, buğday, nohut ve darının haşlanması ile hazırlanan bir yiyecektir. Bazen bu yiyeceğe şeker de eklenir (Kartal, 1998:177). Bu özel yiyecek pişirildikten sonra önceden davet edilen misafirlere ikram edilir ve gelemeyenlerin ise evlerine gönderilir (Çıblak, 2003:605-614).

Anadolu'da bebeğin ilk dişi çıktığında bazı uygulamalar görülmektedir. Bu anlamda örneğin Erzincan'da çocuğun dişleri çıkmaya başlarken, dişlerinin kolay çıkması için "diş hediği" adı verilen özel bir yiyecek hazırlanır ve komşulara dağıtılır. Komşular çocuğun evinde toplanır, birlikte eğlenir ve hazırlanan hedikten yerler (Küçük, 1987:251). Erzurum'da ise aynı uygulama görülür fakat farklı olarak çocuğun dişi çıktığında, bu olayı ilk fark eden kişi çocuğun zıbınından aşağı doğru yırtar (Taş, 1994:199).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalarla benzer ve farklı ritüeller görülmektedir.

- Bebeğin ilk dişi için özel bir yiyecek olan "hedik" kaynatılır. Bu yiyecek, buğday, nohut ve mısırın haşlanmasıyla elde edilir (K19, K10, K11, K22, K24).
- Hediği ilk kez Hz. Muhammet'in ilk dişi çıktığında annesi yapmıştır (K39, K51, K61, K72, K84).
- Diş çıkınca hedik yapılır. Buğday, mısır ve nohut kaynatılır (K34, K45, K50, K62, K74).
- Konu komşuya dağıtılır. Hedik alan evler tabağın içine hediye koyup öyle verirler (K1, K3, K67, K70, K79).
- Hedik, mısır ve buğdayın haşlanmasıyla yapılır. Bu iki malzeme haşlandıktan sonra tabağa konulur ve üstü renkli renkli süslenir (K44).

- Bebeğin ilk dişini gören, bebeğe hediye alır (K2, K14, K25, K38, K41, K14, K16, K23, K26, K30).
- Eskiden sadece baklagiller haşlanır hedik yapılırdı. Artık büyük diş şeklindeki pastalar yaygınlaştı. Süslü konseptteki masalar, diş şeklindeki pastalar ve bu masa etrafında fotoğraf çekimleri yaygınlaştı (K12, K16, K68).
- İlk diş çıktığında darı ile buğday kaynatılır. Herkes çağrılır. Yenir, içilir, eğlenilir ve bebek için meslek seçme oyunu oynanır. Dişi çıkan bebeğin önüne birçok nesne konur. Makas, kuran, kitap, steteskop, kalem gibi. Bebek bunlardan birini oynamak için eline alır. Hangi nesneyi alırsa onunla alakalı bir meslek seçeceğine inanılır (K22, K46, K58).

Saç ve Tırnak Kesme

İlk saç ve ilk tırnak kesimi ile ilgili bazı inanışlar ve uygulamalar mevcuttur. Bu uygulamalardan kimileri uğurlu kimileri ise uğursuz sayıldığı için ilk saç ve tırnak kesiminde bazı davranışlara dikkat edilir (Boratav, 1984:155).

Anadolu'da bebeğin saçı ve tırnağı ilk kez kesilirken bazı ritüeller uygulanır. Bu anlamda örneğin Adana'da ise genellikle çocuğun saçları bir yaşını bitirene kadar kesilmez, aksi takdirde ömrünün kısa olacağına inanılır. Eğer erkek çocuğu adaklıysa, saçları belirli bir yaşa kadar uzatılır ve kesildiğinde tartılarak ağırlığına göre bir para ile çocuğa armağan edilir (Güzelbey, 1981:23). Kozan'da ise ailenin durumu iyi ise çocuğa dedesi tarafından mal veya tarla gibi bir armağan verilir. Bu armağan çocuğa aittir ve kimse karışamaz. Bundan dolayı bölgede, birinden bir şey istendiğinde verilmezse "babası başını yülüttü de mi verdi" deymi bile kullanılır (Üzelgök, 2008:50).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'dakilerle benzer uygulamalar vardır.

- Çocukların saç ve tırnak kesimi, özel bir tören havasında gerçekleşir (K6, K76, K54, K23, K24).
- Çocuğun bir yaşına gelene kadar tırnakları kesilmez, çünkü melekler tarafından kesilir (K9, K33, K66, K89, K93).
- Kesilen ilk tırnak ve saç bir beze sarılarak saklanır (K19, K40, K71, K82, K94).
- Çocuğun eli ve tırnakları kesildikten sonra, içinde altın paraların bulunduğu bir keseyle kapatılır. Bu altın paralar, erkek çocuk büyüdüğünde gelecekteki işine

yatırım yapması için veya kız çocuk için çeyizine uğur olarak saklanır (K5, K16, K17, K28, K44).

- İlk saç kesilince tartılarak saç ağırlığı kadar para yoksullara verilir. Kesilen saç da çocuğun ailesi tarafından saklanır (K6, K10, K11, K22, K34).
- Tırnağı kırkı çıkıncaya kadar kesilmez. Eğer kesilirse çocuk ilerde hırsız olur (K2, K14, K18, K23, K30, K35, K36, K37).
- Adaklı çocukların saçları yedi yaşında kesilir. Ondan önce kesilmez (K1, K2, K14, K18, K30).
- Bebeğin saçı 1 yaşında kesilir (K8, K15, K16, K26, K27).
- Bebeğin saçını ilk kim dibinden kazırsa, o kazıyan kişi bebeğe hediye verir (K18).
- Bebeğin saçı yaşına kadar kesilmez (K2, K88).
- Çocuğun tırnağı, babasının cebinden para alınca kesilir (K38, K46, K77).
- Bebeğin saçı kesildikten sonra tartılır ve saçın ağırlığı kadar altın bir fakire bağışlanır. Ailenin durumuna göre bu gümüş ya da para da olabilir (K42, K58).

2.1.3.12. Kız Çocuklarında Kulak Delme

Tarih boyunca insanlar beğenilmeyi arzulamışlardır, bu nedenle çeşitli süs eşyaları ve takılar kullanmışlardır. Ayrıca bu özellikle kadınlar için bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyaç, ilkel toplumlardan günümüze kadar devam etmiştir ve bu süs eşyaları hem tehlikelerden korunmak için hem de uğur getirmesi amacıyla kullanılmıştır. Özellikle kız çocuklarının kulaklarını süslemek için, doğumdan sonra aileleri kulaklarını deldirmişlerdir (Başçetinçelik, 1998:27).

Anadolu'da kız çocuklarının kulağı delinirken bazı uygulamalar görülür. Bu anlamda örneğin Tufanbeyli'de çocuğun kulak delme işlemi, zaman olarak annenin uygun olduğu zamanda gerçekleştirilir ve özel bir hazırlık yapılmaz. Bebeklerin yaralarının daha çabuk iyileştiği göz önünde bulundurularak, çocuk çok büyümeden kulakları delinir (Savur, 2010:34). Karaisalı ve çevresinde ise kulak delme işlemi, eli yatkın bir kadın tarafından yorgan iğnesi kullanılarak yapılır. İğne önce ateşte iyice ısıtılır ve ardından kulak delinir. Kulak delinmeden önce sarımsağın bir dişi ortadan ikiye ayrılarak kulağa

sürülür, böylece kulak delinirken fazla acı hissedilmez. Delik açıldıktan sonra, deliğin kapanmaması için ip halka şeklinde bağlanır ve çocuk bir süre bu şekilde dolaşır (Savur, 2010:34).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer uygulamalar görülmektedir.

- Kız çocukları, genellikle erkek çocuklardan daha fazla süs ve takıya ilgi gösterirler. Bu nedenle kızların kulağı delinir (K7, K20, K51, K62, K74).
- Kulakların delinmesi, doğumdan hemen sonra veya daha sonraki yaşlarda, deneyimli kişiler tarafından yapılır. Son yıllarda, bu işlemi daha ağrısız ve kolay bir şekilde kuyumcular ya da eczacılar yapar (K8, K10, K21, K32, K40).
- Eli becerikli kişiler, kız çocuklarının kulaklarını 2-3 yaşlarında deler. Kulak memesi kömürle iyice ovulur ve dikiş iğnesine iplik takılır. İğnenin iplik takılan kısmı yağa batırılır ve kulak memesi yavaşça delinir (K5, K6, K78, K82, K94).
- Delik kapanmasını engellemek için ip bağlanır ve bu ip yara iyileşinceye kadar kulakta kalır (K19, K10, K11, K22, K24).
- Küçük yaştaki kızların kulaklarını delerken de eli becerikli kişiler, önce tuzlu su ile ovulmasını sağlar ve ardından delme işlemi gerçekleştirilir (K21, K12, K14).
- Kulak sarımsak ile ovulur daha sonra delinir. Sarımsak mikrobi önler (K10, K11, K12, K14)
- Bebek doğar doğmaz delinir. Yeni doğan bebek acı hissetmez (K18, K36, K58).
- İğne ve ip yağa bulanır. Böylece hem kolay delinir hem de çabuk iyileşir (K34, K36, K114, K15, K11, K19, K10).
- İğne kızdırılır hem kolay delinir hem de mikrop kapmaz (K34, K36, K11, K55, K46, K39).

2.1.4. Değerlendirme

Doğum, bir toplumun halk kültüründe önemli bir dönem olarak kabul edilir ve bu olayın kutlanması, geleneksel ritüeller ve uygulamalarla çeşitli şekillerde yansıtılır. Erzurum'un Pehlivanlı köyü gibi yerlerde de doğum olayı, kültürel açıdan önemli bir unsurdur. Doğum, Pehlivanlı köyünde önemli bir aile olayıdır ve coşkuyla kutlanır.

Genellikle aile fertleri ve komşular doğum haberini alır almaz bir araya gelirler. Bu, toplumsal dayanışmanın bir örneğidir ve yeni doğanın aile ve toplum tarafından sevgiyle karşılandığını gösterir. Doğumun bir parçası olarak çeşitli ritüeller gerçekleştirilir. Örneğin, bebek için dua edilir ve sağlık dilekleri sunulur. Bebeğin cinsiyetine göre farklı ritüeller de görülür. Yeni doğan bebek, aile ve komşular tarafından hediyelerle karşılanır. Bu hediyeler genellikle bebek kıyafetleri, battaniyeler veya geleneksel oyuncaklar gibi bebek eşyalarını içerir. Doğum sonrası, annenin ve bebeklerin beslenmesine özel bir önem verilir. Yeni annelere geleneksel yemekler ve içecekler sunulur. Bu yemeklerin bazıları özel geleneksel tariflere dayanır. Doğum, Pehlivanlı köyünde aile ve toplum bağlarını güçlendiren bir olaydır. Bu dönemde aile ve komşular arasında dayanışma artar, birlikte zaman geçirilir ve yeni doğan bebeğe hoş geldin demek için bir fırsat oluşturulur. Doğum, köy halkının geleneklerini ve kültürel mirasını aktardığı bir fırsattır. Bu nedenle, yaşlı kuşaklar genellikle doğum hikayelerini ve geleneklerini yeni nesillere aktarırlar. Doğum, Pehlivanlı köyü gibi geleneksel toplumlarda önemli bir olaydır. Bu dönemdeki gelenekler ve uygulamalar, köyün kültürel kimliğinin bir parçasıdır ve toplum bağlarını güçlendirmede önemli bir rol oynar.

2.2. SÜNNET

Sünnet, geleneksel kültürde önemli bir yere sahip olan bir geçiş dönemidir, özellikle erkek çocuklarının doğumdan sonra yaşadığı bir süreçtir. Cerrahi bir müdahale ile erkek cinsel organından bir miktar derinin alınması gibi görünse de aslında dinî ve bilimsel bir yönü bulunmaktadır. Öncelikle, sünnet Hz. Muhammed'in buyrukları doğrultusunda Müslümanlar tarafından uygulanan dinî bir vecibe olmasından dolayı aileler çocuklarının sünnet olmasına büyük önem verirler. Ayrıca, sünnetin bilimsel açıdan da çeşitli hastalıkları önleyebileceği ve erkekler için bazı faydalar sağlayabileceği yönünde bazı bilim adamlarının görüşleri bulunmaktadır. Tüm bunlardan dolayı sünnet törenleri Türk toplumunda önemli bir gelenektir (Başçetinçelik, 1998:27). Bu törenler bayram ve şölen havasında gerçekleşir. Sünnet olan çocuğa dost, akraba ve komşular takı takarlar. Bu süreçte tören sahipleri de misafirlere çeşitli ikramlarda bulunurlar. Sünnet olan çocuğu tutan kişiye "kirve" denir ve kirve sünnetçiye yardım eder. Sünnet olmak, bir çocuğun yavaş yavaş ergenliğe ve olgunluğa adım atması anlamına gelir ve bu dönem aynı zamanda delikanlılığa geçişin simgesidir (Şişman, 2001:39).

Anadolu’da erkek çocukları sünnet edilirken bazı uygulamalar görülür. Bu anlamda örneğin Nevşehir’de, çocukların zamanında sünnet ettirilmemesi durumunda arkadaşları tarafından "kabuklu" veya "kapçıklı" gibi alaycı isimlerle anılması nedeniyle, çocukların zamanında sünnet ettirilmesi ruh sağlıkları açısından önemlidir. Sünnet işlemi genellikle bahar aylarında köye gelen "Abdal" denilen kişiler tarafından gerçekleştirilir. Abdallar, ellerinde bir davul ile gelerek köylülere haber verirler ve sünnet töreni için davul çalarlar. Sünnet için genellikle yağ, buğday veya yumurta gibi ödemeler yapılır (Yıldız, 2010:98).

Feke yöresinde sünnet töreni için cumartesi akşamı kına gecesi düzenlenir. Bu gece davul-zurna eşliğinde eğlence yapılır ve kirve ile sünnet olacak çocuk birbirleriyle oynarlar (Karakaş, 2005:76).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu’daki uygulamalara benzer uygulamalar görülmektedir.

- Pehlivanlı yöresinde sünnet olacak çocuğa özel sünnet kıyafetleri alınır, çocuk ile yakınları eğlenceli aktiviteler yaparlar. Gelen misafirler, çocuğa altın, saat veya para gibi hediyeler takarlar (K1, K2, K36, K81).
- Misafirler için yemekler hazırlanır. Sünnet işlemi genelde çalışma hayatından dolayı pazar günü gerçekleştirilir (K91, K62, K83, K91).
- Hz. Muhammed’in uygulattığı önemli fiillerden biridir sünnet. Dinî açıdan sünnet olmak çocukluk döneminde yapılması önerilen ve tavsiye edilen bir uygulamadır. Çocuk sünnet edildikten sonra ailenin ekonomik durumuna bağlı olarak mevlit okutulur, yemek verilir hatta ekonomik durum çok iyiye düğün yapılır (K7, K10, K23, K41).
- Çocuğa akrabaları altın takarlar komşular ve uzak misafirler ise çocuğun yastığına ya da koynuna para koyarlar (K31, K42, K53, K61).
- Sünnet zamanı ve mevsimi olarak daha çok yaz mevsimi tercih edilmektedir. Çalışma hayatından dolayı cumartesi ve pazar günleri seçilmektedir (K6, K72, K73, K89).
- Sünnet için en çok tercih edilen mevsim akrabalar gelsin diye yazdır (K60, K63, K73, K84).

- Fakir ve yetim çocukların sünnetini durumu iyi olanlar karşılar (K12, K13, K18, K19).
- Sünnet, 5-10 yaş arası olur (K16, K26, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K90).
- Sünnet olacak çocuk, sünnet olayı için hazırlanır. Hoca gelir, Yasin ve dualar okur. Sünnet yapılır. Sünnete hısım akraba gelir. Yemek yenilir (K18, K16, K19, K28).
- Sünnette kurban kesme aileye bağlıdır. Ailenin maddi durumu müsaitse kurban da keser, düğün de yapar (K19, K13, K20, K41, K42).
- Sünnet sonrası çocuk süslenmiş arabaya bindirilir. Diğer arabalarla gelin konvoyu yapılır. Köyün çıkışına kadar arabalarla korna çalarak gezilir. Daha sonra sünnet evine gelinir. Eğer kurban kesilmişse onun etinden yapılan kavurma herkese ikram edilir. Buna sünnet yemeği denir. Su böreği, ayran çorbası, pirinç pilavı, karpuz, baklava genellikle ikram edilen diğer yiyeceklerdir (K1, K40).
- Sünnet düğünü düğün salonunda yapılacaksa gündüz erkeklere lokantada çağ kebab yedirilir. Akşam da kadınlar düğün salonundaki düğüne katılırlar. Son dönemlerde kadın erkek karışık yemekli sünnet düğünleri de düğün salonlarında yapılmaya başlanmıştır (K1, K30, K45, K51, K62).
- Sünnet olan çocuk süslü bir yatağa sünnet kıyafetleriyle yatırılır. Yanına da süslü bir yastık konur. Gelenler bu yastığa para altın takarlar (K1, K63, K50, K41, K32).
- Hastanede sünnet ettirilen çocuklar, daha az acı çeker ve bir hafta gibi kısa bir sürede iyileşirler (K11, K22, K13, K41).
- Sünnet törenlerinde çocuğun ailesi, akraba ve komşularına yemek ikram eder ve mevlit okutur. Sünnetin öncesinde çocuk, özel kıyafetler giydirilmiş olarak arabalar eşliğinde davul-zurna eşliğinde gezdirilir (K9, K28, K32, K89).

2.2.1. Değerlendirme

Sünnet olayı halk kültürünün önemli bir ögesidir ve Türkiye'nin farklı yörelerinde özgün geleneklere sahiptir. Pehlivanlı yöresine ait genel bir değerlendirme bilgisi sunabilirim, ancak unutmayın ki bu gelenekler zaman içinde değişebilir veya farklı

köylerde farklılık gösterebilir. Pehlivanlı köyü veya çevresindeki bölgelerde sünnet olayı genellikle büyük bir coşku ve kutlama ile karşılanır. Sünnet törenleri genellikle aileler için önemli bir hazırlık dönemiyle başlar. Çocuğun sünneti için gerekli olan malzemeler temin edilir ve aileler misafirlerini davet etmeye başlarlar. Bu dönem, aileler için geleneksel elbiselerin dikilmesi, yemeklerin planlanması ve davet listesinin oluşturulması gibi ayrıntıları içerir. Sünnet olacak çocuk, sünnet öncesi bir dizi ritüel ve hazırlıkla karşı karşıya kalır. Bu, geleneksel olarak çocuğun saçının kesilmesi ve özel bir şekilde giydirilmesini içerebilir. Sünnet günü genellikle büyük bir kutlama ve topluluk etkinliği olarak düzenlenir. Ailenin evi veya belirli bir mekân, sünnet merasiminin yapıldığı yer olarak kullanılır. Bu merasim genellikle geleneksel müzik ve danslarla renklendirilir. Sünnetçi olarak bilinen uzman, çocuğun sünnetini gerçekleştirir. Bu sünnetçiler genellikle köyün saygın ve deneyimli kişilerindendir. Sünnet merasimi, çocuğun sünnet edilmesiyle başlar ve genellikle topluluk tarafından izlenir. Sünnet töreni sonrası, genellikle katılımcılara yemekler ve ikramlar sunulur. Bu, geleneksel köy yemeklerinin tadını çıkarma fırsatı sunar ve aynı zamanda misafirlere hoş geldiniz denir. Sünnet merasimi, çocuğun sünnet edilmesi dışında çeşitli eğlenceleri içerebilir. Köydeki müzik ve dans gösterileri, davul-zurna eşliğinde oyunlar gibi etkinlikler sünnet töreninin bir parçası olarak düzenlenebilir. Sünnet törenleri topluluk etkinlikleridir ve genellikle köyün tüm halkı katılır. Bu, topluluk bağlarını güçlendirmek ve köyün bir arada olma duygusunu pekiştirmek için önemli bir fırsattır.

2.3. ASKERLİK VE ASKERLİK İLE İLGİLİ ADET VE İNANMALAR

Ülkemizin tarihi geçmişi göz önünde bulundurulduğunda, askerlik hizmetinin kutsal bir görev ve vatan borcu olduğu kabul edilir. "Askerliğini yapmayan adamdan sayılmaz, askerliğini yapmayana kız verilmez" şeklindeki sözler ve bu anlayış, kültürümüzde yaygın bir şekilde kullanılır ve benimsenir. Askerlik görevi toplumumuzda kutsal bir değer taşır (Yıldız, 2010:99).

Anadolu'da erkekler askere giderken ve askerden dönerken bazı uygulamalar görülür. Bu anlamda örneğin Nevşehir'de askere gidecek gençler, askerlik görevlerine birkaç hafta önceden başlamadan önce akrabalarını ziyaret ederler. Akrabalar, gençleri yemeğe davet eder ve harçlık vererek onları desteklerler. Askerlik öncesinde gençler, arkadaşlarıyla bir araya gelip gezerek ve eğlenerek zaman geçirirler. Asker yolculuğuna çıkmadan önce, adeta bir şölen havasında, "En büyük asker bizim asker" nidalarıyla

uğurlanırlar. Eğer asker evli ise, eşi özel bir şekilde korunup el üstünde tutulur. Günümüzde iletişim teknolojilerinin ilerlemesiyle birlikte askerlerin mektup yazma geleneği yerini telefon, e-posta ve internet üzerinden yapılan görüntülü konuşmalara bırakmıştır (Yıldız, 2010:99).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer uygulamalar görülmektedir.

- Askerlik görevini tamamlayan gençlerin dönüşü, aile içinde büyük bir coşku ve heyecan yaratır ve asker evde adeta kahraman gibi karşılanır. Onun sevdiği yemekler yapılır ve kendisine özel bir ilgi gösterilir (K19, K22, K53, K44, K65, K6, K71, K85, K92).
- Askerden dönen genç, bütün arkadaşlarını ve aile büyüklerini ziyaret eder ve şükür dualarını kabul eder. Eğer askerlik sürecinde rütbelere almış veya gazi olmuşsa, köyde ölene kadar bu unvanlarıyla anılır (K81, K72, K63, K40, K87, K46, K17, K8, K9).
- Askerlik anıları uzun süre konuşulur ve anlatılır. Askerlik görevini tamamlayan genç, artık kendi hayatını kurmak için çalışır ve kısa sürede bir iş ve eş sahibi olmaya çalışır (K61, K24, K39, K4, K50, K6, K27, K5, K91).
- Genç erkek, askere gitmeden önce kapı kapı dolaşarak helallik alır ve yaşlıların ellerini öper. Kimileri dua eder, kimileri harçlık verir, kimileri de iç çamaşırı, havlu gibi eşyalar hediye ederler (K41, K12, K23, K14, K45, K26, K57, K78, K83).
- Geçmiş dönemlerde asker mektupları ile haberleşme yaygındı. Mektuplar muhtarlığa gelir ve mektubu ailesine ulaştıran kişi, müjde isterdi. Ancak günümüzde telefonların yaygınlaşmasıyla bu adet neredeyse son buldu (K31, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9).
- Asker çıkacak olan evlerde asker yemekleri verilir ve dualar edilir. Askere gidecek gençler birkaç hafta önceden akraba ziyaretine giderler. Yakın akrabalar da gençleri yemeğe davet eder ve harçlık verirler (K11, K22, K13, K41).
- Asker yolculuğuna çıkmadan önce gençler arkadaşlarıyla gezer ve eğlenir. Asker uğurlama gecesi düzenlenir ve konvoy halinde arabalarla korna çalınarak halay

çekilirken, "En büyük asker bizim asker" tezahüratlarıyla asker uğurlanır (K17, K13, K18, K19).

- Gencin askere uğurlanmasından sonra hayırlısıyla dönmesi için dua edilir ve komşular “Allah kavuştursun” diyerek birkaç gün askerin ailesini ziyarete gelirler (K51, K20, K32, K41, K55, K66, K72, K84, K92).

2.3.1. Değerlendirme

Pehlivanlı köyü, askerlik geleneğinin sadece bir yasal yükümlülük olmanın ötesinde, toplumun ortak bir değeri ve kültürel bir ritüeli olarak görüldüğü bir yerdir. Köyde askere gitmek, bir gencin toplum içindeki prestijini artırır. Köy halkı için, askere gitmekle gençlerinin vatanlarına hizmet ettiğini ve köylerini gururla temsil ettiğini düşünmek büyük bir onurdur. Askerlik çağına gelen gençlerin köyden ayrılması büyük bir etkinliklerle kutlanır. Aileler, komşular ve köy halkı, askere giden gençlere duygusal ve fiziksel destek sunarlar. Bu uğurlama törenleri, geleneksel danslar, müzikler ve bolca yiyecek içecek ile coşkuyla kutlanır. Köyde askere gitmek, sadece bireysel bir deneyim değil, aynı zamanda toplumsal bir deneyimdir. Gençlerin askere gitmesi, köy halkının dayanışmasını güçlendirir. Askerlik sürecinde, köy halkı gençlere moral sağlar, ailelere destek olur ve bu süreci birlikte yaşarlar. Askerlik hizmetini tamamlayan gençlerin köye dönüşleri büyük bir coşkuyla karşılanır. Köy halkı, onların başarılarını ve fedakarlıklarını kutlamak için özel törenler düzenlerler. Bu dönüş kutlamaları bayram havasında yapılır. Askerlik, köyün kültürel mirasının önemli bir parçasıdır. Köy halkı, askerlikle ilgili çeşitli inançlara ve ritüellere sahiptir. Gençlerin askere gitmeden önce ve döndükten sonra dua edilir, duaların kabul edilmesi ve sağlıkla geri dönmeleri için dileklerde bulunulur. Pehlivanlı köyünde askerlik, sadece bir hizmet yükümlülüğü olarak değil, aynı zamanda toplumun birlik ve dayanışmasını simgeleyen önemli bir olaydır. Bu gelenek, köy halkının bir araya gelmesini, birbirlerine destek olmasını ve kültürel kimliklerini korumalarını sağlar.

2.4. EVLENME

Doğum, evlenme ve ölüm gelenekleri, her birinin gerçekleştiği bölgelerin kültürel yapılarına uygun olarak gerçekleştirilir (Şimşek, 2003:135). Bunlardan evlenme, insan hayatındaki geçiş dönemlerinden ikincisidir ve bir erkek ile bir kadının nikahla birleşerek aile kurmaları ve bir arada yaşamaya başlamalarıdır (Doğan, 2003:407). Evlilik hem kadın

hem de erkek için yeni bir rol ve sosyal statü kazandıran önemli bir süreçtir ve aile olabilmek için temel şarttır. Aile, toplumun temelini oluşturan bir yapıdır ve evlilik, bu yapıya evrensel bir nitelik kazandırır (Altun, 2004:89). Bundan dolayı atalarımız evliliğe büyük önem vermiş, evlilikle ilgili "iyi" veya "ugurlu" sayılan birçok uygulamayı gelenek haline getirmişken, "kötü" veya "ugursuz" sayılan aktivitelerden kaçınmışlardır (Şimşek, 2003:11). Evlilik kız ve erkek için yeni bir sosyal statü kazandırır ve aynı zamanda aileler arasında dayanışmayı sağlayıp toplumsal ilişkileri belirler ve düzenler (Şimşek, 2003:135).

2.4.1. Evlilik Öncesi

Evlilik öncesindeki süreç; gelin ve damat adaylarının seçimi, tanışma, kız isteme, söz kesme, nişan ve nişanlılık dönemlerini içermektedir.

2.4.1.1. Evlendirme Biçimleri

Türkiye'de farklı bölgelerde görülen evlenme biçimleri arasında büyük kentlerde giderek yaygınlaşan “doğrudan tanışıp anlaşarak evlenme” ile gelenekselliğin ağırlıkta olduğu yerlerde görülen "görücü usulü evlenme" gelenekleri vardır. Görücülükte, evlenecek erkeğin ailesi ve yakınları, önceden belirlenen ya da tanıdıklarca önerilen kızın evine ziyarete giderek kızı incelemekte ve niyetlerini belli etmektedirler. Bu sürece "kız bakma", "görücü çıkma", "dünür gezme" gibi adlar da verilmektedir (Örnek, 2000:185-186).

Türkiye'deki diğer evlenme biçimlerinden biri de "beşik kertmesi" geleneğidir. Bu gelenekte, bir aile başka bir aile ile hısımlık kurmak veya dostluk bağlarını güçlendirmek için yeni doğmuş oğullarına diğer ailenin kızını almak isterler. Böylece çocuklar, ergin yaşa geldiklerinde kendi istekleri dışında nişanlanmış olurlar ve bu nişanın işareti olarak beşiklerine birer kertik yapılır (Örnek, 1995:131). Berdel adı verilen evlilik biçiminde de iki ailenin karşılıklı anlaşması söz konusudur. Bu evlilikte ise aileler hem kızlarını hem de oğullarını evlendirerek birbirleriyle hısımlık ilişkisi kurarlar (Erkul, 2002:59).

Oturak alma adı verilen bir diğer evlenme biçiminde ise kız kaçırmanın farklı bir şekli görülür. Kız, bohçasını alarak erkeğin evine gidip onunla evlenir ve kız kaçırma bazen kız gönülsüz olabilirken oturak almada erkek gönülsüz olabilir fakat evine gelen kızı reddetmesi toplum tarafından hoş karşılanmaz. Bundan dolayı erkeği mecbur kılan bir evlilik biçimidir (Örnek, 1995:131).

Levirat adı verilen bir diğer evlenme biçiminde ise dul kadın, ölen kocasının kardeşiyle evlenir. Bazı yörelerde çocukların meşru babalığı amca tarafından yapılabilir ve çocuğun hakları aile içinde korunabilir düşüncesiyle bu geleneğin uygulandığı görülür (Tezcan, 1998:209). Sorarat adı verilen evlenme biçimi ise leviratın tam tersidir ve erkeğin karısı öldüğünde, karısının bekâr olan kız kardeşiyle evlenebilmesi mümkündür (Tezcan, 1998:208). Taygeldi evliliği ise dul bir kadının, eski kocasından olan çocuklarıyla birlikte dul bir erkekle evlenmesi veya dul bir erkeğin eski karısından olan çocuklarıyla dul bir kadınla evlenmesidir (Örnek, 1995:131).

Anadolu’da farklı evlilik biçimleri görülür. Bu anlamda örneğin Kütahya, Sivas ve Kastamonu illerinde oturak alma geleneği, yaygın olan bir evlenme biçimidir. Bu gelenek genellikle maddi zorluklar veya kızın sevgisinden dolayı ortaya çıkar. Nedeni ne olursa olsun kız, erkeğin evine gelerek kendi onurunu hiçe sayar ve erkek tarafı da çoğu zaman kızı gelin olarak kabul eder (Örnek, 1995:131). Karadeniz Bölgesi köylerinde ise beşik kertme yaygın bir adet olarak görülür. Bu adet, iki ailenin küçük çocuklarının ileride evlenmelerini garanti altına almak amacıyla uygulanır (Ercan, 1973:28). Hakkâri yöresinde ise "dezmal kaçırmayı" adı verilen bir âdet bulunmaktadır. Bu âdete göre, delikanlı kızın başörtüsünü zorla çözüp kaçıtır. Başörtüsü kaçıran kız gerçekten kaçırılmış sayılır ve oğlanın ailesi ile kızın ailesi anlaşmak zorunda kalır (Örnek, 2000:185-186).

Pehlivanlı yöresinde de evlenme biçimleri Anadolu ile benzerdir.

- Pehlivanlı yöresinde, gençler aralarında anlaşarak veya ailelerin onayı ile ya da görücü usulüyle veya kız kaçırma şeklinde evlilikler gerçekleştirir (K61, K52, K43, K84, K96, K77, K49).
- Gençler arasında anlaşma olduğu durumlarda, kızın evine dünürücü gönderilir ve ailelerin onayı alınır. Ancak eğer aileler anlaşmayı onaylamazsa, gençler kaçma yoluna başvururlar. Kaçan gençlerin aileleri zamanla ikna olur (K31, K20, K83, K54, K26, K17, K9).
- Anlaşarak yapılan evliliklerde, gençler birbirlerini tanıdıktan sonra evlenmeye karar verir ve ailelerine bu kararı bildirirler. Erkeğin ailesi, kızın ailesine giderek resmi olarak isteme işlemini yapar. Ancak gençler, daha önceden tanıştıkları için bu adım sadece bir formalitedir (K10, K22, K33, K55, K9, K17, K60).

- Nadir de olsa yöremizde "kız kaçırma" olayları görülür. Kız kaçırma, maddi imkansızlıklar veya aile büyüklerinin evlilik isteğine karşı çıkması gibi sebeplerden dolayı yapılır (K81, K82, K53, K4, K26, K47, K69).
- Kız kaçırma durumunda kız ya gönüllü olarak kaçar, yani isteyerek evliliğe adım atar ya da gönülsüz olduğu halde oğlan tarafından kaçırlır. Bazen de kıza ait bir şeyin kaçırlması, kız kaçırmakla eşdeğer tutulur. Eşyası kaçırlan kızın namusuna kirlendi gözüyle bakıldığı için kız o erkekle evlenmek zorunda kalır (K41, K22, K63, K94, K65, K72, K95).
- Genelde kız ve oğlan anlaşarak evlenir (K10, K12, K33, K64, K86, K57, K99).
- Oğlanın ailesinin kızı beğenmesi ve oğlanın kabul etmesiyle evlenilir (K78, K39,
- K40, K44, K49, K53, K54, K55).
- Köyde evlilikler genellikle görücü usulü olur (K91, K62, K23, K14, K15, K88, K1, K3).
- Yakın akraba ile evlilik vardır. Teyze kızı teyze oğlu gibi evlilikler yaygındır (K1, K22, K35, K4, K23).
- Genellikle anne tarafından olan akraba evliliklerinde sakat ya da hasta çocuk olur. Örnekleri çoktur (K24, K25, K28, K30, K33, K34, K35).
- Akraba evlilikleri eski dönemlere göre önemli ölçüde azalmıştır hatta köyden evlenme bile çok azalmıştır (K61, K72, K73).
- Kız kaçırma yoluyla evlilikler, kızın ailesinin kızını vermemesi durumunda gerçekleşir. Kız kaçırma olayında aile, genellikle bu durumdan hoşlanmasa da araya aracılar girdiği için kabul etmek zorunda kalır. Eğer iki aile arasında büyük bir husumet veya kin yoksa, kız kaçırma olayı genellikle kabul edilir (K1, K2, K27).
- Kız kaçırma olayı gerçekleştiğinde, kız mecburen verilmek zorunda kalınır (K2, K9, K18, K19, K37).
- Kocasını ölen kadın başka biriyle evlendirilir fakat kayınbiraderle evlendirme yoktur (K91, K2, K53, K54)

- Beşik kertmesi yaygın değildir köyümüzde (K61, K14, K18).
- Görücü usulü evlenme geleneğinde, evlenecek erkek ve ailesi, çevrelerindeki akraba, komşu ve tanıdıkların önerileriyle belirlenen birkaç kızın evini ziyaret ederek kızları yakından incelemekte ve evlenme niyetlerini açıklamaktadır (K1, K2, K3, K4, K6, K7, K9).

2.4.1.2. Evlilik Çağı

Geleneksel toplumlarda kızın ve erkeğin evlenme yaşına gelip gelmediğini belirleyen belirli ölçütler bulunmaktadır. Bu ölçütler, kişinin yaşının evlilik için uygun olması kadar davranışlarıyla da ilişkilidir. Kişi, yaşının gerektirdiği etkinliklere katılarak ve geleneksel tavırlar sergileyerek evlenmeye hazır olduğunu göstermelidir (Örnek, 2000:189-190). Evlenme yaşını ve zamanını ekonomik ve sosyal faktörlerin belirlediği görülmektedir (Santur, 1995:141-146). Özellikle kırsal bölgelerde evlenme yaşları kentlere göre daha erken olmaktadır. Bunda kırsal kesimde kızların okula daha az gitmesi ve erkenden çocuk sahibi olma isteği etkilidir (Örnek, 2000:189-190). Ayrıca evlenme yaşları genellikle kızlarla erkekler arasında benzerlik gösterir fakat genelde erkek kızdan büyük olur (Santur, 1995:141-146).

Anadolu'da gençler evlilik çağına gelince bununla ilgili bazı uygulamalar görülür. Bu anlamda örneğin Adana ve çevresindeki sıcak iklim etkisiyle özellikle kız çocukları daha erken gelişme gösterir ve bu nedenle daha küçük yaşlarda evlilik yapabilen kızlar bulunmaktadır (Özdoğan, 1968:47-96). Aladağ yöresinde kızın başına örtü atılırsa kız evlilik çağına gelmiş demektir. Kızlar ergenlik dönemine geldiklerinde, köy kadınları toplanır ve kızın başına bir yazma örterlerdi. Bu yazmayı asaletli ve dürüst kadınlar bağlarsa kızın başından örtü düşmezdi. Bu durum, kızın evlilik çağına geldiği ve isteyeninin onunla evlenebileceği anlamına gelirdi. Aynı şekilde, ergenliğe giren bir erkek, "rüyamda kayadan uçtum" diyerek erkek olduğunu belli eder ve ailesi gerekli hazırlıklara başlardı (Yılmaz, 2005:80).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer uygulamalar görülmektedir.

- Pehlivanlı yöresinde, evlilik için oğlanların askere gitmesi neredeyse bir zorunluluktur. Ancak bazı durumlarda askere gitmeden de evlilik gerçekleşebilir. Günümüzde ise evlilik yaşını iş hayatı belirlemekte ve iş sahibi

olanlar evlenmek için hazırlıklara başlamaktadır (K41, K32, K3, K4, K6, K7, K9).

- Kızlar annelerine bakarak ev işlerini öğrenir, yemek yapar, kardeşlerine bakar ve örgü örür. Bu şekilde anneliğe ve evliliğe hazırlanır, erkekler de babaları gibi çalışıp para kazanarak ve güç gerektiren işleri yaparak babalık rolüne kendilerini hazırlarlar (K11, K2, K33, K44, K46, K57, K69).
- Daha önceki dönemlerde evlilik yaşları 13-15 arasında olurken günümüzde genellikle kızlar 17-25, erkekler ise 20-30 yaşları arasında evlilik düşünürler (K10, K22, K38, K49, K61, K70, K93).
- Önceden kızlar evlilik yaşına geldiğinde sandalyeye oturtulur ve ayakları yere değiyorsa evlilik için uygun olduğu düşünülürdü (K1, K2, K3, K4, K6, K7, K49).
- Eskiden genç kızlar adet olduktan sonra evlendirilebilirken, günümüzde kanunlara dikkat edilerek kızlar evlendirilir (K18, K27, K36, K45, K64, K73, K92).
- Abla veya abinin izni olmadan, küçük kardeşe evlenme sırası verilmez. Gençler ergenlik çağına geldiklerinde evlenme düşüncesi olabilir. Okumayan kızlar ergenliğe girmişse ve kısmetleri çıkmışsa evlendirilir (K6, K25, K34, K47, K68, K79, K91).
- Günümüzde evlenme yaşları önceki yıllara göre yükselmiştir. Kendilerini geliştirme ve hayatı öğrenmeleri için, erkeklerin askerlik dönüşünde 24 yaşlarında, kızların ise 20 yaşlarında evlenmeleri daha uygundur. Daha önceki yıllarda 14-15 yaşında kızlar ve 18-19 yaşında erkekler evlendirilmekteydi (K8, K39, K40, K44, K49, K53, K54, K55).
- Kız ve erkeğin bir an önce baş göz edilmesi istenir ki namuslu bir şekilde evlensinler (K1, K2, K3, K4, K5, K8, K11, K13).
- Gençler evlenmek için devlet işinde bir işe girmeyi, yani atamalarını bekleyip atandıktan sonra evlenirler (K11, K22, K43, K34, K65, K58, K71, K23).

2.4.1.3. Evlenme İsteğini Belli Etme

Ergenlik çağına girince kız veya erkek çocuk evlenmeye hazır hale geldiğini bazı davranışlarıyla etrafına göstermeye başlar. Evlenme isteği Türk halkının toplumsal yapısına göre direkt söylenmesi hoş karşılanmayan bir durum olduğundan gençler dolaylı yollarla bu isteklerini belli ederler (Eroğlu, 2003:99). Günümüzde eski dönemlerde görülen "pilava kaşık saplama", "ayakkabı çivileme" gibi uygulamalar azalmış olsa da isteklerini ifade etmek için hala sinirli olma, işe gitmeme, evden kaçma, elindeki eşyaları yere çarpma, babanın karşısında kolları açıp gerinme gibi davranışlar kullanılmaktadır (Şimşek, 2003:11).

Anadolu'da evlenmek isteyen gençler bazı davranışları sergilerler. Bu anlamda örneğin Adana'da evlilik isteyen gençlerin babalarının ayakkabılarına çivi çakma geleneği bulunmaktadır. Evlenmek isteyen veya bir taliplisi olan genç kızlar, durumlarını güvendikleri bir kız arkadaşı aracılığıyla annelerine iletirler (Eroğlu, 2003:94). Genç kızlar annelerine söyleyemiyorsa sinirli ve asabi bir hale gelebilir, sorulan sorulara bağırıp çağırabilir, verilen sözleri tutmayabilir. Ev işlerini yaparken bulaşıkları birbirine vurabilir veya "ölsem de kurtulsam" gibi sözler edebilir. Eğer yaşları ilerlemişse içi geçmiş karpuzu annesine göndermek gibi semboller de kullanabilirler. Erkekler de benzer şekilde sinirli ve asabi davranabilir, büyüklere meydan okuyup saldırgan tavırlar sergileyebilirler. Artık çocuk olmadıklarını sürekli ifade edebilirler (Başçetinçelik, 1998:27; Tezcan, 1998:64-65).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer uygulamalar görülmektedir.

- Gençler evlenme yaşına geldiklerinde evlenme isteklerini ailenin büyüklerine dile getiremezler çünkü böyle bir davranış ayıplandığı için hoş karşılanmaz (K18, K71, K2).
- Evlenmek isteyen erkekler, bu isteklerini bazı işaretlerle ifade ederler; ayakkabılarını ters çevirir, sürekli of çeker veya süpürgenin üstüne otururlar (K18, K71, K3).
- Erkekler evlenme isteğiyle huysuzlaşabilirler, yalnızlık ve soğuktan şikâyet edebilirler. Ayrıca evden ayrılmak istediklerini söyleyebilirler, sofrada pilava kaşık batırarak agresif davranırlar (K18, K71, K83).

- Eskiden kızlar su getirirken gençler yol kenarına dizilip kızlarla konuşurlardı. Bu şekilde kızların ve erkeklerin adının köyde duyulmasıyla, eğer büyük bir engel yoksa evlilik gerçekleşirdi (K18, K71, K53).
- Evlenmek isteyen bir erkek durumu öncelikle annesine açıklar. Eğer gönlünde birisi varsa annesine bu kişiyi söyler, yoksa annesinin takdirine bırakır. Ailesi de onun için uygun bir eş aramaya başlar (K21, K22, K43).
- Erkek evlenmek istediğini söylemeye utanır başkalarına söyletir (K18, K71, K23).
- Kızların çeyiz düzmeye başlaması artık evlenmek istediği anlamına gelir (K21, K44, K55, K58, K41, K23).
- Evlenmek isteyen kız çeyiz düzmeye başlar. Erkek ise ben askere gideceğim der, bu durum askerden önce bana kız bulun demektir (K71, K51, K13).
- Eğer bir erkek etrafına bağırır çağırırsa evlenmek istediği anlaşılır. Yemekleri beğenmez, yemeğe kaşık saplar, ben bunu yemem derse onun evlenme zamanı gelmiş demektir (K61, K63).
- Bir kız durgun durursa, kimseyle konuşmazsa, içine kapanırsa bir sevdiği vardır (K19, K42, K53).
- Kızların: “Çeyizim hazır, sıkıldım, gelinlik beğendim, arkadaşımın evi ne güzel” demesi evlilik belirtisi sayılır (K31, K39).

2.4.1.4. Gelin-Güvey Seçimi

Oğlan ve kız ailesi, evlilik çağına gelmiş çocukları için uygun eş arayışına başlarlar. Adaylar hakkında kesin karara varmadan önce, namuslu, terbiyeli, evine ve törelerine bağlı olup olmadığı gibi bilgileri toplamaya çalışırlar. Oğlan içinse, kötü alışkanlıklarının olup olmadığı, işine ve mesleğine olan bağlılığı da değerlendirme kriterleri arasında yer alır. Ayrıca, evini geçindirmek oğlanın sorumluluğundadır ve ailesini zor duruma düşürmeden sıkıntısız bir şekilde evini idare etmesi beklenir (Er Uğuzman, 2000:269-270).

Kız ve oğlan evi, birbirlerini karşılıklı olarak değerlendirdikten sonra, kız isteme aşamasına geçilir (Örnek, 2000:190-191). Kız isteme öncesinde kız bakma, kız arama, kız soruşturma gibi adımlar gerçekleştirilir. Oğullarını evlendirmek isteyen aileler, öncelikle akrabaları, komşuları ve yakın çevreleri aracılığıyla kız arayışına çıkarlar. Bu gelenek,

görücülük ya da görücüye çıkma olarak adlandırılır. Eğer evlenecek delikanlının ya da ailesinin daha önceden bildiği bir aday varsa, öncelikle onun evine gidilir. Ancak olumsuz bir cevap alındığında başka adaylar üzerinde durulur. Görücüye çıkma ve kız bakma, Türkiye'nin farklı bölgelerinde belirli farklılıklar gösterse de temelde aynı usulü izler (Örnek, 2000:190-191).

Anadolu'da eş seçiminde bazı konulara dikkat edilir. Bu anlamda örneğin Gülşehir'de, evlenecek erkeğin tercih ettiği bir kız yoksa, "Caminin içi dururken dışında kalmak doğru değildir." sözüyle önce akrabalara bakılır. Akrabalardan uygun bir kız bulunamazsa, yabancı bir ev ziyaret edilir. Erken saatlerde yapılan bu ziyaretlerde kızın sabahki durumu gözlemlenir. Kızın erken kalkıp kalkmadığı, temizlik ve düzenine dikkat edip etmediği değerlendirilir. Tüm bu şartlar uygun görülürse, kız tarafına haber verilerek kıza talip olunduğu bildirilir (Yıldız, 2010:105). Adana'da anlatılan eski bir gelenek ise şu şekildedir: Dünürlerden biri abdest almak bahanesiyle bir abdest ibriği almak ister. Kızın annesi de kızının marifetlerini göstermek için ibriği halının üstünde doldurtur. Eğer su ibrikten halının üstüne bir damla dökülmezse, kız becerikli kabul edilir ve beğenilir. Ancak su ibrikten halının üstüne dökülürse, kızın istenilene uygun olmadığı düşünülür ve beğenilmez (Yener, 1959:66).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer uygulamalar görülmektedir.

- Öncelerden kızın ve erkeğin düğünden önce birbirini görmesi doğru karşılanmazdı. Ya fotoğrafını görür ya da insanların söylediklerine göre karar verilir (K21, K44, K55, K58, K41, K93).
- Köyümüzde görmeden evlenen çok kişi olmuştur. Gelin ve damat birbirlerini ancak düğünde görebilirler beğenmese bile artık ayrılma ihtimali yoktur. Bunu bilir ve ona göre davranır (K21, K44, K55, K58, K41, K83).
- Görmeden evlenmek eskiden çok yaygındı. Herkes nasibine ne çıkarsa ona razı olurdu (K21, K24, K25, K88, K41, K63).
- Evlenecekleri kişiyi merak edenler akrabalarına sorar ya da fotoğrafına bakarlardı. Fakat yüz yüze görüşmeleri doğru karşılanmazdı. Canlı gördükten sonra beğenmeseler bile buna itiraz edemezlerdi (K21, K44, K35, K58, K41, K73).

- Görmeden evlenmek öncelerden çok yaygındı. Hatta köyümüzden birçok kişinin düğünü damat askerde iken yapılmış düğünden aylar sonra damat askerden gelince gelin ve damat birbirlerini ancak o zaman görebilmişlerdir (K1, K4, K35, K48, K71, K23).
- Kız seçerken öncelikle yakın çevreye bakılır. Yakın çevrede uygun bir eş adayının bulunmaması durumunda talip olunacak kızın soyu sopu, geçim durumları ve aldığı terbiyeye göre kız aranır. Soyuna sopuna ailesine bakılır. Bu yönlerden beğenilen kız erkek ailesi tarafından göz hapsindedir. Bir süre her davranışı takip edilir beğenilirse niyet belli edilir (K2, K4, K22, K38, K81, K93).
- Oğlan tarafının annesi, teyzesi, halası, yengesi ve komşu kadınlar bir görücü ziyareti için kız evine giderler. Kız evi, bu ziyaretin amacını sezer. Gelin adayı olan kız, gelen misafirleri güler yüzle karşılar ve teker teker ellerini öper. El öpme sırasında ve ziyaret süresince kız incelenir, ancak bu incelenme süreci kızın farkına varmadan yapılır. Vücutça bir kusuru olup olmadığına dikkat edilir ve yürüyüşü, oturması, kalkması, davranışları gözlenir (K41, K44, K75, K78, K91, K93).
- Kız evinin temizlik ve düzenine bakılır. Kız beğenilmişse, görücüler kızı beğendiklerini, uygun görürlerse eşleriyle çay içmeye geleceklerini söylerler. Kızın annesi tekliften memnun kılınmışsa elbette buyurun gelir der. Memnun kalmamışsa evin beyi ile konuşup haber vereceğini söyler (K21, K44, K55, K58, K71, K83).
- Köydeki düğünlerde kızlarla erkekler birbirlerini görüp beğenirler. Eğer bir kıza karar verilirse kız evine görücü gönderilir (K21, K44, K55, K58, K41, K23).
- Kızların evlenecekleri zaman, genel istekler arasında güzel olmaları, ev işlerine yatkın ve becerikli olmaları, iyi bir aileye mensup olmaları gibi kriterler bulunmaktadır. Ayrıca özel istekler arasında da çeyizlerinin bol olması, dinlerine bağlı olmaları gibi özellikler de yer alabilir. Erkeklerde ise, içki içmemesi ve kumar oynamaması isteği öncelikli olarak göze çarpar. Bunun yanı sıra, meslek sahibi olması, askerliğini tamamlamış olması, güçlü ve kuvvetli olması, yakışıklı

ve iyi bir işte çalışıyor olması, ayrıca aile kökeninin iyi olması da aranan özellikler arasındadır (K1, K44, K75, K88, K91, K100).

- Gelin adayının uzun boylu ve beyaz tenli olması beğenilen bir özelliktir. Becerikli, akıllı ve terbiyeli olması, abdestli-namazlı olması, güzel yemek yapması, erkeğin ise bir işe sahip olması, dürüst, namuslu ve akıllı olması, askerliğini tamamlamış olması, abdestli-namazlı olması gerekir (K21, K22, K63).
- Hafız kız da erkek de çok değerlidir (K18, K71, K53).
- Kız verirken kimi erkeğin işine bakar kimi de ailesine soyuna (K21, K44, K55, K58, K41, K23).
- Erkeğin içkisi, kumarı, sigarası var mı diye bakılır ayrıca imanlı ihlaslı mı diye bakıp en çok ona dikkat ederler (K71, K51, K13).
- Kıza güzel mi becerikli mi diye bakılır (K21, K44, K55, K58, K41, K23).
- Önceden erkeğin gücü kuvveti yerinde mi iyi iş yapabilir mi diye bakarlardı. Şimdi ise işi iyi mi, maaşı çok mu diye bakarlar (K21, K44, K55, K58, K41, K83).
- Erkeğin ailesine soyu soppu temiz mi diye bakarlar (K31, K39).
- Eskiden erkek eve çağrılırdı ve önüne birçok yemek konurdu, eğer iyi yerse gücünün de iyi olacağı düşünülürdü. İyi yiyen kişi güçlü olur, güçlü olan işsiz kalmaz evini geçindirir diye düşünülürdü (K21, K14, K25, K38, K41, K53).
- Erkek aileleri gelinin namazlı ve abdestli olmasını ister (K1, K2, K18, K19, K28, K19, K10).

2.4.1.5. Kısmet Açma

"Türkçede, "kısmet" sözcüğü çeşitli deyimler ve söyleyişlerle kullanılan ve dilimize Arapçadan geçmiş bir kavramdır. Bu kelime, talih, kader, nasip, baht, şans gibi anlamlara gelir ve genellikle "Tanrının, insanın yaşam durumuna uygun gördüğü şey" olarak kabul edilir. Evlilik çağına gelmiş ancak bir türlü evlenememiş gençler "kısmet açma" adı verilen ritüel ve inançlara başvururlar." (Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, 1990).

Anadolu’da kismet açtırmak için bazı uygulamalar görülür. Bu anlamda örneğin Malatya’da kismetini kapalı olan kızların bahtlarının açılması için hiç kullanılmamış bir kilidin cuma namazından çıkan ilk kişiye açtırılması geleneği uygulanır (Kalafat, 1995:102). Kadirli ve Sumbas’ta gelin başına takılan tel, koparılıp saklanarak bahtın açılması amaçlanır (Şimşek, 2003:137). Muş’ta ise kismetini kapalı olan kızlar bir oklava alıp üç çarşamba arka arkaya, oklavaya ata biner gibi binip minareye çıkar ve orada şerefeden üç kez "kırnayınız ve adetiniz batsın, it babaliler" diye devir yaparlarsa inanışa göre kismetleri açılır ve istemeye gelenler olur (Kalafat, 1995:102). Şavşat’ta kismet açmanın yanında kiminle evlenileceği de merak konusudur. Bunun için kızlar evlerine gelen misafirin eşeğine binerek eşeğin hangi yöne gideceğine bakarlar, böylece o yöne gelin gideceklerine inanırlar ayrıca kızlar koçların yününden diktikleri elbise ile kismetlerinin açılacağına inanırlar (Karataş, 1968:5011). Sivas ve çevresinde ise, evlenemeyen kızların kismetini açmak için cuma günü sela verilirken kızın ayağı altına bir anahtar konulur ve kızın "bahtım açılsın" demesi istenir. Gelinin duvağı da bekâr kızın başında çözülür (Örnek, 2000:203). Adana’da cuma günü ezandan önce "Bulut Dede"ye gidilir ve dualarla bir makara çözülerek dilekte bulunulur. Çözülen makara dileğin gerçekleşmesi için Taşköprü’den suya atılır. Dilek gerçekleştikten sonra çay, çerez veya tavuklu pilav yatırım bulunduğu yere götürülerek orada bulunanlara dağıtılır (Köseler, 2008:55).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu’daki uygulamalara benzer uygulamalar görülmektedir.

- Hacca gidenlere yazma verilir. Orada yazmayı hocaya okuturlar. Kız yazmayı başında taşırsa kismetini açılır (K41, K44, K55, K58, K41, K55).
- Gece yatarken tuzlu ekmek veya tuzlu peynir yiyen kişiye evleneceği kişi rüyasında su verir (K21, K60, K89, K58, K71, K23).
- Evlenemeyen kız ve erkekler kismet açmak için hocaya giderler. “Kismetim bağlı mı, açık mı” diye baktırırlar (K64, K50, K33, K24, K18).
- Kismetini kapalı kız akşamdan tuzlu gılık (hamur) yiyip bir parçasını da yastığının altına koyup uyur rüyasında evleneceği kişi gelip ona su verir (K14, K20, K54, K34, K68).
- Kızlara nişan kurdelesinden bir parça yutturulur (K16).

- Evlenmek isteyen kız ya da erkek kargayı tutup kargaya seslenir: "Ben nereden evleneceksem oraya uç" der. Karga ne tarafa giderse kız o tarafa gelin gider karga kimin bacasına konarsa o evden gelin alınır ya da o eve gelin verilir (K14, K20, K63, K44, K38).
- Evlenemeyen kız yeni evlenen kızların ayakkabılarının altına isim yazar (K66).
- Karga uçurulur nereye uçarsa oradan evlenilir. 3 kişi bunu yapmışlığımız vardır: benim kargam yukarı doğru uçtu. Ben aşağı taraftan yukarı tarafa gelin geldim. Diğer bir arkadaşımızın kargası aşağı doğru uçtu gitti. O da aşağı köylerden birine gelin gitti. 3. arkadaşımızın uçurduğu karga gidip mezarlığa kondu. Arkadaşımız ben ölecek miyim, dedi bir seneye kalmadan öldü (K28).
- Kısmet açmak için kızın bir tel saçı alınır bununla hocaya gidilir. Hoca muska yazar ve hocanın söyledikleri yapılır (K41).
- Elmayı soyup başucuna koyan gece rüyasında evleneceği kişiyi görür, elmanın kabuğunu hiç koparmadan soymayı başarırsa sevdiğine kavuşur (K54, K58).
- “40 anahtar” ya da “Fatma anamızın duası” olarak da bilinen dua okunur. Cuma günü ezan ile sela arasındaki vakitte evlenmek isteyen kişi ona niyetlenip bir köşeye oturur dizinin altına da bir anahtar koyar. Hiç kimseyle konuşmadan beklemeye başlar, insanlar arasında geçen konuşmaları dinler “gel” kelimesini önce duyarsa niyetine kavuşacak demektir. “Git” kelimesini gel kelimesinden önce duyarsa niyeti gerçekleşmeyecektir (K3).
- Evlilik ya da başka her ne niyeti varsa bir kişi 7 defa türbeye gidip dilek diler (K14, K28, K37, K44, K51).
- Etrafındaki kişilerden evlenilecek kızlar hakkında bilgi alır ve evlenme arayışına girer ki niyet etmiş olsun (K54, K40, K35, K24, K19).
- Evde kalan kızlar gelin geldiği zaman kendi elbisesini gelinin elbisesine sürter (K14, K59).
- Gidip dilek ağacına ip bağlayan kişiler başka yerlerde görülür fakat bizim köyümüzde böyle bir ağaç yoktur (K24, K59).
- Kısmeti bağlı kıza muska yazdırırlar, nazarı varsa çıksın diye (K55, K64, K59).

- Tandırda ekmek pişirirken 2 ekmek hamur şeklindeyken birbirlerine tandırın içinde yapıştırlarsa bu yapışık ekmekler kısmeti bağlı olan kızın başında birbirinden ayrılır. Böylece bağlanmış olan kısmeti açılır (K24, K19).
- Kısmeti bağlanmış kızın kısmetini açmak için abdestli, namazlı, ihlaslı birine ihtiyaç vardır. Bu kişi eline bir ip alır ve bu ipe 7 düğüm atar, daha sonra bu ipi kısmeti bağlı kızın beline bağlar, sonrasında Yasin-i Şerif suresinin içinde geçen her Mübin kelimesinden sonra 7 kere Mübin duasını okuyup düğümlerden birini açar. Böylece 7 Mübin duasından sonra 7 düğüm açılmış olur. Tıpkı düğümler gibi kızın da bağlı olan kısmeti açılır. Buna "Yel bağı bağlamak" denir. Bunu herkes yapamaz okuyan, kılan biri yapmalıdır (K40).
- Kız eşeğe bindirilir ki kısmet açılsın (K94).
- İnsan dışkısının üstünden geçen ya da gece besmelesiz bir şey dökenin kısmeti bağlanır. Açmak için “İnşirah” 7 sabah boyunca okutulmalıdır (K14, K84).
- Kısmeti bağlanmış kişi köprüden 7 defa geçerse kısmeti açılır (K34, K40).
- Bir kimse kıyafetindeki yırtığı ya da söküğü kıyafet üstündeyken diktirmemelidir, bu kısmetini bağlar. Bundan kurtulmak için dua okuması gerekir ya da dikim esnasında ağzına 1 parça ip almalıdır (K64, K45).
- Bir baykuşun kapıda ötmesi o evdekilerin kısmetini bağlar, kurtulmak için dua etmek gerekir (K34, K50, K55, K74, K79).

2.4.1.6. Kız İsteme

Geleneksel toplumlarda oğullarını evlendirmek isteyen aileler; öncelikle akrabaları, komşuları ve yakın çevreleri aracılığıyla kız aramaya çıkarlar. Bu süreçte kendilerine çevrede saygınlığı olan kişiler de yardımcı olurlar. Uygun bir kız bulunduktan sonra, oğlanın ailesi ve yakınları tarafından "kız isteme" adı verilen bir ziyaret düzenlenir ve kızın ailesinden resmi olarak kız istenir (Örnek, 2000:190). Oğlanın ailesinden, akrabalarından, iş arkadaşlarından ve çevresinde saygınlığı olan kişilerden oluşan bir grup, kızın evine giderek kız isteme işlemini gerçekleştirir (Artun, 1998:4-28). Bu geleneğe "görücülük" veya "kız görme" de denir (Gökbel, 1998:99).

Anadolu’da kız isterken birçok değişik uygulama görülür. Bu anlamda örneğin Tufanbeyli yöresinde kız isteme süreci ailenin ileri gelenleri tarafından başlatılır ve kız

tarafına istemeye gidileceği duyurulur. Bu isteme haberinin içeriği genellikle "Sizden bir yakınlık ummaya geliyoruz, ne diyorsunuz?" şeklindedir. Kız istemenin ilk adımı "yakınlık ummak" olarak bilinir. İsteme yapıldıktan sonra kızın babası, zaman kazanmak için "Bir sağımı solumu göreyim, benim de danışacağım yerler var." diyerek düşünmek için süre ister, bu adete "danışığa koymak" denir (Şimşek, 2003:16). Mersin yöresinde kız verileceği zaman, oğlan tarafının soğuk davranmaması için kız evinde su içilmez. Kozan yöresinde ise eski bir adet olarak kız aramaya giden kişiye "samen" denilir. Samen, kız isteyeceği köye giderken köyün delikanlıları tarafından bazen tehlikeli olan bir oyunla karşılaşır. Bu oyun kapsamında delikanlılar bir direğin üstüne bir soğan, bir yumurta kabuğu veya bir elma koyarlar. Samen köye geldiğinde kendisine silahla nişan atması teklif edilir. Eğer nişanı vuramazsa delikanlılara bir hediye vererek hemen köyü terk etmek zorunda kalır. Köy, samenin ne zaman ve ne amaçla geleceğini önceden bilir (Artun, 1996:25).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer uygulamalar görülmektedir.

- Kız istemeye giderken köyün ileri gelen kişilerinden de götürülür. Kıymetli kişilerle gitmek hem erkek ailesini şerefendirir hem de bu durum kız ailesinin hoşuna gider (K31, K44, K65, K78, K81, K91).
- Kız istemeye gitmek için özel bir gün yoktur fakat perşembe akşamı yani cuma arifesinde gitmek hayırlıdır (K16, K40, K55, K58, K61, K73).
- Gelin olma çağına gelen genç kızlara, çevreden birçok görücü gelir. Bunlara dünürücü de denir. İstenecek kızı ve annesini yoklamak için önce bir kadın gönderilir. Biraz muhabbet edildikten sonra sıra kızı istemeye gelir. En yaşlı dünürücü sözü açar. – Allah'ın emriyle, peygamberin kavliyle kızınızı oğlumıza istiyoruz. Eğer kız tarafının cevabı olumsuzsa kızın yaşını ya da başka bir şeyi bahane ederek kızı vermezler. Kırıcı olmamak için kendileriyle ilgili bir şeyi bahane ederler fakat cevap olumluysa kızımızın fikrini sorup akrabalarımıza danışalım, sonra size haber verimiz derler. Dünürçüler çaylarını içerler. Sonra da müsaade isteyip oradan ayrılırlar. Bu zaman içinde talip olunan kız ortada görünmez (K21, K64, K75, K88, K91, K89).
- Kızın ailesi kabul ettikten sonra kızın yengesi ya da ablaları kıza gönlünün olup olmadığını sorarlar. Annesi ya da babası sormaz, ayıp olur. Kız gönlü varsa

babam bilir, der. Gönlü yoksa bir şeyi bahane eder, istemediğini söyler (K28, K47, K41, K49, K51, K63).

- Kızdan olumlu cevap alındıktan sonra oğlan tarafına haber gönderilir. Oğlan evi tekrar gelerek işi bağlar, iş bağlanana kadar “Kız evi naz evi” diyerek zorlaştıranlar da olur. Bazen defalarca dünür gidilir (K2, K5, K35, K48, K51, K63).
- Baba, amca, abi gibi aile büyükleri kızı istemeye gider; anne bazen gider bazen gitmez, damat önceden gitmezdi artık o da gitmeye başladı (K18, K19, K14, K15).
- Damadın babası, dedesi, amcası yani ailenin büyükleri kız evine önceden “hayırlı bir iş için akşam size geleceğiz derler. Ev sahibi ne amaçla geldiklerini anlar ve Allah’ın misafiri olarak görüldüğü için kabul eder. Çay ikram edilir. Son zamanlarda çayın yerini kahve almıştır (K25, K34, K35, K36, K55).
- İsteme işini bir aile büyüğü “Allah’ın emri peygamberin kavli ile kızınızı oğlumza istiyoruz” diye belirtir. İlk istemede genelde hemen “verdik gitti” ifadesi kullanılmaz. Kız evi naz evi düşüncesiyle birçok defa gelip giderler. Aile büyükleri ve kız onaylarsa o zaman verilir (K75, K64, K55, K49, K34, K15).
- Okumuş, kıymetli görülen kim varsa istemeye o kişi götürülür (K17, K18, K10, K11, K27).
- Hatırı sayılır güzel konuşan biri istemeye götürülür (K74, K68).
- Kız istemeye köyün imamı götürülür (K44, K55).
- Son sözü dede, o yoksa baba, o yoksa amca, o da yoksa abi söyler (K10, K11, K59).
- Düşünme aşamasında aileler gelenek görenek açısından, dini açıdan birbirine uygun mu niye bakarlar (K65, K54).
- Öncelikle kültürler uyuyor mu diye bakılır. Daha sonra ailelerin birbirine denk olup olmadığına bakılır (K28, K36).
- İstemeye giderken zamanında hangi meyve varsa o meyvelerden götürülürdü. Lokum bile lüks, gösterişli bir hediye kabul edilirdi. Günümüzde maddi duruma

göre şekercilerden çikolata yaptırılır. Baklava yaptırılır. Çiçek alınır. Hatta son dönemlerde kızın annesine bile çiçek yaptırılmaya başlanmıştır (K44, K35).

2.4.1.7. Söz Kesme/Tatlı Yeme

"Söz kesimi" veya "söz kesme" evlilik anlaşmasının daha geniş bir çevreye duyurulduğu aşamadır. Birbirleriyle anlaşılan aileler, bu anlaşmayı duyurmak için "söz kesimi" adı verilen bir etkinlik düzenlerler. Söz kesimi sırasında, başlık ve hediyeler de konuşulur ve anlaşma resmileştirilir (Örnek, 2000:191). Bu önemli günde genellikle yakın çevreler davet edilerek tatlılar yenir. Oğlan tarafı gelin adayına giyeceği elbiseyi alır ve tatlı yeme töreninde davetlilere baklava ikram edilir. Ayrıca gelin adayına takılan söz yüzüğü önemli bir simgedir. Yüzükler takıldıktan sonra Kur'an-ı Kerim okunur ve istenirse aynı gün ailelerin isteklerine göre imam nikahı da gerçekleştirilir (Şimşek, 2003:13).

Anadolu'da evliliğin sözü verildiğinde bazı gelenekler uygulanır. Bu anlamda örneğin Gülşehir'de dünürler kızı istemeye gelirler. Kızın babası ise "Hayırlısı olsun." diyerek kabul ettiğini ifade eder ve kızı vermeyi onaylar. Bu aşamada misafirlere lokum ikram edilir ve kahve sunulur. Olumlu cevap alındıktan sonra gelin adayı için alınacak hediyelerin listesi yapılır; altın, yatak gibi eşyalar bu listeye dahil edilebilir. Erkek evine sunulan liste, maddi duruma göre onaylanır veya ortak bir kararla yeni bir liste oluşturulabilir. Geleneksel olarak başlık parası verme uygulaması yoktur (Yıldız, 2010:101). Adana'da ise söz kesme töreninde kıza alınacak eşyalar, orada bulunanların huzurunda "Yedi Hacet" adıyla okunur. Bazı kız aileleri başlık parası yerine bu "Yedi Hacet"i tercih ederler. Yedi Hacet, mobilya takımı, tuvalet takımı, manto, gelinlik, çay ve kahve takımı, sandık ve ziynet eşyaları (bilezik, küpe, beşbirlik) gibi çeşitli eşyaları içerir. Söz kesildikten sonra "şirinlik" adı verilen lokum veya şeker ikram edilir. Ancak Adana'dan farklı olarak Kırıkkale gibi yerlerde evlenme için başlık parası ödenmesi gerekmektedir. Evlenmek isteyen erkek, başlık parasını ödemek durumundadır (Özdoğan, 1968: 47-96; Demiray, 1966:4256).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer uygulamalar görülmektedir.

- Kızın verilmesi kesinleşince söz kesilir. Düğün için kıza dantelli işlemeli havlular, baş örtüleri vb. çeyiz olarak verilir. Oğlan tarafı da evlerindeki kişi sayısı kadar, yakın akrabalar için bohça ister. Bohçalar karşılıklı verilince söz

kesilmiş olur. Odada bulunanlar iyi dilek ve temennilerde bulunurlar. Kız tarafından birisi şerbet ikram eder. Müstakbel gelin odada bulunan herkesin elini öper, kızın eline bir miktar para verilir (K20, K32, K41, K42, K31, K50).

- Kız verildikten sonra söz yüzüğü takılır. Yüzükler takıldıktan sonra Kur'an-ı Kerim okunur, ailelerin isteklerine göre imam nikahı da aynı gün kıyılabilir (K2, K4, K5, K8, K41, K23).
- Allah'ın emri peygamberin kavliyle istemeye gidildikten sonra aile büyükleri kızı verince erkek tarafının getirdiği isteme çikolatası ve tatlı ikram edilir. Kız tarafından da erkek tarafından da yakın akrabalar gelir ve yemek yenir. Yemekte menü genelde ayran çorbası, pilav, yaprak sarma, et kavurma; ortaya salata, meyve şeklinde olur (K9, K10, K11, K12, K15, K17).
- İlk yüzük takma aile arasında yemek, tatlı yenilerek yapılır. Aynı gün imam nikahı da kıyılır (K5, K14, K25, K34, K45).
- Büyük nişan yapılacağı zaman alışverişe gidilip önemli ihtiyaçlar alınır (K79, K14, K65).
- Kız evinden 'tamam' cevabı gelince erkek tarafı toplanıp gider. Kız evinde de yakınlar olur. Orada hizmet ederler (K43).
- Söz kesme merasiminin diğer adı "tatlılık" tır (K4, K26, K37, K48, K52, K70).

2.4.1.8. Başlık Parası /Mehir

Başlık parası, evlenmeyi düşünen bir damat veya ailesi tarafından, evleneceği kadının ailesine ödenen para, mal veya başka bir değerdir. Başlık parası, gelin veya ailesi tarafından sağlanan çeyizle karşılaştırılabilir ve bazı kültürlerde hem çeyiz hem de başlık parası aynı anda sunulabilir. Mehir ise evlilik sırasında erkeğin kadına ödediği bir tür mal olarak tanımlanır. Hanefi mezhebi alimlerinin bazıları ise mehiri kadının nikah akdi ve cinsel ilişki (zifaf) sebebiyle hak ettiği karşılık şeklinde açıklarlar (Aydın, 2003:389).

Anadolu'da başlık parası ve mehirle ilgili bazı uygulamalar görülür. Bu anlamda örneğin Hatay'da hala bazı yerlerde başlık parası talep edilmektedir, ancak zamanla bu geleneğin yok olduğu gözlenmektedir. Yüksek miktarlarda istenen başlık parası nedeniyle evlenememe sorunu yaşayanlar da bulunmaktadır. Önceden başlık parası yüzünden oğullarını evlendiremeyen aileler, karşılık olarak kendi kızlarını verebilirler (Köseler,

2008:57). Adana'da ise başlık parasına "kalın" denir ve söz gününde bu kalın kesilir. Oğlan evi, kız evine kalın verir. Bu süreçte kız evi ve oğlan evi arasında "filanın kızı şu paraya gitmiş, bizim kızımız daha fazla eder" gibi tartışmalar yaşanabilir. Verilen parayla kız evi hazırlık yapar, makine, sandık, karyola, yatak, kına, şeker, çerez gibi ihtiyaçlar karşılanır (Savur, 2010:46). Kozan'da da aynı şekilde başlık parasıyla kızın çeyizi tamamlanır ve düğüne katkı sağlanır. Doğu illerindeki gibi büyük miktarlarda değil, küçük bir miktar başlık parası istenir (Üzelgök, 2008:69).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer uygulamalar görülmektedir.

- Başlık parası gibi gelenekler yoktur. Çok az bir iki örnek vardır. Onlar da kızlarını güvenceye almak için parayı alıp evlendikten sonra geri vermişlerdir (K4, K36, K67, K40).
- Köyümüzde insanlar genel olarak orta halli olduğu için kimse kimseden başlık parası istemez. Çünkü istese de verecek kadar zengin insanlar yoktur. Bu nedenle bu adetler bizim köyümüzde pek görülmez (K4, K6, K17, K28, K52, K60).
- Kız verirken zenginlikten öte soy sop araştırılır bundan dolayı başlık parası yoktur fakat mehir istenir bu da zaten olması gereken bir durumdur, İslam dininde vardır (K14, K26, K77, K68, K52, K70).
- Erkeğin, evleneceği kadına vermeyi söylediği mal veya paraya 'mehir' denir. İslam dininde evlenecek kadın ve erkek arasında bir çeşit sözlü anlaşmadır. Kadınlara bir maddi güç kazandırılması amacıyla verilir (K54, K66, K77, K18, K22, K30).
- Mehir Kuranda emredilen bir olaydır. Evlenen erkeğin eşine bir miktar para, mal vermesi evliliğin şartıdır. Mehir yazılır fakat hemen verilmesi mecburi değildir. Amaç erkeğin ölmesi durumunda kadının bir süre kendi kendisini idare edebileceği maddi bir kaynağa sahip olmasıdır. İslami hukuka göre kadının eşi öldükten en az 3 ay sonra evlenebilmesi sebebiyle erkek ölse bile eşine 3 ay daha bakmak zorundadır. Mehir, kadının 3 ay tüm ihtiyaçlarını karşılayabileceği para miktarının karşılığıdır. Kadın isterse mihrini erkeğine bağışlayabilir yani affedip istemediğini söyleyenler de olur (K54).

2.4.1.9. Nişan Töreni

Nişan, "kahve içme" veya "söz kesme" adı verilen törenin ardından gerçekleşen aşamadır. Genellikle kız evi tarafından düzenlenen nişan töreninde, nişan elbisesini giyen kıza kayınvalidesi ve oğlanın yakınları tarafından "takı" adı verilen ziynet eşyaları takılır. Bu takılar arasında özellikle yüzükler önemli bir yer tutar ve adayların sağ ellerinin nişan parmaklarına, adetlerle belirlenmiş söz ve dileklerle bir aile büyüğü tarafından takılır (Örnek, 2000:193). Bu yüzük takma merasimi kalabalık bir toplulukla kutlanır. Eski geleneklere uygun olarak yapılan ev nişanlarında, kadınlar ve erkekler ayrı mekanlarda eğlenirler. Ancak günümüzde salonlarda düzenlenen törenlerde bu ayrım pek önemsenmemektedir (Başçetinçelik, 1998:27).

Nişanla ilgili başka bir konu ise masraflardır. Bu masrafları kız veya erkek tarafı yöresel farklılıklara göre karşılamaktadır. Günümüzde nişan törenleri genellikle evde aile arasında veya salonlarda geniş bir tanıdık grubuyla yapılmaktadır. Salon nişanları müzikli ve eğlenceli geçerken, köy meydanlarında veya harmanlarda yapılan nişan eğlencelerinde kız tarafı tüm davetlilere yemek ikram etmektedir (Altun, 2004:257–261).

Anadolu'da nişan törenlerinde bazı gelenekler uygulanır. Örneğin Adana'da kız nişanında elbiselik, tuvalet takımı, mendil, çorap, iç çamaşırı, terlik, ayakkabı, bilezik, saat gibi hediyeler alınır. Nişan, eğlenceli bir şekilde gerçekleştirilir ve hediyeleşme yapılır (Özdoğan, 1968:47-96). Feke'de ise nişan için hediyeler bir valizde toplanır ve içinde kıza alınan nişan kıyafeti de bulunur. Yüzükler bir aile büyüğü tarafından takılır ve ardından takı ve kırkım merasimine geçilir. Kırkım, nişana katılanların çifte vereceği para ve altınlardan oluşur (Karakaş, 2005:45). Bursa Şehitler köyünde ise nişan alışverişine "esvap düzme" denir (Taş, 2008:56). Trakya'da bu alışverişler sırasında damada konulan mendili, oğlan tarafından birisi kaparsa bu kişi damattan müjde parası alır (Artun, 1983:10). Gaziantep'te de nişana "Beklik" denir ve tören oldukça özgün bir şekilde yapılır. İki tarafın alışveriş yaptığı bir dükkânda eşyalar bir ip üzerinde sergilenir. Nişan için kaç kat alışveriş yapılacağı önceden kararlaştırılır ve bu kat sayısına göre eşyalar ipin üzerine asılır. Kız, yakınları tarafından gelin alayıyla getirilir ve nişan yüzüğü ve bileziği kaynanası tarafından takılır. Daha sonra iki tarafın el öpme töreni gerçekleştirilir (Alp, 1959:78).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer ve Anadolu'daki uygulamalardan farklı bazı gelenekler görülmektedir.

- Bizim köyümüzde kız isteme merasiminden sonra söz ve nişan birlikte yapılır. Önceden nişanda sadece ailenin büyükleri bulunur, aralarında anlaşır ve kıza bir yüzük takarlardı (K5, K34, K15, K26, K35, K46).
- Nişanda gerekli konuşma yapıldıktan sonra kız tarafının aldığı yüzük damat adayına, oğlan tarafının aldığı yüzük gelin adayına takılır ve sıra diğerlerinin takacağı ziynet eşyası ve paraya gelir. Herkes takılarını takar (K21, K44, K55, K58, K41, K23).
- Nişanda şerbet dağıtılır ve eğlenilir. Nişan yemeği verilir (K21, K44, K55, K58, K41, K23).
- Nişanlılık süresi bir yıl ya da daha uzun olabildiği gibi üç-beş ay da olabilir. Bu süre içinde taraflar birbirlerine gelip giderler ve bu vesile ile birbirlerini daha iyi tanıma fırsatı bulurlar. Bu süre içerisindeki olumsuzluklar nişan bozmaya kadar ilerleyebilir. O yüzden nişanlılık süresinin uzun tutulmaması gerekir. Basit nedenlerden dolayı nişan bozanlara özellikle kızlara- iyi gözle bakılmaz (K21, K44, K55, K58, K41, K23).
- Nişan günü kız evi oğlan evi tarafından istenilen bohçaların yanında şerbet ve bir tepsi de nişan tatlısını oğlan evine gönderir. Oğlan evi ise çerez alır. Nişana gelemeyenlere çerez dağıtılır. Çerezin içinde fındık, badem ve Antep fıstığı olur (K21, K44, K55, K68, K41, K23).
- Eskiden tören gibi etkinlikler olmazdı. Artık kızın ailesi bazen evde bazen düğün salonunda büyük nişan yapmaktadır. Son zamanlarda masa süslemeleri ile organizatörler ile şatafatlı nişanlar çok yaygın olmaya başladı (K2, K18, K29, K74, K85).
- Nişanda erkek tarafı kız tarafına bohça hazırlayıp getirir. Bohçada el işleri ufak tefek çeyizlikler yer alır. Erkek tarafının gönlünden ne koparsa takı ona göre takılır. Kız tarafı ise o gün evde nikah yemeği verir. Çünkü nişan günü aynı zamanda dini nikahın kısıldığı gündür (K1, K2, K68, K78, K33, K30).
- Öncelikle erkek tarafı hediyelerini alıp gelir. Çiçek çikolata gibi hediyeler hem istemede hem de nişanda alınabilir. Daha sonra tüm aile kız tarafının hazırladığı yemeklerle ağırlanır. Genel olarak menü ayran çorbası, et kavurma, yaprak

sarma, pilav, su böreği, salata, meyve, tatlı şeklinde olur. Yemek yendikten sonra dinî nikah kıyılır. Dini nikahtan sonra yüzükler takılır (K72, K63, K54, K27).

- Yüzük takıldıktan sonra erkeğin ailesi takılarını takar. O gün erkek tarafı çerez getirir, çerez nişandaki herkese dağıtılır, bu şekilde gece sonlandırılır (K12, K53, K14, K77).
- Nişan gelenekleri genelde herkeste aynıdır. Erkek tarafı eğer isterse o gün nişanda pişecek yemeklerin malzemelerinin tamamını nişandan birkaç gün önce kızın evine getirir. Kız tarafı işte o malzemeleri kullanarak ya da kendi malzemelerini alarak nişan yemeklerini hazırlar. Erkek tarafının çerez alması beklenir, bu çerez tüm hayırlı olsun diyenlere birer paket olacak şekilde dağıtılır. Ayrıca nişan tepsisini süsleme, yüzüklere kurdele bağlama gibi gelenekler de vardır (K2, K13, K24, K87).
- Nişan geleneklerinin en önemlilerinden biri nişan tepsisini tutan kişiye ayrıca kurdeleyi kesen kişiye para vermektir. Tepsiyi genelde gelinin kız kardeşlerinden ya da kuzenlerinden biri tutar erkek tarafı ona para verir. Ayrıca yüzükleri takan kişi eğer “makas kesmiyor” derse o kişiye de yine para vermek gerekir (K24, K79).
- Bizim köyümüzde nişan gelenekleri şu şekildedir. Öncelikle erkek tarafı hediyelerini alıp gelir kız tarafı ise nişan yemeklerini hazırlar. Kız erkeğin yüzüğünü, erkek de kızın yüzüğünü alır ayrıca kızın babası ya da aile büyüklerinden kim varsa o kişi damada güzel bir saat alır. Nişanda bunlar takılır. Ayrıca kıza erkek tarafından altın takılar da takılır. O gün yemek yenir, yüzükler takılır, dini nikah kıyılır. Dini nikah kıyıldıktan hemen sonra herkese şerbet ikram edilir. Şerbet içen herkes dua eder ve şerbet bardaklarına para koyar. Bu paralar toplanır o gün hizmet eden, yorulan kişilere paylaşılır (K22, K43, K44, K57).
- Nişanda erkek tarafı bohça, yüzük, çerez, tatlı, alıp gelir. Kız tarafı nişan yemeklerini hazırlar. Nişan töreni bittikten sonra gece eve dönerken kız tarafı, erkek tarafına tatlı ve şerbetten oluşan bir bohça hazırlayıp o bohçayı süsleyip gönderir (K62, K53, K1).

2.4.1.10. Nişanlılık Süreci ve Çeyiz Gelenekleri

Nişanlılık, genç kız ve genç erkeğin gelecekte kuracakları yeni yuva için psikolojik ve sosyal olarak kendilerini hazırladıkları bir ara dönemdir (Başçetinçelik, 1998:27). Nişanlılık süresi, düğün için gerekli hazırlıkların yapılmasına bağlı olarak uzatılabilir veya kısaltılabilir. Bu sürenin uzunluğu veya kısalığı, her iki tarafın hazırlıklarına göre belirlenir. Kentlerde nişanlılar birlikte çıkmak ve gezmek gibi aktiviteleri normal olarak yaparken, geleneksel kesimde nişanlılar birbirlerini görmek ve bir arada bulunmak, genellikle aile üyelerinin izni veya yanlarında bulunmalarıyla gerçekleşir (Eroğlu, 2003:94). Nişanlılık döneminde neredeyse her yerde ortak olan bazı gelenekler vardır. Bu geleneklerden biri, bayramlarda hediyeleşmektir. Özellikle Kurban Bayramı'nda birkaç gün öncesinde boynuzlu koç süslenip gönderilir (Yener, 1959:76).

Anadolu'da nişanlılık sürecinde bazı uygulamalar görülür. Bu anlamda örneğin Adana ve çevresinde nişan sonrası gidip gelmeler, iki tarafın ailesinin tercihinine bağlı olarak değişmektedir. Bazı aileler nişanlıları bir araya getirmezken bazıları yalnızca oğlanın kız evine gitmesine izin verirler. Oğlan bu ziyaretlerinde hediyesiz gitmez ve Kurban Bayramı'nda oğlan evi bir kurbanlık olarak onu gelin gibi süsler. Bu süslemeler arasında kurdele bağlama, boynuna bilezik ve ayna takma gibi adetler bulunur ve oğlan, yakın biri eşliğinde kız evine gönderilir (Özdoğru, 1968:47-96). Gaziantep'te ise az bilinen bir nişan geleneği bulunmaktadır. Bahar geldiğinde Gaziantep'li kaymak yemek için kırlara akın ederler. Sütçülerden önceden randevu alınıp özel yapılmış yumuşak düz ekmekler alınır ve sütçü evine götürülür. Geceden hazırlanmış sütlerin üstünde toplanan kaymaklara bu ekmekler batırılıp kalaylı tepsilere konulur. Tepsi dolusu kaymaklar yeşil çimenlerin üzerinde oturan nişanlıların önüne getirilir ve etrafı şekerle çevrilerek keyifle yenir. "Nişanlıya kaymak gönderme" adı verilen bu gelenek, önceden sipariş edilmiş kaymaklarla gerçekleştirilir. Kaymaklar nişanlı evine erken saatlerde gelir ve kızın ailesine dağıtılır. Bu özel kaymak gönderme ritüeli, nişanlıların birbirlerini görerek ilkbahara girerken kutlamaları anlamına gelir (Alp, 1959:81-82).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer ve Anadolu'daki uygulamalardan farklı bazı gelenekler görülmektedir.

- Pehlivanlı'da nişanlılar eskiden yalnız görüşmezdi, ya da odada yalnız kalırlarsa yanlarında bir kız çocuğu ya da bir erkek çocuğu dururdu fakat artık nişanlılar her yerde görüşmeye başladılar (K1, K44, K56, K58, K91, K100).

- Nişanlılık süresince kız çeyiz düzer çeyizini evine götürür. Hem kendi eşine hem de onun ailesine çeyizlik hediyeler yapar (K29, K54, K55, K58, K81, K96).
- Kız tarafı nişanda tatlı ve şerbet gönderir. Bunları son zamanlardaki nişanlı kızlar süsleyerek göndermeye başladılar (K1, K30, K40, K55, K61, K70).
- Kız tarafı damat bohçası hazırlar. Damat bohçasında hamam takımında kıza alınan şeylerin benzerleri erkeğe alınır. Mesela kıyafet, damatlık, ayakkabı, ceket, parfüm, tıraş malzemeleri gibi (K19, K44, K55, K58, K41, K80).
- İç çamaşır, terlik, pijama gibi birçok ihtiyaç karşılanır. Ayrıca damadın annesine, babasına ve kardeşlerine çeşitli hediyeler de alınır (K16, K44, K55, K58, K41, K70).
- Düğünden önce kaynana dünür daveti yapar. En güzel yemekleri hazırlayıp gelinin tüm ailesini çağırır. Dünür davetinde düğünün son detayları konuşulur (K11, K45, K50, K58, K41, K27).
- Düğünden önce gelin daveti yapılır. Gelinin tüm akrabaları sırayla gelini davet ederler. Yemeğe davet edilen gelin düğünden önce herkes onu çağırdığı için kendini çok özel hisseder (K21, K44, K55, K58, K41, K39).
- Nişanda kız erkeğe, erkek de kıza yüzük alır. Ayrıca kıza altın takılır, erkeğe ise saat alınır (K21, K44, K55, K58, K41, K80).
- Eskiden nişanlı kıza çeyiz olarak kumaş götürülürdü. Bu kumaştan kendine elbise dikerdi (K18, K44, K55, K58, K41, K73).
- Önceden askerlik dönemi çok uzun sürerdi, öyle olurdu ki 4 yıl, 7 yıl nişanlı beklenirdi. Kimileri ise damadın askerden dönmesini beklemeden gelini götürür, damat düğünden aylar hatta yıllar sonra gelirdi (K16, K44, K55, K58, K41, K93).
- Nişan süresi olarak bazen 1 ay, bazen 6 ay ama en yaygın 1 yıl nişanlı kalınır. Genelde sonbaharda nişan, bir sonraki yaz da düğün yapılır (K21, K44, K55, K58, K41, K83).
- Uzun süre nişanlı beklemek iyi değildir. Aileler arasında ve eşler arasında problemler çıkabilir. Bu süreyi fazla uzatmamakta fayda vardır fakat maddi ya

da manevi sebeplerden dolayı bu sürecin uzadığı da olmuştur (K43, K44, K55, K58, K41, K73).

- 1 yıl nişanlı durmak idealdir. Kızın çeyiz dizmesi, erkeğin para biriktirmesi için yeterli bir süredir (K34, K44, K55, K58, K41, K69).
- Nişanlıyken erkek tarafı kıza sandık götürür ki kız çeyizini koysun (K40, K44, K55, K58, K41, K71).
- Eskiden aileler gelin ve damada sadece yatak yorgan verirdi. Aile zengin ise daha fazlasını da yapardı fakat fakir bile olsa bir kat yatak vermek her ailenin göreviydi (K15, K44, K55, K58, K41, K63).
- Önceden gelinler birlik geldikleri için (erkeğin ailesiyle yaşamak) onlara özel eşya alınmazdı. Şimdi ise kız tarafı ve erkek tarafı eşyaları birlikte almaktadır (K17, K44, K55, K58, K41, K90).
- Önceden geline güzel bir hırka, yazma, ayakkabı almak âdettendir. Damat ne kadar zenginse o kadar değerli kıyafetler alırdı (K19, K44, K55, K58, K41, K23).
- Erkek kıza mehir bağışlamak zorundadır. Hem dinimiz hem de kültürümüz gereği mehir zorunludur. Mehirsiz gelin olmaz damat isterse hemen, isterse sonra verir. Fakat gelin onu bağışlamadığı sürece o mehir damadın boynunun borcudur (K28, K44, K55, K58, K41, K23).
- Nişanlılık döneminde Pehlivanlı yöresindeki bayram gelenekleri şu şekildedir:
- Nişanlıyken bayram denk gelirse geline koç götürülür. Göğsüne altınlar veya beşbirlikler dizilir. Koçun tüylerinden açıkta kalanlar rengârenk boyanır. Ayaklarına da ziynet eşyaları bağlanır. Boynuzlar güzelce süslenir. Birkaç adam tarafından kız evine yollanır. Erkek tarafı iftariyelik, koç götürme, gelin görme adetlerinin tamamını yapar (K32, K44, K55, K58, K41, K23).
- Ramazan Bayramı'nda iftariyelik (ramazan ayında kızın ailesinin yemesi için gönderilen çeşitli yiyecek, içecek, çerez vb.) gönderilir. Kurban Bayramı'nda ise koç götürülür (K37, K44, K55, K58, K41, K23).

- Bayramlarda hediye alınır (kıyafet, ayakkabı, çanta) altın takılır (K39, K44, K55, K58, K41, K23).
- Kaynana böreğini yapar bayramda gelin görmeye gider, geline bayramlık alır hem de altın takar (K35, K44, K55, K58, K41, K23).
- Ramazan'da damadın ailesi gelinin ailesine et, tavuk, meyve, sebze, yumurta, yoğurt, peynir, kavurma gibi yiyecekleri alıp “iftariyelik” götürür (K36, K23, K53, K76, K98).
- Ramazan'da pek bir şey yapılmaz ama Kurban Bayramı'nda geline koç götürülür. Damat zenginse koçun boynuzlarına 2 altın bilezik takar. Kızın ailesi bu koçu kesip yarısını oğlan evine gönderir, yarısını kendi ailesine yedirir (K26, K77, K89, K92).
- Pehlivanlı yöresinde nişanlı görme diye bir kavram vardır. Bununla ilgili gelenekler şunlardır:
- Eskiden insanlar evlendikleri kişiyi ancak düğün günü görebilirlerdi. Fakat o güne kadar bekleyemeyen kişiler herkesten gizli bir şekilde ahırda, çatıda, bahçede gizli gizli buluşur; nişanlılarıyla vakit geçirirlerdi. Buna da nişanlı görmek denirdi. Fakat günümüzde bu gelenek yok olmaya başladı. Çünkü nişanlı kız ve erkek istedikleri an istedikleri şekilde görüşebiliyor (K45, K65, K32, K98).
- Nişanlı görme eskilerde var olan bir gelenektir. Kız ve erkek herkesten gizli özellikle geceleri karanlıkta gizli gizli buluşur, vakit geçirirlerdi. Erkek kıza çerez ve tatlı getirir, onları yer içer, muhabbet ederlerdi. Hatta gece bundan dolayı kız uyuyamaz uykusuz kalır sabah ortalıkta yorgun yorgun dolaşırdı. Bunu gören kişiler “hayırdır gece nişanlı mı gördün” diye ona takılırlardı (K76, K45, K12, K32, K76).
- Nişanlı görme gelin ve damadın nişanlılık döneminde gizli gizli buluşmalarıdır. Yakalanınca abisinden babasından dayak yiyen kızlar çok olmuştur. Bu nedenle her nişanlı kız nişanlı görmeye cesaret edemez (K14, K54, K23, K98).
- Hamam takımı geleneği özgün geleneklerden biridir. Hamam takımına ait uygulamalar şunlardır:

- “Hamam takımı” erkek tarafının kız tarafına getirdiği gelin bohçasının genel adıdır. İçinde gelinin çorabından çamaşırına, çantasından montuna, ayakkabısına, botuna, pardösü, eşarp, havlu, lif, oyalı yazmalar, dantelli nevresimler ve daha birçok hediye bulunur. Ayrıca sadece geline değil gelinin annesine kıyafet; babasına, kardeşlerine gömlek; kız kardeşlerine eşarp, kıyafet gibi hediyeler alınır (K11, K43, K65, K87, K14).
- Hamam takımı köyümüzde neredeyse bütün gelinlere götürülür. Öncelerden sadece havlu, lif, kumaş gibi hediyelerden oluşurdu. Şimdi ise gelinin saati, parfümü, terliği, geceliği, cüzdanı hatta bu cüzdanın içine para da konur. Yani akla gelebilecek bütün ihtiyaçları hamam takımında yer alır (K14, K36, K28, K81, K19).
- Hamam takımı geline götürülen nişan bohçasıdır. Ailenin maddi durumuna göre az ya da çok her şey içine konur (K13, K16, K19, K12, K93).
- Hamam takımı gelin bohçasıdır. Eskiden hamamla alakalı şeylerden oluştuğu için hamam takımı denmiş fakat şimdiki kızlar en küçük ayrıntıya kadar her şeylerini hamam takımında aldırırlar (K25, K67, K78, K93, K26).
- Hamam takımı çok masraflıdır. Gelinin bütün kıyafetleri, makyaj malzemeleri, ayakkabısı, çantası gibi eşyaları; hatta pijama, gecelik gibi ihtiyaçları bile karşılanır. Bunlar yetmez gelinin bütün ailesine de hediye alınır (K45, K23, K78, K95, K41).
- Pehlivanlı’da kızın çeyizini sergilemesine “çeyiz sarma” denir. Çeyiz sarma ile ilgili gelenekler şunlardır:
- Önceden ev kızları çok fazla el işi yapar, bunları evin bir odasına dizerlerdi. Gelen giden hem bu el işlerine bakar hem de geline hediye getirirlerdi fakat son zamanlarda kızların neredeyse hepsi okudukları ya da çalıştıkları için bu gelenek yok olmaya başladı (K13, K24, K35, K46, K57).
- Nişanlı kızlar yaptıkları bütün örgüleri ve aldıkları güzel şeyleri bir odada sergiler komşular akrabalar gelip bakar ve hediye bırakırlar (K25, K37, K49, K50, K3).

- Komşular gelip gelinin eksikliğini görsün ve ona göre hediye alsın diye yapıları fakat artık çok yapılmaz insanlar hediyelerini kınada ya da düğünde takarlar (K5, K29, K30, K26, K83).
- Düğünden önce gelin ve damadın ev ihtiyaçlarının alınması ile ilgili bazı ritüeller uygulanır. Pehlivanlı yöresinde bunlara da çeyiz denir.
- Damadın babası zenginse oğluna bir ev verir. Ayrıca oturma odasının salonunun tüm mobilyalarını perdelerini halılarını erkek tarafı alır. Kız tarafı ise yatak odası ve mutfak malzemelerini alır (K7, K9, K14, K67).
- Beyaz eşyaları yarısını kız yarısını erkek tarafı alır. Ev eşyalarından yatak odasını kız geri kalanlarını erkek alır (K24, K32, K43, K44, K78).
- Bizim zamanımızda eşya alınmazdı gelin kaynatasının yanına gelin giderdi (K45, K24, K59, K45, K43).
- Sadece bir takım yatak verilirdi. Daha sonra ayrı eve çıkarlarsa anne babadan kalan eşyalar la birlikte yeni eşyalar da yavaş yavaş alınırdı. Fakat şimdi evlenenler a'dan z'ye her şeyleri hazır olan evlere gidiyorlar. O evin bütün eşyalarını gelinle damat birlikte alıyorlar. Eğer kızım maaşı varsa kendisi alır maaşı yoksa babası ya da yakın akrabaları ona saçı alır (K45, K26, K1, K78, K89).
- Kız tarafı yatak odasını çamaşır makinesini bulaşık makinesini ve tabak bardak gibi ufak tefek eşyaları alır. Erkek tarafı evin perdelerini halılarını mobilyalarını buzdolabını almak zorundadır. Ayrıca durumu iyi ise evi de erkek tarafı alır (K56, K34, K17, K33, K65).
- Gelinliği erkek tarafı damatlığı kız tarafı alır. Ev eşyalarını ikisinin de maaşı varsa ortak alırlar kızım maaşı yoksa babası ve akrabaları onun ihtiyaçlarını karşılar (K67, K96, K69, K45, K55).
- Erkek eve alır içini de mobilya döşer kız da beyaz eşyaları alır (K45, K25, K38, K64, K86).
- Bir başka gelenek ise bohça ve sandık göndermedir (K56, K71, K37, K26, K5).

- Gelinin çeyiz sandığı düğün günü açılır ve gelinin yakın akrabaları tarafından hazırlanan bohçalar dağıtılır. Sandığın üzerine oturan kişiye, genellikle gelinin yakınlarından birisi, damadın akrabaları tarafından bir miktar para verir (K4).
- Çeyiz sandığı toplama esnasında gelinin yakın akrabaları, gelinle birlikte bohçaları hazırlar ve gelin için hediyeler getirirler. Düğünden bir gün sonra sandık açılır ve herkesin hazırladığı bohçalar gelin tarafından kabul edilir. Bu açılış sırasında helva yenir ve gelin sandığına gelenler tarafından para verilir. Gelin, misafirlerin elini öper (K15).

2.4.1.11.Davet/Okuntu

"Okuntu" kelimesi, "okumak" fiilinden türetilmiş olup, "okuma" kelimesinin çeşitli anlamları bulunmaktadır. Bu anlamlardan biri de "bir yere çağırmak, davet etmek" şeklindedir. Anadolu'da ise "okuntu"; düğün davetiyeleri, çağrı kağıtları, davetiyelerle birlikte verilen düğün hediyeleri, izin kağıtları ve pusula gibi anlamları ifade eder (Şimşek, 2003:19). Düğün zamanının duyurulması işlemine "okuntu" denir ve bu işi yapan kişilere "okuyucu" adı verilir. Okuyucular, düğünün tarihi ve yeri ile kimlerin davetli olduğunu düğünden önce çağrılılara bildirirler (Örnek, 2000:196-197). Okuyucular, okuntu yaparken çağrılılara hediyeler götürdükleri gibi, çağrılılardan da hediyeler alırlar. Ancak daha yeni bir geleneğe göre davetiyelerin bastırılıp yollanması da tercih edilmektedir (Örnek, 2000:196-197).

Anadolu'da misafirler düğüne davet edilirken bazı gelenekler uygulanır. Bu anlamda örneğin Toroslar bölgesinde düğün davetleri "düğüne çağrı" veya "yol dağıtma" olarak adlandırılır. Genellikle kadınlar bu görevi üstlenir ve bazı yerlerde erkekler için erkek okuyucu, kadınlar için kadın okuyucu gönderilir. Sivas'ta ise kadın okuyucuya bir çocuk da eşlik eder (Boratav, 1994:177). Gaziantep'te özel olarak pişirilen düğün ekmeğinin dilimleri, her bir dilim bir eve gönderilerek düğün daveti yapılır. Ayrıca erkek tarafı, mum veya kibritle eşi dostu düğüne davet edebilir (Ekici, 1996:66). Ordu'da düğün davetiyeleriyle birlikte yakınlar tavuk, horoz gibi şeyler gönderilirken, uzak komşular ve akrabalara çember, sabun, terlik gibi eşyalar verilir (Köksal, 1970:26). Kadirli'de davetiyeyi alanlar, gelinin neyi eksik diye sorar ve düğüne giderken bu eksikleri alıp götürürler (Üzelgök, 2008:73).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer ve Anadolu'daki uygulamalardan farklı bazı gelenekler görülmektedir.

- Eskiden kız tarafı, düğün ve kına gecesi davetini yapmak üzere bir kişiyi köyün tüm evlerini dolaştırırdı. Davet eden kişi, düğüne gelmeleri için "kınamıza buyurun" ifadesini kullanırken, erkek tarafından görevlendirilen kişi ise "düğüne buyurun" diyerek düğünün yapılacağı yeri belirtirdi. Oğlan ve kızın yakın akrabaları ve köy halkı davet edilirdi (K15).
- Oğlan tarafından iki kız görevlendirilir ve köyün tümünü dolaşarak "Düğünümüze buyurun" diye çağrı yaparlardı. Kız tarafında ise farklı kişiler "kınamıza buyurun" diyerek davet ederlerdi. Davetliler genellikle "saçı" adı verilen hediyeler getirirlerdi ve düğünden önce beyaz eşya, mutfak malzemeleri ve züccaciye gibi eksikler alınırdı (K11, K12).
- Erkek tarafından da bir kişi kapı kapı dolaşarak "düğüne buyurun" diyerek davetiye yapardı ve kız tarafı da kına gecesi için "kınamıza buyurun" derdi. Bu davetlerle bütün köylüler çağrılırdı (K23, K34).
- Eskiden düğün öncesi, düğün ve kına gecesi için köyü dolaşan bir kişi vardı. Ancak günümüzde davetiyeler aracılığıyla düğün yer ve tarihi duyurulmaktadır. Davetiyeler düğün ve bayram gibi kalabalık ortamlarda dağıtılmaktadır. Ayrıca sosyal medya kullanımıyla herkes düğün yerinden ve tarihinden haberdar olmaktadır (K1, K11, K67, K89, K87, K54).

2.4.2. Düğün Sırası (Evlenme)

Düğün, kına gecesiyle başlar aynı gece erkekler arasında da kısır gecesi yapılır. Ertesi gün gelin alınarak düğün töreni gerçekleştirilir. Gelinin ve damadın hazırlanması ile başlayan düğün günü en son gerdek gecesiyle tamamlanır.

2.4.2.1. Kına/Kırkım

Ülkemizde evlenmeyle ilgili yaygın bir gelenek olan "kına gecesi", düğünden bir gün önce genellikle kız evinde düzenlenir ve kadınlar arasında yapılır. Bu gecede gelin kınası yakılmasının yanı sıra nadir de olsa erkek kınası da yakılabilir. Erkek kınası için, kına bir tepsi içinde kız evinden getirilir. Kına yakma esnasında gelinin ve damadın avuçlarına konan para, kismetlerinin açık olması ve ömür boyu kötülüklerden korunmaları

için adeta bir saçdır. Gelinin kına yakılırken başına al örtülmesi ise al basmasından korunmak amacıyla yapılır ve gelin ile damadın yüzleri kötülüklerden ve nazar değmesinden korunmak için örtülür. Bazı köylerde ise kına öncesi gelin ve damadın iki rekât namaz kılması, eski Türk inançları ile İslamiyet'in iç içe yaşandığına işaret eder (Artun, 1998:4-28).

Anadolu'da kına yakılırken ve kına töreninde bazı uygulamalar görülür. Bu anlamda örneğin İç Anadolu bölgesinde kına yakılacak günün sabahında gelin; arkadaşının veya akrabasının evine götürülür, burada saklanır ve hazırlanır. Bu aşamaya "baş yıkama" adı verilir. Gelin, kına elbisesini giyer, saç ve makyajı yapılır. Başına kırmızı ve yeşil renkte duvak örtülür. Kırmızı, bayrağımızın rengi olarak kullanılırken yeşil ise Hz. Muhammed'in ravzasının rengi olduğuna inanıldığı için tercih edilir. Bu süreçte dini inançlar önemli bir rol oynar. Erkek tarafı, kınayı tepsiyle getirir ve gelinin avucuna kınayı koyar, ancak gelin avucunu hemen açmaz. Gelinin avucuna altın da konularak kına yakılması sağlanır. Saklandığı evden çıkarken gelin, avucundaki kınayı evin giriş kapısının sağına sürer. Bu adımın amacı, o eve bir hatıra bırakmaktır. Ayrıca gelinin, varsa kötü huylarını geride bırakarak yeni bir hayata adım atmasını simgelemektir (Yıldız, 2010:103). Trabzon'da düzenlenen kına gecesi, aynı zamanda "gelin ağlatma töreni" olarak da adlandırılır. Bu törende gelin, kemençe eşliğinde "gelin ağlatma gaydası" denilen özel bir ezgiyle ortaya çıkarılır. Gelinin kınası yakılırken ağlaması gerektiği düşüncesiyle, iyi mâni okuyabilen bir kadın, gelinin yanında görevlidir. Mâni okunarak gelinin eline kına yakılır (Güçlü, 2004:134). İç Anadolu'da da benzer şekilde kına yakma töreni yapılır, ancak kınanın yıkanmasıyla ilgili farklı bir uygulama vardır. Gelinin arkadaşları, gelinin yanında sabaha kadar kalıp eğlenirler ve hiç uyumazlar. Güneş doğmadan önce, müzik eşliğinde köy içinde yakın bir çeşmeye gidilir. Gelinin annesi ve babası genç kızlara gelinin kınasını yıkadır. Gelinin avucundan çıkan paraların bir kısmı arkadaşlarına verilirken, bir kısmı gelinin sandığına konur ve damadın cebine kısmeti açılsın diye konulur (Artun, 1998:4-28). Adana'da düğün eğlencesine geçilmeden önce, geline duygusal bir an yaşatmak için kına türküleri söylenir. Bu türküler kına türküleri olarak adlandırılır. Kına yakılacağı zaman, gelinin avucuna bir miktar para koyularak eli sarılır. Sabahleyin gelinin eli bir öksüze açtırılır ve çıkan para öksüze verilir (Özdoğru, 1968:47-96). Tufanbeyli'de kına günü sabahından itibaren kız evine iki tepsi hazırlanır. Bir tepsiye bulgur, dövme ve soğan konulurken, diğer tepsiye şeker, kolonya ve gelinin elbisesi yerleştirilir. Tepsiyi alırken bir

çift çorap ve havluyu sağdıcın cebine koyarlar. Kına davarı kesilir ve etler hazırlanır. Tereyağlı pilav, et yahnisi ve hoşaf yapılır. Kalabalık biraz azaldığında kına yakma etkinliği başlar ve gece boyunca eğlenceli oyunlar oynanır. Buna bağlı olarak "Kınada yatıl, kız gibi durmak" deyiimi, çok yorgun ve uykusuz olmak anlamında kullanılır (Savur, 2010:63). Kızılcahamam yöresinde ise erkek kınası da ünlüdür. Kız ve oğlan evlerinde ayrı ayrı kına gecesi düzenlenir. Kına evinde akşam yemeği verildikten sonra "Sinsin" adı verilen oyun oynanır ve damada kına yakılır. Geniş bir alanda ateş yakılarak bu alana getirilen damada muhtar veya imam tarafından kına yakılır ve dua edilir. Daha sonra çalınan müzik eşliğinde yöresel oyunlar ve "sinsin" oynanır (Akpınar, 2005:128). Tekirdağ'da düzenlenen kına gecesinde özel bir ritüel gerçekleştirilir. Bu törende bir sandık ve üzerine içi su dolu ve bozuk paraların konulduğu bir tas yerleştirilir. Gelin, yeşil başörtüsü ile ön tarafta ve yanında iki yenge ile arkada ikişer ikişer grup halindeki kızlar tasın etrafında üç kez dönerler. Gelin, üçüncü turun sonunda sandığa bir tekme vurarak tası devirir ve bozuk paralar etrafa saçılır. Bu paraları toplamak için çocuklar heyecanla yarışır (Artun, 1998:4-28).

Pehlivanlı yöresinde de kına gecesi ile ilgili Anadolu'daki uygulamalara benzer ve farklı gelenekler görülmektedir.

- Kına gecesi, gelin evinde düzenlenen son gecedir ve evde ya da düğün salonunda, bazen nadir olarak bahçede oyun havalarıyla eğlence yaşanır. Yatsı vaktinde gelinin kına yakılması sırasında kına çerezi ve meyve suyu dağıtılır. Bu geceye katılan herkese kına yakılmasına özen gösterilir (K21, K54, K90, K98, K76).
- Kına çerezi, kına yakıldıktan sonra misafirlere dağıtılmak üzere oğlan evi tarafından gönderilir ve içerisinde fındık, badem ve Antep fıstığı gibi çerezler bulunur. Leblebi-fıstık karışımı çerezler hoş karşılanmaz. Kadınlar, çerezi kına yakılınca kadar muhafaza eder veya kız evinden birine teslim etmesi gerektiği tembihlendiyse ona teslim ederler (K54, K76, K1, K25, K65).
- Gelinin kaynanası tarafından kına yakılırsa, gelinin kısmetinin açık olacağına inanılır. Kına, yanmakta olan mumların arasında tepsiyle getirilir (K8, K73, K28, K76, K16).

- Kına akşamı, kız evinde toplanılır ve uzaktan gelenlere yemek hazırlanır. Gelinin evinden gelen erkekler, akşam gelinin eline yakılacak kınayı tepsi içinde süsleyerek getirirler. Gece ilerleyen saatlerde gelin abdest aldırılır ve geceliği giydirilir. Gelinin arkadaşları da toplanır. Tepsinin içine kına ezilir ve üstü mumlarla süslenirken, arkadaşları onu ağlatmak için etrafında dönerek kına türküsü söylerler (K17, K51, K29, K84, K57).
- Gelin kına yakılmadan önce, sırasıyla yengelerin ardından davetlilerin ellerini öper. Davetlilere akşam kız evinde yemek verilir. Köy halkı ve davetliler oyun alanında toplanır. Bu arada gelin, davetliler gelene kadar kız tarafının bulunduğu bölümde oturur ve kızlarla oynar. Ardından, biri anne, diğeri baba tarafından olmak üzere iki yenge kollarından tutarak gelini annesine getirir. Sonrasında gelin annesinin elini öper ve birbirleriyle sarılıp ağlarlar (K4, K13, K87, K35, K89).
- Eskiden kına gecelerinde genç kızlar farklı kostümler giyerek oyunlar oynar ve mâni atıştırlardı. Kına gecesinin ilerleyen saatlerinde gelinin yüzünü kırmızı bir duvakla örtüp sandalyeye oturturlardı. Gelin bu sırada ağlamaya başlar ve eğer ağlamazsa ayıplanırdı. Gelinin kınasını yengeleri yakar ve gelinin omzuna bir mendil koyarlardı. Gelinin ellerine kına yakılır ve elleri, çeyiz sandığından çıkan oyalı kına bezleriyle sarılırdı. Kına yakılırken kızlar kına vurma türküsünü söylerler ve gelin kına için bağlanmış elleriyle oynatılırdı (K76, 12K,49 K90, K80, K5).
- Takı töreni yapılır ve hediyeler verilir. İlk olarak oğlan evinden sonra da konuklar tarafından hediyeler verilmeye başlanır. Hediye töreni tamamlandıktan sonra tepsi içinde kına gelir ve kına yakılır. Kınayı, kocası hayatta olan kadınlar yakar ve kına yakılmadan önce, "gelinin eli açılmıyor, kaynanası gelsin" denilerek altın istenir (K87, 91K,64 K41, K65, K55).
- Kına gecesi önceden evde, ahırda veya okul bahçesinde düzenlenirdi. Ancak şimdi bazıları düğün salonunda, bazıları evlerinde ve bazıları da belediyenin salonunda yaparlar (K11, K15, K46, K77, K89).
- Kına gecesinde sadece kadınlar bulunur ve istedikleri gibi giyinir ve eğlenirler (K6, K65, K43, K23, K45).

- Eskiden kına gecelerinde köyün gençleri gelip kızları izler ve evlenecekleri kızı seçerlerdi, ancak günümüzde herkes birbirini rahatlıkla her yerde görebilir (K76, K3, K23, K58, K83).
- Kına gecesinde müzik çalınır ve herkes oynar, ardından kına yakılır. Kına yakılırken gelin avucunu açmaz, ancak kayınvalide avucuna altın koyarsa elini açar. Sonra acıklı türküler çalınır ve herkes ağlar (K52, K35, K65, K56, K76).
- Kına gecesi sonunda gelinin yakın akrabaları ve damadın akrabalarıyla gelinin evine gidilir, orada çay içilir ve sabaha kadar oturulur, eğlenilir (K76, K62, K61, K48, K69).
- Eskiden kına gecesinde gelinin evinde kalınırdı, artık düğün salonundan sonra herkes kendi evine gitmeye başladı (K90, K41, K18, K54, K28).
- Kına gecesinde gelinin akrabaları geline saçını getirir ya da gelinin annesine para verir (K20, K37, K60, K75, K51).
- Bazı kişiler kına gecesinde takılarını da verirler. Düğünde takmak istemeyenler kızın annesine ya da yakınına takısını verir (K59, K39, K87, K54, K13).
- Kına yakma işlemi kızın evinde akşam yapılır ve isteyen her kadın gelebilir (K4).
- Geline anası, babası sağ biri tarafından kına yakılır (K15).
- Damat tarafından kayınvalide ya da onun yerine bir başka kişi kınayı alıp, kızın evine gider ve kınayı yakarken gelinin eline bir tane altın koyar (K5).
- Kına akşam kızın evinde yapılır. Kaynana da gelinin eline bir altın koyar (K26).
- Kınalar düğün salonunda yapılır. Salona çeşitli konseptte giren gelin ve arkadaşları dans ederler. Daha sonra halaylar, Azeri şarkıları, roman havaları gibi her yöreden müzikler çalınır. Bazı salonlarda çerez ve kurabiye ikram edilirken bazı salonlarda da ordövr tabağında su böreği, yaprak sarma, çeşitli mezeler gibi yiyecekler ikram edilir (K34).
- Yüksek yüksek tepeler şarkısı söylenirken, okul bahçesinde ya da belediye salonunda toplanan kadınlar, erkek tarafının gönderdiği bir çuval çerez ve bir

miktar kınayı getirirler, herkese birer tas çerez dağıtılır. Kınaya akrabalar ve köylüler gelir (K11, K95).

- Kına yakılırken gelin, kaynana kendine altın verene kadar elini açmaz (K12).
- Kınayı gelinin sağdııcı (yenge) yakar. Salondan eve gidince evde pasta, çörek, börek, çay ikram edilir (K26).
- Kına gününde erkekler kendi aralarında eğlenceli etkinlikler düzenlerler. Bu etkinliklerden biri olan "deve oyunu" kapının önünde gerçekleştirilir. Deve oyununda, 2-3 erkeğin omuzlarına tahta bir merdiven konur ve merdivenin üstü kilim veya çulla örtülür. Devenin başı için uzun bir tahta parçası kullanılır ve baş kısmı koyun derisi veya bezle kaplanır. Devenin gözlerine ayna takılırken, burnuna ise çivi çakılır. Bir kişi elinde ip ile müzik eşliğinde deveyi davetliler arasında gezdirir ve devenin burnundaki çivi ile misafirleri eğlenceli bir şekilde korkutur (K54, K55, K67, K86, K19).

2.4.4.2. Gelin Alma

Geleneksel kültürde, kına gecesinin ertesi günü gelin alma töreni gerçekleştirilir ve genellikle pazar günü yapılır. Pazar sabahı, gelin çıkarma ve gelin alma hazırlıkları erkenden başlar. Gelinin uğurlanması sırasında, bahtının açık olması, yeni evine bağlılık, uğur ve bereket getirmesi amacıyla annesi ve yakınları tarafından çeşitli uygulamalar yapılır. Gelin alıcılar, gelini aldıktan sonra konvoy halinde davul-zurna eşliğinde mahalleyi, köyü veya şehri dolaşırlar. Gelin, yeni evine türküler, oyunlar ve eğlencelerle götürülür (Başçetinçelik, 1998:27).

Anadolu'da gelin baba evinden alınırken bazı uygulamalar görülür. Bu anlamda örneğin Tekirdağ'da gelini almak için düzenlenen alay arabalarını oğlan tarafı hazırlar ve gelinin eşyalarını kız tarafı gönderme hazırlıkları yapar. Alay arabaları renk renk kilimlerle süslenir ve çalgılar önde yer alır. Gelin arabası ve diğer arabalar, coşkulu bir şekilde güle oynaya kız evine doğru yola çıkarlar. Gelinin babası, yakınları ve komşuları gelini karşılar, gelin arabasını içeri alır ve arabaya binmesine yardımcı olur (Artun, 1998:4-28). İç Anadolu köylerinde ise gelin alma ritüeli, kız ve erkek tarafının birbirlerini türkü ve manilerle bastırmaya çalıştığı bir yarışa dönüşür. Kız evi, erkek tarafını bastırmak için coşkulu türküler söyler, maniler atar ve oyunlar oynarlar (Altun, 2004:4-28). Karadeniz bölgesinde gelinin yakın akrabaları, on delikanlı eşliğinde atlarla kapıda beklerler. Baş

dünür önde, gelin arkada ve diğerleri de onları takip ederek atlara binerler ve erkek tarafının köyüne doğru yola çıkarlar (Örstan, 1971:8). Kadirli'de gelinin evinden ayrılırken geleneksel olarak, küçük bir mutfak eşyası çalınır ve bu eşyanın uğur getireceğine inanılır (Şimşek, 2003:27).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer ve Anadolu'daki uygulamalardan farklı bazı gelenekler görülmektedir.

- Pehlivanlı yöresinde sabah erkenden kalkılır ve gece kalan misafirlere kahvaltı hazırlanır. Yataklar toplanır ev temizlenir ve geline gelinliği giydirilir. Kardeşi gelip beline kuşağı bağladıktan sonra, gelin başta anne ve babası olmak üzere bütün yakınları ile vedalaşır. Herkes ağlamaya başlar. Uzak akrabalar komşular bile ağlar. Gelin çıkarmada duygusal bir ortam oluşur. Özellikle gelin bir yakınıni kaybetmişse yüksek sesle ağlayanlar bile olur. Gelin kapıdan çıkarken, küçük kardeşi kapıyı kilitleyerek damattan bahşiş ister. Sonra gelinin koluna girerek dışarı çıkarır. Gelin arabaya bindirilir ve hep birlikte, gelin arabası önde olmak üzere oğlan evine doğru hareket edilir (K12, K27, K65, K29, K9)
- Kız evi, kızlarını yeni yuvalarına uğurlayacakları için hüzünlü iken oğlan evi ise yeni biri aileye katılacağı için heyecanlıdır. Gelini alacak konvoy, öğle vaktinden önce, eğlence dolu davul-zurna eşliğinde kız evine gelir. Evin önünde oyunlar oynanır ve halaylar çekilir. Gelin alıcılar kız evine yaklaştıklarında, kız tarafı çeşitli oyunlar yapar ve onlara zorluklar çıkarır. Gelin; gelin alıcılar geldikten sonra hazırlanır, ailesi ile vedalaşır ve ana evinden koca evine uğurlanır (K11).
- Sandık evden çıkarılırken kapı kapanır ve kayınpederden para alındıktan sonra kapı açılır (K12).
- Sandığın üzerine oturulur. Üstüne oturan sandığı almak için damat tarafı para verir. Düğünün ertesi günü bu sandık açılır ve erkeğin yakınlarına çeyiz dağıtılır (K34, K35).
- Eskiden atın önü kesilir, atın yularını çeken kardeş arada bir atı durdurup para alırdı. Şimdi ise kapı tutulur ve oradan para alınır (K24).

- Gelin tarafından düğün için hazırlanan bohçalar, damadın evinde bulunan her kişiye verilir ve bohçaların üzerine sahiplerinin isimleri yazılır. Düğünün ertesi günü, bohçalar açılır ve herkes kendi bohçasını alır. Sofraya kete, helva, baklava ve börek konulur ve kadınlar gelinin odasında çaylarını içerler. Sandık açmaya gelen kişiler, geline para verirler. Gelinin sandığındaki bohçalar üzerine, düğünden önce kıza bildirilen kişilerin isimleri yazılıdır (K5, K26).
- Gelin alma günü erkek kardeş kırmızı kurdeleye bir altın bilezik takar ve gelinin beline bağlar. Kurdeleyi 3 kere düğüm edip açar sonra gelin herkesle teker teker vedalaşır daha sonra damadın büyüklerinden biri gelip gelini götürür (K10, K36, K80, K69, K48)
- Gelin çıkarma sabah gelinin evinden yapılır. Gece bütün kadınlar o evde kalır. Sabah erkek tarafının gelmesini beklerler. Erkek tarafının geldiği davul zurna sesinden anlaşılır. Kapının önünde erkek tarafı oynar, eğlenir. Kız tarafından birilerinin oynaması hoş karşılanmaz (K83, K54, K75, K66, K80)
- Eskiden gelini çıkarmak için damat gelmezdi fakat son yıllarda gelinler evden damatla çıkmaya başladılar (K29, K93, K64, K55, K69)
- Gelin çıkarmada erkek tarafından birçok akraba arabalarıyla kız tarafının evinin önüne gelirler. Bu arabalar konvoy şeklinde gelip konvoy şeklinde giderler. Onlar konvoyda eğlenirken kız tarafı kız verdikleri için evde ağlarlar (K28, K39, K61, K42, K33)
- Gelin gelinliğini giyinip onu götürecek kişileri bekler. Bu esnada kardeşi beline bilezik bağlar gelin herkesle vedalaşıp evden çıkar. Gelin arabası tüllerle çiçeklerle süslenir. Bu gelin arabasına binip eşinin evine gider yolda giderken arabanın önünü kesen çocuklara para atma geleneği vardır (K12, K21, K24, K54, K27).
- Gelin çıkarma da dualar okunur. Gelin evden o şekilde çıkar dua edilmeden önce erkekler davulla zurnayla evin önünde oynarlar. Duadan sonra gelini alıp götürürler. Gelin eşinin evine girerken Kur'an-ı Kerim'in altından geçer ve orada da dua okunur (K29, K34, K47, K71, K70).

2.4.4.3. Gelin İndirme

Gelin baba evinden koca evine gelince bu evliliğin sonraki dönemlerinde eşler mutlu olsun, kız koca evini sevsin, bereketli bir evlilik olsun diye bazı pratikler uygulanır (İnan, 2000:167).

Anadolu'da baba evinden alınan gelin koca evine getirildiğinde bazı uygulamalar görülür. Bu anlamda örneğin Gelin, oğlan evine varışından önce "indirmelik" veya "üzengilik" olarak adlandırılan bir hediye almayı görev olarak kabul eder. Bu hediyeler, ailelerin ekonomik durumuna göre değişebilir ve tarla, koç, koyun gibi çeşitli şeyler olabilir (Santur, 1995:141-146). Kırıkhan'da da gelin, aynı şekilde hediye almadan arabadan inmez ve naz yapar. Kırsal bölgelerde gelinlere koyun, keçi, inek, tarla, ağaç gibi hediyeler verilirken, şehirde yaşayan gelinlere arsa, ev, para, altın gibi hediyeler sunulur (Köseler, 2008:82). Bekâr kızlar ve erkekler için kullanılan "darısı başına" deyimini gelinin etrafa attığı veya gelinin başına atılan darıdan gelir. Bu bereket sembolü, çeşitli uygulamalara sahiptir. Örneğin Bolu'da gelin, arabadan inmeden önce içinde para, buğday, üzüm ve şeker dolu bir testi çatıdan arabanın tekerleğine doğru atar ve çevredekiler bu testideki hediyeleri kapışırlar (Eker, 2000:92). Gelin, aynı zamanda güvey evine vardığı zaman oğlan evinin çağrılıları tarafından başına kuru yemiş, şeker, buğday ve darı saçılır. Hem başa saçılan hediyeler hem de akrabalar ve komşular tarafından verilen çeşitli hediyeler "saçı" adı altında toplanır (Örnek, 2000:156).

Farklı bölgelerde, bereket, uğur ve uyum sağlama amacıyla çeşitli uygulamalar yapılmaktadır. Örneğin, Bolu'da gelin, gelinlik giymeden önce düğün yemeği için kesilen koyunun postu üzerinde yürütülür. Gelin ve damat, evlerine girmeden önce kesilen kurbanın kanını alınlarına sürerler. Geline, kayınpederi bir koç verir ve gelin, koçu kaldırıp taşırsa hem koçu alır hem de gücünü çevresine ispatlamış olur (Eker, 2000:93). Darende'de ise "Taş koyma ve mendil atma" geleneğine göre gelin, baba evinden çıktıktan sonra anası tarafından bir büyük taş alınır ve evin bir köşesine konur. Gelin, evden çıkarken tabak, ekmek, kaşık ve çivi gibi eşyalar alır. Ekmek, tabak ve kaşıkla, artık gelinin baba evinde rızkının kalmadığı, bundan böyle rızkının kocasının evinde olacağı ifade edilir. Çivi ise evde yerleşik kalması ve bir daha baba evine dönmemesi dileğiyle evin kible tarafındaki duvarına çakılır. Gelin, arabasına binerken ağlayarak gözlerini sildiği mendili gelin gideceği eve götürmez, yere atar. Eğer mendili yanında götürürse, gelin geldiği evde gözyaşının dinmeyeceğine ve geçimsizlik olacağına inanılır. Bu nedenle gözyaşıyla

ıslanmış mendil baba evinden çıktıktan sonra yola atılır ve erkek evine götürülmez (Uslu, 2004:93).

Gelin indirme sırasında, gelinle ilgili başka uygulamaların yanı sıra, çocuklarının para almak amacıyla yaptığı "ip çekme" adında bir gelenek de vardır. Gaziantep'te uzun bir sicim, yolun bir başından diğer başına çekilir ve kimsenin geçmesine izin verilmez, ta ki para alınıncaya kadar. Bu uygulamanın bir anlamı, kız mahallesi gençlerinin oğlan mahallesine niçin mahallelerinden bir kız alıp götürdüklerine dair yapılan küçük bir misillemeyi ifade eder (Yener, 1959:77). Bolu'da ise buna "toprak bastı" veya "yol bastı" denilmektedir (Eker, 2000:95).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer ve Anadolu'daki uygulamalardan farklı bazı gelenekler görülmektedir.

- Gelin eve girerken, yeni ailesine bereket getirmesi dileğiyle Kuran-ı Kerim'in altından geçirilir. Ardından, gelinin kucağına kundakta bir oğlan çocuğu verilir, böylece çoluk çocuk sahibi olması ve evin şenlenmesi temenni edilir (K36, K86, K84, K71, K29).
- Gelinin dayanıklı ve sağlam olması amacıyla ters çevrilmiş kazana ve üzerindeki tahta kaşığa ayağını bastırarak gelin attan indirilirdi. Böylece gücü kuvveti test edilirdi. Yine gelin attan inerken bir kazanın üstüne iner ve bu kazan geline verilirdi (K20, K30, K43, K51, K29).
- Gelin arabadan indirilmeden önce orada bulunanlar hocanın eşliğinde dua okurlar. Dua okuyan hocaya da para verilir (K12, K31, K17, K84, K39).
- Gelin alma günü damat evinde yemekler pişirilir. Gelin almaya akrabalar komşular gider fakat damat ve annesi evde olur. Başka yakınlarından da gelin almaya gitmeyip evdeki işlere yardım edenler olur. Damat evinde et kavurma, yaprak sarma, pilav, su böreği gibi yemekler yapılır. Konvoyla gelenlere bu yemeklerden verilir. Eğer konvoyla bu şekilde yemek verilmemişse sadece erkeklere anlaşmalı bir lokantada çağ kebab yemeği verilir. Kadınlara ise evde çayla birlikte poğaç, kurabiye, kısır gibi yiyecekler ikram edilir (K19, K62, K35, K48, K81).
- Kapı tutulur ve sandığa oturulur. Gelin at ile gidiyorsa atın yularının bir tarafın da olan kardeş atı durdurur ve para alır. Köy çocukları da atı durdurur (K23).

- Kaynata gelinin kardeşi ile birlikte gelini evden çıkarır. Gelin ata binerken atın yalılarını üç defa öper ki kendisini düşürmesin. Gelin başka köyden geliyorsa peşine yenge adı verilen bir kadın da gelir. Bu kişiye de para verilir (K11).
- Gelinin atının yularını kardeşi çeker, dayısı da arkadan giderdi. Atın yularını çeken kardeşi gelin indikten sonra hemen ata biner ve inmek için damat tarafından para alırdı. Günümüzde gelinin başına şeker ve çerez dökülür. Gelinin başına elma da vurulur (K41).
- Gelinin başına damat elma atar. Son yıllarda karpuz ya da çerez atanlar da vardır Özellikle nar elin kafasında kırılır ki bereketli olsun. Ayrıca geline testi kırılır içindekiler etrafa ne kadar dağılırsa gelin o kadar bereketli olacaktır (K23).
- Gelin eve girerken Kur'an-ı Kerim'in altından geçirilir. Gelin evi sağ ayağıyla girer ki uğur getirsin (K29, K32, K55, K48, K31).
- Gelin eve gelince tandırın etrafında 3 tur atar; bulgur, pirinç, mısır gibi tahıllardan birini elinde tutar (K14, K65, K34, K43, K82).
- Gelin eve gelince hemen kucağına erkek çocuk oturtulur ki ilk çocuğı erkek olsun (K89, K72).
- Gelin eve girince hemen dua okunur ve gelinle damada şerbet içirilir. Bunu yapan kişilerin ömür boyu şerbet gibi tatlı geçineceklerine inanılır (K10, K67, K35, K44, K83).
- Damat gelinin başına elma atar. Elmayı denk getirirse damadın dediğı olur, denk getiremezse gelinin sözü geçer (K12, K61, K33, K44, K80).

2.4.4.4. Damat Tıraşı

Düğün günü damada yapılan özel tıraşa “damat tıraşı” adı verilir. Damat tıraşı eğlenceyi ve şakalaşmaları içinde barındıran bir düğün etkinliğidir.

Anadolu’da damat tıraş olurken bazı uygulamalar görülür. Bu anlamda örneğın Adana ve yöresinde güvey tıraş edilirken çalgılar çalınır, oyunlar oynanır. Berberin getirdiğı kolonya şişelerini güveyin başında kırmak isteyenler, bir miktar para vererek şişeleri alırlar ve güveyin başında kırarlar (Özdoğan, 1968:47-96). Trakya’da damat, düğünün son günü tıraş edilir. Tıraş olacağı zaman oğlan evinde içki masaları kurulur. Köyün tüm erkekleri gelerek içip eğlenirler (Işık, 1976:7628).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer ve Anadolu'daki uygulamalardan farklı bazı gelenekler görülmektedir.

- Köyün meydanına güveyin yakınları tıraş için berber çağırırlar, berbere bahşiş verilir, güvey tıraş edilmeye başlanır. Berber güveyi tıraş etmeden önce orada bulunanlara kolonya ikram eder. Gençlerden biri berberin tıraş tepsisini alır, güvey de bahşiş atar. Damat tıraş edilirken arkadaşlarıyla şakalaşır (K15, K22, K44, K55, K39).
- Damat tıraşını eğlenceli şekilde olanlar da vardır normal günlük tıraş olur gibi olanlar da vardır. Eğlenceli şekilde olanların arkadaşları ortamı şenlendirir (K55, K42, K34, K25, K19).
- Damada çeşitli şakalar yapılır. Oradakilerden biri damadın yüzünü sabunlar, diğeri yüzüne su döker. Fakat şimdi damatlar artık erkek berberlerine gitmektedirler (K13).
- Damat tıraşı için özel bir muamele yoktur. Tıraşını berberde olur veya evinde kendi tıraş olur (K1, K18, K19).
- Damat tıraş olurken yapılan şakalar, muziplikler, düğün günü gerginliğini yaşayan damadı bir nebze de olsun rahatlatabilmek, eğlendirebilmek amacına yöneliktir (K30, K56, K46, K10, K91).

2.4.4.5. Düğün Töreni

Evlenme merasimine düğün denir ve Türk kültüründe düğünler, insanları bir araya getiren, sosyal bağları güçlendiren, eğlendirici ve mutluluk verici en önemli unsurlardan biridir (Doğan, 2003:353). Düğün törenleri, gençlerin evlenerek ailelerin hısımlık bağlarını resmi olarak onaylandığı toplumsal olaylardır. Herkesin katılımıyla gerçekleşen düğünlere, söz ve nişan törenlerinden daha geniş bir katılım sağlanır, özellikle köylerde bütün köy halkının katılması arzu edilir (Eker, 2000:95). Düğün yapma geleneği, insanlık tarihi kadar eski olup, milletlere ve yörelere göre farklı ayrıntılara sahip olabilir, ancak hepsinin ortak noktası düğünlerin eğlence odaklı olmasıdır (Yaran, 1994:15).

Anadolu'da düğünlerin zamanlaması mevsimlere ve köy işlerine bağlıdır. Örneğin, Alacahöyük'te düğünler genellikle güz mevsiminde yapılır, bağ bozumu zamanı düğünlerin düzenlendiği bir dönemdir (Örnek, 1972:7). Adana'da ise düğünler genellikle sonbaharda,

pazar ve perşembe günleri yapılmaktadır (Özdoğru, 1968:47-96). Tarım bölgesi olan bu bölgelerde düğünlerin hasat zamanına yakın bir tarihte düzenlenmesi tercih edilir (Üzelgök, 2008:76). Kadirli'de ise her günün bir düğünle ilgili özelliği vardır. Cuma günü bayrak dikme veya kaldırma, cumartesi günü kınacı gitme veya kına yakma, pazar günü gelinci gitme veya gelin indirme, pazartesi günü baş bağlama veya mevlit okutma gibi etkinlikler düzenlenir (Şimşek, 2003:18). Bölgeye göre düğünlerin yapıldığı şekillerde farklılıklar olabilir. Trakya'da içki yaygın olduğu için köy düğünleri genellikle içkili olur ve çoğu düğünde birkaç tane koyun ya da kuzu kesildiği gözlenir (Işık, 1976:7629).

Tufanbeyli'de düğünlerin ilk günü sabah erkenden davulcular gelir ve ilk davulcu hediyesini alır. Diğer davulcular da sırasıyla gelir. Ayrıca düğün gününde büyük davulcu gelin arabasına binmeden önce dokuma heybe alır. Eğer heybeyi almazsa gelini arabaya bindirmez ve gelini yola çıkartmaz (Savur, 2010:54-76). Gaziantep'te ise kızlar rengârenk elbiseleri ve oyalı yazmalarıyla maniler ve türküler söyleyip oynarlar. Köydeki delikanlılar, kızları uzaktan seyrederek eğlenirler. Kızlara yaklaşıp laf atmak olumsuz karşılanır ve eğlenceler kızlarla delikanlıların karşılıklı bakışmaları ve maniler söylemeleriyle devam eder (Artun, 1998:4-28).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer ve Anadolu'daki uygulamalardan farklı bazı gelenekler görülmektedir.

- Pehlivanlı yöresinde düğün gelenekleri erkenden uygulanmaya başlar. Evde her yer toplanır. Gelin almaya gitmek için hazırlıklar başlar. Evdekilere ve sonradan geleceklere koymak için hazırlanan yiyecekler ortaya çıkarılıp servise hazır hale getirilir (K4, K75, K37, K52, K8).
- Gelin alma uygulaması bitince ve eve gelince misafirlere ikram edilecek yiyecekler önem verilir. Düğün yemeği gelenekleri şunlardır:
- Eskiden bu kadar çeşitli yemek yapılmazdı. Et, bulgur pilavı, hoşaf verilirdi. Fakat günümüzde düğün yemekleri çok çeşitli olmaya başladı (K10, K37, K56, K74, K63).
- Gelin çıkarma da damadın annesi yemek verir. Et sarma tavuk pilav çorba meyve tatlı ikram edilir. Eğer gelin çıkarma da yemek verilmezse düğünden önce bir lokantada erkeklere yemek verilir. Bu yemek genellikle cağ kebab ya da

döner olur kadınlar ise akşam düğün salonunda çerez kurabiye yiyip meyve suyu içerler (K5, K74, K65, K91, K85).

- Düğünler düğün salonunda olduğu için evde eskisi gibi yemek yapılmaz. Eskiden et kavurma, pilav, yoğurt gibi yiyecekler verilirdi (K67, K34, K26, K10, K54).
- Köyümüzde bazı kişiler bahçesine masa sandalye getirip düğünü bahçede yaparlar bu düğünde et kavurma, su böreği, yaprak sarma, tavuk, pilav, meyve ve tatlı ikram edilir. Fakat düğün salonunda yapılırsa erkeklere gündüz lokantada yemek verilir (K9, K53, K38, K85, K76).
- Eskiden kazanlarla kavurma yanına pilav yapılır urup ya da ayran ile birlikte bu yemekler ikram edilirdi. Fakat düğün yemekleri artık evde yapılmamaya başlandı çünkü düğün salonlarında gerekli ikramlar yapılmaktadır (K18, K27, K36, K46, K5).
- Düğünde gelin ve damadın giyimi kuşamına önem verilir (K91, K83, K74, K65, K6).
- Eski dönemlerde gelinlik yoktu yeşil ya da kadife elbise gelinlik yerine geçerdi. Bunun üstüne yine aynı renkten güzel oyalı yazma örtülür onun da üstüne duvak çekilirdi (K20, K36, K45, K65, K43).
- En eskilerde gelinlik yerine kıyafet giyinilir bu kıyafet özel bir kumaştan yeşil, kırmızı, nar çiçeği gibi renklerden dikilirdi. Hatta aynı kıyafeti birçok kişi giymek zorunda kalabilirdi fakat şimdilerde çok gösterişli beyaz gelinlikler moda oldu. Üstelik birinin giyindiği gelinliği başkası asla giyinmez oldu. Bizim zamanımızda her şey çok zordu (K30, K45, K56, K67, K78).
- Düğünde gelin beyaz gelinlik, erkek de damatlık, yani takım elbise giyinir (K3, K42, K61, K52, K53).
- Gelin eskiden elbise giyerdi beyaz gelinlik çok sonralardan ortaya çıktı (K76, K54, K53, K59, K92).
- Eskiden gelinler normal elbise giyip üstüne duvak takarak gelin olurlardı. Fakat şimdi nişana ayrı, kınaya ayrı, düğüne de ayrı gelinlik giymeye başladılar.

Damat ise damatlık giymiyor fakat eskiden damatlık da yoktu erkek temiz bir kıyafet giyilirdi (K65, K74, K42, K40, K86).

- Eskiden gelin kadife entari giyinip üstüne oyalı yazma örter erkekte ne bulursa onu giyerdi. Gelin eğer zengin yere giderse bindallı ya da üç etek çiğerci onları bulamazsa normal elbise giyerdi. Önceden makyajda yoktu. Gelinlere birazcık sürme sürerlerdi daha sonra gelinlik ve çok makyaj yapmak moda oldu (K84, K54, K43, K24, K48).
- Gelinlik yakın zamanda ortaya çıktı. Şimdiki kadar gösterişli taşlı pullu da değildi. Beyaz düz elbiseye iyi gelinlik derdik. Üstelik bunu köydeki herkes giyerdi. Bizden öncekiler de bu beyaz elbise bile yokmuş onlar renkli kadife kıyafetleri gelinlik derlermiş (K17, K26, K36, K45, K59).
- Düğün önceden erkeğin evinde, bahçesinde olurdu. Fakat artık düğün salonlarında yapılmaya başlandı. Son dönemlerde ise yeniden bahçede yapılmaya başlandı. Çünkü insanlar kır düğünü şeklinde yapmayı tercih etmeye başladılar (K8, K65, K61, K26, K35).
- Düğün evde bahçede ya da düğün salonunda yapılır (K47, K56, K8, K92, K31).
- Önceden evde yapılırdı şimdi ise düğün salonlarında (K12, K34, K56, K77, K71).
- Düğün töreninden sonra damadın arkadaşları damadı döver öyle gerdeğe gönderirler (K6, K30, K41, K29, K73).
- Eskiden gelin ve damat üç gün evden çıkmazdı fakat artık evlenir evlenmez hala yine neye başladılar. Pehlivanlı'da düğünler eskiden haftalarca sürermiş. Bu süre içerisinde yemekler verilir, eğlenceler düzenlenirmiş. Ancak günümüzde düğünler üç gün sürmektedir. İnsanların vakitlerinin darlığı, maddi manevi durumları bunu gerektirmiştir (K4, K21, K39, K76, K48).
- Düğünden sonra gelin ve damat evden çıkmaz önceden ise gelin 3 gün odadan çıkmazdı. 3 günün sonunda çıkıp kaynana ve kaynataya hizmet etmeye başlardı (K7, K54, K25, K29, K61).

2.4.4.6. Nikâh/Gerdek/Yüz Görümlüğü

Medeni ya da dinsel nikâhtan sonra gelinle güveyin bir araya gelmelerine “gerdek” denir. Böylece, gelin ve güveyin evliliği yasa, din ve toplum üyelerinin onayı ile geçerli sayılmış olur. Yasalarımız, ancak devletin bu işle görevlendirdiği yetkili memurun huzurunda ve usulüne uygun olarak kıyılan nikâhı evlilik için geçerli saymaktadır. Yasalara göre geçersiz olmasına rağmen, imam nikâhı denilen “dini nikâh” da yaygınlığını sürdürmektedir. Kimi ailelerse, medenî nikâhın yanı sıra, sonradan bir de dini nikâh yaptırarak, evlilik birliğini kutsamış olurlar. Hatta kimi durumlarda sadece dinî nikâh yaptırılmakla yetinilmektedir (Örnek, 2000:197).

Nikâhtan sonra bir araya gelecek çiftin kalacağı yere “gerdek evi”, “gerdek odası” gibi adlar verilmektedir. Sağdıç ve arkadaşları tarafından şamatayla ve yumruklanarak getirilen güvey, gerdek odasına sokulur. Gelinle güveyin karı- koca oldukları geceye “gerdek gecesi” ya da “zıfaf gecesi” denmektedir (Örnek, 2000:198). İşte bu geceye özel olarak damadın gelinin duvağını açtığında ona verdiği hediyeye “yüz görümlüğü” denir. Geleneksel yapıda o gece gelin konuşmaz hediyesini alıp beğenene kadar susar. Bu arada gelin ayakta beklerken güvey iki rekât namaz kılar. Daha sonra birleşme sağlanır (Santur, 1995:141-146).

Anadolu’da nikah kıyılırken ve nikahtan sonra gerdek gecesinde bazı uygulamalar görülür. Bu anlamda örneğin Eskişehir’de gerdek gecesi çamaşır teknesi ters çevrilir, gelinin yüzünü yıkadığı su bir gül ağacının dibine dökülür, bu yapılırken kaç tane çocuk istenirse ona göre parmak açılır (Tüccarbaşıoğlu, 1970). Adana’da düğünün son akşamı eve gelindiğinde yiğitbaşı, içeride toplanmış köyün ileri gelenlerine “Hu erenler müsaadeniz var mı damadı getirmeye” diye üç kez tekrarlar. Müsaade alındıktan sonra damat içeriye getirilir. Sağdıçın ve damadın başına bir sarık sarılır. Bu esnada yiğitbaşı sorar “sardık mı, saramadık mı?” diye üç defa tekrarlanır. Odada bulunanlar sağdıçı güldürmeye uğraşırlar (Savur, 2010:76). Tekirdağ’da törenden sonra yalnız kalan damat sağdıçıyla çıkar, gezer dolaşır, akşam yemeğini düğün evine en yakın bir komşu evinde sağdıçla yer, sağdıç gerdek hakkında da bilgi verir. Yatsıdan sonra cemaat düğün evine gelince damat ve sağdıç da oraya varıp orada bulunanların ellerini öperler (Artun, 1998:4-28).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu’daki uygulamalara benzer ve Anadolu’daki uygulamalardan farklı bazı gelenekler görülmektedir.

- Nikâhtan sonra gelini yenge odaya götürüp hazırlar. Gelin duvağıyla oturup bekler. Güvey, sağdıç ve arkadaşları tarafından şamatayla gerdek odasına sokulur. Zifaf bu gecede gerçekleştirilir (K28, K93, K47, K56, K90).
- Ekonomik durumu elveren kimseler yani köyün zenginleri gerdek gecesini evlerinin dışında bir otelde veya başka bir kentte geçirmektedirler. Yani balayına çıkmaktadırlar (K18, K27, K35, K8, K37).
- Nikah anında gelinle damadın evliliklerini çekemeyen ya da istemeyen bazı kişiler tarafından damadın gerdekte başarısız olması için bağlama büyüü yapılabilir. Nikâh kıyılırken herhangi bir şey bağlanırsa ya da bazı nesneler kapatılırsa damat bağlanmış olur. Bu büyüü bozmak için hocaya gidilir (K21, K23, K43, K25, K76).
- İmam nikahı genelde nişan günü yapılır fakat zifaf gecesini nikah tazelenenir. Bir hoca çağrılarak, iki şahit huzurunda nikah kıyılır. Nikah kıyılırken konuşulmaz, herkes elini dizinin üzerine koyar. Nikâh anında kolların ve ellerin bağlanması iyi sayılmaz, damadın bağlanacağına yorumlanır. Damat gelinle birlikte gerdek odasına girer. Geline yüz görümlüğü takarak, yüzündeki duvağı açar. Sonra ikişer rekât namaz kılarlar. Gerdek gerçekleştirilir (K19, K21, K34, K38, K93).
- İmam bir dua okur ya da yeniden imam nikahı kıyar. Daha sonra damat yumruklanarak gerdeğe sokulur ve topluluk dağılır. Düğün sona erer (K87, K56, K82, K27, K63).
- İmam, nikâhı kıymak için çağırılır. İmam temiz bir kâğıt ister. Kâğıdın üstüne damadın ve gelinin isimlerini üst tarafa, şahitlerin adını alt tarafa yazar. Şahit olarak erkeklerden en az iki kişi gerekiyor. Geline ne kadar mehir verildiğini sorar. Bunu da kâğıda yazar. Nikâhın kıyıldığı saat ve tarihi kaydettikten sonra damada ve geline otuz iki farzdan soru sorar. Bilmeyen olursa ona da kelime-i tevhit ya da kelime-i şahadeti sorar. Bilmeyen olursa bunları öğretir. Önce geline sonra damada evlenip evlenmeyeceğini sorar. Aldım, kabul ettim cevabını aldıktan sonra dua yapar. Böylece nikâh kıyılmış olur. İmam kıydığı nikâhtan sonra düğün sahibi tarafından kendisine hediye ve para verilir (K80, K82, K37, K65, K28).

- Gelinin yanında gerdek gecesinde bir yenge bulunmaktadır. Yenge gelini gerdeğe hazırlar. Neler yapması gerektiğini söyler. Gelini güveye teslim ettikten sonra dışarı çıkar. Bu arada gelin hiç konuşmaz ve yüz görümlüğünü alana dek susar (K70, K56, K81, K27, K34).
- Düğünden sonra gelin ve damat evden çıkmaz önceden ise gelin 3 gün odadan çıkmazdı. 3 günün sonunda çıkıp kaynana ve kaynataya hizmet etmeye başladılar. Artık ertesi gün çıkmaktadır (K96, K84, K17, K27, K51).
- Düğün töreninden sonra damadın arkadaşları damadı döver öyle gerdeğe gönderirler (K20, K39, K71, K83, K61).
- Yüz görümlüğü nadir de olsa bazı kişilere takılmıştır (K27, K53, K46, K98, K92).

2.4.3. Düğün Sonrası

Düğünün bitmesine rağmen düğünle bağlantılı düğün sonrası bazı geleneksel uygulamaların devam ettiği görülmektedir (Artun, 2005:180).

2.4.5.1. Duvak/Baş Bağlama/El Öpme/Ayak Dönmesi

Gerdek sabahı bekâretini ispatlamış olan gelinlerin yüzünün ve alnının açık olduğunu göstermek için duvak açma töreni yapılarak duvağı açılır. Dış etkilerin etkisi altında olan ve dikkatleri üzerine çeken gelin, duvağı açılmak suretiyle bütün bu etkilerden de uzaklaşmış olmaktadır. Yörelere göre duvak açma, duvak serpme, duvak savma olarak da adlandırılmaktadır (Santur, 1995:141-146).

Bugün için “duvak” sadece gelinin başında yer alan ve ne için takıldığı giderek unutilan beyaz bir tülü hatırlatır olmuş; özde değil de şekilde sürdürülen veya bazı bölgelerde tespit edildiği üzere sadece bir “terim” olarak varlığını korumuştur (Köse, 2003:93). Halbuki “duvak” nikâhtan önce gelinin beline bağlanan gayret-bekâret kuşağı ile de aynı anlama gelmektedir. Zira kızın babası, dayısı, ağabeyi duvağı örterlerken bir anlamda kız üzerindeki velayet haklarını da damada teslim etmiş sayılırlar (Köse, 2003:94-95).

Düğünden bir gün sonra “baş bağlama” yapılır. Ortaya bir yastık koyulur. İki bayan gelinin koluna girer ve onu etrafta dolandırır. Yasin okunur. Yasin okunduktan sonra orada oturan kadınların hepsine içinde hediyeler bulunan bohçalardan verilir. Baş bağlama; bir

kızın bir erkekle evli olması, eşine ve evine bağlanması, gözünün dışarıda bir başkasında olmaması anlamlarını taşır. Aynı söz, erkek için de geçerlidir. Başını bağlamak deyimini buradan gelmektedir (Tuna, 2005:128).

Gerdek gecesinden birkaç gün sonra gelinin ailesi “el öpmeye” çağırır. İki taraf aileleri müştereken yemek yiyip eğlenirler. Yemekten sonra gelinle damat büyüklerin ellerini öperler. Buna “el öpme” denir. Kayınbabaların ve diğer büyüklerin genç evlilere bir şey takması lazımdır (Barlas, 1959:89-90).

Anadolu’da düğünden sonra da bazı gelenekler devam eder. Bu anlamda örneğin duvak açma törenlerinde yapılan uygulamalar gelini istenen şekle sokma amacı ile yapılır. Gelinin çocuk sahibi olması, evine bağlı, hamarat birisi olması isteği ile çeşitli uygulamalar yapılır. İç Anadolu’da gelinin yüzüne al bir örtü örtülerek odanın ortasına oturtulur. Bir kız ve bir erkek tarafından duvağı açılır. Burada gelinin yüzünün erkek ve kız çocuklarına açtırılmasındaki amaç, gelinin doğurganlığını etkilemek içindir. Damada açtırılması, bundan sonraki hayatında başka kimse yer almasın, göreceği erkek sadece eşi olsun; kaynanaya açtırılmasına yönelik uygulamada da gelinin yaşamı boyunca başının bütün olması amacı vardır. Duvak törenlerinde tüm gün yemeli içmeli eğlenceler düzenlenir (Santur, 1995:141-146). Bu yemekli eğlencelerden Gaziantep’te de yapılır. Eğer oğlan evi zengin ise, gerdek gecesinin gündüzü doğrama denen etli patlıcan yemeğinden veyahut kış kabağından yapılan cıvık adında bir yemek yapılır. Bu yüzden evlenmeler bu iki sebzenin bol bulunduğu mevsimlerde yapılır fakat daha zengin olanlar üç beş çeşit yemekli ve üzerine tatlısıyla da davet yaparlar. Herkes bütün gün yer, içer, eğlenir (Yener, 1959:73). Bu yemekli eğlenceler farklı adlar alabilir mesela Tekirdağ’da düğünün ertesi günü düzenlenen törene “gelin paçası” adı verilir. Gelin paçası kadın ve kızlar arasında yapılır. Kaynana geline paça içirir. Adını bundan almaktadır (Artun, 2005:169). Trabzon’da ise yapılan bu yemekli eğlencelerde yemek yenirken bir küçük oyun olan kaşık çalma oyunu oynanır; bu da sofraya konulan kaşıklardan birinin alındığı söylenerek kaşığı kim aldı diye birbirlerine sorarlar. Kaşık çalma bereketin ifadesi olduğundan kimin aldığı söylenmez. O masadan yiyecek ve eşya alanın kısmetinin açılacağına inanılır (Güçlü, 2004:135).

Duvak törenlerine benzer olarak baş bağlama törenleri de yapılır. Adana’daki baş bağlama törenlerinde gelin yüksekçe bir yere oturtulur, eli yatkın bir kadın gelinin yüzünün iki yanında bulunan saçlarını keserdi ve bu saçlara altınlar dizilirdi. Bir bayanın kız veya gelin olduğu giyiminden ve başından anlaşırdı (Karakaş, 2005:58). Gülşehir’de ise bu

olaya “kâkül kesme” denir. Gelinin önüne yastık ve oklava konulur ve gelinin saçından bir tutam kesilir. (Yıldız, 2010:105).

Düğünden birkaç gün sonra gelin ve damat kızın anne babasını görmeye gider ellerini öperler. Ayrıca yakın akrabalarına hediyeler dağıtmaya başlarlar. Bunun yöre ve çevredeki ismi ise “dürü dağıtımı”dır. Kendisine dürü getirilen ev sahipleri onlara hediyelerinin karşılığı olarak bir miktar para verirler. Fakat bu parayı verirken açıktan vermezler, nezaket gereği damat veya gelinin cebine koyarlar (Akpınar, 2005:129). Tufanbeyli’de düğünün ertesi günü yengeler toplanır gelinin başını bağlarlar. Bağlanan başörtüsü gelinin başında üç gün durur. Baş bağlanırken “varın söyleyin geline duyduğunu demesin erine ve eline, beline, diline sahip olsun” denir. Gelin müsaade verilmeden evde kocasından başka kimseye sesini duyurmaz kimseyle konuşmaz. Üç gün sonra kaynana veya görümce gelini çeşmeye götürür. Böylece gelin ilk defa dışarı çıkmış olur (Savur, 2010:80).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu’daki uygulamalara benzer ve Anadolu’daki uygulamalardan farklı bazı gelenekler görülmektedir.

- Düğünden sonra akrabalar hayırlı olsun demeye gelirler, kendi aralarında yemek yerler, eğlenirler (K18, K27, K81, K71, K62).
- Düğünün ertesi günü geline işi hiç bitmez diye iş yaptırılmaz (K19, K29, K38, K47).
- Düğünden üç gün sonra gelinin anası evine damat tarafı el öpmeye gider (K22, K36, K76, K51, K94).
- Düğünden sonra özellikle gençlerden oluşan bir grup yemeli içmeli bir ev oturması etkinliği düzenler. Gelinin ailesinin katılmadığı bu törene özellikle nişanlı genç kızlar rağbet ederler. Bir müddet sonra kendilerinin de yaşayacakları evlilik sürecinde yaşanan bu olayları izlemek hoşlarına gider. Gelinle gerdek gecesi hakkında konuşur, şakalaşır, meraklarını giderirler (K12, K98, K81, K74, K55).
- Gelin geldikten iki, üç hafta sonra gelin ve damat kızın ailesini ziyarete giderler Erkek tarafı, gelin tarafını davet eder. Bu davete kızın ailesi ve aile büyükleri katılır. Daha sonra da kız tarafı, erkek tarafını davet eder. Buna da “dünür daveti” denir. Bu defa erkek tarafı ve aile büyükleri bu davete katılır. Davetlere

katılan aileler eli boş gitmez. Değişik ev eşyaları alıp giderler. Kızın ailesi erkek tarafını davet ederken kızın ailesinden bir erkek gidip kızı getirir. Kızla beraber kaynana, kaynata da birlikte gelir. Akşam yemeği yenilir. İkramlar yapılır. Sabah olunca erkek tarafı evlerine bırakılır. Kız, annesinin evinde kalır. Erkek tarafı kaç gün izin verirse kız o kadar kalır. Bir hafta, on gün bazen bir aya kadar izin verilebilir. Daha sonra erkek tarafından bir kadın kızı almaya gelir. Kız tarafı da kadına hediye olarak bir elbise alır. Bu davetler hemen yapılmaz, erken yapılan davetler ayıplanır (K18).

- Düğünden bir gün sonra gelin evinde mevlit okunur (K2, K28, K29, K30, K34).
- Kız tarafı mevlitte erkek tarafına hazırladığı bohçayı götürür. Bu bohçada; seccade, oğlanın annesine kumaş, çorap, iç çamaşırı olur (K2, K8, K15, K16).
- Gelin kayınbaba ve kaynananın yanında konuşmaz. Çocuklarını bile onların önünde kucaklayıp sevemez. Çocuklarına oğlum kızım diye hitap edemez, çocuklarını ancak isimleriyle çağırabilir (K2, K8, K15, K16, K14, K18, K27).
- Gelinler, eskiden düğünden sonra kayınbabaları ile konuşmazlardı. Buna “gelinlik yapmak” denirdi. Gelin, bunu, kayınbabası kendine bir şeyler alsın diye yapardı. Kayınbaba, gelini kendisiyle konuşsun diye ya bir elbiselik ya bir yüzük ya da bilezik alırdı. Gelin de böylelikle konuşurdu. Eğer kayınbaba hediye almazsa, gelin bir ömür kūs kalabilir, kayınbabasıyla konuşmayabilirdi (K2, K18).
- Düğünün ertesi günü damadın anne ve babası gelini görmek için çıkar. Gelin el öper. Görümce de gelinin yaşmağını atar. Kız iken eşarp örter, evlendiğinde de yaşmak çeker. Gelin başka köyden gelmiş ise, on beş gün sonra gelinin ailesi gelip gelini görür. Gelini görmeye gelenler hem geline hem de evdekilere hediye getirirler. Bundan sonra gelin ile damat annesini görmeye giderler ki bunu da “ayak dönmesi” denir. Giderken hediye de götürülür (K5)

2.4.4. Değerlendirme

Pehlivanlı köyü, evlenme gelenekleriyle zengin ve karmaşık bir halk kültürüne sahiptir. Evlilik, bu toplum için önemli bir olaydır ve birçok geleneksel davranış içerir.

Evlilik süreci genellikle nişan töreni ile başlar. Nişan, ailelerin bir araya geldiği ve nişanlı çiftin niyetlerini resmi olarak duyurdukları bir etkinliktir. Daha sonra düğün tarihi belirlenir. Bu tarih seçiminde olumlu bir günü seçmek, evliliğin başarılı ve mutlu olmasını etkiler diye düşünülür. Davetiyeler hazırlanır ve akrabalar, komşular ve dostlar davet edilir. Düğünler genellikle büyük topluluklar için düzenlenir ve topluluğun bir araya gelmesi, dayanışma ve birlik hissini simgeler. Gelinin giyimi ve takıları özenle seçilir. Gelinlik, eskiden renkli ve süslüdür. Günümüzde ise bembeyazdır. Ayrıca gelin, genellikle ailesinin evinde geleneksel hazırlıklara tabi tutulur.

Düğün töreni, genellikle köy meydanında veya büyük bir açık alanda düzenlenir. Geleneksel müzikler eşliğinde yapılan eğlenceler, düğünün vazgeçilmezlerindendir. Düğün yemeği, zengin ve geleneksel yemeklerle kutlanır. Misafirlere yemek servisi yapılır ve bu, cömertlik ve dayanışmayı simgeler. Düğünün bir parçası olarak kına gecesi de düzenlenir. Gelin, kına gecesine özel bir şekilde hazırlanır ve ellere kına sürülür. Böylece gelinin mutlu ve bereketli bir evliliğe adım attığına inanılır.

Düğün sona erdikten sonra, gelinin ailesinin evini terk etmesi ritüeli gerçekleştirilir. Bu ritüel, gelinin ailesine olan veda anıdır ve duygusal bir andır. Pehlivanlı köyünün evlenme gelenekleri, sadece iki kişinin bir araya gelmesini değil, aynı zamanda toplumun birliğini, dayanışmasını ve kültürel zenginliğini yansıtan önemli unsurlardır. Geleneklerin ve ritüellerin titizlikle takip edilmesi, köyün kültürel mirasının yaşatılmasına katkı sağlar. Ayrıca evlenme, yeni bir aile kurmanın başlangıcıdır ve gelecek nesillere olan taahhüdün bir ifadesidir. Bu gelenekler, Pehlivanlı köyünün kültürel kimliğinin önemli bir parçasını oluşturur ve gelecek kuşaklara aktarılması büyük bir önem taşır.

2.5. ÖLÜM

Ölüm, insan hayatının sonu ve doğal olarak da geçiş dönemlerinin son aşamasıdır. Ölüm somut olarak, insan yaşamının sona ermesidir; ama insan topluluklarının inanış ve törenlerinde, bu olay da doğum ve düğün gibi bir “geçiş” aşaması değerini taşır; ölümden sonra da bazı ritüeller uygulanmaya devam eder (Boratav, 1994:194). Etrafında birçok gelenek ve pratiklerin olduğu sosyal bir olay olan ölüm aynı zamanda dini bir olaydır. Dini kaynaklarda varlığa canlılık veren ruhun bedenden ayrılması, hayati fonksiyonların bitmesi ve ruhun geldiği kaynağa geri dönmesi şeklinde açıklanan ölüm hem sosyal hem dinsel bir olaydır (Okuşluk, 1999:531). Ölülerin gömülmeleri, ölen kişinin yakınlarına

yapılan yemekler, cenaze töreninde giyilen kıyafetler gibi ölüm olayında çevrede gösterilen davranışlar ise ölümün geleneksel yönünü ortaya koyar (Durmuş, 2004:21).

Anadolu Türklerinde ölüm ile ilgili bu inanç ve uygulamalar, doğal olarak, değişen coğrafya ve ortamdan etkilenmiş, ancak birtakım noktalarda, kendisini koruyacak ortamları da bulmuştur. Anadolu coğrafyasında şüphesiz İslam dini ağırlığını korumaktadır. Bu durumda, geleneksel uygulamaların, İslami kavramlara göre kendine bir yer bulabildiğini söyleyebiliriz. Dinsel ve geleneksel yaklaşımlar bundan dolayı iç içe geçmiş durumdadır. Ruh, ecel, vade, ahiret, cennet, cehennem, defin, sırat köprüsü, Azrail, Münker-Nekir vb. ad ve kavramlar bunu kanıtlar niteliktedir (Ersoy, 2002:88).

2.5.1. Ölüm Öncesi

Hayatın sonu olan ölüm, insanı çaresiz kılan, korkutan ve sırrına ulaşamayan bir geçiş dönemi olarak görülür. Ölümün insanoğlunu korkutması, onun davranışlarını etkilemiş olup ölümden kaçış davranışları gözlemlenmektedir. Geleneksel yapıda ölümü çağrıştıran davranışlardan ve düşüncelerden uzak durulur (Örnek, 2000:208).

2.5.1.1. Ölümü Düşündüren Ön Belirtiler

İnsan yaşamının kaçınılmaz sonu olan ölümü engellemek, geciktirmek ya da önceden bilebilmek insanların isteğidir. Ölümden kaçmak için birtakım önlemler almış, kimi davranışlarda bulunmaktan korkmuştur. Kimi zaman da çevresinde gördüğü veya duyduğu kimi nesneleri ya da olayları ölümün habercisi saymış, onlardan uzak durmaya çalışmıştır. Ölüm korkusunun bilinçaltındaki baskısıyla birtakım davranışlar, araç-gereçlerin kullanılış şekilleri, meteorolojik olaylar, hayvanların hareket sesleri, düşlerdeki görüntüler, hastadaki psikolojik ve fizyolojik değişiklikler çoğu zaman ölümün bir işareti sayılmıştır. Evde, ev eşyasındaki “gıcırdama”, “çatırdama”, “kütürdeme”, “kırılma”, “çatlama” gibi fiziksel olaylarla beklenmedik bir zamanda kapı çalınmasına ve pencereye vurulmasına bağlanan bu gizli korku sadece ölüme değil başka felaketlere de yorulur (Örnek, 2000:208). Ölümü düşündüren olayların içinde ev eşyası, araç gereç ve yiyecekler dışında hayvanlarla ilgili olan inanışlar da büyük bir yer kapsar. Evcil ve yabani hayvanların ötüşleri, ulumaları, kişnemeleri, böğürmeleri, belli hareketleri, uçuş yönleri, alışılmışın dışındaki davranışları, yaklaşan bir ölümün önbelirtisi olarak yorumlanmaktadır. (Başçetinçelik, 1998:27).

Ölümü düşündüren belirtiler gruplandırılacak olursa hayvan davranışları, hasta davranışları ve rüyalarıdır.

2.5.1.1.1. Hayvan Davranışları

Hayvanların insanlarda bulunmayan kimi yetenekleri, sezişleri, biçimsel özellikleri, uğurlu ya da uğursuz sayılmaları, bu türden inanmaların oluşmasında büyük rol oynar. Bu türden hayvanlar içerisinde, özellikle köpek ve baykuşla ilgili inanmalar yaygındır. Köpeğin sadece ulumasıyla değil, uluma biçimi, zamanı ve yönü ile de yaklaşan ölümü haber verdiğine inanılır. Baykuşun da yıkık ve terk edilmiş yerlerde yuva yapması “ölüm kuşu” olarak bilinmesinin temelinde yatan nedendir. Baykuş da tıpkı köpek gibi ölüm habercisi olarak görülür. Bunlardan başka evcil hayvanlardan kedi, at, koyun, keçi, inek ve öküz, yabani hayvanlardan tilki, kurt, çakal, yarasa, yılan kümes hayvanlardan tavuk, kaz ile yabani kuşlardan yarasa, karga ve leylek kimi davranışları ve bağırımlarıyla ölüm habercisi olarak kabul edilirler. (Örnek, 2000:226).

Anadolu’da bazı hayvan davranışları ölümü hatırlatır. Bu anlamda örneğin Artvin’de ahırdaki hayvanlar acı acı bağırır veya at kişner ise o evden ölü çıkacağına inanılır (Kalafat, 1995:125). Karaisalı ve çevresinde köpek vakitsiz ulursa ve bir evin çatısına baykuş konarsa (Kök, 2006:51). Muğla iline bağlı Kemaliye köyünde de horoz vakitsiz öterse birinin öleceği düşünülür (Durdu, 1997:98). Trabzon’da karganın sabahleyin bağırması, birinin başında ötmesi pek hayra alamet olarak yorumlanmaz (Altun, 2004:156). Kozan’da baykuş kimin evine konup ötmüşse iyi değil denir ve o evden bir ölü çıkacağına inanılır. Eski bir eşya baykuşa doğru atılır. O yüzden ele bir ateş alıp kovalamak gerekir. Hatta baykuş ölümle o kadar bağdaştırılmıştır ki beddua edileceği zaman “evinde baykuş ötsün” şeklinde söylenir (Üzelgök, 2008:122).

Pehlivanlı yöresinde de bazı hayvan davranışları ölümü anımsatır.

- Ahırdaki hayvanlar acı acı bağırıyor ve at kişniyor ise o evden ölü çıkacağına inanılır (K28, K46, K85, K51, K20).
- Bir evin çatısında baykuş veya köpeğin uluması, o evden Ölü çıkacağı şeklinde yorumlanır. Rüyada kışın meyveli bir ağacın ya da evin duvarının yıkıldığının görülmesi, o aileden yakın birinin öleceği şeklinde algılanır (K18, K61, K23, K38, K94).

- Karga baykuş bir evin önünde çok öterse o evden biri ölür (K61, K87, K62, K30, K99).
- Hayvanlardan birinin ansızın ölmesi iyi değildir (K29, K72, K53, K65, K61).
- Atın gözünden yaş gelmesi, evden birinin öleceğinin belirtisidir (K30).
- Ahırdaki hayvanlardan ansızın ölen olursa, evden birisinin öleceği düşünülür. Ölen kişi rızkını da alıp götürür. Bazı eşyalar kırılıp, dökülüyorsa da ölüm olacağı düşünülür. Yıldız kaydığını görmek de yakın zamanda birisinin öleceğinin habercisidir. Karganın ötmesinden de korkulur. Karga öttüğünde de ağzın kapansın denir (K15).

2.5.1.1.2. Hasta Davranışları

Hasta davranışları da ölüm hakkında fikir edinmeyi sağlayan konulardan biridir.

Anadolu’da hastaların bazı davranışları ölümün habercisidir. Bu anlamda örneğin Kayseri’nin Karaözü kasabasında hastanın halsiz düşüp yemek yiyemez duruma gelmesi, konuşma kabiliyetini kaybetmesi, sararması, gözlerinin görme kabiliyetini kaybetmesi ve donuklaşması, ayaklarının soğumaya başlaması onun ölüme yaklaştığı şeklinde yorumlanmaktadır (Sevindik, Santur, 1995:141). Sivas ve Maraş’ta ise ağır hasta ayağa kalmak isteyip gitmesi gerektiğini söylerse; Erzurum, Erzincan, Maraş ve Sivas’ta hasta sevdiği veya güvendiği birini görmek isterse; yine Maraş ve Sivas’ta hasta evine veya doğduğu yere gitmek arzusu çektiğini söylerse öleceğine inanılır (Kalafat, 1995:131). Bu durum, Gülşehir’de de böyledir. Hatta hastanın durumu çok ağırsa başucunda Kur’an-ı Kerim okunur. Özellikle ağır hasta olanların başı yalnız bırakılmaz, ziyaretler sıklaşır (Yıldız, 2010:107).

Pehlivanlı yöresinde de bazı hasta davranışları ölümü anımsatır.

- Hasta bir kimsenin yüzünde derin kırışıklıklar başlar ve hastanın rengi ağırsa ya da sararırsa o kişinin öleceğine inanılır (K22, K47, K77, K63, K71)
- Gündüzden ayakları aniden çok soğuyan hasta gece ölür (K11, K72, K53, K54, K59).
- Hastanın durumunun ağır olduğu anlaşıncı akraba, komşu ve tanıdığı herkes hakkını helal ettirmek için ziyarete gelirler (K80, K76, K71, K27, K36).

- Ceviz ağacı tehlikelidir. Ceviz diken kimse, ağacı büyüyüp kendi kalınlığında olunca ölür. Ceviz ağacının altında yatan da fazla yaşamaz (K8, K87, K54, K24, K78).
- Bir kişinin olduğundan daha değişik şekilde etrafına karşı iyi olumlu hareketlerde bulunursa ölüm iyiliği var denilir. Kişinin çok fazla gülmesi veya çok fazla ağlaması kötüye yorulur (K55, K64, K18, K86, K90).
- Ölecek kişinin rengi sarıya ya da yeşile dönmeye başlar. Tek bir noktaya bakar dalıp dalıp gider. Burnu ve çenesi birbirine yaklaşmaya başlar. Kulakları sararır, aşağı doğru sarkar (K55, K53, K18, K85, K40).
- Hasta kimse bir anda çok iyi olmaya başlarsa ona ölüm iyiliği gelmiş derler. Çok hasta birinin birden ayaklanması, iştahının birden açılması pek hayra alamet değildir (K82, K24, K38, K86, K41).
- Eğer hiçbir sebep yok iken köydeki deli ağlıyorsa birisinin öleceği düşünülür çünkü bazı şeyler delilere ayan olur (K11, K13).
- Kişinin kulağı yüksek sesle çınlarsa yaşlı biri ölür, az çınlarsa genç ölür (K23).

2.5.1.1.3. *Rüyalar*

Bazı rüyalar ölüm habercisi işaretler olarak kabul edilir. Bu işaretlere göre gerekli hazırlıklara girilir (Örnek, 2000:209).

Örneğin Muğla'da rüyada düğün görmek, tıraş olduğunu görmek, içki içmek, (Durdu, 1997:82) Adana'da yatak, ev yıkımı, ateşte kazan ve çokça odun görmek o evde ölüm olacağına yorulur. Rüyada diş düşmesi de hayra yorulmaz. Önden diş çıktığında acırsa yakın birinin, acımazsa uzaktan birinin öleceğine inanılır (Başçetinçelik, 1998:27). Mersin'de ise rüyada deve tarafından kovalanan kimsenin, evinin önüne bırakılmış kazan görenin ailesinden birinin öleceği düşünülür (Yardımcı, 2004:28). Kozan Tekirdağ'da rüyalarla ilgili inanışlar şu şekildedir. Bir kimse rüyasında canlı bir yılanı ayaklarının altında görürse o insanın en çok bir yıl yaşayacağına çıplak birini görürse de o insanın öleceğine inanılır (Artun, 1998:4-28).

Pehlivanlı yöresinde de bazı rüyalar ölümü anımsatır.

- Rüyada ölen kişinin testi, su bardağı istemesi, ekmek isteyip de alması yakında birinin ölmesi demektir. Rüyada ölü görmek diriye, diri görmek ölüye yorulur.

Rüyada çıplak kadın görmek erkek ölüye, çıplak erkek görmek kadın ölüye, rüyada ölen kişinin rüya göreni çağırması, onu götürüleceğine yorulur (K65, K48, K81, K1, K76).

- Rüyada sacda ekmek yapmak, asker görmek ölüme yorulur (K55, K33, K31, K10, K9).
- Rüyada dişin düştüğünü görmek komşudan, akraba çevresinden birinin öleceğine yorulur. Rüyada üst damaktan ön dişin düşmesi akraba çevresinden birinin, üst damaktan herhangi bir dişin düşmesi erkeğin, alt damaktan herhangi bir dişin düşmesi kadının öleceğini gösterir (K57, K76, K48, K44, K29).
- Rüyada evin önünde kalabalık görmek, bit görmek ölüme yorumlanır. Kolun etinin seğirmesi de ölüm olacağına yorulur (K65, K34, K18, K87, K6).
- Rüyada kazan görülmesi, bir mevtanın yıkanacağına işarettir (K28, K86, K18, K29).
- Rüyada toprakla uğraşıldığı zaman biri ölür (K88, K87, K45, K35, K67).
- Rüyada tüfek atıldığını görmek, bir yerden acı haberin duyulacağına işarettir (K2, K25, K57, K32, K15).
- Evden kişilerden birisinin rüyasında kar yağdığını görmesi kötü bir şeylerin olacağına habercisidir. Karganın ötmesinden de korkulur. Eğer eve kapıdan bir kuş girer de tandır ocağından çıkarsa, aileden birisi ölür. Eğer geldiği yerden, geri çıkarsa kimse ölmez (K11, K12).
- Rüyada gözlerin kör olduğunu görmek, ölümün habercisidir. Evin bacasında baykuş öterse birinin ölmesinden korkulur. Evin içine bir kuş girip çıkarsa kötü bir şeyler olacaktır (K24).
- Rüyada dişlerin döküldüğünü ya da çürüdüğünü görmek hiç iyi değildir. Üst dişler erkekleri, alt dişler kadınları temsil eder. Onlardan birinin çürüdüğünü görmek ya da düştüğünü görmek birinin öleceğine işaret eder (K34, K31, K28, K87, K5).
- Yaz günü rüyada kar görmek iyi değildir o evden biri ölür (K5, K65, K38, K97, K19).

2.5.2. Ölüm Sırası

Kişinin ölümü yaklaştığı düşünüldüğünde birtakım hazırlıklara başlanır. Ölüm gerçekleşince yıkama, kefenleme, defin gibi işlemler sırasıyla gerçekleştirilir. Bu hazırlıklar genellikle dini nitelikteki (imam çağırma, Yasin okuma, ağzına su verme, kelime-i şahadet getirmeye çalışma, helallik alma vb.) hazırlıklardır (Savur, 2010:86). Bu hazırlıklarla kişinin rahat ve huzurlu bir şekilde ölmesi ve ahirete imanlı olarak gitmesi amaçlanmaktadır (Köseler, 2008:95-104).

Anadolu'da ölüm esnasında bazı uygulamalar görülür. Bu anlamda örneğin Çukurova'da "Ölüm iyiliği" denen ve sanki iyileşmiş gibi davranışlarda bulunması, konuşması onun iyice ölüme yaklaştığı şeklinde yorumlanır. Bu durumda hastanın yakın akrabaları çağrılarak, yanında beklemeleri sağlanır. Eski yazı okumayı bilen birisi de getirilerek "Yasin-i Şerif" okutulur. Ayrıca hastaya köyün yakınında bulunan ve "Zemzem suyu" olarak bilinen sudan içirilerek son bir isteği olup olmadığı sorulur (Santur, 1995:141-146). Öleceği anlaşılan kişiye "Kelime-i Şahadet" getirtilir. Su verilir, su içirilemezse kuruyan dudakları pamukla ıslatılır (Altun, 2004:322). Karakeçili Türkmenlerinde "elden ayaktan düşmüşler" için "Allah kurtardı" denilir. Bu kişiler için fazla acı duyulmaz. Ölünün çıktığı evdeki bütün sular dökülür. Ağır hastanın öleceği anlaşılsa, evin eşiğine Azrail'in kılıcını yıkaması için su konur (Kalafat, 1995:35). Nevşehir'de ölüm anına "zekâret" denilmektedir. Zekâret haline girmiş kişilerin yanına hemen hoca çağırılır, hoca bulunamazsa duaları bilen biri ya da yaşlılardan biri gelir. Ölen kişinin yaşarken inançlı bir insan olup olmamasının ölümünün kolay ya da zor olmasını belirlediğine inanılır. "Mümin bir kulsa ölümü kolay, değilse zor olur" denir. Hastanın ölüm anında can çekişme acısını hafifletmek için ağzına zemzem suyu damlatılır. Bundan dolayı kimsesiz bir kişinin ölmesi durumunda "su vereni dahi olmamış" deyimini kullanılır (Yıldız, 2010:108).

Pehlivanlı yöresinde de ölüm anında bazı geleneksel davranışlar sergilenir.

- Pehlivanlı'da bir kişinin öleceği anlaşıldığı zaman sağ tarafa çevrilir. Kuran okunur. Hastaya tövbe ettirilir, tekbir alınır, ezan okunur. Ağzına sık sık pamukla zemzem suyu verilir (K82, K36, K65, K60, K98, K55, K14).

- Can çekişme acısını hafifletmek için ağzına zemzem suyu damlatılır. Başında Kuran okunur. Hasta çok can çekişirse sevdiği birini beklediğine inanıldığından uzaktakilerin resmi gösterilir (K20, K54, K56, K90, K91, K82, K32).
- Pehlivanlı'da bir hastanın yanına gelenleri tanımaz hale gelmesi, yüzünün sararması, soğuk soğuk terlemesi, gözlerinin tavana dikilmesi, ayaklarının şişmesi, vücudunda kırmızı beneklerin oluşması, sayıklaması, ayağının soğuması, dilinin tutulması ölüm anının yaklaştığının belirtileridir (K37, K75, K71, K29, K93, K44, K59).
- Bir kişinin öleceği belli ise sık sık ziyaret edilir, yakınlarıyla tanıdıklarıyla helalleştirilir. Yakını ya da en sevdiği kişi yanında bulunarak vasiyetini ve diyeceği bir şey olup olmadığını öğrenmeye çalışır (K3, K76, K77, K100).
- Dilinin, damağının kurumaması için ağzı su ile ıslatılır. Ağzına sulu bir tülbent tutulur. Ruhunu teslim ettiği zaman "Allah rahmet etsin, dua okuyarak, şehadet getirerek, kelime-i tevhid getirerek ruhunu teslim etti. Ne güzeldi ölüsü, diye arkasından güzel konuşulmaya gayret edilir (K71, K73).
- Hastanın yönü kibleye çevrilir (K3, K4, K8, K9, K40, K49).
- Kefen hazırlanır (K3, K4, K8, K9, K17, K39).
- Zekarete düşmüş insan artık hep yukarıya bakar (K1).
- Kişi öleceği zaman burnu yukarıya doğru dikilir. Ayağının baş parmağından yukarıya doğru yavaş yavaş can çıkmaya başlar. Can, gırtlığa geldi mi biraz soluklanır, bekler sonra kendini silkeler ve ölür (K1, K2).
- Hastaya vasiyeti sorulmaz çünkü öleceğini anlar ve üzülür. İmam gizlice çağrılır ve hastadan gizli Kur'an ı Kerim okunur (K15).
- Kur'an okunarak beklenir. Öldüğünde de fare kulaklarını yemesin diye başında beklenir (K23).
- Ölünün başında beklenir ve canı çıkana kadar da Kur'an okunur. Ruhu çıktıktan sonra Kur'an okunmaz (K24).
- Vasiyeti kendisi bırakırsa yazılır. Onun dışında sorulması ayıptır. Vasiyetsiz giderse şeraite göre erkek evlada iki, kız evlada bir olacak şekilde mal bölünür.

Böylece kız eşinin tarafından iki mal alır. Erkek de eşinin tarafından bir mal alır. Böylece her iki tarafın ortak bir şekilde 3 malı olur (K22, K73, K49, K75, K61, K20, K93).

- Ölmeden önce hasta yalnız bırakılmaz ki şeytan gelmesin, dudakları kurulmuşsa hafif hafif su verilir, su vermek çok önemlidir. Çünkü o esnada şeytan gelerek su verip karşılığında imanımı ister, hastanın ağzı o kadar kurumuştur ki o an bir yudum su için her şeyini verebilir. Bu yüzden ağzına sürekli su dökmek gerekir (K4, K63, K54, K19, K28, K37, K46).

2.5.3. Ölüm Sonrası

Ölümün ardından yapılacak ilk işlem ölümün çevreye duyurulmasıdır. Ölüm olayının duyurulması, ölü sahipleri tarafından, komşular tarafından, camilerde sala verilerek, belediye ya da muhtarlık hoparlörleriyle, gazete ilanlarıyla, radyo-telefon-telgraf aracılığıyla yapılmaktadır (Örnek, 2000:202). Bir evde ağır hasta varsa zaten herkesin kulağı orada olur. Ölüm gerçeği ile karşılaşan ölü yakınları evden eve bağırıp çığırır ve komşular ölüm haberini duymuş olurlar. Uzak akrabalara ölüm telefonla haber verilir. Kaza, kalp krizi gibi ani bir ölümden, ölüm haberi alıştırma alıştırma söylenir. Hatta “öldü” demek yerine “hastalandı” demek tercih edilir (Altun, 2004:4–28).

Ölümün çevreye duyurulmasından sonra yapılan işlemlerin bir bölümü doğrudan cesetle ilgiliyken, bir bölümü de ceset çevresinde toplanmaktadır. Ölünün öte dünyaya gönderilişine ön hazırlık niteliğindeki bu işlemlerin bazılarının temelinde ölene “canlı” gözüyle bakmanın ve ondan korkmamanın tipik belirtileri yatarken, bazılarında da hijyenik endişeler ve dinsel gelenekler rol oynamaktadır (Örnek, 2000:202). Öncelikle ölünün bu dünyada gözü kalmasın diye, mezara gözü açık girmesin diye, ardından birini götürmesin diye ölünün gözleri kapatılır. Ruhu yarılmasın, içine şeytan girmesin, ağzı toprak dolmasın diye de ölünün çenesi bağlanır. Bütün bunların yanında doğal olarak en yakında bulunan hoca veya imam gelerek ölü üzerine Kur’an’dan sureler (özellikle Yasin Suresini) okur. Yıkama ve defin işlemlerine geçilir (Ersoy, 2002:93).

Anadolu’da ölüm sonrasında bazı uygulamalar görülür. Bu anlamda örneğin Aladağ’da bir kişi öldüğünde önce ölünün çenesi düşer. Bunun için hemen çenesi bağlanır. Ayakları bağlanır. Camide sela verilerek ölenin ismi çağrılır. Sela verildikten sonra üç dört kişi mezar kazması için mezarlığa yollanır. Eğer kazılan yer taşlı olur ve başka bir yere

mezar kazılması icap ederse ölenin dünyadaki amelinin iyi olmadığına yorulur (Yılmaz, 2005:130). Nevşehir’de ölüm olayının duyurulmasında en çok uygulanan yol camide sala verilmesidir. Şehirdeki yakınlarla duyurmak için ise belediyeden ilan verilir. Sala ile birlikte bütün eş dost, akrabalar, cenaze evine toplanır. Ölen kişinin ardından ağıtlar yakılır, feryat edilir, yakın akrabalar merhumun yakınlarını teselli etmeye ve acılarını paylaşmaya çalışırlar. Ölenin yakın akrabaları şehir dışından geleceklerse, ölü bir müddet bekletilebilir. Ancak bu bekletme işi bir günü aşmaz (Yıldız, 2010:110). Tekirdağ’da ise ölüm sonrası ölünün ayakkabıları sokak kapısının önüne konur. Bunu görenler evde ölü olduğunu anlarlar. Ayakkabılar biri alıncaya kadar durur (Artun, 1998:4-28). Mersin’de Tekirdağ’dan farklı olarak ölenin eşyaları kimseye verilmez. Temiz ve yeni giysilerinden biri dünyada gözü kalmasın diye salın üzerine atılır (Yardımcı, 2004:36). Mersin, Silifke ve Muş’ta da cenaze üzerinden herhangi bir şey alınıp verilmez. Üzerinden bir şey geçirilmez. Üzerinden bir şey alınıp verilirse ölünün hortlayıp sık sık evi rahatsız edeceğine inanılır (Yardımcı, 2004:36).

Pehlivanlı yöresinde de ölüm olayı sonrasında bazı geleneksel davranışlar sergilenir.

- Ölüm haberi en önce komşular tarafından duyulur. Komşular ölü evinde toplanarak ölenin yakınlarının acılarını paylaşırlar. Ölüm uzaktaki akraba ve yakınlarla duyurulur. Camide salası verilir (K12, K36, K52, K28, K39, K84, K57).
- Hasta ölünce, çenesi çekilir, bezle bağlanır. Elbiseleri çıkartılıp yere temiz bir yatağa yatırılır. Göz kapakları kapatılır. Üzerine temiz bir örtü örtülür. Baş kible yönüne çevrilir. Eller göbük üstüne konur. Ölünün karnı şişmesin diye bıçak, demir, makas vb. konur. Ruhu ve Azrail çıksın, melekler girsın diye pencereler açılır. Ayak başparmakları birbirine bağlanır. Takma dişleri varsa alınır. Ölüm anında ayak ucunda ezan okunur (K7, K89, K97, K85, K82, K38, K47).
- Ölünün bütün çamaşırları yıkanır, fakire verilir (K33, K49, K57, K93, K83, K62, K66).
- Evin bahçesinde ateş yakılıp su kaynatılırdı eskiden. Sıcak su akmaya başlayınca bu gelenek terk edildi. Son yıllarda ise buna da gerek kalmadı belediyeye ait cenaze yıkama araçları çağrılmaktadır (K94, K75, K76, K90, K31, K23, K34).

- Cenazenin yıkanması İslami usullere göre cami hocası tarafından yapılır. Ölen kişi erkek ise, erkek hoca tarafından, kadın ise deneyimli bir kadın tarafından yıkanır. Cenazeyi yıkayanlar belli bir ücret talep etmemesine rağmen kendisine bir miktar para ya da başka bir hediye verilir. Önce kendileri abdest alırlar, daha sonra ölüye de abdest aldırırlar. Cenazenin yıkanmasına sağ tarafından başlanır ve önceden hazırlanan kefene sarılır. Ölünün bütün vücudunun görünmesinden dolayı ölü yıkanırken çok az kişiye gösterilir (K8, K90, K99, K97, K65, K53, K26).
- Evdeki sulara Azrail kılıcını yıkar derler, insanlar göremez ama ölen kişi ölmeyen önce suda kendi kanını görebilir. Bu yüzden o sular dökülür (K56, K38, K26, K75, K70, K29, K54).
- Ölenin ardından sala verilir. Salayı duyan kimse birinin öldüğünü anlayarak ölenin kimliğini araştırırdı. Artık camiden saladan sonra ölenin adı da anons edilir (K29, K38, K48, K57, K6, K81, K52).
- Köyümüzden bir kadın genç olmasına rağmen ansızın ölüp gitmişti. Onun ölümünde yanında olanlar o kişinin yerde kendi kanını gördüğünü ve bağırdığını, bir yerleri kesiliyormuş gibi tepkiler gösterdiğini söylemişlerdi. Bundan dolayı Azrail'in bir kılıçla insanları kesip sonra da evdeki sulara kılıcını yıkadığını anlatanlar olmuştur (K39).
- Dünyaya doyamayan kişinin, bir şeye hasretliği olan kişinin gözleri açık gider. Gözleri sıcakken kapatılır, ölü soğuyunca kapatmak zor olur. Hem dünyada gözü kalmasın diye hem de yıkanırken su, mezarda da toprak dolmasın diye gözleri kapatılır (K6, K97, K30, K20, K9, K5, K78).
- Ölüm haberini komşular birbirlerine verirler. Zaten cenaze yakınlarında ise ağlama sesinden anlaşılır. Kara haber tez duyulur, kulaktan kulağa hemen yayılır. Camide sela okunur ardından ölen kişinin ismi söylenir. Akrabalara telefonla haber verilir (K42, K36, K47, K59, K69, K79, K76).
- Uzaktakiler aranıp birinin hasta olduğu söylenerek çağırılır fakat biri öldü denmez ki uzaktaki kişi çok telaşlanmasın (K1, K11, K44, K39, K29, K91, K45).

2.5.3.1. Ölünün Bekletilmesi

Türk halkının inançlarına göre, ölüyü acele gömmekte, misafirlere yemek yetiştirmekte ve alınan borcu ödemekte acele ermekte hayır vardır. Mecburi bir durum yoksa güneş battıktan sonra ölü gömülmez, ertesi sabaha bırakılır (Turan,1982:546). Fakat genel olarak ölü çabuk gömülmeye hazırlanır. Kişi, sabahleyin ya da gece ölmüşse, öğle namazına, öğleyin ölmüşse ikindi namazına yetiştirilir. İkindiden sonra ölenler, o gece bekletilerek sabahleyin gömülürler. Uzaktaki yakınlarının cenaze törenine katılmalarını sağlamak amacıyla ölünün bekletildiği durumlar da vardır (Örnek, 2000:215).

Anadolu'da ölü defnedilmeden önce bekletilirken bazı uygulamalar görülür. Bu anlamda örneğin Çubuk ve Lalahan'da ölü kokmasın diye, Ayaş'ta, öte dünyaya bir an önce gitsin hesap versin diye, Sivas'ta beyni soğumasın sorgucu meleklerle daha iyi cevap verebilsin diye, Nallıhan'da çilesi daha fazla sürmesin diye, Balören'de acı bir an önce unutulsun diye, Kayseri'de bir an önce toprağına kavuşsun diye, bekletilmek istenmez ve hemen gömülür (Örnek, 2000:215). Karaisali ve çevresinde ölü, gece ölmüşse sabaha kadar bekletilir. Hastanedeyse morgda bekletilir. Yaz günüyse damda ya da serin bir yerde bekletilir. Şişmesin diye üzerine bıçak konur. Çenesi düşmesin diye bağlanır, ayak başparmakları bir ipile bağlanır (Kök, 2006:53).

Pehlivanlı yöresinde ölen kişi bekletilirken bazı gelenekler uygulanır.

- Köyümüzde ölünün çıktığı yere, odaya, ertesi sabaha kadar yanan bir mum veya gaz lambası konurdu. Günümüzde ise lambalar açık bırakılır (K64, K18, K30, K94, K73, K20, K55).
- Ölüyü bekletmek doğru değildir. Bir an önce onu yerine kavuşturmak gerekir. Uzaktan gelenler için bekletilir son kez onlar da görsün diye ama bu doğru değildir. Ölüyü bir an önce toprağıyla buluşturmak en doğrusudur (K11, K32, K34, K56, K76, K38, K31).
- Toprak ölüyü bekler bekletmek doğru değildir zaten bekleyince bedeni çürür ve kokmaya başlar. Buna gerek yoktur (K28, K46, K19, K81, K62, K63, K55).
- Ölüyü bekletmek özellikle yaz aylarında hiç doğru değildir. Çünkü hemen kokmaya başlar (K20, K45, K76, K24, K80, K88, K65).

- Eğer ölen kişi beni bekletmeyin hemen gömün diye vasiyet etmişse onu hemen gömmek gerekir. Vasiyet etmemişse yine erkenden gömmek insanlık vazifesidir (K12, K21, K31, K54, K56, K58, K98).
- Kişi hangi vakitte ölmüşse vakit namazından hemen sonra gömmek en doğrusudur. Eğer namaz vaktine yetişmezse bir sonraki vakte kalabilir. Ayrıca gece gömmek zor olacağı için sabah saatleri beklenir (K10, K32, K34, K58, K76, K93, K20).
- Ölüyü bekletmek doğru değildir. Ölüyü toprağına kavuşturmak gerekir, cuma vakti ve kandillerde ya da Ramazan'da ölenler salih insan olarak kabul edilir (K1, K43, K27, K65, K37, K20, K87).
- Ölü evinde Azrail işi bitince çıkıp gitsin diye kapılar kapatılmaz (K54, K86, K64, K30, K42, K20, K19).
- Ölünün ağzına toprak dolmasın ve ağzı açılmasın diye çenesi bağlanır, ayakları ise sabit bir şekilde dursun ayrılmasın diye bağlanır (K87, K75, K81, K41, K20, K54, K22).
- Ölünün elbiseleri kesilip çıkarılır. Ölü beden soğumadan işlem yapılır, kesilen elbiseler yakılır (K85, K65, K38, K19, K83, K17, K63).
- Ölünün elbiseleri çıkarılır, en önce ayak parmakları bağlanır, karnına da demir ya da bakır bir madde konur ki karnı şişmesin, karnının şişmesinin nedeni biriken gazların dışarıya atılmaması ve karında birikmesidir. (K39, K56, K82, K19, K30, K20, K11).
- Bir kişi ölünce elbiseleri çıkarılır, üstüne beyaz örtü örtülür, karnına da bıçak ya da makas konur (K21, K27, K65, K39, K87, K31, K17).
- Ölü yıkanana kadar Kur'an okunmaz. Ölen kişi kadın ise yanında erkek duramaz. Hatta o anda nikah düşer, eşi bile ona dokunamaz yıkandıktan sonra dokunulabilir ve Kur'an okunabilir (K70, K43, K20, K41, K29, K33, K75).
- Bir kişi öldükten sonra yıkanana kadar ona Kur'an okuyup bağışlamak doğru değildir. Yıkanıp temizlendikten sonra Kur'an okunabilir (K22, K31, K59, K86, K65, K72, K30).

- Ölen kişiye dokunanlar boy abdesti almak zorundadırlar çünkü ölü bedene dokunmak necistir (K22, K32, K12, K49, K98, K60, K76).

2.5.3.2. Yıkama ve Kefenleme

Ölü yıkama işlemi hocalar, bu işte tecrübeli olanlar, “dini bütünler” tarafından gerçekleştirilir. Ölü yıkanırken, yıkayana yardım eden bir iki kişiyle ölünün yakınlarından ve komşularından kimileri de bulunur. Genellikle yıkama sırasında az kimse bulunmaktadır. Kadınları kadın, erkeleri erkek yıkayıcılar yıkarlar. Kadının yıkandığı yerde erkek, erkeğin yıkandığı yerde kadın bulunmaz. Büyük kentlerde ölüler mezarlık gashanelerinde belli bir miktar para karşılığında yıkanır. Daha küçük kentlerde, ilçelerde ve köylerde para karşılığında yapıldığı gibi sevabına da yapılmaktadır. Köylerde yıkama işlemi avluya kurulan çadırlarda yapılmaktadır (Örnek, 2000:216). Bu yıkama işlemi hem dine hem geleneğe uygun olmalıdır. Yıkama işini ölü yıkayıcılar, hocalar, ölünün yakınları, bu işi bilen insanlar yaparlar. Ölü yıkama işi evin içinde, bahçesinde, camide, hastanede yapılmaktadır (Altun, 2004:327). Yıkama işleminden sonra kefenleme yapılır. Sünnete uygun kefen erkek için üç, kadın için beş parçadan oluşur. Erkeğin cesedine sarılacak ilk parça yakasız, yensiz ve dikişsiz bir gömlek (kamis) olup omuzdan ayaklara kadar uzanır. Onun üstüne gelecek parça baştan ayağa kadar uzanan bir örtü (izar), en üst kat ise ondan biraz daha uzun olan bir başka örtüdür (lifafe). Kefeni oluşturan bu parçalar hazırlandıktan sonra mümkünse güzel bir koku ile kokulandırılır. Yıkanıp kurulan cenazeye önce gömlek giydirilir, elleri iki yana bırakılır. Saçına, sakalına, secde azaları olan alnına, burnuna, ellerine, diz kapaklarına ve ayaklarına kâfur veya benzeri güzel bir koku sürülür (Şener, 1993:355).

Anadolu’da ölen kişi yıkanıp kefenlenirken bazı uygulamalar görülür. Bu anlamda örneğin Saimbeyli, Kadirli bölgesinde ölü yıkanırken evdeki ve yakın komşulardaki bütün uyuyanlar uyandırılır. Kadirli, Kozan yöresinde ölünün kefeni içine çörekotu konur. Silifke, Gülnar, Mut ve Mersin bölgelerinde ölü yıkandıktan sonra su ısıtılan kazan ters çevrilir (Yardımcı, 2004:36). Konya’nın Ermenek Başyayla Kasabasında ise kefen aralarına gül kurusu koymak suretiyle giydirilir (Yıldız, 1968:4744). Tunceli’de diğer yörelerden farklı uygulamalar vardır. Ölen kimse evlenmemiş ise, kefeni değişik renklerde yapılır. Mevta bekâr bir erkek ise, sağ eline bir elma verilir. Mevta genç kız ise, sağ elinin küçük parmağına kına yakılır. Pertek’te ölen evlenmemiş genç kız ise, kabrine çeyiziyle birlikte gömlek, şeker ve kına konur (Kalafat, 1995:254).

Pehlivanlı yöresinde ölen kişi yıkanırken ve kefenlenirken bazı gelenekler uygulanır.

- Pehlivanlı’da cenazenin yıkanabilmesi için eskiden iki ayrı kazanda su hazırlanırdı. Bu kazanlardan birisinde sıcak, birisinde soğuk su bulunurdu. Teneşir tahtası (ölü yıkanırken üzerine yatırıldığı tahta) hazırlanırdı. Ayrıca lif, kese, sabun, ibrik, eldiven gibi, yıkama sırasında gerekli malzemeler de hazırlanırdı. Günümüzde ise yıkama işini belediye yapar (K5).
- Yıkama sırasında ölünün üzerine ilk suyu, ölenin yakınları tarafından dökülmesine dikkat edilir. Orada bulunan diğer kişiler de sevap kazanmak amacıyla ölünün üzerine su dökmeye ve yıkayan kişiye yardım etmeye özen gösterirler (K57, K64, K27, K15, K27, K3, K9).
- Yıkama işlemi bittikten sonra kefenleme işine geçilir. Bunun için önce beyaz patiska bezden kefenlik hazırlanır. Kefenlik bez, ölen kişiyi saracak biçimde ve “ecel gömleği” adı verilen, erkeklerde üç, kadınlarda beş parçadır. Kadınlardaki, erkeklere göre fazla olan iki parça, kafaya ve göğüslere sarılmaktadır (K6, K54, K28, K76, K19, K32, K18).
- Ölünün kefenlemesi sırasında uyulmaya dikkat edilen bir gelenek de yabancı kişilerin ölüye dokunmamalarını sağlamaya yöneliktir. Cenazenin üzerine taşıyanları rahatsız etmemesi amacıyla, kolonya serpilir. Daha sonra cenaze yakınları tarafından ayak ve baş kısmından elle, belinden de bir kuşak yardımıyla kaldırılarak düz bir şekilde ölü mezara konur (K10, K2, K45, K87, K92, K84, K75).
- Ölüyü önceden hayırsever kişilerden kim varsa gönüllü olarak onlar yıkarlardı. Şimdi ise din görevlilerinden bazı kişiler ile yakınlarından birileri yıkar. Kadınlar evde erkekler bahçede örtünün arkasında yıkanırdu. Artık cenaze arabalarında ya da gasılhanede yıkanırılar (K87, K56, K49, K28, K91, K73, K66).
- Sabun, kova, maşrapa, kepçe kullanılır. Kepçe kullanılmasının nedeni o suya el sokmak iyi değildir (K18, K54, K48, K76, K38, K22, K90).

- Ölü yıkamanın bazı kuralları vardır ancak bilen kişiler yıkayabilir (K26, K64, K81, K63, K85, K88, K20).
- Ölü yıkayan kişiye para verilir ki ölümün hakkı onun üstünde kalmasın. Para ile yıkayan da olur gönüllü yıkayan da olur. Fakat hak geçmesin diye mutlaka karşılığında bir şey verilip helallik alınmalıdır (K46, K86, K29, K46, K75, K21, K91).
- Artan yıkama suyu ile ölünün çamaşırları yıkanır. Bazıları da o su haramdır der ve döker. Kimileri de o suyun baş ağrısına iyi geldiğini söyler (K9, K65, K47, K38, K31, K26, K58).
- Ölmeden önce kefen hazırlama geleneği vardı. Köyün yaşlıları sandıklarında kefenlerini saklardı. Böylece ölümü hatırlar, bir gün öleceklerini bilirlerdi, şimdilerde öyle bir gelenek kalmadı (K36, K72, K97, K75, K73, K61, K20).
- Bazı kimseler kefenini ve bir miktar parayı önceden ayırır buna “gorluk” diyen de vardır. Zaten mezara da "gor" denir yani “gorluk” mezarlık anlamına gelir (K1, K28, K47, K57, K49, K32, K70).
- Çok eskilerden kabir kâğıdı yazdırılmış. İmam kabirde sorulacak soruların cevaplarını bu kâğıda yazar bu kâğıt ölü ile birlikte gömülürmüş fakat günümüzde köyümüzde böyle bir şeye hiç rastlanmaz (K7, K85, K38, K76, K20, K64, K39).
- Köyümüzde yaşlılar ölmeden önce bir miktar parayı bir köşede saklarlar. Buna da “üstümün parası” derler. Ben öldükten sonra bu parayı üstüme harcayın diye vasiyet ederler. Bu para ile tüm cenaze masrafları karşılanır. Bunun yapılmasındaki amaç öldükten sonra kimseye yük olmamaktır Ayrıca bir miktar para mahalledeki komşulara kefareti parası olarak dağıtılır. Buna da “fitre” denir ramazan fitresi ile aynı miktardaki bu para bir nevi komşularla helalleşme parası gibi de düşünülebilir (K71, K51, K42, K37, K48, K90, K51).

2.5.3.3. Cenazenin Taşınması

Ölünün kefenledikten sonra içine konularak taşındığı sandığa “tabut” denir. Tabutun yapımında kullanılan malzeme tahtadır. Camilerde hazır bir tabut bulunur ve herkes defin sırasında bu tabutu kullanır. Cenaze namazına ise ölü yakınları ve dileyen

herkes katılabilir. Cenaze namazını erkekler kılar, kadınlar cenazeyi mezarlığa yakın bir yerden izler (Altun, 2004:331–332).

Tabutun üzerine örtülen örtü ölü evinden, komşulardan veya camiden alınır. Bu amaçla hacdan getirilmiş örtüler vardır. Genellikle yeşil renkli olan ve üzerinde Arapça yazılı dualar bulunan bu örtüye “tabut örtüsü”, “cenaze örtüsü”, “sal örtüsü” denir. Bu örtünün yerine tabutun üzerine halı, kilim, battaniye, kumaş da örtüldüğü olur. Ölen sağlığında vasiyet etmişse bunlar camilere hediye edilir. Kimi zaman da ölenin cinsiyetini, yaşını, toplumsal yerine belirtmek amacıyla çeşitli giyim eşyaları konur (Örnek, 2000:218-219). Cenaze namazı kılındıktan sonra tabut cemaat tarafından mezarlığa kadar izlenir. Cenazenin taşınmasında, tabutu ilk olarak ihtiyarların, üç defa kaldırıp indirdikleri ve yedi adım yürüdükleri görülür. Bundan maksat, tekrar bir ölüm olayı yaşanmasın düşüncesidir. Sonra tabutu merhumun yakınları kaldırır. Çok uzak değilse, kabristana kadar tabut omuzlarda taşınır. Tabut taşınırken yol üzerindeki insanlar eğer oturuyorlarsa ayağa kalkarak cenazenin geçişini beklerler. Mezarlık çok uzakta ise merhumun oturduğu mahalleden çıkıncaya kadar omuzlarda taşınır, daha sonra cenaze arabasına konulur (Açık, 2004:145).

Anadolu’da cenaze mezarlığa taşınırken bazı uygulamalar görülür. Bu anlamda örneğin Tokat ve Zile’de, cenaze giderken salın önünde söğüt ve kavak dalları, renkli bez parçalarıyla süslenerek götürülür. Harput’ta, baharda ve yazın ölenlerin cenazelerinin önlerinde iki söğüt dalı mezarlığa kadar götürülür. Definden sonra bunlardan birisi mezarın başucuna, diğeri ayakucuna dikilir ve sulanır. Kayseri’de genç ölüm için, bir ağaç dalına elma takılır. Bu elmalı dal, tabutun önünden mezarlığa kadar birisi tarafından taşınır. Tahtacılar da, genç ölenin akranları, ipekli ve renkli kumaşlardan yaptıkları bayraklarla tabutun ardından giderler (Örnek, 2000:218-219). Cenaze taşındıktan sonra yüzüne bakmak isteyen yakınları varsa boynu açılmayacak şekilde kefeni çözülüp cenazenin yüzü yakınlarına gösterilmektedir. Daha sonra da aynı şekilde kefenin baş kısmı bağlanarak tabut kapatılmaktadır. Toplanan cemaat imamın yaptığı duayı dinler ve “Âmin” diyerek duaya katılır. En son kısımda hocanın: “Hakkınızı helal eder misiniz?” sorusuna cemaat: “Ederiz, helal olsun!” diyerek cevap vermektedir. Bu uygulama üç kez tekrarlanmaktadır. Sonunda da cenazenin ruhu için Fatiha okunmaktadır (Şahin Sevdî, 2015:229).

Pehlivanlı yöresinde ölen kişi taşınırken bazı gelenekler uygulanır.

- Pehlivanlı'da cenaze mezarlığa gidenler tarafından tabutla omuzlar üzerinde götürülür. Cenazeye katılanlar da yürüyerek ardından gider (K46, K28, K61, K38, K49, K70, K62).
- Ölen kişi hocanın dua okumasıyla önceden hazırlanmış mezara defnedilir. Üstünü kürekle toprak atarak akrabalar kapatır. Mezara toprak atmak akrabalar tarafından son bir görev olarak görülür (K15, K62, K75, K63, K59, K61, K37).
- Herkes dağıldıktan sonra hoca telkin verir (ana adıyla seslenerek duasını okur ve sorgu sual meleklerinin sorularının cevaplarını tekrar eder, bir bakıma ölüye cevapları hatırlatır). Ölen kişinin ameli, yani geçmişte yaptıkları iyi ise, kabrinden herhangi bir ses gelmez fakat ameli kötüyse mezardan değişik sesler gelir (K5, K74, K37, K29, K63, K46, K51).
- Cenaze köyümüzde önce evinin önüne getirilir, helallik alınır. Sonra da cenaze namazı kılınır diye camiye götürülür. Oradan da mezarlığa taşınır (K49, K36, K29, K31, K26, K54, K7).
- Cenaze yıkanıp kefenlendikten sonra tabuta koyulur, hazır edilir. Önce evinin önüne getirilir. Komşudan, akrabalarından helallik alınır. Daha sonra da camide namazı kılınır. Ölü getirilmeden mezarı kazılır. Başta bir tahta parçasına adı yazılır. Daha sonra mermer mezar yaptırmak isteyenler yaptırırlar (K9, K87, K59, K81, K28, K65, K39).
- Cenaze kesinlikle omuzlarda taşınır, arabayla taşınmaz. Mesafe uzun olursa bir yere kadar taşınıp daha sonra cenaze arabasına nakledilir (K1, K2, K3, K4, K6, K7, K8, K9).

2.5.3.4. Cenaze Namazı ve Defin

Cenaze törenlerinin kökeni eski Türklere dayanmaktadır. Göktürklerin defin töreninde ölü çadıra konur, oğulları, torunları, erkek- kadın başka akrabası, atlar ve koyunlar keserek çadırın önüne koyarlardı. Ölünün bulunduğu çadır etrafında atla yedi defa dolaşırlar ve yüzlerini bıçakla kesip ağarlardı. Bu töreni yedi kere tekrar ederler. Sonra belirlenen bir günde ölünün eşyalarını, atını ve ölüyü yakarak külünü belirlenen başka bir günde gömerlerdi (İnan, 1995:151-159). Günümüzde ise ölünün defni İslami geleneklere göre ölünün gasli, kefenlenmesi, tabuta konması ve cenaze namazının ardından

mezara konması şeklinde gerçekleştirilir. Gasil ve kefenleme sürecinde bölgelere göre bir takım mahalli uygulamalar görülür. Bunlar bazı kokulu bitkilerin cennet kokusu inancıyla gasil suyuna konulması, kefene ayet ya da dua yazma biçiminde gözlemlenir (Ersoy, 2002:86-101).

Cenaze namazı cenaze töreninin en önemli kısmını oluşturur. Cenaze taşındıktan sonra cenaze namazı kılınır. Dua sonunda okunan Fatiha'dan sonra, cenaze sahibi mezarlığın kapısına giderek, taziyeleri kabul etmek üzere bekler. Mezarlıktan çıkan herkes sırayla elini sıkarak, baş sağlığı dileklerini iletirler. Bunlar, “Başınız sağ olsun”, “Allah rahmet eylesin” gibi sözlerdir (Santur, 1995:141-146).

Anadolu'da cenaze namazı ve defin işlemleri sırasında bazı uygulamalar görülür. Bu anlamda örneğin Tahtacı Türkmenleri mezarın tabanına “döşek” sererler. Kuzeybatı-Güneydoğu istikametinde mezara yastık uzatılır. Ölüyü mezara üç kişi uzatır. “Kefen bağları” mezarı çözülür. Hırslı ve gözü aç olanlara “gözünü toprak doyursun” denilerek gözlerine birer tutamdan üç tutam toprak atılır. Mezarın açılmasında “ilk kazmayı vurana mezar kapatılırken ilk toprak attırılır (Kalafat, 1995:246). Adana'da Cenaze namazı öncesinde imam, merhum ya da merhumenin günahlarının affı için; ölünün yaşını belirleyip bundan akıl baliğ oluncaya kadar geçen zaman dilimini çıkarıp, kalan sayı kadar dua okur (Açık, 2004:144).

Pehlivanlı yöresinde cenaze töreni ve defin işlemleri sırasında bazı gelenekler uygulanır.

- Pehlivanlı'da cenaze defin işlemlerinde ölen kişinin 1. derece akrabalarına pek iş düşürülmez. Mezar yeri hazırlanması, kefen alınması, doktor raporu alınması gibi işlemler akrabalar arasında ortaklaşa yürütülür (K18, K19, K26, K36, K43, K81, K16, K61).
- Cenaze namazı ayakta kılınır. Hoca helallik ister. Daha sonra cenaze mezara konur, daha önce yakınları tarafından hazırlanmış olan tahtalarla mezar boydan boya kapatılıp mezarın üzeri toprakla örtülür. Toprak atma sırasında kürek elden ele verilmeyip yere konur. Toprak atma işi mezarın üzerinde bir yükseklik oluşana kadar devam eder. Toprak atma işleminden sonra mezarın üzeri sulanarak zeminin oturması sağlanır (K5, K65, K37, K55, K14, K92, K40).

- Cenaze genellikle öğle namazından sonra kaldırılır. Cenaze bayansa tabutunun üstüne baş örtüsü (genç kız ise duvak), erkekse ceket örtülür. Musalla taşına cenazeyi koyarlar ve namazı kılınır (K19, K42, K37, K86, K40, K6, K31).
- Mezar yapımını üstlenmiş olan yakınlar mezarını hazırlar. Mezarlar çukur kazıldıktan sonra yan tarafa, toprağın altına bir girinti yapılarak cenaze oraya yerleştirilir (K59, K43, K28, K76, K4, K22, K77).
- Mezarlar insan göğsüne gelecek derinlikte, 1 m eninde, 2 metre boyunda olacak şekilde hazırlanmaktadır. Ceset buraya baş tarafı kible yönüne gelecek şekilde sağ yanı üzerine konulur, hazır beton ya da tahtalarla üstü kapatılıp toprakla örtülür (K95, K87, K50, K43, K26, K71, K19).
- Cenaze evinde yakınlardan ve komşulardan cenaze için helallik istendikten sonra tabut cami bahçesine taşınır. Cemaat ve imam hazır olduktan sonra cenaze namazı kılınmaya başlanır. Cenaze namazında kadınlar bulunmaz, onlar evde kalır (K9, K54, K38, K76, K1, K26, K49).
- Erkekler cenaze namazını cemaat halinde kılar. En önde imam olur. İslâmî kurallara göre ölünün cenaze namazı kılınır (K1, K2, K13, K15, K16, K41, K42).
- Cenaze mezarlığa gelmeden önce mezar kazılır. Mezarın uzunluğu bir insanın sığacağı kadardır. Yüksekliği erkeklerde normal bir insanın göbeği ölçü alınır. Kadınların mezarları ise normal bir insanın göğsüne kadar yükseklik ölçü alınır (K7, K43).
- Ölüyü mezara indirme işini ölünün en yakın akrabaları yapar. Ölen kişi kadın ise kendisine nikâh düşmesi haram olan oğlu, kardeşleri, amcaları, babası gibi kişiler tarafından indirilir. Erkekler de akrabaları tarafından indirilir. Ama gerektiği zaman akraba olmayanlar da yardım edebilir. Kadının kocası mezara indiremez. Çünkü İslamiyet'e göre nikâhı bitmiştir (K7, K14, K15, K16, K17, K12).
- Cenaze namazında ölen kişi kadınsa farklı erkekse farklı dualar okunmaktadır. Cenazeye karşı ve kibleye dönük olarak saf alınır, niyet edilir. İmam tekbir alarak ellerini namazda olduğu gibi bağlar. Bu tekbirin arkasından

"Sübhâneke"yi okurlar. Ardından imam elleri kaldırmadan "Allahuekber" diyerek açıktan tekbir alır. Cemaat de ellerini kaldırmadan gizlice tekbir alır. Bundan sonra hepsi içlerinden "Allahümme salli ve Allahümme bârik" dualarını okurlar. Tekrar aynı şekilde "Allahuekber" diye tekbir alınır. Bu tekbirden sonra ölüye ve diğer müminlere gizlice dua edilir. Bu duadan sonra yine "Allahuekber" denilip tekbir alınır ve arkasından önce sağa sonra sola imam yüksek sesle, cemaat alçak sesle selam verir. Böylece namaz tamamlanmış olur (K39, K53, K20, K87, K50, K94, K3).

- İmam, namazı kılınan ölü için hazır bulunanlara: "Ey cemaat, bu ölüyü nasıl bilirdiniz?" diye sorar. Onlar da: "İyi bilirdik. Allah rahmet eylesin." Derler (K9, K54, K39, K51, K50, K46, K39).
- Cenaze mezara indirildikten sonra ayağındaki ve baş tarafındaki ipler çözülür. Ölü sağ tarafına yatırılır. Yüzü kibleye bakar. Ölünün üzeri toprakla örtülmeden önce üst tarafı tahta tablalarla kapatılır. Bu tablaların üzerine toprak atılır. Defin işi bittikten sonra hoca telkinini verir. Telkin verilirken ölen kişinin annesinin adıyla seslenilir. Telkinde ölüye biraz sonra gelecek olan sual meleklerinin soracakları soruyu ve vereceği cevap hatırlatılır. Cenazedeki cemaat dağılmadan bu telkini sessizce dinler (K7, K11, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K38, K39, K43).
- Kadın ve erkek defni arasında bazı farklar vardır. Erkeğin mezarı bel hizasında kadının mezarı göğüs hizasında kazılır Erkeğin tabutuna yeşil Ayet el Kürsi yazılı örtü kanının kine de kadın olduğu anlaşılsın diye yazma örtülür (K6, K49, K53, K28, K70, K94, K70).
- Mezarı yakınlar eş dost kazar onlara yemek götürmek hem insanlık görevidir hem de çok büyük sevaptır. Kadının tabutuna beyaz tülbent asılır. Böylece ölen kişinin kadın olduğu anlaşılır. Tabuttan mezara indirilirken de örtü tutulur ki kimse görmesin. Ölen bir bebek ise ve hiç nefes almamışsa cenazesi kılınmaz. Fakat nefes almışsa namazı kılınır ve normal insan gibi defnedilir (K73, K85, K96, K70, K51, K38, K39).

2.5.3.5. Defin Sonrası Yapılan İşlemler

Ölüm sonrasında yapılan işlemler, ölü gömüldükten sonra yakınlarına baş sağlığı dileme, onların acılarını paylaşma ve onları teselli etme, ölenin ruhunun diğer dünyada rahat etmesi için birtakım uygulamalarda bulunma, belirli günlerde yemek verme, mevlit okutma, ölünün eşyalarını dağıtma, ölenin hayatta iken ödemeyip kalan borçlarını ve yapmadığı ibadetlerinin karşılığını ödeme son olarak mezarlık ziyareti gibi adet ve inanmaları, içine almaktadır. Ölenin yakınları, ölünün rahat etmesi ve üstüne ağırlık varmaması için ölene karşı son görevlerini de yerine getirmiş olmaktadır (Savur, 2010:96).

Anadolu’da defin işleminden sonra bazı uygulamalar görülür. Bu anlamda örneğin Adana’da defin sonrasında yapılan işlemler, tamamen cenaze eviyle ilgili olan işlemlerdir. Taziye ziyaretleri, ölü için yapılan belirli gün yemekleri ve yas tutma defininden sonra geçirilecek aşamalardır (Üzelgök, 2008:101). Hakkari’de, kabristanda, defin sırasında çocuklara şeker dağıtılır. Ölülerin ruhları için dağıtılan bu şeker, yine bir “saçı”dır (Kalafat, 1995:124). Bursa’da Cenaze kaldırıldığı andan itibaren cenaze evinde bazı uygulamalar karşımıza çıkmaktadır. Bu uygulamalardan ilki ve öncelikli olanı ölünün ruhu için okunan dualardır. Cenaze evine bir hoca çağırılıp dua edilmeye başlanmaktadır. Bir hafta boyunca dua etmeye ve Kur’an okunmaya devam edilmektedir. Komşular veya akrabalar cenaze evine yaptıkları yemekleri getirmektedirler. Diğer köylerden cenaze için gelen akraba ve yakınlarla, evin ve köyün halkına yemek yedirilmektedir (Şahin Sevdı, 2015:241-247).

Pehlivanlı yöresinde defin işlemlerinden sonra bazı gelenekler uygulanır.

- Pehlivanlı’da toprağa verme işlemi bittikten sonra oradaki herkes cenaze sahiplerine başsağlığı diler (K11, K12, K13, K14, K23, K27, K30, K41, K42).
- Köy mezarlığı genellikle aile mezarlığıdır. Fakat durumu iyi olanlar, köy mezarlığı içinde yer ayırıp etrafını çevirirler ve bu alanı aile mezarlığı olarak kullanırlar (K1, K2, K13, K14, K18, K19).
- Köyümüzde yaşlılar ölmeden önce bir miktar parayı bir köşede saklarlar. Buna da üstümün parası derler. Ben öldükten sonra bu parayı üstüme harcayın diye vasiyet ederler. Bu para ile tüm cenaze masrafları karşılanır. Bunun yapılmasındaki amaç öldükten sonra kimseye yük olmamaktır Ayrıca bir miktar para mahalledeki komşulara kefareti parası olarak dağıtılır. Buna da fitre denir

ramazan fitresi ile aynı miktardaki bu para bir nevi komşularla helalleşme parası gibi de düşünülebilir (K7, K5, K40).

2.5.3.6. Cenaze Evi

Cenaze evi ölen kişinin çıktığı evdir. O evde ölünün arkasından yas tutulur. Bu süreyi dinsel, geleneksel ve toplumsal etmenler belirler. Yas, ölenin yakınlığına, ölüm biçimine, yaşına, ölümün sıralı olup olmamasına ve baş sağlığına gelenlere göre belirlenir. Baş sağlığına gelindiği sürece ölünün yakınları eski düzenlerine dönmezler. Bu süre içinde bazı şeylerden kaçınılır. Bunlardan birkaçını şöylece sıralayabiliriz. Renkli süslü giysiler giyilmez, eğlencelere katılmaz. Makyaj yapılmaz. Varsa düğün sünnet, nişan ertelenir veya törensiz yapılır. Yasta evde beklenir. Ölünün ardından şerbet yapılır, para dağıtılır (Artun, 1998:4-28).

Anadolu’da cenaze defninden sonra ışık yakma, suları dökme ve cenaze evine gelenlere ikramda bulunma yaygın geleneklerdir. Bu gelenekler doğrultusunda Amasya’da bir evden cenaze çıktıktan sonra 3 veya 9 gün o evin ışıkları söndürülmez. Ölünün ruhunun eve geldiği inancı vardır. Çekerek- Adapazarı’nda cenaze evinde 3 gün lamba yakılır. Bu uygulama Bala- Ankara ve daha birçok yerde vardır. Adana’da cenaze yıkanılan yer, mevtanın ruhunun her akşam gelip ziyaret edeceği inancıyla 9 gün süreyle aydınlatılır. (Kalafat, 1995:252). Sivas ve çevresinde ise mahalledeki su dolu kaplar boşaltılmaktadır. Azrail’in, birinin canını aldıktan sonra kılıcını o sulara yıkadığı düşünülür (Şahin Sevdî, 2015:241). Balıkesir’de de ölünün yıkandığı yere gece abdest alması için bir ibrik su konulur (Kalafat, 1995:252). Çukurova’da cemaat mezarlıktan döndükten sonra ölü evine “taziye” denilen ziyaret yapılır. Ölü evine üç gün süre ile taziye için gelenlere özellikle Çukurova’nın doğu ve iç kesimlerinde “Gümğüm” denilen büyük cezvelerle pişirilen kahve ikram edilir (Yardımcı, 2004:38). İnegöl’de ise ölünün gömüldüğü gün un helvası yapılır ve komşulara dağıtılır (Kartal, 1985:40).

Pehlivanlı yöresinde cenaze evinde bazı gelenekler uygulanır.

- Pehlivanlı’da ölü yıkanmadan başucunda Kur’an-ı Kerim okunmaz (K3, K65, K48, K76, K49, K87, K2).
- Ölünün gömüldüğü gün mezardan dönenlerin ölü evinde yemek yemesi ölüye hayır olarak işlenir, bundan dolayı çok sevap kabul edilir (K5, K64, K38, K76, K59, K87, K23).

- Ölen kişinin ardından yas tutulur; ancak İslamiyet’e göre ölünün ardından abartılı şekilde ağlamak, yas tutmak, isyan etmek doğru değildir. Yas 3 veya 7 gün sürer. Yasın süresi akrabalık derecelerine göre değişmektedir. Yakın akrabalar için yas süresi bir yılken diğer akrabalar için bu süre kırk gündür. En yaygın yas süresi 3, 7, 40 gün, en fazla 7–8 senedir (K56, K32, K24, K54, K45, K65, K35).
- Evdeki sulara Azrail kılıcını yıkar derler, insanlar göremez ama ölen kişi ölmeden önce o kanı görebilir. Bu yüzden o sular dökülür. Hatta köyümüzden bir kadın genç olmasına rağmen ansızın ölüp gitmişti. Onun ölümünde yanında olanlar o kişinin yerde kendi kanını gördüğünü ve bağırdığını bir yerleri kesiliyormuş gibi tepkiler gösterdiğini söylemişlerdi. Bundan dolayı Azrail'in bir kılıçla insanları kesip sonra da evdeki sulara kılıcın yıkadığını anlatanlar olmuştur (K9, K76).
- Ölü olan evdeki sular dökülür, hijyen açısından daha iyi hissedilir (K3, K54, K27, K96, K62, K36, K6).
- Azrail işi bitince çıkıp gitsin diye kapılar kapatılmaz (K10, K30, K44, K51, K38, K65, K4).
- İnsanlar rahatça girip çıksın diye kapılar açık tutulur (K86, K91, K29, K39, K54, K31, K71).
- Cenaze evinde Yasinler okunur. Komşular evi temiz düzenli tutar. Ev sahiplerine iş yaptırılmaz (K3, K43, K20, K97, K51, K23, K5).

2.5.3.7. Belirli Günler/Ölü Yemeği

Değişik adlarla karşımıza çıkan “Ölü yemeği”, ölenin ruhu ya da canı için verilmektedir. Ölümle ilgili âdet ve inanmaların önemli bir bölümünü oluşturan bu yemekle hem dinsel kuralların hem de geleneksel olayların yerine getirilmesi sağlanır. Bunlar sağlanmazsa ölenin ruhunun geride bıraktıklarını tedirgin edeceğine inanılmaktadır. Öte yandan toplumun geleneklere bağlı kesimi, alışlageleni yerine getirmeyen kişileri kınamakta ve geleneksel olanı yapmak için onları baskılamaktadır. Ölü yemeği, ölüm olayının üçüncü, yedinci, kırkıncı, elli ikinci günlerinde ya da ilk akşamında verilmektedir

(Örnek, 2000:221). Belirli sayılarla anılan bu günler, bu sayılara kazandırılmış anlamlardan dolayı önemsenmişlerdir (Örnek, 2000:221).

Anadolu’da ölüyü anma günleri değişik adlar almakla beraber bu günlerdeki uygulamalar İslami geleneğe göre gerçekleşmektedir. Örneğin; Dağıstan’da defin işleminin yapıldığı gün, ölünün akrabaları sadaka olarak kavurma, helva ya da lavaş ekmeği dağıtırlar (Altun, 2004:342). Denizli’de cenazenin ardından üç gün verilen helvaya “Ruh Helvası” denir. Ölünün hayrı olarak helva dağıtmak, Anadolu’nun diğer yörelerinde de yaygındır (Kalafat, 1995:259). Konya’nın Ermenek Başyayla kasabasında da ölünün kırkinci gecesi ev halkı kazanlarda soğan yahnisi, hoşaf ve herse (keşkek) yemeklerini pişirir. Hocaları ve kasabanın erkeklerini çağırırlar. Hocalar mevlit okur, yemekler yenir. Elli ikinci gecesi ise Kur’an okunur. Bu gece yemek verilmez (Yıldız, 1968). Adana’da kadın ve erkekler sırayla ağırlanır. Yedisine gelen kadınlar hediye getirir. Yedisi bittikten sonra, erkeklerin belindeki beyaz belbağı ile kadınların başındaki beyaz örtü çıkartılır. Vefatın birinci yılı dolduğunda “Yıllık Neziresi” verilir. Buna da tüm tanıdıklar davet edilir. Bu yemeğe “kazma kürek yemeği” veya “kazma tıkırtısı” da denir (Artun, 2006:249). Yedisinde hazırlanan yemekler hazırlanır (Rahman, 1996). Bazı yörelerde ise bu yemeklere “küçük aş” ve “büyük aş” da denir (Kalafat, 1995:259). İnegöl’de de aynı şekilde ölümün yedinci, kırkinci ve elli ikinci gecelerinde mevlit okunur ve yemek dağıtılır. Bu yemekle mezardaki bedenin dağılmasının daha kolay olacağına inanılır. Bu günler boyunca ölünün ruhu eve gelir gider. Kendisini anan var mı diye bakar. Evde Kur’an okunuyorsa sevinir, okunmuyorsa boynu bükük geri döner ve beddua eder (Kartal, 1985:40).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu’daki uygulamalara benzer ve farklı gelenekler görülmektedir.

- Cenaze evinde baş sağlığına gelenlere yemek verilir. Mezar kazanlar cenaze evine gelince onlara yemek verilir. Eve gelenlere de çay ikram edilir (K41, K65, K36, K68).
- Bir hafta boyunca komşular yemek getirir. Bir haftanın sonunda da mevlit için komşular, akrabalar yemeğe davet edilir. Et kavurma ya da yaprak sarma, pilav, su böreği çorba, hoşaf gibi yiyecekler hazırlanır. Dua edilir. Bu yemeğe kadınlar çağırılır. Son yıllarda etli ya da yaprak sarmalı yemeğin yerini artık lahmacun ya da kıymalı pide, ayran, salata almıştır (K5, K45, K88).

- Dinimize göre acılı günlerde ve mutlu günlerde yemek verip fakir sevindirmek, mevlit, hatim gibi duaların yapılması çok sevaptır. Fakir fukara duyurulur (K4, K65, K48, K90, K81, K64, K50).
- Cenaze sahipleri zenginse koyun kesilir, etinden çeşitli yemekler hazırlanır. Bu et yemeği gelenlere verilir. Ya da yemek şirketlerinden yemek getirtilir. Zengin değilse sadece şeker dağıtılarak da mevlit yapılır. Kırk yemeği, ölümün kırkıncı gününde verilir. Elli iki yemeği, ölünün elli ikinci gününde verilir. Ölünün sevdiği yemekler pişirilerek yakınlarına dağıtılır. Bazı evler aşure dağıtır. Ölü evine gelen herkes elinde bir tabak veya tencere dolusu yemekle gelir. Baş sağlığı dileklerinde bulunulur, ölü yakınları teselli edilmeye çalışılır. Dualar okunur, tespihler çekilir ölünün ruhuna bağışlanır (K9, K54, K37, K86, K12, K39, K87).
- Ölü evinde verilen yemeği genellikle komşular getirirler. Bazen durumu iyi olan ev sahibi koyun ya da dana keser, bununla yemekler yapılır. Bazen de hiç yemek verilmez (K5, K65, K30, K91, K29, K87, K45).
- Ölüm halinde komşular ölü evine yemek yaparlar. Bu üç gün devam eder (K12, K38, K76, K40, K98, K73, K26).
- Ölünün yedinci günde karnı şişer, kırkıncı günde burnu düşer, elli ikisinde kemikleri dağılır bu yüzden bun günlerde bol bol ona okumak gerekir (K98, K75, K37, K65, K13, K28, K76).
- Ölünün ardından yedi gece boyunca akşam ezanı vaktiyle yatsı ezanı arasındaki sürede kadınların ve erkeklerin cenaze evinde toplanılarak dua okutulması yaygın bir gelenektir. Duayı herhangi biri yapabilir. Yedi gün boyunca cenaze evine gelen misafirlere dua bitiminde mevlit şekeri verilir (K22, K40, K71, K26, K58, K76, K51).
- Bir evden ölü çıkınca üç gün ölü evinde ocak yakmak yasak ve ayıp sayıldığı için ev sahibinin yiyeceğini komşular ve dostlar sağlamaktadır Ayrıca “kırkıncı”, “elli ikinci” günleriyle halk arasında “sene-i devriye” adıyla anılan günlerde de cenaze sahipleri ölünün hayrı için, ölenin ruhu için, yemekler verip mevlit okutur (K38, K50, K61, K29, K43, K95, K73).

- Cenaze evinde yemek pişirilmez insanlar yemekle uğraşacak durumda değillerdir. Dışarıdan yemek gelir, komşular akrabalar herkes yemek getirir. Cenaze namazından sonra gelen kişiler için köyümüzün derneği tarafından pide, lahmacun, tavuk dürüm gibi yemekler yanında içecek de birlikte cenaze evine gönderilir cenazede bulunan herkese bunlardan ölen kişinin hayrına dağıtılır (K29, K48, K51, K21, K20, K74, K15).
- Cenaze evine komşular yemek yapar getirir dışarıdan gelen insanlar genelde çay ve şeker getirirler (K11, K92, K83, K74, K65, K45, K28).
- Orada bulunan insanlara bir şeyler ikram edilir ki ölen kişiye hayır sevabı gitsin evde olan komşular akrabalar sofraya koyar Çay demler gelenlere ikram eder ev halkını doyurur (K8, K43, K26, K58, K76, K39, K87).
- Ölen kişinin yakın akrabaları acı içinde oldukları için yemek yemezler onları zorla doyurmak komşuların görevidir (K6, K87, K96, K54, K24, K36, K70).
- Bazı yerlerde ölen kişinin evinde helvası dua okunarak kavrulur fakat bizim köyümüzde böyle bir gelenek çok görülmez (K18, K27, K35, K45, K75, K71, K90).
- Komşuların en önemli görevlerinden biri de mezar kazanlara yemek götürmektir (K88, K21, K27, K65, K48, K91, K42).
- Cenaze evinde günlerce yemek yapılmaz, komşular akrabalar yemek getirir, bu komşuluk vazifesidir. Hatta cenaze evinde yemek pişirilmesi günahdır. Büyüklerimiz hep derdi ki cenaze evine ilk yemek götürene Hudut dağı kadar sevap yazılır. Bu görev ertelenmemeli, bir an önce yapılmalıdır (K58, K63, K29, K53, K40, K61, K21).
- Özel bir cenaze yemeği yoktur fakat çorbasından ana yemeğine pilavına kadar her şey düşünülüp getirilir. O evin tüm ihtiyaçları karşılanmaya çalışılır ki insanlar acıları ile uğraşırken bir de ev işlerini düşünmesinler (K9, K54, K81, K60, K82, K47, K34).
- Köyün derneği tarafından tavuk dürüm, lahmacun, ayran gibi yiyecek ve içecekler dağıtılır (K12, K43, K26, K54, K23, K14, K16).

- Cenaze evinde 7 gün boyunca Yasin okunur. Ayrıca 52 Gün boyunca Yasin okuyanlar de vardır (K20, K17, K26, K39, K48, K56, K76).
- 52. Gün çok önemlidir çünkü o gün ölünün eti kemiğinden ayrılmaya başlar ruhun acı çektiği düşünüldüğünden o günkü azabını hafifletmek için 52 güne özel olan 52 gece duası okunur (K8, K3, K25, K51, K27, K65, K48).
- 40 günde bir hatim tamamlanmış olmalıdır. Hatmin sonunda mevlit yapılır, şeker şerbet ölünün hayrına dağıtılır o gün yaz dinler dualar okunur ve hatim tamamlanmış olur (K18, K27, K34, K41, K65, K96, K53).
- 40 gününde mevlit okunur bu mevlitte küçük dua kitabı, tespih gibi hediyeler insanlara dağıtılır bunlar her kullanıldığında ölen kişiye hayır gider. (K20, K31, K28, K98, K87, K73, K51).
- Ölünün 7. 40. ve 52 gecelerinde Yasin okunur (K81, K71, K32, K52, K75, K98, K99).
- 40. gününde mevlit yapılır, senesinde de mevlit yapılır; mevlitte dileyen et kavurma, pilav, su böreği ikram eder dileyen sadece şeker, şerbet, lokum verir. Bütün mevlitlerde kolonya veya gül suyu dökmek adettir (K100, K43, K45, K78, K90, K98, K71).

2.5.3.8. Ölünün Eşyaları

Ölenin üst- baş eşyası ile ilgili en yaygın görenek bunları fakir fukaraya bağışlamaktır. Birçok yerde “soyka” denilen, giysi, çamaşır, yatak çarşafı gibi eşyalar bağışlanmadan önce bir arınma işleminden geçirilir. Sadece bir simge anlamında bir arındırma da olabilen, su serpmeye, dışarıda havalandırma gibi işlemlerin ölünün dönüp gelerek, eşyasını kullanacak olanlara zarar vermesini önleme amaçlıdır (Boratav, 1994:199).

Anadolu’da ölünün eşyalarıyla alakalı bazı uygulamalar görülür. Bu anlamda örneğin Kozan’da ölünün eşyalarının, ölüm olayı gerçekleştikten sonra zaman kaybetmeden verilmesinin temel nedeni, ölünün gözünün eşyalarında kalmaması, olduğu yerden geriye dönmemesi gibi bir düşüncedir (Üzelgök, 2008:104). Ölenin genç olması durumunda ise, eşyaları saklanarak kimselere dokundurulmamaktadır. Bu uygulama ölen kişinin hatırasına saygı olarak algılanmaktadır (Santur, 1995:141-146). Bursa’da giysilerin

eski olması veya giyilemeyecek durumda olması sebebiyle yakılabildiği de derlenen bilgiler arasındadır. Ayrıca ölen kişinin ayakkabıları da evden dışarı çıkartılarak ihtiyacı olan bir kişi alsın diye kapının önüne bırakılmaktadır. Ölen kişinin yakınlarından bazıları hatıra olması için bir şahsi eşyasını kendilerine ayırarak saklamaktadırlar (Şahin Sevdı, 2015:247).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer ve farklı gelenekler görülmektedir.

- Ölen kişinin sırtından çıkan eşyalar, yatak çarşafı yıkanıp temizlenir (K50, K65, K20, K98, K76, K54, K38).
- Köyün yaşlıları sağlıklarında öldükten sonra hayrına dağıtılması için bez kumaş alıp evdeki sandıklarının içinde saklarlar. Bu kumaşlar vefat eden kişinin sandığından çıkartılarak dul kadınlara ve ihtiyaç sahiplerine dağıtılır (K3, K43, K29, K54, K39, K41, K20).
- Köyümüzde yaşlılar ölmeden önce bir miktar parayı bir köşede saklarlar. Buna da üstümün parası derler. Ben öldükten sonra bu parayı üstüme harcayın diye vasiyet ederler. Bu para ile tüm cenaze masrafları karşılanır. Bunun yapılmasındaki amaç öldükten sonra kimseye yük olmamaktır. Ayrıca bir miktar para mahalledeki komşulara kefareti parası olarak dağıtılır. Buna da fitre denir ramazan fitresi ile aynı miktardaki bu para bir nevi komşularla helalleşme parası gibi de düşünülebilir (K70, K65, K48, K72, K25, K48, K7).
- Ölünün kıyafetlerinden iyi durumda olanlar dağıtılır kötü durumda olanlar yakılır (K10, K26, K54, K37, K86, K59, K87).
- Ölen kişinin sadece iç çamaşırları yakılır diğerleri dağıtılır. Hayır için dağıtmak en iyisidir. Başkaları giydikçe ölen kişi sevap kazanmış olur (K6, K75, K39, K71, K20, K55, K47).
- Kimileri ölünün kıyafetlerinden hayır geleceğini düşünmediği için o kıyafetleri almak istemez kimileri ise ister, o kıyafetler isteyenlere verilir (K40, K56, K73, K28, K79, K9, K8).
- Ölen kişinin eşyaları da konu komşuya fakir kişilere dağıtılır. Kendi köyümüzden olan kişilere gözümüze çarpar, görünce içimiz yanar diye eşyaları

verilmez de etraftaki köylere yollanır. Eski olan eşyaları da yakılır (K10, K3, K65, K87, K98, K40, K87).

2.5.3.9. Devir- İskat

İskat düşürmek, düşürülmek, hükümsüz bırakmak ve ölünün azaptan kurtulması ümidi ile ölen kimse namına dağıtılan sadaka anlamına gelmektedir (Türdav, 1997). Namaz, oruç, kurban, adak, kefarete gibi ibadet ve borçları ifa etmeden ölen bir kimseyi bu borçlarından kurtarmak için fakirlere fidye ödenmesi işlemi ifade eder. Literatürde daha çok namaz ve oruç borcunu düşürme anlamına gelen ıskat terimi kullanılır. Burada fidyeden maksat, söz konusu ibadetlerin yerine geçmesi ve sorumlu olduğumuz ve yerine getirilmemiş ibadetlerin yerine ölen kişiyi sorumluluktan kurtarması amacıyla yapılan nakdi veya ayni ödemelerdir (Bardakoğlu, 1999). İskat yaparken ölenin yaşından -erkekse on iki, kadınsa dokuz yıl- indirilerek hesaplanan para bir çıkın içinde halka halinde hazır bulunan yoksullardan birine, ölenin mirasçılarında ya da vekillerinden biri eliyle verilir. Yoksul kimse parayı aldıktan sonra "aldım, kabul ettim" diyerek geri verir. Bu işlem ölenin oruç borcu bitinceye kadar sürdürülür (Savur, 2010:100).

Anadolu'da devir ve ıskat ile ilgili bazı uygulamalar görülür. Bu anlamda örneğin Akdeniz bölgesinde imam cenaze namazında dua okumadan önce merhumun günahını boynuna almaya razı olan kişileri çağırıp (Merhumun günahıyla birlikte imam tarafından belirlenen bir miktar parayı da almak isteyen var mı diye sorar. Bu parayı alan kişilerin merhumun günahlarının affı için iki rekât namaz kılmaları gerekir (Açık, 2004:144). Kırıkhan'da ölen kişi kaç yıl yaşamışsa ömründen on beş yıl çıkartılır. Geri kalan ömrü kaç yıl ise hesaplanır. Daha sonra yıllar, günlere çevrilir. Her gün, beş vakit namazla çarpılır. Ölen kişinin ne kadar parası varsa hesaplanır. Her vakit için bir fitre ödenir. Bu para büyük meblağ tuttuğu için beş-on kişi oturur. Her birisine mevcut olan para fitre niyetine verilir. "Onlar da bu parayı aldım kabul ettim ve iade ediyorum." der. Bütün namaz vaktine mukabil gelinceye kadar bu devir devam eder. En son kimde kaldıysa o kişi parayı bir hayır kurumuna bağışlar (Köseler, 2008:113). Kozan ve yöresinde de aynı şekilde hesaplama yapılır. Eğer ıskat parası çok tuttuğu için aile ödeyemezse, ölen kişinin kendi helal malı (koyunu, keçisi, ekili-dikili tarlası) neyi varsa onu biri üstlenir, paraya çevirir ve ıskatını yaptırır. Halka dağıtır (Üzelgök, 2008:105).

Pehlivanlı yöresinde devir ve ıskat ile ilgili Anadolu'daki uygulamalardan farklı uygulamalar görülür.

- Köyümüzde ıskat ya da devir yoktur fakat fitre ya da kefarete ödeme vardır. Yaşlılar ölmekten önce bir miktar parayı bir köşede saklarlar. Buna da üstümün parası derler. Ben öldükten sonra bu parayı üstüme harcayın diye vasiyet ederler. Bu para ile tüm cenaze masrafları karşılanır. Bunun yapılmasındaki amaç öldükten sonra kimseye yük olmamaktır Ayrıca bir miktar para mahalledeki komşulara kefarete parası olarak dağıtılır. Buna da fitre denir ramazan fitresi ile aynı miktardaki bu para bir nevi komşularla helalleşme parası gibi de düşünülebilir (K58, K65, K87).
- Yemin ve oruç kefareti için fidye verilir (K7, K36, K43, K81, K16, K19, K14).
- Ölen kişi için ömründe tutmadığı oruç ve yaptığı yeminler için para biriktirir. Buna üstüne harcama parası denir. Ölmeden önce güvendiği birine bu parayı verir. Ani ölümlerde ise yakınları o parayı ayarlayıp dağıtırlar (K57, K64, K15, K16).
- Oruç kefareti altmış bir günlük fitre parası kadardır. (K7, K14, K15, K67, K70)
- Yemin kefareti 10 fakiri bir günde ya da bir fakiri on gün doyurmakla olur (K7).
- Kefaretler, ramazanda ödenen fitre gibi hesaplanır (K97, K4, K5, K86, K27).
- Köyümüzde yaşlılar bir miktar parayı biriktirir ve üstüne harcayın diye vasiyet eder. Üstüne harcamaktan kasıt kefen, yıkama, yeme içme masraflarıdır. Bu paradan, ölüyü yıkayana da mezar kazana da verilir. Bu geleneğe göre köyün en başından en sonuna kadar her haneye bir fitre gönderilir. Bu bir bakıma ölüyü tanıyan herkesle helalleşme parası gibi düşünülebilir. Maddi durumu iyi olmayanlar ancak çok yakınlarına fitre dağıtabilir. Fitre parası diyanetin belirlediği miktardır (K11, K31, K26, K75, K49, K87, K50).

2.5.3.10. Yas Tutma/Ağıt Söyleme

İlkel topluluklardan günümüze kadar gelen toplumlarda, ölüm karşısında çaresiz kalan insanın birtakım tepkilerle acısını dile getirdiği görürüz. Buna “yas tutma” denir. Göktürklerde, ölümün ardından geride kalanların bıçakla, yüzlerini keserek akan kanla birlikte gözyaşı döktüklerini, saçlarını kestirdiklerini, Kırgız- Kazaklarda dul kadınların saçlarını kesmelerinin yas işareti olduğunu, kadınların ağıt söyleyip ağlarken yüzlerini duvara dönüp ters oturduklarını ve elbiselerini ters giydiklerini, çok yaygın bir adet olarak

da ölenin atının kuyruğunun kesildiğini, ayrıca Dede Korkut Hikâyelerinde de eski Oğuzların yas âdetlerinin ayrıntılı bir şekilde anlatıldığını “...Yedi kız kardeşi ak çıkardılar, kara elbiseler giydiler.” Gibi, anlatımlarla yazılı kaynaklarda görünür (İnan, 1995:185-186). Yas süresi, ölüm anı ile başlar. Bu süre, kişilerin toplumsal statüsüne göre değişiklik arz eder. Kırsal kesimlerde yas süresi bir yıl veya daha fazla tutulurken, şehirlerde yaşayan ve devlet memuru statüsündeki ya da özellikli işlerde çalışanlar, bu süreyi daha kısa tutmaktadırlar. Yas süresi Anadolu’da çoğunlukla bir yıldır, anma günlerinden birinde de kişi, yastan çıkabilmektedir, ama en fazla yastan çıkılan gün "Ölünün kırkinci günüdür (Ersoy, 2002:97).

Anadolu’da yas tutma sürecinde bazı uygulamalar görülür. Bu anlamda örneğin Bursa’da cenaze çıkan ev halkı için ölümden sonra gelen ilk bayram “yas” bayramıdır. Yas bayramında ölen kişinin evinde yakın akrabaları toplanmaktadırlar. Cenaze evine gelen tüm yakınlar ölen kişinin mezarını ziyaret etmektedirler. Ölen kişi bayramlaşmalar sırasında evinde hayırla anılmaktadır. Ayrıca köyde çocuğu ölmüş olan bir kişi, arife günü iğneyle bir iş yaparsa çocuğunun kabir azabı çekeceğine inanılmaktadır (Şahin Sevdî, 2015:248). Gaziantep dolaylarında Türkmen ve Baraklarda ölenin yakın akrabası kadınlar saçlarını keserler. Yasın kaldırılmasında, yas giysileri, kara yazmalar çıkarılır, al veya ak yazmalar bağlanır, giysiler düzeltilerek giyilir. Şanlıurfa’da ve Erzincan’da, Merzifon’da, Kayseri’de, Çorum’da, Şanlıurfa ve Siverek’te, ölünün kırkıncıdan sonra, yakınları “acıları sönsün” diye ölü evini hamama götürürler. Hamama davet yastan çıkıldığının işaretidir (Örnek, 2000:81-87). Siverek kasabasında ise yas tutma bitince akraba ve komşular, kara elbiseleri çıkarıp renkli giyinirler ve yas evine de renkli elbiseler götürüp, oradakilere giydirirler. Böylece ölü çıkan evde “yas kaldırma” yapılmış olur ve hane halkı normal hayatına dönme imkânı bulur (Kalafat, 1995:130).

Pehlivanlı yöresinde yas döneminde bazı gelenekler uygulanır.

- Pehlivanlı’da biri ölünce ölenin yakınları kişiyi eğlendiren ve güldüren her şeyden uzak durmaya çalışırlar. Bu kuralı ihlal edenler ayıplanır (K7, K87, K91, K27, K100, K65, K49).
- Köyümüzde beklenmedik genç ölümlerde de tüm hazırlıklar tamamlansa bile aynı hanede yapılacak olan düğün ertelenmekte, ertelenemezse de düğün eğlenceli ve gösterişli denilecek düzeyde yapılmamaktadır (K15, K25, K37, K49, K59, K69, K70).

- Köy halkı, cenaze evinin önünden geçerken yüksek sesle gülüp eğlenmemeye dikkat etmektedir. Kahvehanelerde televizyon cenazenin üzerinden birkaç gün geçtikten sonra açılmaktadır. Özellikle cenaze evinde televizyon izlenmemektedir (K94, K83, K72, K61, K28, K55, K87).
- Cenaze yakınları yas süresi boyunca saç, sakal tıraşı olmaz, sabun kullanmaz, elbise değiştirmez, herhangi bir eğlenceye gitmez (K50, K61, K63, K92, K27, K65, K40).
- Kadınlar erkeklere göre daha uzun yas tutarlar. Kadının duygusallığı çoğu zaman evde oluşu, anılarına bağlılığı, başsağılığına gelenleri karşılaması bu durumu etkiler (K81, K52, K53, K48, K99, K9, K8).
- Yas tutanlar genellikle, renkli ve süslü giysiler giymez, gezmeye ve eğlenceye gitmezler (K10, K19, K28, K36, K42, K22, K36).
- Erkekler yıkanmaz, tıraş olmazlar (K21, K31, K64, K86, K98, K90, K2).
- Radyo ve televizyon açılmaz. Komşuları ve akrabaları da yası olanlara saygı gösterir, onun acısına ortak olmaya çalışırlar ve onlar da evlerinde televizyon izlemez, müzik dinlemezler (K8, K48, K53, K40, K65, K31, K20).
- Ölen kişinin yakınları yas tutarlar. Özellikle ölen kişi gençse beklenmedik bir ölüm gelmişse o zaman hanede düğün hazırlıkları tamamlanmış olsa bile iptal edilir. Ölen kişi yaşlıysa veya ölümü bekleniyorsa o zaman düzenlenen düğün iptal edilmez (K92, K41, K16, K12, K19, K54, K98).
- Cenaze olduğu zaman saygıdan dolayı cenaze evinde de kahvelerde de televizyon izlenmez. Yas tutulur. Ölen kişinin bir yakınının haftasında düğünü varsa o düğün ertelenir. Düğün ertelenemezse de çok şatafatlı bir şekilde yapılmaz. Cenaze evinin önünden geçerken de kesinlikle gülüp, eğlenilmez (K3, K54, K92, K17, K63, K48, K76).
- Ölünün ardından yas tutmak, terbiye göstergesidir. Özellikle bir kadının kocası ölmüşse daha dikkatli olması gerekir. Eşi ölen erkek de yas tutar. Düğüne, şenliğe katılmamaya çalışır. Mesela düğünde oynamasına iyi gözle bakılmaz (K44, K56).

- Cenaze yakınları uzun süre, bir yıl oyun oynamaz. Düğünlere katılmaz hediyesini önceden götürür (K22).
- Yas evinde yas bir yıla kadar belirgindir. Bunu konu komşuya hissettirir (K4, K17, K26, K66, K80, K100, K16, K11).
- Mahallede ya da akrabalarda düğün olmuşsa çıkıp oynamazlar. Ayıp sayılır, kınanır. Yas evi öyle kahkaha ile gülüp eğlenmez (K34, K47, K26, K66, K80, K10, K1, K14).

2.5.3.11. Mezar Ziyaretleri/Mezarlıklarla Ruhlarla İlgili İnanmalar

Mezarlar, bu dünyadan göç eden insanların geride bıraktığı en önemli işaretlerden biri olup iki dünya arasındaki kapı olarak düşünülmüştür. Ölen yakınlarımızı hatırlamak, atalarımızı anmak ve onların ruhlarını memnun etmek amacıyla mezarlıklarda çeşitli âdet ve inanmaların yaşatıldığı tespit edilmiştir.

Anadolu’da bugün mezarlıklara bağlı söz konusu uygulamaların ölünün gömülmesi sırasında ve daha sonra mezarının ziyaret edilmesi esnasında gerçekleştirildiği görülmektedir (Çıblak, 2002:605-614). Ölenin hem geri dönerek insanlara zarar verebileceği korkusu hem anılmaya, yiyeceğe, giyeceğe vb. şeylere ihtiyaç duyabileceği inancı, “ölü kültü” nün ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ölen kişiye karşı duyulan bu iki yanlı duygu yani korku ve sevgi, ölüleri gömme şekillerini de etkilemiş, bazı yerlerde ceset, vakit geçirilmeden gömüldüğü ya da ıssız yerlere bırakıldığı gibi bazı yerlerde evin içine, avluya veya köy meydanına gömülmüş, mezarına yiyecek, içecek, giyecek vb. bırakılmıştır (Örnek, 1998). Bazı yerlerde de mezara ağaç dikilmesi yaygındır. Bu gelenek eski Türkler’de yaygın olarak görülen ağaç kültüyle ilgilidir. Ayrıca çoğu zaman hayatın ve ebediliğin sembolü olarak kabul edilmiştir (Ocak, 1983). Ayrıca bazı yerlerde mezarda bir gün ya da üç gün ateş yakma geleneği vardır. Bu geleneğin vahşi hayvanları uzaklaştırmak için uygulandığı düşüncesi yaygın olsa da aslında bu durum ateşin Türkler tarafından kutsal kabul edilmesiyle de açıklanabilir (İnan, 1995:178-179). Afyon’da genellikle mezarların başına, ayakucuna ya da her iki tarafına birden mezar taşı dikilir. Bu taşların üzerine ölen kişiyle ilgili resim çizerek ya da yazıyla bilgiler aktarılır. Mezar başlarına çiçek ve ağaçlar dikilir. Mezar genellikle ölümün birinci yılından sonra yaptırılır. Mezarlardan ağaç kesilmez, mezarlığa hayvanların girmesi önlenir. Bazı hastalık durumunda mezarlıktan yararlanır (Durdu, 1997:93).

Pehlivanlı yöresinde mezar ziyaretlerinde bazı gelenekler uygulanır.

- Pehlivanlı'da ölünün mezarlıkta ilk kez ziyaret edildiği gün ya da zaman konusunda belirli bir kural bulunmaz, söz konusu gün ölü sahiplerinin düşünce ve yorumlarına göre değişebilmektedir. Buna göre mezarın definden sonra ilk ziyareti ertesi sabah yapılır. Bunu bir hafta sonra, kırkında ve her cuma takip eder (K2, K41, K20, K93, K48, K96, K3).
- Ölünün ruhunun memnun edilip gölgede huzurla yatması için ağaç dikilir İnsanlar meyvesinden yedikçe ölene sevap yazılır (K55, K10, K93, K28, K76, K21, K4).
- Perşembe günü öğleden sonra cuma günü sabah erkenden mezar ziyaret edilir (K7, K14, K15).
- Mezara gidince sessiz olunur, ölüler rahatsız edilmez (K1, K2, K27, K30, K42).
- Mezarlığa gidince toprağı sulanır, üzerindeki çöpler, otlar temizlenir (K41, K13, K34, K39).
- Mezar ziyaretleri bayram arefelerinde veya herhangi istenilen bir zamanda yapılır (K61, K52, K43, K34, K25, K18, K9, K13, K14, K15, K16).
- Mezar başında ölenin ruhuna Fatiha ve diğer dualar okunur (K18, K27, K36, K27, K28, K30).
- Bayramda arife günü mezar ziyaretleri yapılır. Arife günü başlayan mezar ziyaretleri, Ramazan Bayramının üçüncü gününe, Kurban Bayramının dördüncü gününe kadar uzayabilir. Her bayramda gurbetten gelenler ve evdekiler tarafından ise mezarlar bayramın birinci günü ziyaret edilir (K4, K17, K26, K66, K8, K13, K16, K100).
- Mezarlıklar yol kenarına yapılır, yoldan geçenlerin yatanlara dua okuması sağlanır (K2, K96, K11).
- Mezar yanından geçerken 1 Fatiha ve 3 ihlâs okunur (K83, K4, K55, K86, K77).
- Şehit mezarlarına Türk bayrağı dikilir (K10, K21, K33, K74, K39, K40).
- Köyde mezarın mermerden yaptırılması için en az altı ay boyunca mezarın çökmesi beklenir. Mermer mezar yaptırmanın ailenin maddî durumuyla ilgilidir.

Köyde mezarlığın bakımı için herhangi bir görevli bulunmaz, ölenin akrabaları mezara bakım yapar (K2, K41, K20, K39, K92, K62, K8).

- Cenaze defnedildikten sonra mezardaki kişinin erkek ya da bayan olduğu anlaşılın diye başucuna konulan tahtaların üstüne bez, eşarp, havlu bağlanır (K22, K49, K90, K98, K33, K22, K1).

2.5.4. Değerlendirme

Ölüm, Pehlivanlı köyünün yaşamında önemli bir dönemdir ve toplumun kültürel ve dini inançlarına derinlemesine kök salmıştır. Ölüm süreci, ölüm öncesi, ölüm sırası ve ölüm sonrası aşamalarını içerir.

Ölüm öncesi dönem, kişinin sağlık durumunun kötüleşmeye başladığı zamandır. Köy halkı, ölümün yaklaştığına dair bazı işaretleri gözlemlemeye başlar. Bu işaretler arasında hayvan davranışları, hasta davranışları ve rüyalar bulunur. Hayvanlar beklenmedik davranış değişiklikleri sergilerken, hastaların davranışlarında ve fiziksel aktivitelerinde değişiklikler gözlemlenir. Ayrıca, ölümle ilgili rüyalar da ölümün yaklaştığına dair bir işaret olarak kabul edilir.

Ölüm anı, köydeki en hüzünlü anlardan biridir. Ölüm sırasında aile fertleri ve yakın dostlar genellikle ölüm odasında bulunur. Ölümün gerçekleştiği anda dualar okunur ve yakınlar dua ederken ölen kişinin ruhu için dileklerde bulunurlar.

Ölüm sonrası aşama, ölünün bedeni ve ruhu için özel bir ilgi ve ritüeller içerir. Bu aşamada ölünün bedeni yıkanır, kefenlenir ve özel bir şekilde hazırlanır. Cenaze, genellikle köy camisine veya mezarlığa taşınır ve toplumun katılımıyla cenaze namazı kılınarak defnedilir. Cenazenin defin edilmesinin ardından ölünün ailesi ve yakınları için bir yas dönemi başlar. Yas döneminde ölünün ailesi, cenaze evinde ziyaretçileri kabul eder ve dua eder. Belirli günlerde ölünün ruhu için dualar okunur ve ölü yemeği düzenlenir. Ölünün eşyaları ihtiyaç sahiplerine veya yardıma muhtaçlara bağışlanır.

Ölen kişinin mal varlığı, yasal prosedürlere göre mirasçılara devredilir veya ıskat edilir. Yas dönemi boyunca aile ve yakınlar ağıtlar yakar ve ölünün anısını yaşatır. Ölünün mezarı, ailesi tarafından sık sık ziyaret edilir ve ölünün ruhu için dualar okunur. Mezarlık, köy halkı arasında özel bir kutsallığa sahiptir ve ruhlarla ilgili inançlar bu mekanın önemini vurgular. Ölüm, Pehlivanlı köyünün yaşamının doğal bir parçası olarak kabul

edilir ve geleneksel ritüellerle işlenir. Bu ritüeller, toplumun birlik ve dayanışmasını simgelerken, ölen kişinin ruhunun huzura kavuşmasına da yardımcı olmayı amaçlar.

2.6. GENEL DEĞERLENDİRME

Bu bölümde halk kültüründe yer alan önemli geçiş dönemlerine odaklanılmıştır. Her bir geçiş dönemi, toplumun kimlik ve kültürel bağlamında benzersiz ve vazgeçilmez bir rol oynamaktadır. Bu dönemler; doğum, sünnet, askerlik, evlilik ve ölüm gibi başlıkları içerir ve toplumun sosyal dokusunu şekillendiren önemli ritüellerle birlikte gelenekler, inançlar ve değerler bu etkinlikler etrafında işlenmiştir.

Doğum, bir toplumun devamlılığını sağlayan temel olaylardan biridir ve yeni bir bireyin dünyaya gelmesini simgeler. Erzurum Pehlivanlı Köyü'nde doğum ritüelleri ve gelenekleri, toplumun kültürel kimliğinin bir parçasıdır. Bu dönemde, anne ve bebek sağlığının korunmasına yönelik uygulamalar, doğum sonrası kutlamalar ve yakın akraba ilişkileri üzerinde önemli bir etkisi vardır. Doğumun toplumsal bağlamda nasıl anlamlandırıldığı ve geçmişten günümüze nasıl değiştiği, bu tezin önemli bir araştırma alanını oluşturmaktadır.

Sünnet, bir erkek çocuğunun cinsel kimliğine geçiş yapmasını simgeleyen bir ritüeldir ve geleneksel topluluklarda önemli bir yer tutar. Erzurum Pehlivanlı Köyü'ndeki sünnet merasimi, ailelerin ve toplumun bir araya gelerek birlik ve dayanışmayı pekiştirdiği anlamlı bir etkinliktir. Sünnetin toplum içindeki yeri, kültürel bağlamda sorgulanacak ve bu geleneksel uygulamaların korunmasının toplumun kimliği üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Askerlik, pek çok toplumda erkek bireylerin erişkinliğe adım atmasını ve toplumsal sorumluluklarını üstlenmeye hazır hale gelmesini simgeler. Erzurum Pehlivanlı köyünde askerlik ritüeli, askere giden gençlerin aileleri ve komşuları tarafından kutlanan bir dönemdir. Bu ritüel, toplumda dayanışmayı artırır ve vatan savunmasına olan vurguyu ortaya koyar. Askerlik dönemindeki geleneklerin nasıl sürdürüldüğü ve askerlikle ilgili toplumsal düşüncelerin nasıl değiştiği, tezin önemli bir araştırma konusudur.

Evlilik, toplumların sosyal yapılarının ve aile birimlerinin temel taşlarından biridir. Erzurum Pehlivanlı köyünde evlilik ritüelleri ve alışkanlıkları, toplumun geleceğini şekillendiren önemli dönüm noktalarıdır. Geleneksel düğün törenleri, örf ve adetler, aileler arasındaki bağları kuvvetlendirir ve toplumun birliğini pekiştirir. Evlilik ritüellerinin ve

geleneklerinin, modern zamanlarda nasıl değişime uğradığı ve toplumun kültürel kimliğini nasıl yansıttığı, tezin ana konularından biridir.

Ölüm, insan yaşamının kaçınlmaz bir parçasıdır ve toplumlarda çeşitli yas ve cenaze ritüelleriyle anılır. Erzurum Pehlivanlı köyünde ölümle ilgili gelenekler ve inanęlar, toplumun ölüme olan bakış ağısını yansıtır ve bu sreğte aile ve komşular arasında dayanışma önemli bir role sahiptir. Ölümün toplum içindeki yeri ve bu dönemdeki geleneklerin değişimi, tezin önemli bir inceleme alanını oluşturmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BAYRAM, TÖREN VE KUTLAMALAR

3.1. DİNİ BAYRAMLAR

Bayramlar, kökenlerini grup hayatından alan kolektif bir olgu olarak takvime bağlı günlerde topluluk tarafından paylaşılan, çok amaçlı ve çok işlevsel yapılara sahip kültürel aktivitelerdir (Artun, 2005:205). Bu takvim ay takvimidir ve miladi takvimle arasındaki on günlük farktan dolayı her sene farklı günlerde kutlanır bu durum bayramların her mevsimde yapılmasını sağlayarak bayramlara bir çeşitlilik kazandırır (Artun, 2005:205).

İki bayram arasında bazı benzerlikler ve farklılıklar görülür. Ramazan Bayramı, hem ramazan ayında oruç tutarak Allah'ın rızasını kazanmaktan doğan bir sevincin hem de bir gazanın zaferle sonuçlanmış olmasından doğan bir sürurun ifadesidir. Hicretin ikinci yılı ramazanında Medine'ye yürüyen Kureyşlileri karşılayan Hazret-i Muhammed üç yüz on üç mücahitten kurulu ordusu ile asker sayısı bakımından kendisinden kat kat üstün olan Kureyşlileri yenilgiye uğratmıştır. Hazret-i Muhammed Medine'ye döndüğü zaman ramazan ayı nihayet bulmuş ve oruç da sona ermiştir. Kazanan zafer bayram namazı ile birlikte sevinç içinde kutlanmıştır (Tülbentçi, 1967). Kurban Bayramı ise Türkiye'de eğlenceler yönünden Ramazan Bayramı'na bakarak daha az parlak geçer. Kurban Bayramının birinci günü, Mekke'de Minâ denilen yerde hacıların kurban kestikleri gündür (Boratav, 1984:204-207). Bu bayramda kurban kesme, etlerin üç parçaya bölünüp dağıtılması, bayram ziyaretlerine gitme gibi gelenekler aynı zamanda İslamiyet'in gereğindendir (Artun, 2005:206).

Anadolu'da bayram yaklaşınca bazı hazırlıklar yapılır. Adana'da bayram gününde erken kalkılır. Temiz elbise giyilir, boy abdesti alınır. Erkekler bayram namazı için camiye giderler. Kadınlar su getirmek için pınara giderler. Erkenden alınan suyun zemzem suyu gibi kutsal olduğuna inanırlar. Artık evlerde su olduğu için bu gelenek pek yok. Camide namaza giden cemaat hocayla ve cemaatle bayramlaşır. Sabah yemeği yenir ve bayram ziyareti başlar (Savur, 2010:111). Çukurova'da eskiden öğlen namazından önce herkes yiyecek bir şeyler hazırlar ve camiye varırdı. Orada oturulur, sofralar hazırlanır, yemekler yenir ve sonra imam Kur'an okurdu. Kadınlar dağıldıktan sonra erkekler namaz kıları. Kurban Bayramı'nda kurban kesilir. Herkes kestiği kurbanın kaburgasını veya uyluğunu alır ve köyde bilinen bir meydana (genellikle su kenarı veya dut ağacı civarı olur)

getirdiği etleri pişirir, sac kavurmalar yapılır ve yerler. Daha sonra birbirleriyle bayramlaşırlar. Arkasına hoca dua okur ve herkes dağılırdı Ayrıca genelde büyükbaş hayvan kesilir. Kurban etinin paylaşılması şu şekilde olurdu: birincisinde çağırılan çocuk paylara sırtını döner. Ortaklardan bir kişi: ‘bu kimin payı?’ diye sorduğunda, çocuk ortaklardan birinin adını söyler. İkinci yöntem ise; etler ortak sayısınca paylara ayrıldığında her pay için bir kâğıt alınır buna ortakların adı yazılır. Yazılı kâğıtlar ise şapka veya tas içine konur. Çocuk, kâğıtları sıra ile çekerek payların üstüne koyar. Bu kâğıtlara göre dağıtım olur (Savur, 2010:112). Bursa’da bayram günleri nişan ve düğün törenlerinin de yapıldığı günlerdir. Bu durumun sebebi köy dışında yaşayan herkesin bayramlarda köye gelmesi ve ailelerin büyükten küçüğe bir arada olmasıdır (Şahin Sevdî, 2015:251-255).

Pehlivanlı yöresinde bayramlarda bazı gelenekler uygulanır.

- Pehlivanlı’da bayram gelmeden bir hafta önce dip – köşe temizlik yapılır; camlar, kapılar, halılar silinir; perdeler yıkanır. Arife günü oruç tutulur, o güne özel tespihler çekilir (K12, K36, K54, K30, K26, K31, K20).
- Ramazan Bayramı’nda baklava, kadayıf gibi tatlılar yapılır, şeker ve lokum gelen konuklara ikram edilir. Kurban Bayramı’nda, Ramazan Bayramı’nda olduğu gibi yeni alınan veya dikilen bayramlıklar giyilir (K7, K38, K75, K49, K87, K12, K6).
- Bayram sabahı erkekler bayram namazına giderler. Bu arada evde kadınlar misafirler için hazırlıklar yaparlar. Erkekler namaz çıkışında bayramlaşırlar. Evde aileler önce kendi arasında bayramlaşırlar. Çocuklar anne ve babalarının ellerini öperler. Daha sonra büyük akrabalar ziyaret edilir ve elleri öpülür (K11, K31, K33, K47, K63, K79, K3).
- Küs olanlar barıştırılmaya çalışılır (K9, K41, K26, K49, K56, K64, K31).
- Dini bayramların kutlanmasında hazırlıklar günler öncesinden başlar. Arife günü bayram için bütün hazırlıklar tamamlanır, bayram temizliği yapılır. Bayram baklavası ve en güzel yiyecekler bayram süresince yenmek üzere hazır edilir. Bayram günü vakit bulamayız diye bayanlar kabir ziyaretini yapar, dualar okunur. Çocukların bayramlık alışverişi tamamlanır. Bayram yöre halkı için birlik beraberlik, sohbet, temizlik ifade eder. Çoğu zaman arife günü ailenin büyüğünün evinde toplanılır (K87, K90, K65, K47, K63, K27, K68).

- Bayramlarda gençler yaşlıların ellerini öperler, onların hayır dualarını alırlar (K86, K54, K37, K65, K14, K39, K87).
- Bayram günü, bayram namazına gidilir. Kadınlar birkaç gün önceden bayram temizliği yaparlar (K1, K21, K34, K40, K88).
- Dini bayramlarda duruma göre bayram günü namazdan gelinir. Evdekiler tatlı ve yemek hazırlamış olur. Bayramlaşmaya gelen misafirlere şeker ve tatlı sunulur (K1, K2, K3, K7, K14, K18, K20).
- Bayram öncesinde herkes evinde temizliğini yapar. (K22, K23, K24, K25, K38, K39, K43, K44, K45, K40, K41)
- Evlerin önü ve sokaklar temizlenir (K2, K3, K4, K5).
- Bayram öncesi eve şeker ve kolonya alınır (K43, K44, K45, K40, K41).
- Bayram sabahı çok erken kalkılır. Erkekler bayram namazını kılmak için camiye giderler, namaz vaktine kadar vaaz dinlerler. Kadınlar ise çok daha erken kalkarak kahvaltı hazırlıklarını yapar. Erkekler namazdan çıkınca cemaatle beraber mezarlığa giderler. Burada dua okunur ve küçük büyük demeden sıraya girmek suretiyle cemaat birbiriyle bayramlaşır. Mezar ziyaretleri tamamlandıktan sonra herkes kahvaltı için evlere dağılır. Gelen konuklar gönüllerince ağırlansın, hizmet de kusur edilmesin diye bayram kahvaltısı erken yapılır. Önce aile içinde bayramlaşılır; sırayla büyüklerin eli öpülür, küçüklere harçlık verilir. Daha sonra akraba ziyaretlerine başlanır. Ev ev dolaşarak bayramlaşılır. Geline evde hemen kolonya ve şeker ikram edilir; ardından bayram baklavası, su böreği ikram edilir (K4, K47, K61, K29, K84, K38, K9).
- Bayram eğer Kurban Bayramı ise İslami düşünceye göre kurban kesilir. Herkesin payı dağıtılır, kurban derisi ise hayırlarına bağışlanır. Kurban Bayramı'nda kesilen kurbanın kanı baş ağrısı için iyi geldiğine inanıldığı için çocukların alına sürülür. Kurban Bayramı iş bayramıdır. İlk gün herkes kurbanıyla uğraşır, ihtiyaç sahiplerine pay dağıtılır. Kurban işi bittikten sonra akraba ziyaretleri başlar. Bu bayram birlik ve beraberliğin en güzel göstergesidir (K90, K3, K21, K26, K54, K38, K76).

- Ramazan ayı boyunca evlerde yakın akrabalar, komşular, aile büyükleri iftar yemeği için buluşup bir araya gelmektedir. Özellikle yaşlı ve yalnız olan kişilerin iftar yemeğine çağrıldığı ve Ramazan ayı boyunca böyle kişilerin gözetilir. İftar ve sahur için gerekli olan tüm yiyecek veya içecek malzemeleri kadınlar Ramazan ayı boyunca hazırlamaktadır. Daha sonra bayram hazırlıkları yapılır (K10, K31, K24, K59, K85, K41, K2).
- Ramazan ve Kurban Bayramlarında erkekler sabahın erken saatlerinde bayram namazını kılmak için camiye gitmektedirler. Bayram namazı sonrasında caminin önünde bayramlaşma yapılmaktadır. Bayramlaşma sırasında caminin hocası cemaate lokum veya Şeker ikram eder. Cemaatle bayramlaşıldıktan sonra köyün ihtiyarları evlerinde ziyaret edilir. Onlarla da bayramlaşılır. Bayramlaşma bayram boyunca karşılıklı yapılan akraba ve komşu ziyaretleri ile sürmektedir (K10, K34, K31, K27, K65, K39, K97).
- Çocuklara “bayramlık” adı verilen yeni kıyafetler ve ayakkabılar alınır. Bu alışverişi anne ve baba yaptığı gibi anneanne, dede veya babaanne de torunu için yapabilmektedir. Bayramlarda aile büyükleri ile bayramlaşan, onların ellerini öpmeye gelen çocuklara arife gününde fıstık, bayram gününde ise şeker dağıtılır. Çocuklar birbirlerine kaliteli şeker dağıtanları haber verirler. Kalitesiz tadı beğenilmeyen şekerleri dağıtanlar için de “onlar kötü şeker veriyor oraya gitmeyin” derler (K83, K84, K85, K86).
- “Kurbanın nasıl çıktı?” sorusu çok önemlidir. Kurban kesildikten sonra yağlı ve etli çıkması iyiliğe işarettir. Kurbanın güçlü ve büyük olması ile övünülür. Kurbanın üzerine binilerek Sırat Köprüsü geçileceğinden büyük ve canlı olması önemlidir (K1).

3.1.1. Değerlendirme

Pehlivanlı köyünün bayram, tören ve kutlamalarla ilgili gelenekleri, toplumun bir araya gelmesini, dayanışmayı ve kültürel bağlarını güçlendiren önemli bir role sahiptir. İslam takvimine göre kutlanan Ramazan ve Kurban Bayramları hem dini hem de sosyal anlamlar taşırlar.

Ramazan Bayramı, köy halkı için Ramazan ayının sonunda oruç tutmanın ve Allah'ın rızasını kazanmanın sevincini ifade eder. Bayram namazı sonrası camide yapılan

bayramlaşma, aile içi bayram ziyaretleri ve tatlılarla misafirperverlik, toplumun birlik ve beraberliğini yansıtır. Bu bayram, İslam tarihinin önemli bir zaferini de anlatır.

Kurban Bayramı ise Mekke'de hacıların kurban kestikleri bir günün yansımasıdır. Köyde büyükbaş hayvan kesimi ve paylaşımı, ihtiyaç sahiplerine yardım ve dayanışma duygusunu simgeler. Kurban etinin paylaşılması, birlik ve beraberliğin en güzel örneklerinden biridir.

Her iki bayramda da temizlik, hazırlık ve bayramlık giysiler önemlidir. Camiye gidilerek bayram namazı kılınır ve cami önünde bayramlaşma yapılır. Yaşlılar ziyaret edilir, elleri öpülür ve çocuklara bayramlık giysiler alınır. Tatlılar, şekerler dağıtılır ve misafirperverlik vurgulanır.

Bu bayram gelenekleri, Pehlivanlı köyünün sosyal dokusunu güçlendirir, kültürel kimliğini yansıtır ve toplum içinde dayanışma ve sevgi bağlarını kuvvetlendirir. Bayramlar, köyün insanların toplumlarının önemli bir parçasını oluşturur ve geleneksel değerlerin yaşatılmasına katkı sağlar. Bu gelenekler, Pehlivanlı köyünde bayramların unutulmaz ve anlamlı bir deneyim haline gelmesini sağlar.

3.2. MİLLİ BAYRAMLAR

Şehir ve kasabalarda milli bayramlar (30 Ağustos, Cumhuriyet Bayramı vb....) bir şenlik havasında kutlanır. Askeri geçitler, fener alayları vb. “resmi” gösterilerde bugün artık yaşamayan eski temsilci kıyafetleriyle törenlere katılırlar. Ama, bu bayramlar vesilesiyle, resmi gösteriler bittikten sonra, kimi yerlerde gece geç vakitlere kadar, işçilerin, esnafın kendi aralarında, hükümet ya da belediye meydanında düzenledikleri eğlenceler, bu şenliklere öteki bayramların yerli renklerini verir. Eğlenceler, en çok davul zurna takımlarının katılması ile canlandırılan etkinliklerdir. Anadolu kasabalarında, her yerin kendi oyunlarının oynanmasına karşılık, İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlerde toplantılara yurdun çeşitli bölgelerinden gelmiş kimseler katıldığı için, ayrı ayrı kümelerin, ayrı ayrı oyun gösterileri ile, eğlenceler “halk oyunları festivali” görüntüsü alır. Milli bayramlarda da birçok yerlerde resmî törenlerden sonra, bayram yeri diye nitelendirebileceğimiz çayırarda güreşler, koşular, yumurta yarışı, çuval yarışı, eşek koşuları gibi başka çeşitli yarışmalar da düzenlenir (Boratav, 1994:210).

Anadolu'da milli bayramlarda bazı gelenekler uygulanır. Bu anlamda örneğin Adana'da Milli bayramlar tören havasında kutlanır ve törenler eski belediye binasının

önünde olur. Milli bayramlar sosyal hayatı hareketlendiren, milli birliğimizi pekiştiren günler olduğu için halk tören alanına akın eder. Genelde halkımızın günlük hayatı sakin bir şekilde geçtiği için bu günler ilçe halkı için değişikliktir. Cumhuriyet bayramlarında güreş müsabakaları tertiplenir. 23 Nisan ve 19 Mayıs da aynı şekilde heyecanla kutlanan milli bayramlarımızdır (Savur, 2010:113). Kırıkhan'da 5 Temmuz ana vatana katılma gününü davullarla zurnalarla okullarda ya da belediye binası önünde kutlarlar (Köseler, 2008:125). Kozan ve yöresinde milli bayramlar belediyenin de katkılarıyla coşkuyla kutlanır. Okullarda törenler yapılır ve çocuklar şiirler okurlar. İlçe merkezindeki kutlamalar köylere oranla daha düzenli, sistemli ve coşkulu olur (Üzelgök, 2008:110).

Pehlivanlı yöresinde milli bayramlarda bazı gelenekler uygulanır.

- Pehlivanlı'da Milli bayramlar ülke genelinde olduğu gibi resmî törenlerle kutlanır (K10, K32, K25, K84, K59, K86, K4).
- Bazen güreş müsabakaları yapılır milli bayramlarda. Halk meydanda toplanır. İstiklal marşı okunur, şiirler okunur. Müsabakalar yapılır (K10, K32, K24, K65, K48, K76, K89).
- Resmî törenler dışında halk tarafından herhangi bir kutlama pek yapılmaz (K8, K54, K37, K65, K59, K87, K100).
- Bazı kişiler evinin balkonuna bayrak asarlar (K10, K32, K3, K67, K43, K58, K96).

3.2.1. Değerlendirme

Pehlivanlı yöresinde milli bayramlar, ülke genelinde olduğu gibi resmî törenlerle kutlanmaktadır. Bu törenler sırasında İstiklal Marşı okunur ve çeşitli şiirlerle milli duygular ifade edilir. Ayrıca milli bayramlarda güreş müsabakaları düzenlenir ve halk bu etkinliklere yoğun ilgi gösterir. Ancak, Pehlivanlı'da milli bayramlar dışında halk tarafından özel kutlamalar veya etkinlikler pek yapılmamaktadır. Bazı kişiler evlerinin balkonlarına bayrak asarak milli bayramları kutlarlar. Pehlivanlı'daki milli bayram kutlamaları, milli birlik ve beraberliği pekiştirmek amacıyla önemli bir etkinlik olarak görülmektedir. Resmî törenlerin yanı sıra güreş müsabakaları da bu coşkuyu daha da artırmaktadır. Bu etkinlikler, köy halkının milli bayramlara olan bağlılığını ve vatanseverliğini yansıtmaktadır.

3.3. KANDİLLER

Müslümanlarca mübarek sayılıp kutlanan özel geceler. Osmanlı padişahı II. Selim döneminde camiler aydınlatılıp minarelerde kandiller yakılarak kutlandığı için bu gecelere “kandil geceleri” denmiştir. Bunlar Mevlit, Regaip, Miraç, Berat Kandilleri ve Kadir Gecesidir. Bazen Arapça “leyle” (gece) kelimesi eklenerek leyle-i kadr, leyle-i berat şeklinde de kullanılır (Bozkurt, 2001:300-301).

Anadolu’da kandillerde bazı gelenekler uygulanır. Bu anlamda örneğin Kıranışıklar’da Mevlit Kandili, Miraç Kandili, Regaip Kandili, Berat Kandili ve Kadir Gecesi, dinî ve kültürel boyutlarıyla karşımıza çıkmaktadır. Kutlanan kandiller arasında en çok Kadir Gecesi’nde ibadet etmenin gerektiği, Kadir Gecesi’nde yapılan toplu ibadetlerle çok sevap kazanıldığına inanılır (Şahin Sevdı, 2015:259). Tufanbeyli’de kandillerde şeker şerbeti yapılır, bir nevi limonata olan bu içecek genellikle kırmızı sarı renkli olur. Yanında lokum bisküvi verilir. Mevlit okutulur. Hali vakti yerinde olanlar camide mevlit okutur. O güne mahsus sadaka dağıtılır ve ibadet edilir. Halk kandil gecesi mümkün olduğu kadar camiye gidip ibadet eder. Namaz çıkışında lokum, bisküvi veya şeker dağıtılır, gül suyu dökülür (Savur, 2010:114).

Pehlivanlı yöresinde kandillerde bazı gelenekler uygulanır.

- Pehlivanlı’da kandil gününden bir gün önce ve sonra oruç tutulur. Kandil geceleri yatsı ezanından önce camide imam tarafında salâvat okunur (K5, K65, K37, K65, K19, K81, K5).
- Kandiller günümüzde bayram gibi kutlanmaktadır. Büyüklerin elleri öpülür (K100, K75, K62, K39, K8, K3, K4).
- Bütün kandiller önemli görülür. Kadir Gecesi bir araya gelip dua etmek çok sevap görülür. Kandillerde özellikle de Kadir Gecesi’nde toplanıp camiye gideriz. Kadınlar da kendi aralarında camide toplanıp mevlit okurlar, camide Kur’an dinlerler. Mezarlık ziyaretlerine gidenler de oluyor kandil günlerinde. Çocuklar da aynı bayramlardaki gibi kandillerde evleri geziyorlar. Evlere kandil kutlamaya gelen çocuklara yiyecek içecek yapıp verirler. Onları sevindirirler (K17, K43, K27, K9, K75, K30, K93).
- Kandillerde camiye erkeklerle birlikte kadınlar da gider. Ama kadınlar caminin üst katında, erkekler de alt katta cemaatle namaz kılarlar. Kandil günü

minareden anons edilir. Köylü ibadete çağrılır. Camide toplanılır, namaz kılınır, dualar edilir. Yabanda oğlu ya da kızı olanları evlatları arayıp kandilini kutlarlar (K28, K54, K38, K79, K95, K4, K3).

- Dini geceleri (Kandil, Miraç gibi) herkes evde ya da camide ibadet ederek geçirir (K26, K29, K30).

3.3.1. Değerlendirme

Pehlivanlı köyünde kandil geceleri, dini ve kültürel önemi büyük olan özel günlerdir. Köy halkı, bu geceleri bayram havasında kutlamakta ve çeşitli geleneklere bağlı kalmaktadır. Özellikle Kadir Gecesi, toplu ibadetlerin yapıldığı ve sevap kazanıldığı en kutsal gecelerden biri olarak kabul edilir.

Kandil gecelerinde camiye gidilir, dualar edilir ve Kur'an dinlenir. Camiye giden kadınlar genellikle üst katta ibadetlerini yerine getirirken, erkekler alt katta toplanır. Minareden yapılan anonslarla köylü ibadete çağrılır. Bu gelenek, toplumun birlik ve beraberliğini simgeler.

Kandil gecelerinde evler ziyaret edilir, büyüklerin elleri öpülür ve bayram havası yaşanır. Köy halkı, bu özel günleri çocuklar için de bir bayram gibi kabul eder. Çocuklar, ev ev dolaşarak kandil kutlamaları yaparlar ve bu ziyaretlerde yiyecek ve içeceklerle karşılanırlar. Ayrıca, Kandil gecelerinden bir gün önce ve sonra oruç tutma geleneği de yaşatılmaktadır. Bu oruçlar, manevi temizliği simgeler ve geleneksel bir uygulamadır.

Kandiller, Pehlivanlı köyünde dini inançlarla birleşen kültürel değerlerin bir yansımasıdır. Bu gelenekler, toplumun birlik ve dayanışmasını pekiştirirken, kültürel mirasın yaşatılmasına da katkı sağlar. Kandil geceleri, köyün dini ve kültürel kimliğinin bir parçası olarak gelecek nesillere aktarılmaktadır.

3.4. HACI UĞURLAMA VE KARŞILAMA TÖRENLERİ

Hacı uğurlama ve hacı karşılama gelenekleri, İslam dinine mensup Müslümanlar arasında Mekke'ye hacca giden kişilerin kutsal yolculuklarına başlamadan önce uğurlanması ve döndüklerinde karşılanması için yapılan geleneksel ritüellerdir. Bu gelenekler, farklı ülkeler ve bölgelerde ufak farklılıklar gösterse de genelde aynıdır. Pehlivanlı yöresinde hac gelenekleri hacı uğurlama ve hacı karşılama şeklinde gruplandırılabilir.

3.4.1. Hacı Uğurlama Gelenekleri

- Pehlivanlı'da Hacca gidecek kişi, yakın akrabaları, arkadaşları ve komşuları tarafından evinden uğurlanırken dualar edilir ve iyi dileklerde bulunulur. Hacıya Allah'ın koruması ve yolculuğunun hayırlı geçmesi için dua edilir (K28, K54, K38, K79, K95, K4, K3).
- Hacı uğurlamasında, ailesi ve yakınları, hacının elini öper ve hacıdan helallik ister. Herhangi bir kusur ve hata varsa özür dilenir ve helalleşme yapılır (K8, K4, K37, K58, K65, K74, K93).
- Hacca gidecek kişilere, yakınları tarafından çeşitli hediyeler verilir. Bu hediyeler genellikle Kâbe, Mescid-i Nebevi gibi kutsal mekanların hatırası olabilir veya kişinin hac yolculuğunu kolaylaştıracak eşyalar olabilir (K18, K4, K83, K67, K95, K41, K30).

3.4.2. Hacı Karşılama Gelenekleri

- Pehlivanlı'da Hacı, dönüşünde karşılanırken, ailesi ve yakınları tarafından dua edilir ve Allah'a şükürler sunulur. Karşılayanlar, hacının sağ salim dönüşünü kutlar ve sevinir (K48, K54, K63, K72, K95, K40, K37).
- Hacıların dönüşü, bazı bölgelerde hoş geldin törenleriyle kutlanır. Coşkulu bir şekilde karşılamada bulunur. Hacıların evine gelenlere zemzem, hurma ikram edilir. Yakınlık derecesine göre hacdan getirilen hediyelerden verilir. Bu hediyeler mücevherlerden, seccadelerden, tespihlerden oluşur (K20).
- Hacıların dönüşünde, aileleri ve yakınları genellikle sadaka dağıtır ve hayır işleri yaparlar. Bu, hacı dönüşünde sevap kazanma amaçlı bir gelenektir (K8, K5, K65, K44, K70).
- Hacıların dönüşü, bazı bölgelerde komşular ve akrabalar arasında kutlama sofraları kurularak karşılanır. Bu sofralarda yemekler ikram edilir ve sevinçle bir araya gelinir (K18, K34, K48, K59, K65, K74, K83).

3.4.3. Değerlendirme

Hacı uğurlama ve hacı karşılama gelenekleri, Pehlivanlı köyünün kültürel zenginliğinin bir yansıması olarak önemli bir rol oynamaktadır. Bu gelenekler, köy halkının inançlarına ve dayanışmasına derinlemesine bir bakış sunar.

Hacı uğurlama ritüeli, hacı adayının ailesi, arkadaşları ve komşuları tarafından büyük bir coşku ve dualarla gerçekleştirilir. Bu an, ayrılığın ve yolculuğun başlangıcı olarak kabul edilirken, aynı zamanda hacıya Allah'ın koruması ve yolculuğunun hayırlı geçmesi için duaların yoğunlaştığı bir andır. Hacı adayı, sevdikleri tarafından helallik alınarak uğurlanır, bu da köydeki birlik ve dayanışmanın bir ifadesidir. Aynı zamanda bu dönemde hacıya çeşitli hediyeler verilir, bu da sevgi ve saygının bir göstergesidir.

Hacı karşılama gelenekleri, dönüşte ailesi ve yakınları tarafından karşılanan hacıların sevinç dolu bir atmosfer içinde evlerine dönüşlerini kutlar. Hacılar, sağ salım dönüşleri için dualarla karşılanır ve Allah'a şükürler sunulur. Bu anlar, sevincin ve bir araya gelmenin ifadesidir.

Pehlivanlı köyünde, hacıların dönüşü özel bir öneme sahiptir. Bazı bölgelerde hoş geldin törenleriyle kutlanırken, aileler ve yakınlar sadaka dağıtarak ve hayır işleri yaparak sevap kazanmaya çalışırlar. Ayrıca, komşular ve akrabalar arasında kutlama sofraları kurularak sevinçle bir araya gelinir.

Bu gelenekler, Pehlivanlı köyünün kültürel bağlarını ve inançlarını yansıtan önemli bir unsur olarak öne çıkar. Aynı zamanda, bu ritüeller, köy halkının bir araya gelme ve dayanışma duygularını pekiştirir, toplumsal birliği güçlendirir ve kültürel kimliklerini koruma çabalarının bir parçasını oluşturur. Bu gelenekler, köy halkı için sadece dini bir anlam taşımakla kalmaz, aynı zamanda bir araya gelmenin ve sevgi dolu ilişkilerin sembolüdür.

3.5. MEVSİMLİK TÖRENLER

3.5.1. Hıdırellez

Hıdırellez Türk, Azeri, Kürt, Türkmen, Özbek, Kazak, Kırgız gibi birçok kültürde kutlanan geleneksel bir bahar bayramıdır (Bilici, 2016:24). Hıdırellez, Hızır ve İlyas adlı iki kutsal figürün buluştuğu ve baharın gelişiyle doğaya canlılık verdiği bir dönemi temsil eder (Karakış, 2016:45). Toplumlar arasında birlik, dayanışma ve coşku duygularını pekiştiren bir bayram olarak kabul edilir (Bayındır, 2013:14). Aynı zamanda, yenilenme, arınma ve olumsuz enerjiden kurtulma amacını taşır (Karakış, 2016:45). İnsanlar dileklerini Hızır'a ileterek gelecek için umutlarını dile getirirler. Ayrıca bu bayramda ateş yakma, dileklerin ağaçlara asılması, doğa yürüyüşleri, piknikler, müzik, dans ve eğlence gibi geleneksel uygulamalar yaygındır (Aktaş, 2018:34).

Hıdırellez bayramı, genellikle 5-6 Mayıs tarihlerinde kutlanır ve baharın müjdecisi olarak kabul edilir (Özgökçe, 2017:25).

Anadolu'da Hıdırellez kutlamaları, farklı şehirlerde çeşitli geleneklerle gerçekleştirilir. Bu gelenekler, bölgenin kültürel yapısına ve halkın yaşam tarzına uygun olarak şekillenir. Örneğin İstanbul'da Hıdırellez kutlamaları, özellikle Üsküdar ve Sultanahmet bölgelerinde gerçekleştirilir. Bu kutlamalarda ateş yakma, dileklerin kağıtlara yazılıp ateşe verilmesi ve sembolik olarak denize atılması gibi uygulamalar yer alır (Topal, 2019:56). Muğla'nın köylerinde Hıdırellez kutlamaları, kıyafetlerle giyinme ve maskeler takma gibi ilginç uygulamalarla dikkat çeker. Özellikle Datça ve Milas gibi bölgelerde geleneksel kostümler giyilir ve maskeler takılarak danslar yapılır (Telli, 2016:23). Trabzon'da Hıdırellez kutlamaları, özellikle Sümela Manastırı ve Maçka ilçesinde gerçekleştirilir. Bu etkinliklerde ateş yakılır, şarkılar söylenir ve geleneksel oyunlar oynanır (Aktaş, 2017:34).

Pehlivanlı yöresinde Hıdırellez kutlamalarında bazı gelenekler uygulanır.

- Genç kız ve kadınlardan yüzük, küpe gibi eşyalarını çömleğe atmaları istenir ve çömleğin üzerine su eklenerek ağzı kapatılır. Kapalı çömlek bir gece boyunca bir gül ağacının dibinde bekletilir. Ertesi günü bir araya toplanan kadınlar, çömleği ortaya koyarak maniler eşliğinde eşyaları çıkarmaya başlarlar (K9, K65, K37, K61, K29, K87, K5).
- Hıdırellez, Hızır ile İlyas'ın buluştuğu ve insanlara yardım ettiği bir gündür. İnaniş'a göre, Hızır ve İlyas, Hıdırellez gecesi dünyayı dolaşır ve insanların dileklerini gerçekleştirir. Bu nedenle, bu özel günde dilek tutulur (K55, K1, K27, K8, K98, K65, K4).
- Hıdırellez günü salıncağa binilirse sallandıkça günahları atılır (K10, K41, K82, K53, K96, K7, K19).
- Hıdırellez gecesi kızlar tuzlu hamur yer yatarsa evleneceği kişi ona rüyasında su verir (K1, K98, K75, K43, K27, K69, K87).
- Hıdırellez gecesi insanlar dileklerini Hızır'a iletmek için kağıt parçalarına veya bezlere yazıp ağaçlara asarlar. Bu dileklerin rüzgarla taşınarak gerçekleşeceğine inanılır. Ağaçların yapraklarına asılan dileklerin yeşerdiğinde dileklerin de gerçekleşeceğine inanılır (K21, K37, K54, K39, K51, K29, K86).

- Hıdırellez günü, doğal kaynaklardan şifa aramanın da önemli olduğuna inanılır. Özellikle erken sabah saatlerinde doğal kaynaklara gidilir ve bu kaynaklardan su toplanır. Bu su sağlık sorunlarını iyileştirir (K20, K33, K21, K71, K51, K43, K28).
- Hıdırellez günü, bereket amacıyla bir ceviz ağacı yaprağına bin İhlas okunur ve o su çaya atılır. Yine Hıdırellez akşamı gül dalına para kesesi asılır, ertesi gün alınan bu para bereketli olur inancıyla yıl boyu saklanır (K5, K67, K89, K54, K31, K33, K8).
- Ev almak isteyen Hıdırellez günü sabah erkenden bir akarsuyun kenarına gider. Orada toplanan taşlarla küçük bir ev yapar (K22, K47, K65, K90, K87, K69, K54).
- Bebek isteyen bebek, ev isteyen ev, eş isteyen insan resmini toprağa sopayla çizer (K28, K47, K65, K38, K45, K60, K99).
- Akşam ezanından sonra bitkilerin üzerinden toplanan çiğ damlaları kaynatılan sütün içine maya olarak atılır (K100, K65, K49, K87, K62, K16, K11).
- Yılın bereket getirip getirmeyeceğini anlamak için iki ayrı yoğurt mayalanır ve birine “var yoğurdu”, diğerine “yok yoğurdu” denir. Hıdırellez sabahı bakıldığında, yok yoğurdu tuttuysa o yılın sefalet içinde geçeceğine, var yoğurdu tuttuysa o yıl bolluk ve bereket olacağına inanılır. Gece mayalanmamış hamur bir ağaca asılır, hamurun ağaçta kabarıp kabarmamasına göre de o yılın nasıl geçeceği, bolluk ve bereket olup olmayacağı yorumu yapılır (K88, K65, K49, K87, K23, K49, K90).
- Köyün kızları Hıdırellez günü sabah erkenden kalkarlar ve evden çıkarak sokak çeşmelerinden üçünün musluğunu sonuna kadar açarlar. Arkalarına hiç bakmadan evlerine dönerler. Muslukları açarken de “Bu musluk nasıl açıldıysa bahtım da öyle açılsın” derler (K6, K70, K91, K28, K70, K99, K100).
- Kısmetlerinin açılmasını isteyen genç kızlar Hıdırellez günü, kibleye bakan dokuz komşu kapısını gizlice çalarlar (K67, K56, K4, K1, K12, K17, K36).

- Hıdırellez günü tırnak kesilmez, ortalık süpürülmez, elbise kesilip biçilmez, kısacası o gün akşama kadar hiçbir iş görülmez (K18, K38, K49, K50, K87, K43, K2).
- Hıdırellez gecesinin sabahında akarsulardan nur akar. Bu zamanda suya girenlerin vücudu nurlu olur ve yeniden hayat bulur (K29, K37, K65, K91, K28, K74, K59).
- Hıdırellez günü, boyu kısa olan çocuk veya gencin başına bir oklava ile vurulursa, o yıl içinde boyu uzar. Bugün gözlerine sürme çeken kızların o yıl başı ağrımaz (K29, K41, K29, K54, K91, K20, K40).
- Hıdırellez günü yağmur yağarsa o su biriktirilir ve içilir. O suyla banyo yapan bir yıl hastalanmaz. O suyla yoğurt ya da hamur mayalayan şifa olarak yer ve hastalık yüzü görmez (K9, K43, K26, K58, K90, K8, K20).

3.5.2. Nevruz

Nevruz, Türk, İran, Azeri, Kürt, Türkmen, Özbek, Kazak, Kırgız, Tacık, Türkistan, Tatar, Uygur gibi birçok kültürde kutlanan bir bahar bayramıdır. Nevruz, 21 Mart tarihinde, güneşin koç burcuna girdiği zaman gerçekleşir ve baharın başlangıcını temsil eder (Kafkasyali, 2010:149-172). Bu bayram, doğanın uyanışı, bereketin artması, yeniden doğuş ve canlılığın sembolü olarak kabul edilir (Arklan ve ark., 2015:779-792).

Nevruz bayramının kökenleri Orta Asya'ya kadar uzanır ve Türk kültüründe önemli bir yer tutar (Arklan ve ark., 2015:779-792). Bu bayrama ilişkin gelenekler ve uygulamalar, topluluklar arasında farklılık gösterse de bazı ortak unsurlar bulunur. Ateş yakma, bahar temizliği, renkli kıyafetler giyme, yemek paylaşımı ve dans etme gibi gelenekler Nevruz kutlamalarında yaygın olarak gerçekleştirilen uygulamalardır (Kafkasyali, 2010:149-172). Nevruz'un kültürel ve sosyal önemi üzerine yapılan çalışmalar, bu bayramın toplumlar arasında birlik, dayanışma ve paylaşma duygularını güçlendirdiğini göstermektedir (Onarlı, 2003:41-74). Aynı zamanda, Nevruz bayramı sembolik bir anlam taşır ve insanlara umut ve yeniden doğuş duygusu verir (Arklan ve ark., 2015:779-792).

Anadolu'da nevruz törenlerinde bazı gelenekler uygulanır. Bu anlamda örneğin Kırşehir'de Nevruz, "Nevruz Erenleri" adı verilen topluluklar tarafından kutlanır. Nevruz Erenleri, geleneksel kıyafetler giyer, sembolik olarak yaşlılardan özür diler ve baharın

gelişini müjdelemek için dans eder (Bekki, 2007:249-254). Muş'ta insanlar ateş yakar, müzik eşliğinde dans eder ve baharın gelişini kutlar. Aynı zamanda, çeşitli yöresel oyunlar oynanır (Sular, 2019:11-24). Diyarbakır'da Nevruz, genellikle Dicle Nehri kıyısında büyük bir şenlikle kutlanır. İnsanlar ateş yakar, dileklerini ağaçlara asar ayrıca, at yarışları ve geleneksel spor etkinlikleri düzenlenir (Yanik, 2006:285-302). Sivas'ta Nevruz, Hacı Bektaş Veli anma etkinlikleri çerçevesinde kutlanır. Anma törenlerinde ziyaretler yapılır, semah dönülür ve Alevi-Bektaşî geleneğiyle ilgili ritüeller gerçekleştirilir (Karaca, 2017:48-63). Ağrı Dağı eteklerinde Nevruz kutlamaları, genellikle Ağrı Dağı'na tırmanışlarla başlar. İnsanlar ateş yakar, dağa doğru dualar eder ve zirveye doğru yürüyerek baharın gelişini kutlar (Kılıç, 2001:34-43).

Pehlivanlı yöresinde Nevruz kutlamalarında bazı gelenekler uygulanır.

- Köyümüzde nevrüz gelenekleri nevrüz adı altında değil de baharın gelişi adı altında sürdürülmektedir (K20, K43, K29, K80, K88, K50, K91).
- Eskiden olmayan bir gelenek günümüz gençleri tarafından yapıldı. Gençler Nevruz kutlamalarında ateş yakarak baharın gelişini müjdelemek ve kışı geride bırakmak amacıyla bir araya gelirler (K18, K55, K70, K81, K26, K49, K80).
- Pehlivanlı yöresinde nadir de olsa geleneksel oyunlar gibi etkinlikler düzenlenir. Bu etkinlikler, toplumun birlik ve beraberliğini pekiştirir (K8, K60, K90, K20, K41, K27, K59).
- Yöremizde Nevruz kutlamalarında komşular ve akrabalar arasında yiyecek ve içecek paylaşımı önemli bir adettir. Evlerde ne pişirilmişse komşularla paylaşılır (K10, K43, K36, K54, K28, K76, K5).
- Köyümüzde baharın gelmesiyle evlerin temizliği ve düzenlenmesi geleneği başlar. Köyün çayında herkes bulaşık çamaşır ve yün yıkarlar (K11, K21, K35, K47, K69, K87, K65).
- Evler titizlikle temizlenir ve baharın tazeliğiyle karşılanır (K9, K31, K11, K2, K36, K5, K92).
- Bahar gelince doğa yürüyüşleri ve piknikler düzenlenir (K10, K43, K92, K30, K99, K85, K49).

- Temizlik yapılır. Ev yıkama denilen bu olayda evde ne varsa her şey suya girip çıkar. Odalar tamamen boşaltılır. Yıkanan her şey sırayla yıkanmış odaya yerleştirilir. Bu şekilde yapılmayan temizliğe temizlik gözüyle bakılmaz (K21, K50, K91, K27, K69, K81, K2).

3.5.3. Yağmur Duası

Türk halk gelenekleri içinde yaygın olan uygulamalardan biri de yağmur duası geleneğidir. Esasta dinî bir uygulama gibi görülen bu gelenek, derinlemesine incelendiğinde içerik, yapı, uygulama şekli, uygulayıcıları ve amaçları bakımından dinî ve din dışı unsurları birleştiren bir özellik arz eder. Yağmur duası; ekim-dikim mevsimi ve yağmur mevsiminin kurak geçmesi durumunda, özellikle tarımla uğraşan ve tarımdan gelirini sağlayan toplumların, yağmur yağması için yaptıkları söz ve hareketlerden oluşan geleneksel bir uygulamadır (Ekici, 2002:47). Yağmur duasının topluluklar halinde gerçekleştirilmesi ve insanların bir araya gelerek yağmurun yağmasını sağlamak için dua etmeleri sosyal bir etkinliğe dönüşmesine yol açmıştır (Artun, 2006:173).

Anadolu’da yağmur duası yapılırken bazı gelenekler uygulanır. Bu anlamda örneğin Adana’da geciken yağmurların yağmasını sağlamak, kıtlığı kuraklığı önlemek için yağmur yağdırma kerametleri olduğuna inanılan “Boğa Dede, Bulut Dede ve Tosun Dede” ziyaretlerine gidilip yağmur duası yapılır, kurban kesilir (Artun, 2006:173). Tufanbeyli yöresinde kel kız diye birinin mezarı var. Fakir bir kız ve masumane bir şekilde öldürülmüş. Mezarı da ayrı bir yerdedir. Bu mezardan ocaklı kişiler toprak alır suyla ıslatır. Yağmur yağmadığı dönemde ocaklı kişilerin bu işi yapmasıyla yağmur yağacağına inanılır (Savur, 2010:116). Osmaniye’de, çocukların oynadığı “çömçeli gelin” oyununda çocuklardan biri tilki kılığına girer ve yemeklik malzemeler toplanır. Bu tür oyunlarda sadece insanlar değil, yeri geldiğinde hayvanlar ve eşyalarda taklit edilir. Bu da seyirlik oyunlarının önemli bir unsurunu teşkil eder (Şimşek, 2003:80-86). Kozan’da yağmur yağmadığı zaman köyün belli yaştakileri, yaşlıları, gençleri toplanır. Yağmur duası “Hokbodi” okunur. Hokbodi duası şu şekildedir:

“Hok bodi bodi

Çal bodi bodi

Anan baban neden öldü

Bir kaşıcık sudan öldü

Yerden bereket

Gökten rahmet

Ver Allah ver.”

Bu dua bir evin kapısında söylenir ve evin sahibi kapıyı açar, duayı söyleyenin başından aşağıya bir maşrapa suyu döker. O gece çeşitli evlerden yağ, bulgur gibi yiyecekler toplanır ve bir kişinin evinde bu malzemelerden yemek yapılır. Hemen hemen bütün köylü bu yemekten yer. Bu işler, yağmur yağması ve bereket olması içindir (Üzelgök, 2008:110).

Pehlivanlı yöresinde yağmur duası yaparken bazı gelenekler uygulanır.

- Yağmur yağdırmak için köy ahalisi toplanıp imamla birlikte yağmur duası okur (K18, K19).
- Bir grup çocuk bir araya gelip odundan kukla yapıp kıyafet giydirirler. O kuklayla ev ev gezip:

“Mırmındilik ne ister

Kaşık kaşık yağ ister

Sarı ineğin yağından

Kara tavuğun yumurtasından

Ver Allah’ım ver bir sulu yağmur ver “

duasını ederler. Ev sahibi kuklanın tepesinden su döker bu şekilde tüm evleri gezerler (K22, K49, 87K, K60, K12, K31, K2).

Kimi ev, çocuklara bulgur verir, kimi de yağ verir. Çocuklara böyle çeşit çeşit şeyler verilir. Sonra çocuklar bunları eve götürür ve orada pişirip yerler. Bu olaya “mırmındilik oynatmak” denir. Mırmındilik oynatınca yağmur yağar (K18, K19).

Bir kukla giydirilir ve kapı kapı gezdirilir. Gezen kuklanın başına her evden biri su döker. Kukla sırlıklam olur. Böylece yağmur birkaç güne kalmaz yağar (K80, K6, K54, K39, K87, K61, K5).

Camide nafile namaz kılınır ve namaz sonrası tüm cemaat Allah'tan yağmur ve rahmet dilenir. Tüm köyle yapılan bu dua kabul olur (K77, K61, K23, K10, K91, K8, K76).

3.5.4. Aşure Gelenekleri

Anadolu'da aşure, önemli bir geleneksel yemeğe ve özel bir ritüele sahiptir. Aşure, Muharrem ayının onuncu günü olan Aşure Günü'nde pişirilir ve bugün İslam dünyasında önemli bir oruç ve ibadet günüdür. Aşure Günü'nde pek çok Müslüman, bugünü oruçlu geçirir. Muharrem ayının onuncu günü olan Aşure Günü, peygamberimiz Hz. Muhammed'in torunu Hz. Hüseyin'in Kerbela'da şehit edildiği tarihtir. Bu sebeple, Aşure Günü'nde oruç tutmak ve ibadet etmek önemli kabul edilir. Aşure, Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde farklı yörelerde değişiklik gösterebilen bir gelenektir. Her bölge kendi kültürel zenginlikleriyle aşureyi farklı bir şekilde hazırlayabilir ve kutlayabilir. Aşure, genellikle evlerde büyük kazanlarda pişirilir ve aile bireyleri tarafından hazırlanır. Pişirilen aşureler komşu ve yakın akrabalara dağıtılır. Bu gelenekte, aşure, paylaşma ve dayanışma ruhunu temsil eder (Artun, 2006:251).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer ve farklı ritüeller görülmektedir.

- Aşure Günü'nde aşure sofraları kurulur ve komşular, akrabalar ve dostlar davet edilir. Aşure sofrasında aşure paylaşılır ve misafirlere ikram edilir ya da eve çağırılmaz ve aşure dağıtılır (K17, K61, K29).
- Aşure Günü'nde komşular bir araya gelerek aşure yaparlar (K47, K51, K79).
- Aşure, sadece bir tatlı olarak değil, aynı zamanda paylaşma, dayanışma ve toplumsal birlik duygusunu pekiştiren bir gelenek olarak da görülür. Her yıl Muharrem ayının onuncu günü, bu değerli geleneklerin yaşatılması için yapılır (K7, K41, K65).
- Aşure Günü'nde aşure malzemesi alan bir yıl darlık görmez (K17, K61, K29).
- Aşure Günü'nde oruç tutan 1000 yıl sevabı alır (K37, K55, K78).

3.5.5. Değerlendirme

Pehlivanlı köyünün zengin halk kültürü, mevsimlik törenler ve geleneklerle de şekillenir. Bu gelenekler, köy halkının doğaya, mevsimlere ve tarıma bağlılığını yansıtır.

Hıdırellez, köyün önemli mevsimlik törenlerinden biridir. Genellikle 5-6 Mayıs tarihlerinde kutlanır ve baharın gelişini simgeler. Bu dönemde köylüler, piknikler düzenler, geleneksel oyunlar oynar ve ateş yakarlar. Ayrıca dualar edilerek bereketin artması ve köyün geleceği için dileklerde bulunulur.

Nevruz, baharın başlangıcını kutlayan bir diğer önemli törendir. 21 Mart'ta kutlanır ve köylüler arasında büyük bir coşkuyla karşılanır. Bu dönemde baharın gelişini kutlanır. Sobalar kaldırılır, evler temizlenir.

Yağmur duası, kurak dönemlerde yağmurun bereketi için düzenlenen bir törendir. Köylüler, topluca dua eder ve yağmurun yağmasını beklerler. Bu gelenek, tarıma dayalı yaşam biçiminin bir yansımasıdır ve doğanın dengesini koruma amacını taşır.

Aşure, İslam dünyasında önemli bir tatlıdır ve Pehlivanlı köyünde de özel bir yeri vardır. Aşure, Muharrem ayının 10. günü pişirilir ve komşular arasında paylaşılır. Bu geleneğin kökleri, dayanışma ve yardımlaşma kültürüne dayanır. Bu mevsimlik törenler ve gelenekler, Pehlivanlı köyünün doğaya, tarıma ve toplumsal ilişkilere olan derin bağlılığını yansıtır. Aynı zamanda bu gelenekler, köy halkının kimliğini ve birliğini güçlendiren önemli unsurlardır. Gelecek nesillere aktarılmalrı, bu köklü kültürel mirasın sürdürülmesini sağlamak açısından büyük bir öneme sahiptir.

3.6. GENEL DEĞERLENDİRME

Halk kültürü, bir toplumun kimliğini, inançlarını, değerlerini ve sosyal ilişkilerini yansıtan zengin bir mirasa sahiptir. Bu kültürel mirasın önemli bir parçası, bayramlar, törenler ve kutlamalardır. Geçmişten günümüze süregelen bu etkinlikler, toplumun sosyal yaşamında önemli bir rol oynamakta ve toplumsal birliğin pekiştirilmesinde kritik bir fonksiyon üstlenmektedir.

Bayramlar, halk kültüründe özel bir yere sahiptir. Dini veya kültürel kökenli olabilirler ve toplumun bir araya gelip ortak bir coşku ve sevinç içinde kutladığı günlerdir. Genellikle, bayramlar belli dönemlerde düzenlenir ve toplumun dinî inançlarına, tarım sezonuna, tarihi olaylara veya ulusal kimliğe bağlı olarak kutlanır. Bayramların özünde, dayanışma, paylaşma ve sevgi gibi temel değerler yatar. Bu etkinlikler, toplumun üyelerinin bir araya gelerek günlük yaşamın sıradanlığından uzaklaşmasına ve geleneksel değerlerin kuşaktan kuşağa aktarılmasına vesile olur.

Halk kültüründeki törenler, toplumun belirli bir yaşam döngüsünde gerçekleşen önemli olayları kutlamak veya anmak için düzenlenir. Doğum, sünnet, düğün, asker uğurlama ve cenaze törenleri gibi çeşitli ritüeller, toplumun sosyal bağlarını kuvvetlendirir ve toplumsal dayanışmayı pekiştirir. Bu törenlerde, sembolik ve geleneksel değerler öne çıkar ve katılımcılar arasında bir duygusal bağ kurulur. Törenler aynı zamanda, toplumun kolektif hafızasında önemli bir yer edinir ve geçmişe olan bağlılığın ifadesidir.

Kutlamalar, toplumun belirli bir olayı veya zaferi coşkuyla ve sevinçle kutladığı etkinliklerdir. Kutlamalar, ulusal bayramlar, doğa olayları, geleneksel festivaller, sosyal başarılar ve diğer önemli dönemlerde gerçekleştirilir. Toplumun kutlama kültürü, renkli ve eğlenceli etkinlikleri içerir ve danslar, müzikler, oyunlar, yemekler ve el sanatları gibi çeşitli unsurları barındırır. Kutlamalar, toplumun moralini yükseltir, enerjiyi artırır ve toplumsal birliği güçlendirir. Bu etkinlikler, toplumun ruhunu canlı tutar ve ortak kimlik bilincini geliştirir.

Halk kültüründeki bayramlar, törenler ve kutlamalar, toplumun tarihini, değerlerini ve sosyal yapılarını yansıtan önemli bir araştırma alanını oluşturur. Bu etkinlikler, kültürel kimliğin korunmasında ve nesiller arası bağların güçlenmesinde kritik bir rol oynar. Aynı zamanda, teknolojik gelişmelerin ve küreselleşmenin etkisiyle bazı geleneklerin değişimine maruz kalabilirler. Dolayısıyla, halk kültüründeki bayramlar, törenler ve kutlamaların sürdürülebilirliğini sağlamak ve gelecek nesillere aktarmak, toplumların bu önemli mirası koruması için önemli bir sorumluluktur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

HALK İNANIŞLARI

Halk inançları toplumun kabul ettiği ilahi dinin hükümleri ve öğretileri dışında kalan fakat halk arasında yaygın bir şekilde yaşatılarak bir sonraki nesle aktarılan inanmalardır. Toplumlar hayatlarını derinlemesine etkileyen, âdet, inanç ve geleneklerini yeni bir dine veya kültüre girdiklerinde bırakmazlar ve yeni dinin, kültürün özelliklerine eski âdet, inanç ve geleneklerini uydurmaya çalışırlar. Halk inanışları toplumsal hayatımızda teknik gelişmelerden, evlenmeye, doğuma, ölüme, sosyal hayatımıza kadar her türlü etkinlikte yer almaktadırlar (Kılıç, 2001:34-43).

4.1.YATIRLAR VE ZİYARET YERLERİ İLE İLGİLİ İNANIŞLAR

Yatırlar ve ziyaret yerleri, halkın gerçekleşmeyen ve gerçekleşmesi elinde olmayan isteklerinin yerine gelmesi için, duasının kabul olunacağına inandığı kişilerin mezarlarının olduğu yerlerdir (Özergin, 1969:237). İnsanlar, istek ve ihtiyaçlarının gerçekleşmesinin zorluğu ve imkânsızlığı karşısında bu yerlere vararak onların ruhlarına yaklaşır böylece ihtiyaçlarını gidermeye ve kaderlerini değiştirmeye çalışırlar (Köksal, 1987:227)

Günümüzde evliyalar, erenler, dedeler bir efsane havasına bürünmüş oldukları halde, din ve ahlak değerleriyle, saygı ve sevgi ile karşılanan ve kendilerine büyük bir inançla bağlanan insanlar olarak kabul edilmektedirler. Bu insanların mezar ve türbeleri, halk tarafından ziyaret edilmekte ve çeşitli adaklar adanmaktadır. İslam inanışlarına göre, bu yatırlardan bir şey istenemez, ancak kişiler onlara yüreklerinin gizli kalmış yönlerini açarlar ve onların şahsında Allah'a yalvarırlar (Köksal, 1987:228).

Anadolu'da yatırlarla ilgili bazı inanışlar görülür. Bu anlamda örneğin İzmir Narlıdere'de taş yapıştırmak, mum yakmak, mezar çevresinde dönmek, para bırakmak, bir şey adamak, çaput bağlamak, çivi ve nal çakmak, taş atmak, boncuk takmak, bebek bırakmak, tekkeden bir şey alıp götürmek gibi gelenekler görülür (Cinlioğlu, 1969:24-31). Feke yöresinde de bazı köylerin yakınında ziyaret olarak adlandırılan yerler vardır. Ziyaret olarak bilinen bu yerler büyük oranda tepelerde yer alır. Buralarda velilerin mezarlarının olduğuna inanılır ve yöre halkı tarafından büyük saygı gösterilir. Ziyaretlere çeşitli durumlarda gidilip dileklerin yerine gelmesi beklenir. Ziyaretlere; havalar kurak gittiği zaman yağmur yağması için gidilir. Çocuğu olmayan kadınların çocuklarının olması için, çeşitli hastalıkların iyileşmesi için gidilir (Karakaş, 2005:94).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer ve farklı ritüeller görülmektedir.

- Çocuğu olmayan kişiler kurban adayıp bu kurbanı köy meydanında keserek halka yedirirler (K1, K2, K16, K17, K18, K28, K29, K30).
- Pehlivanlı yöresinde dileği olan kişiler Şeyh Efendinin evini ya da kabrini ziyaret edip dua ederler. Şeyh Efendi ile alakalı birçok efsane anlatılır ve köy halkı onu hep yüce bir kişi olarak görmektedir. Evi onu seveler tarafından yıl boyu ziyaret edilir (K21, K34, K39).

4.1.1. Şeyh Efendi Hücresi

Hacı Mehmet Efendi, Şeyh Hacı Muhammed Necati veya Vihikli Şeyh Hacı Mehmet Efendi diye de anılmaktadır. Kendileri Nakşibendî'nin Halidi kolundan Tortumlu Şeyh Hacı Feyzullah Efendinin yanında yetişerek icazetini almıştır. Şeyh Hacı Mehmet Efendi Hicaza teşriflerinde Mekke-i Mükerrermede tanıştığı İmamı Rabbani soyundan Şeyh Abdulgani Efendi' den teberrüken icazetname almıştır. Abdulgani Efendi bu icazetnameyi vermeden önce Hacı Mehmet Efendi'yi hücreye (kırk günlük çileye) sokmuş ve kırk gün tamam olup çıktıktan sonra “Sen artık necatını buldun.” demiş. Kendisine Necati mahlasını vermiştir. Bu tarihten sonra Şeyh Efendi'nin adı Hacı Mehmet Necati olmuştur.” (Türk, 2010).

Hacı Mehmet Efendi sohbetlerinde Kelam-ı Kadimden, Allah Resulü ve sahabelerin hayatlarından bahseder İslam fikhı üzerinde fazlaca dururmuş. İnsanların maneviyatsız mutlu olamayacaklarını özellikle vurgularmış. Yaşı yüzü aşan bu zat, ömrünün sonuna kadar vaktini ibadetle geçirmiş. Bu süre içerisinde Ağa Efendi gibi büyük bir zatı da yetiştirerek Erzurum'a hediye etmiştir (Türk, 2010).

Şeyh Hacı Muhammed Necati Efendi H. 1341, M. 1925 tarihinde rahmetli olmuş, mezarı Pehlivanlı köyünde Şeyh Efendi mezarlığındadır. Evi devamlı ziyaret edilmektedir.

Şeyh Efendi' nin torunları akrabaları ve komşularının torunları tarafından anlatılan hikayeler onun ne kadar keramet sahibi biri olduğunu göstermektedir.

- Keramet ehli olan o zatın kapısı ve sofrası daima açık, hep ikram etmeyi sever. Yanına gelenlerin hallerinden anlar. İnsanların sıkıntılarına koşar. Fakirleri ve düşünleri gözlemler hep yanlarında olurmuş. Üzerinde bulunan paraları,

cebinde bir kuruş bırakmamak üzere ihtiyaç sahiplerine takdim edermiş. Hep veren el olmuş (K66).

- Şeyh efendi bir gün hacca gitmiş ve 6 ay sonra hacdan dönmüş. Bir grup insan Erzurum'a gelip “Mehmet Efendi nerede” diye sormuşlar. 3 tane Mehmet Efendi çıkmış. Hangi Mehmet diye sorduklarında Vıhikli olan demişler ve Şeyh Efendi'yi tekrar hacca götürmüşler. Büyüklerimizin söylediğine göre o gelenler meleklermiş çünkü insan olamayacak kadar güçlü ve güzellermiş ayrıca yoldan gelmelerine rağmen hiçbir şey yememişler. Şeyh Efendi tekrar hacca gidince orada salgın hastalık çıkmış. İnsanlar hacdan dönmeye başlamışlar. Şeyh Efendi Kâbe'yi bırakıp gelmek istememiş. Melekler onu Peygamber Efendimizin kabrine sokmuşlar. Şeyh Efendi kabri tarif ettiğinde kapısının kilidinin gümüş olmasına kadar tüm detaylarıyla doğru bir şekilde kabri tarif etmiş. Bu da göstermektedir ki Şeyh Efendi orada gerçekten bulunmuş. Hocası ona 40 tane hurma vermiş ve her gün bir hurma yiyerek orada ibadet etmesini söylemiş. Şeyh Efendi söyleneni yapmış ve 40 gün boyunca birer hurma yiyerek orada ibadet etmiş. 40 günün sonunda hocası onun alına 3 tane mühür vurmuş. Bu mühürleri alında görenler de olmuş ama genellikle fesiyle mühürleri saklarmış. Hocası evine dönünce 40 gün de evinde ibadet etmesini istemiş. Döndüğünde ülkede savaş varmış. Bazı erkekler kaçarken o 40 gün 40 gece ibadet etmeyi tercih etmiş. Bu ibadeti yaptığı yere “hücre” denir ve insanlar orayı ziyaret ederek orada namaz kılarlar. Şeyh Efendi 40 günlük ibadetini tamamlayınca alındaki mühürler iyice belirginleşmiş ve Şeyh Efendi'nin tüm duaları kabul olmaya başlamış (K36).
- Şeyh Efendi hacdan dönmeden önce hocası ona bir görev vermiş bitirmesi gereken ilimler varmış. Onları tamamlamaya çalışırken arkadaşlarının memlekete geri döneceğini öğrenmiş ve hacda yalnız kalmaktan korkmuş. Ben tek başıma nasıl dönerim diye kara kara düşünürken bir salgın hastalık çıkmış ve Şeyh Efendi ilmini bitirene kadar hiç kimse memlekete dönememiş. Dönüşler yasaklanmış. Şeyh Efendi ilmini bitirince yasaklar kalkmış, hep birlikte memleketlerine dönmek için yolculuğa çıkmışlar. Gemiyle yapılan bu yolculukta mucizevi olaylar gerçekleşmiş. Gemi giderken kaptan Bir ara yönünü kaybetmiş, gemidekilerden yardım istemiş. Şeyh Efendi çok hisli biri olduğu için doğru

yönü kaptana o söylemiş. Kaptan Şeyh Efendi'ye orada hayranlık duymuş. Daha sonra gemide bir sorun çıkmış ve gemi batmaya başlamış, kaptan oradaki herkesten yardım istemiş. O esnada Şeyh Efendi Kur'an okumaktaymış. Kaptanın isteği üzerine ellerini açıp sesli bir şekilde bir dua okumuş ve anında gemi batmaktan kurtulmuş ve farklı bir dine mensup olan geminin kaptanı Müslüman olmuş (K39).

- Şeyh Efendi dönünce tüm vaktini ibadetle geçirmeye başlamış gece gündüz ibadet edermiş hatta uyumamak için beline kemer bağlayıp kendini bir yere sabitlermiş. Alnına da çivi bağlar, olur da uykuya dalıp düşerse çivi batmasıyla uykudan uyanır, ibadete devam edermiş. Keramet sahibi biri olduğu dilden dile yayılmış. İnsanlar gerçekten öyle olup olmadığını merak etmeye başlamışlar. Üç arkadaş Şeyh Efendi'yi test etmek istemişler. Her biri kalbinden bir şey geçirmiş ve Şeyh Efendi'nin onu anlayıp anlamayacağını ölçmeye karar vermişler. 1. Adam ben abdestsiz geleceğim bakalım Şeyh Efendi benim abdest almadığımı anlayacak mı demiş. 2. Adam sofrada bal yemek isteyeceğim ama bunu söylemeyeceğim bakalım Şeyh benim ne istediğimi anlayacak mı demiş. 3. Adam ise şeyhlerin kendilerine özgü bir kokusu olduğunu ve eğer Şeyh Efendi gerçekten bir şeyh ise bu kokuyu alabileceklerini söylemiş ve ancak o kokuyu alabilirse onun şeyh olduğuna inanacağını dile getirmiş. Böylece 3 Adam Şeyh Efendi'nin evine doğru yola çıkmışlar. Eve vardıklarında öğle ezanı okunuyormuş Şeyh Efendi birinci adama:” Efendi bizim abdestimiz zaten var, sen de abdest al da öğle namazını bize sen kıldır demiş. Adamlar şaşırılmışlar. Namazı kıldıktan sonra sofraya oturmuşlar. Sofrada her şey varmış, sadece bal eksikmiş Şeyh Efendi oğluna seslenmiş:” Oğlum, sofraya bal getirin, filanca kişinin canı bal ister deyince adamlar iyice şaşırılmışlar. Yemeklerini yerken Şeyh Efendi onlara “Gül ile Bülbül” hikayesini anlatmaya başlamış. Şeyh Efendi bu hikâyeyi anlattıktan sonra şu cümleyi eklemiş: “Bülbül güle 40 sene hizmet etmiş yine de kokusunu tam alamamış. Öyle kokuyu hemen almak ne mümkün 40 yıl amel işlemek gerekir ki hak ettiğin kokuyu alasın.” deyince 3. Adam dersini almış ve üçü de mahcup olup Şeyh Efendi'nin elini öpüp oradan ayrılmışlar (K59).

- Dedemin anlattığına göre günün birinde deli bir kadını Şeyh Efendi'nin huzuruna getirmişler. Deli kadın hiç kimseyle konuşmazmış, değişik sesler çıkarıp etrafa saldırmış fakat bu saldırgan kadın Şeyh Efendi'yi görür görmez sakinleşip yere oturmuş. Şeyh Efendi ona bir dua okumuş. Kadın 3 güne kalmadan iyileşmiş. Hatta şu anda kadının torunları da hayattadır ve onlar da bunu anlatırlar Ayrıca Şeyh Efendi çocuğu olmayanlara dua okur Allah'ın izniyle hamile kalmalarını sağlarmış. Gözü görmeyenlerin gözünü açtığı da çok olmuş (K30).
- Savaş döneminde bazı kişiler başka ülkelere kaçmaya başlamışlar. Şeyh Efendi kaçmayıp evinde ibadet etmeyi seçmiş. Bir gün askerler bundan haber alıp Şeyh Efendi'yi vurmaya gelmişler. Asker, Şeyh Efendi'yi tam vuracakken bir anda vücudu kaskatı kesilmiş ve değil Şeyh Efendi'yi vurmak yerinden bile hareket edememiş. Bunun üzerine diğer askerler komutanlarının yanına gidip durumu anlatmışlar. Komutan Şeyh Efendi'nin keramet sahibi biri olduğunu anlamış fakat yine de iyice emin olmak için:” Madem o kadar kıymetli biri ve farklı kerametleri var askeri tekrardan iyileştirsin de görelim.” demiş. Şeyh Efendi askere bir dua okumuş, askerin tüm vücudu eski haline dönmüş yalnızca silahı tuttuğu el öylece kalmış. Bu da askere ceza olmuş (K10).
- Savaş döneminde ülkeden gidenlerin akıbetini eşleri ve çocukları merak etmeye başlamışlar. Şeyh Efendi kalp gözüyle gidenlere ne olduğunu görüyormuş. Gidip evlenenler, hatta çocuğu olanlar ya da ölenler varmış. Hepsini söylemiş ve yıllar sonra erkekler köye dönmeye başlayınca Şeyh Efendi'nin söylediği şeyler birer birer doğrulanmış. Böylece insanlar ona daha çok inanmaya başlamışlar (K45).
- Köyde savaş varken sahipsiz kalan kadınlar çocuklar ve yaşlılar Şeyh Efendi'nin evine sığınmışlar. Askerler her yeri talan ederken orayı adeta göremezmişler. Ortada talan edilmeyen tek yer olarak kalmış. Bu dönemde Şeyh Efendi'nin bir ineği varmış. Bu inek doğum yapmadığı halde her gün litrelerce süt verirmiş. Sabahları ortadan kaybolur, geceleri ahırda olurmuş. Bu inek sayesinde savaş zamanında hiç kimse açlıktan ölmemiş. Anlatılan hikayelere göre onu gören atlar da eğilip binmesini beklerlermiş (K78).
- Şeyh Efendi evlenmiş, çocukları olmuş fakat çocuklarından 3 tanesi hastalıktan ölmüş. Sadece bir oğlu hayatta kalmış. Onunla alakalı bilgiler oğlundan

torunlarına, torunlarından diğer insanlara aktarılmaktadır. Günümüzde evi ve 40 gün boyunca ibadet ettiği hücresi insanlar tarafından ziyaret edilmektedir. Tüm köy halkı onun çok kıymetli bir zat olduğunu kabul eder ve hemen herkesin dedeleri onun kerametlerini torunlarına aktarır (K44).

4.1.2. Gelin Kayası

Ziyaret yerlerinden bir diğeri olan efsanesinden dolayı insanların görmek istedikleri ziyaret yeridir. Gelin kayası Pehlivanlı köyü Cami Mahallesi'nde bulunur. Bayıra bakıldığında taşlar at üstünde giden bir gelini ve yerde yürüyen insanları andırırlar. Bu kayayla ilgili iki farklı efsane anlatılır. Köyde kızın birisi sevmediği bir adamla evlendirilmek istenmiş. Kız buna karşı çıkmış ve “Ben dağın ardına o adama varmam” demiş, diretmiş. Babası ise zorla kızı o adamla evlendirmiş. Düğün dernek kurulmuş, kız beyaz atın üstünde düğün alayıyla birlikte köye doğru yol almış. Gelin gönülsüz gittiği için “Allah’ım dağın ardına gelin olacağıma kara kara taş olaydım” diye kendine beddua etmiş. Gelinin bedduası kabul olmuş, Gelin ve gelin alayı simsiyah taşlara dönüşmüşler. (K17).

Diğer efsaneye göre, zamanın birinde güzel bir kız yaşarmış kız fakir bir ailenin kızıymış. Daha sonra zengin bir aileye gelin olmuş. Damat hem yakışıklı hem de zenginmiş. Köyde bütün kızlar ona hayranmış. Gelin kız bundan dolayı nişanlanınca havaya girmiş. Herkese tepeden bakıp kocasının zenginliği ile şımarıklık yapmaya başlamış. Düğün günü gelip çatmış. Gelin alayı gelini alıp damadın evine doğru ilerlemeye başlamış. Yolda giderlerken acıkmamak için heybelerini ketelerle peynirlerle doldurmuşlar. Gelin alayı ilerlerken bir adam gelip gelinden bir parça yiyecek istemiş. Gelin ise adama: “Bu mutlu günümde senin gibi bir dilenciyle mi uğraşayım, git başımdan.” demiş. Adam bu lafa çok içerlemiş ve “senin kalbin taş olmuş vücudun da taş olsun inşallah” demiş ve oracıkta kız taşa dönüşmüş. Rivayetlere göre o dilenci aslında Hızır'ın ta kendisiymiş (K80).

4.1.3. Meryem Ana Kilisesi

Ziyaret yerlerinden bir diğeri olan Meryem Ana Kilisesi turizm amaçlı ziyaret edilen bir kilisedir. Meryem Ana Kilisesi olarak da bilinen yapı, Bagratlı Kralı III. David tarafından 976-1001 Yılları arasında yaptırılmıştır. 19'uncu yüzyılda camiye dönüştürülen yapı, Taş Cami ismini almıştır. Yapı, kapalı Yunan haçı ile bazilika planının birleştirilmesi ile meydana gelmiştir. Yapının içerisindeki kabartmalarda arslan, boga, kartal, grifon gibi

figürlere geniş yer verilmiştir. Ayrıca iç; mekânın duvarları ve özellikle apsis, incil'den alınma sahneleri içeren ve Hz.İsa ile Meryem'i tasvir eden fresklerle bezenmiştir. Kilisenin apsis bölümünün üzeri kule şeklinde yükselmiştir. Yapının içerisine, uzun kenarların ortasındaki yuvarlak kemerli bir kapıdan girilmektedir. Günümüzde ziyaretçiler tarafından ziyaret edilmektedir. Kilise bağbaşı sınırlarındadır fakat Pehlivanlı köyü içinden geçmeden oraya varılamaz. Bundan dolayı Pehlivanlı için de önemli bir turistik yerdir (Bulut 2021).

4.1.4. Değerlendirme

Pehlivanlı köyünde, yatırlar ve ziyaret yerleri, halkın gerçekleşmeyen dileklerinin ve isteklerinin yerine geleceğine olan inancın bir yansımasıdır. Bu kutsal alanlar, köy halkı için manevi bir öneme sahiptir. İslam inanışlarına göre, bu yerlerden bir şey talep etmek doğrudan kabul edilmez; ancak kişiler, dileklerini bu kutsal alanlarda Allah'a yalvararak ifade ederler. Köydeki yatırlar ve ziyaret yerlerine giderek dualar edilir ve dileklerde bulunulur. Bu, özellikle gerçekleşmesi zor veya imkânsız gibi görünen isteklerin yerine gelmesi için bir yol olarak kabul edilir. Yatırların ve ziyaret yerlerinin çevresinde çeşitli adaklar sunulur. Bu adaklar, kişilerin isteklerini yerine getirmesi veya şükranlarını sunması amacıyla gerçekleştirilir. Özellikle çocuğu olmayan kişiler, çocuk sahibi olma dileklerini yerine getirmek amacıyla kurbanlar adarlar ve bu kurbanları köy meydanında keserek halkla paylaşırlar. Bu, çocuk sahibi olma umuduyla yapılan bir ritüeldir. Ayrıca, bölgenin iklim koşullarının zorlayıcı olduğu dönemlerde, yağmur duası için ziyaretlere gidilir. Yağmurun yağması ve tarımın başarılı olması için bu tür dualar büyük bir önem taşır. Mevsimlik törenler, Pehlivanlı köyünde yaşayan halkın doğaya ve çevreye duyduğu bağlılığın bir ifadesi olarak öne çıkar.

Sonuç olarak, Pehlivanlı köyünde yatırlar ve ziyaret yerleri, halkın manevi dünyasının önemli bir parçasını oluşturur. Bu kutsal alanlar, dileklerin yerine gelmesi, hastalıkların iyileşmesi ve tarımsal başarının temenni edilmesi gibi çeşitli amaçlarla ziyaret edilir. Bu inançlar, köyün kültürel dokusunun bir parçasıdır ve halkın yaşam tarzını şekillendiren önemli unsurlardır.

4.2. KURBAN/ADAKLA İLGİLİ İNANIŞLAR

Kurban genellikle bir canlı hayvanın, genellikle bir koyun, keçi, dana veya deve gibi, dini veya dini bağlantılı bir amacı yerine getirmek için kesilmesi anlamına gelir. Bu ritüel, genellikle Allah'a ibadet etme veya manevi bir bağlılık gösterme amacı taşır.

Kurban, bugün veya gelecekte yaratıcının lütfunu kazanmak için ona sunulan hediyedir. Kefaret kurbanı ise, işlenmiş bir suç veya günah karşılığı, bu suçun veya günahın telafisi için ödenen bedeldir (Erginer, 1997).

Kurban Bayramı'ndan ayrı kesilen ve bir dileğin kabulü ya da korkulan durumun yok olmasıyla teşekkür olarak sunulan kurbanlara “adak kurbanı” denir. Adak kurbanı insanların geleceklerine dair bütün umutların bittiği yerde, yeni bir umut kapısı olarak ortaya çıkmaktadır. Türk geleneklerine göre, adak adayan kişi kestiği adağın etini yiyemez, başkasına verir (Düzgün, 2005). Adak kavramı sadece kurbanla da olmaz. Kutsal yerlere mum dikme, kutsal kitaplardan parça okuma, yoksulları yetim ve öksüzleri giydirip doyurma, kutsal sayılan kişilerin türbelerine çaput bağlama şeklinde de olur (Görsel Büyük Genel Kültür Ansiklopedisi, 1987).

Anadolu'da adak kurbanıyla ilgili bazı inanışlar görülür. Bu anlamda örneğin çocuğu ölüp de yaşamayanlar, çocukları yaşasın diye “el sırtı giydirme” adağını yaparlar. Aileler “çocuğum ölmez de yaşarsa yedi yaşına kadar el sırtı giydireceğim” der. Yedi yaşına kadar çocuğuna hiç yeni bir kıyafet almaz, hep başkalarından giydirir (Üzelgök, 2008:115). Tokat'ta adamak, yerine göre tavuk, yerine göre koyun veya başka iri bir hayvan kesmekle ya da bir fakiri sevindirmekle olur. Adanan kurban kesilirken kibleye dönülür, kanın mutlaka tekke toprağına akmasına dikkat edilir (Cinlioğlu, 1969:24-31). Karaisalı ve çevresinde ev yaptıranlar, traktör, araba alanlar hayırlı olsun, kazadan beladan korunsun diye adaklık keserler. Kesilen adağın tamamı dağıtılır (Kök, 2006:72).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer ve farklı gelenekler görülmektedir.

- Dilek dileme ve adak adama “Dileğim kabul olursa şunları yapacağım” diyerek yapılır. (K3, K8, K13, K14, K27)
- Ağız adakları verilir. Örneğin, hastalığın iyileşmesi, bir dileğin gerçekleşmesi veya bir başarı için, kişi adına adak verilir. Bu adaklar genellikle çeşitli yiyecekler veya içeceklerle yapılır. (K26, K54, K38, K76, K99, K81, K19)
- Hayvan adakları genellikle önemli olaylarda gerçekleştirilir. Örneğin, düğünlerde veya doğum günlerinde, kişi adına bir hayvan kurban edilir ve eti paylaşılır. (K11,K21,K28,K81,K20,K94,K57)

- Bir kişi sağlık sorunu yaşadığında veya bir dileği gerçekleştiğinde, bir dua eşliğinde bir adak sunar. Bu adaklar, teşekkür etmek amacıyla gerçekleştirilir. Adağını unutanın başına felaket gelir.(K25,K48,K71,K20,K98,K70,K50)

4.2.1. Değerlendirme

Pehlivanlı köyünün kültürel dokusu, kurban ve adak gibi dini ritüellerin ne çıktığı önemli bir yere sahiptir. Bu ritüeller, köy halkının dini inançlarını ve geleneklerini yansıtır. Özellikle kurban, Allah'a olan bağlılığın bir ifadesi olarak görülür ve geleneksel olarak gerçekleştirilir. Kurban kesme geleneği, köy halkı arasında bir topluluk duygusu ve dayanışma hissi yaratır.

Adaklar ise dileklerin kabul edilmesi veya şükür ifadesi olarak sunulan uygulamalardır. Sağlık sorunları, dileklerin gerçekleşmesi veya teşekkürler, Pehlivanlı köyünde adaklar aracılığıyla ifade edilir. Bu adaklar, geleneksel olarak çeşitli yiyecekler veya içeceklerle gerçekleştirilir.

Bu dini ritüeller, Pehlivanlı köyünün sosyal dokusunu zenginleştirir ve köy halkının bir araya gelmesini sağlar. Ayrıca, bu ritüeller, geçmişten günümüze aktarılan ve köyün kimliğinin bir parçası haline gelmiş önemli geleneklerdir. Pehlivanlı köyü, bu dini ve geleneksel ritüellerle zenginleşen kültürel mirasıyla ne çıkar ve bu ritüeller, köy halkının birlik ve beraberliğini güçlendirmeye devam eder.

4.3. NAZAR/NAZARLIKLA İLGİLİ İNANIşLAR

Nazar kötü niyetli veya kıskanç kişilerin kötü niyetle başkalarının şansını veya refahını etkileyebilmesi ve karşıdakine zarar vermesidir. Nazarlık ise bu tür negatif enerjileri veya nazarı etkisiz hale getirmek için kullanılır. Nazarlıklar, genellikle boncuk, cam veya metal gibi malzemelerden yapılan küçük ss eşyalarıdır. Bu eşyalardan en yaygın olan nazar boncuğunun rengi mavidir, bu rengin etkili ve güçlü bakışa sahip mavi gözlü kişilerin gözlerinden gelen ışınları kendine doğru çekerek nazarı etkisiz hale getirdiğine inanılır Türk halk inancına göre, nazarlık kötü enerjileri uzaklaştırarak kişiye ve eşyalarını korur. Nazarın en çok grldği yerler kırsal çevreler ve yoksul insanların olduğu köylerdir. Bu insanlar arasında çok değer taşıyan at, inek, ev, bahçe gibi unsurları ya da çok sevdiği çocuklarını kaybetme korkusu, sürekli bir tedirginlik yaratmakta ve kötü gözlü kişilerin bakışlarına karşı önlemler almaya sevk etmektedir. Bu insanlar, felketlerle,

hastalıklarla, herhangi acı bir olayla karşılaştıklarında bu olumsuz durumu nazara ve nazarla ilgili büyüsel işlemlere bağlamaktadır (Çıblak, 2004:03-125).

Anadolu'da nazarla ilgili birçok inanış görülür. Bu anlamda örneğin Erzincan ve çevresinde göze gelmesinden korkulan kimselerin yüzlerinin görünen bir yerine is sürülür, ateşte yakılan üzerlik dumanı üzerine tutulur ve duman yelpazelenir (Küçük, 1987:246). Aladağ'da nazara inanılır ve nazar değmesinden korkulur. Nazarın kişilere ve hayvanlara değdiğinde onları hasta edeceğine hatta öldürebileceğine inanılır. Karaçaltı ağacının parçası cebe konulur ya da kıyafete iğnelenir (Yılmaz, 2005:163). Hatay'da yeni yapılan eve, tarlada ekilen mahsule nazar değmesin diye at ya da inek kafatası asılır. Küçük çocuklara nazar değmesin diye saç düzensiz kesilir (Köseler, 2008:137-138).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer ve farklı gelenekler görülmektedir.

- Köyümüzde küçük çocuklara, özellikle de etli butlu ve güzel olanlara nazar değer. Böyle güzel çocuklar nazar değmesin diye her yere götürülüp herkese gösterilmez. Eski kadınlar, böyle güzel çocuklara nazar değmesin diye kulaklarının arasına tava karası çalınmasını söylerler. (K33,K41,K47,K62,K69,K82,K26)
- En çok yeşil gözlü ve gök gözlü insanların nazarı değer. Nazarın değmesini engellemek için cebine üç tane çakıl taşı konur, bu taşlar nazar değmesini engeller. (K14, K42, K26, K64, K58, K86, K79)
- Pehlivanlı yöresinde nazar boncukları nadir olarak kullanılır. Bu boncuklar, genellikle mavi renkte cam veya plastik malzemeden yapılmış küçük boncuklardır. İnanişe göre, mavi renk kötü enerjileri çekip emerek kişiyi korur. Nazar boncukları, evlerin kapılarına, bebek arabalarına, kıyafetlere veya takılara takılarak kötü gözden korunma amaçlı kullanılır. (K2,K35,K76,K58,K97,K55,K44)
- Kötü gözden korunmak için yapılan dualar ve okumalar da yaygındır. Bu dualar genellikle Allah'a yöneltilir ve kötü enerjilerin uzaklaştırılması ve korunma isteği dile getirilir. Bu dualar, evlerde veya kişilerin üzerinde okunarak kötü gözden korunma amacıyla kullanılır. (K67, K86, K59, K82, K16, K54, K39)

- Nazardan en iyi koruyucu Nas ve Felak dualarıdır. (K7, K65, K47, K63, K28, K91, K1)
- Nazar boncuğu nazarı engelleyemez fakat bakan kişinin dikkatini kendi üstüne çekeceğinden nazarın sadece yönünü değiştirir. (K2,K37,K64,K38,K77,K10,K97)
- Nazar çok tehlikelidir. Mezarda yatanların yarısı nazardandır derler. (K22,K17, K67, K56, K44, K49)

4.3.1. Değerlendirme

Pehlivanlı köyünde, nazar ve nazarlıklarla ilgili çeşitli inançlar ve gelenekler bulunmaktadır. Nazar, kötü niyetli veya kıskanç kişilerin başkalarının şansını veya refahını etkileyebileceği ve zarar verebileceği bir inançtır. Bu nedenle nazarlıklar, bu tür negatif enerjileri etkisiz hale getirmek amacıyla kullanılır. Köyde özellikle güzel ve etli çocuklara nazar değmesinden korkulur. Bu çocuklar, nazar değmesin diye çok fazla kişiye gösterilmez ve korunurlar. Eski kadınlar, bu çocuklara nazar değmesini engellemek için kulaklarının arasına tava karası çalınmasını önerirler. Yeşil veya gök gözlü insanların nazarı daha çok değerlendirilir. Bu kişiler, kötü gözden korunmak için ceplerine üç tane çakıl taşı koyarlar. Bu taşların nazara karşı etkili olduğuna inanılır.

Pehlivanlı yöresinde nadiren de olsa nazar boncukları kullanılır. Genellikle mavi renkte cam veya plastikten yapılırlar. Mavi renk, kötü enerjileri çekip emerek kişiyi koruduğuna inanılır. Nazar boncukları, evlerin kapılarına, bebek arabalarına, kıyafetlere veya takılara takılarak kötü gözden korunma amacıyla kullanılır. Kötü gözden korunmak için dualar ve okumalar sıkça yapılır. Bu dualar genellikle Allah'a yöneltilir ve kötü enerjilerin uzaklaştırılması ve korunma isteği dile getirilir. Dualar, evlerde veya kişilerin üzerinde okunarak kötü gözden korunma amacıyla kullanılır. Nazardan en iyi koruyucu olarak Nas ve Felak duaları kabul edilir. Nazar boncuğu nazarı tamamen engelleyemez, ancak bakan kişinin dikkatini üzerine çekeceğinden, nazarın sadece yönünü değiştirebileceğine inanılır. Nazar, ciddi bir tehlike olarak kabul edilir ve halk arasında "Mezarda yatanların yarısı nazardandır" şeklinde bir inanç yaygındır.

4.4. BÜYÜ/MUSKA İLE İLGİLİ İNANIŞLAR

Büyü, iyi ve kötü sonuç almak için tabiat öğelerini, yasalarını etkileyerek, bu olayların olağan düzenlerini değiştirmek için girişilen işlemlerin tamamına verilen addır

(Malinowski, 1990:65). Bir kimseyi sevdiğinden soğutmak, düşmanını hasta düşürmek veya öldürmek için yapılan "kötü büyü", bir kişide karısına karşı sevgi uyandırmak veya evine bağlılık sağlamak için yapılan "olumlu büyü" (muhabbet tılsımı) gibi büyü türleri mevcuttur (Boratav, 1984:128-129).

Sözlükte “yazılı şey” anlamına gelen Arapça nüsha kelimesinin Türkçeleşmiş şekli olan muskalar ise çoğunlukla insanlar tarafından taşınan, bazen de belli mekânlara yerleştirilerek kötü güçlerden koruma sağladığı kabul edilen büyüsel nesnelerden biridir. Taşıdığı mana bakımından muskanın antik dinlerden günümüze kadar fazla değişmeden geldiğini söylemek mümkündür. Buna göre muska, taşıyan kişiyi hem kötülüklerden koruyan hem kısmet getiren, çoğunlukla bir nesneden, bazen de yazı veya sembol şeklindeki gizemli karakterlerden oluşan özel objeleri ifade eder (Demirci, 2006:265). Muskalar genellikle büyüün bozulması, iki kişi arasında muhabbet sağlanması, sebebi belirsiz korku, baş ve karın ağrısı, sara gibi hastalıkların tedavisi; kıymetli şeylerin çalınmaktan korunması, yitiklerin bulunması; zararlı hayvanlardan, eşkıya ve zorbalardan korunma gibi amaçlarla yapılır. Muskanın nazara karşı korunmak için takılması da söz konusudur (Çelebi, 2006:262).

Anadolu’da büyü ve muska ile ilgili birçok inanış görülür. Bu anlamda örneğin İç Anadolu’da gece otlatmada sürüden ayrılan ya da kaybolan hayvanların (koyun, keçi, inek) kurttan ya da yabani hayvanlardan zarar görmemesi için yapılan “kurt ağzı bağlama” inancı yaygındır (Kalafat, 1995:273-280). Artvin ve çevresinde ise bu uygulama “Tin” süresi üç kez “besmele” çekerek okunarak ve bir bıçağın ağzı kapatılarak ya da ipliğe düğüm vurularak gerçekleştirilir (Tokdemir, 1993). Tokatta nazardan korunmak için evin giriş kapısının üstüne veya bahçenin duvarına kaplumbağa iskeleti, öküz veya inek kafası, öküz boynuzu asılır. Yeni doğmuş çocuklara nazar değmemesi için alınlarına is sürülür (Çinpolat, 2009). Adana’da atın üzengisinden, ayak basılan yerden taş geçirilirse ya da gelinin önünden ölmüş tavşan kellesiyle yürünürse gelin ya da damat bağlanır. Gelin ve damadın gerdek gecesinde ilk gecelerini engellemek için bu işlem yapılır. İğne muskasında ise bir sabuna kırk tane iğne saplanır. Üzerine okuyup üflenir. Ardından bir poşete konur, suya atılır veya mezara gömülür. Sabun eriyince kendine muska yapılan kişi ölür (Savur, 2010:131). Kars’ta nazardan korunmak için yapılan en sık uygulama kurşun dökmedir. Kurşun dökme işlemini genellikle ocaklı denilen kadınlar yapmaktadır. Bu kadınlara kurşun dökme ritüeli geçmiş dönemlerde ki atalarından onlara kalmış bir miras olarak

görlür. Kars yöresinde de bu işlemi genelde kocakarılar yapmaktadır. Kurşun dökme işlemi genelde içine cin kaçan ya da nazara geldiğini düşündükleri kişilere yapılır (Kara, 2023:39).

Pehlivanlı yöresindeki inanışlar da Anadolu'dakilerle benzerlik ve farklılık göstermektedir.

- Pehlivanlı'da nazarın, daha çok, göz alıcı güzel elbise giyen birine, işleri yolunda olup sürekli ilerleyen kişilere, toplumda önemli mevkilerde bulunan insanlara, yeni doğmuş kilolu ve güzel çocuklara, yakışıklı gençlere ve güzel kızlara, iyi ürün veren bahçe ve tarlalara, bakımlı, semiz, iyi süt veren büyük ve küçükbaş hayvanlara, yeni alınan arabalara değebileceğine inanılmaktadır. (K22, K43, K36, K5, K87, K60, K92)
- Köyümüzde halk arasında nazar inancı yaygındır. Aile fertlerinden birinde aniden ortaya çıkan bir hastalık veya kaza, işlerinin kötüye gitmesi, hayvanlardan birinin hastalanması nazara işarettir. (K82, K25, K53, K49, K88, K76, K51)
- Muska olayı vardır. Mesela birinin çocuğu hastaysa veya herhangi biri rahatsızlanmışsa bu kişiyi hocaya götürürler. Hoca, şifa olarak Kur'an-ı Kerim'den bir ayet yazar. Bu muskayı kişi, yerine göre üzerinde taşır veya muska suya atılabilir ya da toprağa gömülür. Hocanın tavsiyesi ne ise ona uyulur. Hoca muskayı göğsünde tut derse, dediği aynen uygulanır. (K12, K20, K44, K59, K81, K23, K29)
- Kötü büyüler kişilerin kısmetini bağlamak ya da iki kişinin arasını bozmak için, iyi büyüler ise iki kişinin arasını düzeltmek için yapılır (K6, K64, K38, K70, K98, K71, K12)
- Hastaya okunduğunda, okuyan kişi esnerse hastalanan kişiye nazar değdiğine inanılır. (K66, K72, K16, K59, K88, K91, K24)
- Mavi gözlülerin daha çok nazar değmesine sebep olduğu inancı vardır. (K6, K55, K76, K34, K23, K12, K21)
- Büyüden korunmak için Felak, Nas, Fatiha, İhlas, Ayet-el Kürsi okunur. (K4, K31, K25, K67, K87, K54, K28)

- Nazar değdiği ya da büyü yapıldığına inanılan kişiler, çeşitli hastalıkları olup doktor tedavisi ile iyi olamayanlar, karı kocayı birbirine bağlamak isteyenler, gece uykuda korkanlar, köydeki veya çevre yerlerdeki cin, nazar, büyü konusunda bilgili olduğu kabul edilen kişilere okutturulmakta ve muska yazdırılmaktadır. (K27, K65, K24, K42, K31, K24, K9)
- Nazar değmesinden şüphelenildiğinde üzerlik otu tütürülür. Üzerlik otunun dumanına buğusuna nazar değdiği inanılan kişinin yüzü yaklaştırılarak nazarın etkisi giderilmeye çalışılır. Üzerlik otu kapının girişine asılır.(K18, K15, K47, K63, K12, K24 K3)
- Büyüye halkın geneli inanmaktadır. (K27, K56, K75, K84, K95)
- Büyü yapanlara kötü gözle bakılır. (K2, K45)
- İki kişi arasını yapmak için büyü yapılır. (K22, K35, K54, K65)
- İki kişi arasını bozmak için büyü yapılır. (K2, K40, K57)
- Büyü elbiseye, saça yapılır. (K62,K85)
- Kızların kısmetinin açılması için muska yapılır. (K2, K43, K44, K45)
- Muska şeklinde büyü yapılır. Muskalar genelde evde saksıdaki toprağa gömülür ya da yün yorganın içine saklanır. (K32, K65, K87, K91,K96)
- Söğüt ağacına, ya da ceylan derisine muska yazılır. (K3, K64, K74, K85, K96)

4.4.1. Değerlendirme

Pehlivanlı köyünde, büyü ve muska gibi geleneksel inançlar, halk kültürünün önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Bu inançlar, insanların günlük yaşamlarını etkileyen ve çeşitli uygulamalara yol açan yaygın inanışlardır. Köy halkı, bu inançlara dayalı olarak kendilerini hem nazardan korumaya hem de hayatlarını düzeltmeye çalışır.

Pehlivanlı köyünde nazara dair yaygın bir inanç bulunmaktadır. Göz alıcı güzelliklere sahip kişiler veya verimli topraklar, nazarın hedefi olabilir. Nazarın belirtileri arasında ani hastalıklar, kötü olaylar ve işlerin kötüye gitmesi gibi olumsuz durumlar bulunur. Bu tür olayların ardından nazarın etki ettiğine inanılır.

Muska, nazardan veya kötü enerjilerden korunmak amacıyla yaygın bir şekilde kullanılır. Muskanın içeriği, kişinin ihtiyaçlarına veya inançlarına göre değişebilir.

Büyü hem kötü niyetli hem de iyi niyetli amaçlar için kullanılabilir. İki kişinin arasını düzeltmek veya bozmak için büyü yapılabilir. Pehlivanlı köyünde büyüye dair karmaşık inançlar vardır. Büyü yapanlar, genellikle köy halkı tarafından kötü gözle görülürler, ancak aynı zamanda bazı durumlarda büyücülere başvurulabilir.

Pehlivanlı köyündeki bu geleneksel inançlar, toplumun yaşam tarzını ve ilişkilerini şekillendiren önemli bir faktördür. Bu inançların geçmişten günümüze aktarılması ve uygulanması, köyün kültürel dokusunun bir parçasını oluşturur. Bu inançlar, köy halkının yaşamını anlamlandırma ve zorluklarla başa çıkma yolunda önemli bir rol oynamaktadır.

4.5. UĞUR-UĞURSUZLUK-BEREKET İLE İLGİLİ İNANIŞLAR

Uğur, bir nesnenin, bir kişinin, bir hayvanın, bir işin, bir zamanın, bir yerin özündeki iyilik, mutluluk, bereket, kolaylık, kısacası tüm olumlu niteliklerdir. Halkın inanış ve işlemlerindeki bütün davranışlar, zamanlar, çevresindeki nesneler, kişiler, hayvanlar uğurlu ve uğursuz diye kümelenmiştir. Uğurlu olanları yeğlemek, uğursuz olanlardan kaçınmak veya onlardan gelecek olumsuzlukları giderme yöntemlerini gözetmek gerektir. Bereket ise tüm bunlara ek olarak bir de iyi, faydalı şeylerin, mal, para ve artışı ile ilgili olmasıdır (Boratav, 1984:94).

Bereket kavramının insan, hayvan ve daha birçok konuyla ilgisinin kurulması en eski kültürlerden itibaren bütün topluluklarda görülmektedir. Bu ilgi dini niteliklere de büründürülmüştür. Alışverişte satıcının “Allah bereket versin” demesi, yemek üzerine varanın “Bereketli olsun” temennisinde bulunması, darlık, kıtlık, kuraklık zamanlarında “Bet- bereket kesildi”, “Bereket kalktı” şeklindeki ifadeler buna örnek olarak gösterilebilir (Tümer, 1992).

Anadolu’da bazı davranışlar uğurlu sayılırken bazı davranışlar da uğursuz görülür. Bazı davranışların ise bereket getireceğine inanılır. Bu anlamda örneğin Tunceli’de kapı eşiklerine nal çakmak veya geyik boynuzu asmakla bereketin artacağına, tüm kötü gözlerden sakınılacağına inanılır. İzmir’de belirli zamanlarda kadınlar toplanarak 40 çeşit yiyecekten oluşan “Zekeriya Sofrası”, “Güllü Yasin Sofrası”, “Acele Bacı Sofrası”, “Kırk Yasin Sofrası”, “Halil İbrahim Sofrası” hazırlarlar. Böylece bereketin olacağına inanılır (Savur, 2010:132). Artvin’de yılın bereketli ve uğurlu geçmesi için yılbaşında eve bir koç sokulup, dolaştırılıp, çıkarılır (Kalafat, 1995:42). Yozgat’ta yağmurun yıldırımın gürültüsünü duyan halk genellikle “Maşallah, bismillah veya lâ ilâhe illalâh” der. Bu

sözlerle rahmetin hayırlı ve bereketli olacağına inanılır (Rayman, 2003). Türklerde ailenin sembolü evdir. Aile ocağını temsil eden ev aynı zamanda kutsal bir mekândır. Dolayısıyla eşik kutsaldır ve eşiğin muhafızları vardır. Bu muhafızlar, eşiği hem kötü insanların niyetlerine hem de kötü ruhlara karşı korurlar. Bu durumda eşik, kutsal ile kutsal olmayanı birbirinden ayıran, kutsal mekânı koruyan ve kutsal mekâna geçişte kötülükleri temizleyen sınırın bir simgesidir. Bundan dolayı Tokat'ta kapı önüne oturmak fakirliğe yol açar ve uğursuzluk olarak kabul edilir (Çinpolat, 2009). Yine Tokat'ta erken kalkmak günün bereketli geçmesini sağlar. Guguk kuşu sabahleyin ötmeden önce kalkıp yemek yemiş olmak gerekir. Eğer guguk kuş öttüğünde hala sabah kahvaltı yapılmamış ya da kalkılmamışsa insanın bitleneceğine inanılır. Burada amaç insanları erken kalkmaya özendirme (Çinpolat, 2009).

Pehlivanlı yöresindeki inanışlar da Anadolu'dakilerle benzerlik ve farklılık göstermektedir.

- Bereket için, “Karınca duası” da denilen bereket duası evin giriş kapısı üzerine asılır. (K21,K25,K43,K37,K61,K23,K5)
- Sabah namazından sonra evde bereket olsun diye yatılmaz. İşe, tarlaya, bağa güneş doğmadan gidilir. Her namazdan sonra hanede, köyde, vatanda, millette bereket olsun diye dua edilir. (K8,K76,K11,K13,K25,K37,K48)
- Göz seğirmesi durumunda, gözlerin dalmasında, hamur sıçradığında, burun kaşındığında, bardağa çay döküldüğünde içinde büyükçe bir çay çöpü olursa misafir geleceğine inanılır. Misafir demek bereket demektir. (K33,K36,K85,K38,K91,K15,K26)
- İnsan esnediğinde, özellikle namazdayken esnediğinde bunun şeytanın etkisiyle olduğuna inanılır. Bu nedenle bir insan esnediğinde ağzını kapatmazsa şeytan içine girer. Bu uğursuzluk sayılır. (K27,K11,K14,K29,K81,K23,K36)
- Gelinlik kız ararken iri göğüslü olmasına dikkat edilir. İri göğüslü kadın çok çocuk doğurur hem de bol sütlü anne olur. (K20,K8,K76,K54,K13,K28,K55)
- Bir kişi fitre ve zekât verirse mallarını Allah korur ve bu mallara girer (K1, K19).

- Un çuvalının ağzı açık bırakılmamalıdır. Yoksa evden bolluk bereket gider (K1, K2).
- Bereket kaçmasın diye, yemek yenilen sofranın bezi yukarıdan savurarak serilmez, yavaşça yere indirilip serilir (K22, K13, K14, K18).
- Yemek sıcak ya da soğuk yenmez, ılık yenir; çünkü sıcak ya da soğuk yemek bereketsizdir (K18).
- Bir işe başlanırken besmele ile başlanır. (K27, K5, K17, K19, K22, K38, K24, K87)
- Sabah güneş doğmadan önce kalkılır. (K23, K55, K27, K18, K39, K43, K14, K94)
- Sabah erken evin kapısı açık bırakılır. (K52, K45, K37, K17, K22, K38, K39, K96)
- Eve bereket duası asılır. (K42, K35, K47, K1, K22, K88, K69, K43, K4, K5)
- İş yerine ve tarlaya bereket duası asılır. (K32, K25, K57, K11, K22, K38, K39)
- İş yerine ve eve sağ ayakla girilir. (K82, K15, K7, K14, K45)
- Alışveriş yapılırken satıcı parayı alınca “bereket versin” der. Müşteri de “bereketini gör” şeklinde karşılık verir.
- Karıncanın olduğu yere bereket girer (K41, K32, K78, K15, K27).
- Bayanın erkeklerin önünden geçmesi çok ayıp ve uğursuzluk olarak kabul edilir. (K20, K31, K26, K54, K33, K22, K92)
- Bahçe duvarlarına geven asılınca bahçedeki sebze ve meyvelerin nazardan korunacağına inanılır. (K4, K7, K98, K75, K42, K14, K36)
- Baykuş, karga ötmesi ölümün habercisidir, uğursuzluk olduğuna inanılır. (K82, K25, K48, K97, K64, K12, K27)
- Cenaze evine taziye için gidilince başka bir yere uğranmadan tekrar eve dönmek gerekir. Bunun sebebinin cenaze evindeki ölü ruhu etkisinin başka evlere de bulaşmasını önlemek olmalıdır. (K10, K20, K46, K58, K74, K25, K49)

- Cuma akşamı (perşembe gecesi), daha önce ölenlerin ruhlarının evlerine gelerek dua istediklerine inanılır. (K17,K41,K27,K64,K59,K80,K9)
- Rüyada ölmüş yakınına görmek onun sadaka verilmesini istemesi anlamına gelir. (K21, K27, K64, K38, K74, K30, K91)
- Sağ el kaşınırsa, bir iş yapacağı anlamına gelir. (K21,K16,K48,K76,K49,K87,K92)
- Sol el kaşınırsa, para geleceğine inanılır. (K2,K29,K15,K53,K27,K75,K49)
- Ayakların altı kaşınırsa, gezmeye gidileceğine inanılır. (K20, K31, K66, K58, K74, K36, K90)
- Hasta olan birine okuyan kişi bu esnada esnerse hastaya nazar değmiş demektir. (K32,K35,K64,K12,K37,K65,K48)
- Yemeğe başlarken “bismillah” demeyen yemeğini şeytanla birlikte yer. Burada her işe, özellikle nimet olarak görülen yemeğe besmele ile başlamanın önemi vurgulanmaktadır. (K43,K26,K75,K49,K9,K86,K4)
- Yolcu gideceği yere ulaşınca kadar ev süpürülmez. Sağ kulağı çınlayanın lehinde; sol kulağı çınlayanın aleyhinde konuşulduğuna inanılır. (K10, K36, K90, K81, K23, K44, K18)
- Evde cam bir eşya (bardak, tabak) kırılması uğursuzluğu götüren bir uğur sayılır. (K13, K22, K16, K54, K27, K83, K36)
- Yeni bir ev veya araba alanlar, çocuğu olanlar, bir kaza geçirip de yara almadan kurtulanlar kurban keserler. Kurban kesmezlerse aksiliklerin devam edeceğine inanılır. (K29,K80,K75,K35,K12,K21,K15)
- Çocuğun üzerinden atlanırsa boyu kısa olur. (K8,K54,K37,K61,K14,K26,K31)
- Boş beşik sallanırsa çocuk ölür. (K20,K31,K25,K47,K65,K49,K74)
- Yemeğin dibini sıyıranın düğünü yağışlı geçer. (K12,K3,K21,K16,K53,K38,K76)
- Yemek yenirken gelen kişiyi kaynanası sever. (K21,K13,K42,K26,K75,K48,K86)

- İyi adam lafının üzerine gelir. (K31,K26,K53,K37,K86,K49,K51)
- Sobayı çabuk yakanın nişanlısı güzel olur. (K12,K21,K15,K53,K38,K75,K59)
- Yanmış ekmek yiyen para bulur. (K17,K28,K94,K21,K24,K31,K29)
- Düğün için bir şey götürürken çift sayıda, ölü için bir şey götürürken tek sayıda götürmek gerekir. (K32,K26,K90,K86,K53,K15,K79)
- Cuma günü cuma vaktinde ev süpürmek, çamaşır yıkamak uğursuzluktur. (K12,K26,K70,K94,K31,K11,K24)
- Yıldız kayması esnasında yapılan duaların ve dileklerin kabul olacağına inanılır. (K20,K31,K26,K54,K38,K76,K59)

4.5.1. Değerlendirme

Pehlivanlı köyünde uğur ve uğursuzluk kavramları oldukça önemlidir. Birçok nesne, kişi veya durum uğur veya uğursuzlukla ilişkilendirilir ve bu inanışlar günlük yaşamı etkiler. Örneğin, sağ elin kaşınması bir iş yapılacağını, sol elin kaşınması ise para geleceğini müjdelir.

Bereket, köyde hayati bir öneme sahiptir. Evler, tarlalar ve iş yerleri bereketle ilişkilendirilir. Evde bereket sağlamak için çeşitli ritüeller yapılır ve dua edilir. Yemeklerin bereketli olması için dua etmek yaygındır ve yemekler ılık yenir.

Pehlivanlı köyünde, bereketi artırmak ve uğursuzlukları önlemek için bir dizi gelenek ve uygulama bulunmaktadır. Eve bir koç sokulup dolaştırılması, yılın bereketli geçmesine katkı sağlamak amacıyla yapılır. Ayrıca, insanlar bereket duası asarlar, iş yerine ve tarlaya bereket duası asılır ve buralara sağ ayakla girilir.

Köyde bazı davranışların uğursuzluğa yol açtığına inanılır. Örneğin, salı günü yolculuğa çıkmanın uğursuzluk getireceğine dair bir inanç mevcuttur. Ayrıca, baykuş ve karga ötmesi ölümün habercisi olarak kabul edilir ve uğursuzlukla ilişkilendirilir.

Misafirlik, Pehlivanlı köyündeki bereketin önemli bir parçasıdır. Göz seğirmesi gibi işaretlerin misafirin gelmekte olduğunu gösterdiğine inanılır. Bu nedenle misafir kabul etmek, bereketin artmasına katkı sağlar.

Bu inanışlar, genellikle dini ve kültürel bağlamlarla ilişkilendirilir. Besmele ile işe başlamak, cuma günü evi süpürmek gibi uygulamalar dini öğretilere dayanırken, diğer

inanışlar ise köyün geleneksel kültürünün bir yansımasıdır. Pehlivanlı köyünün bu zengin inançları, insanların günlük yaşamlarını şekillendiren önemli öğelerdir ve bunlar köyün geleneksel kimliğinin bir parçasını oluşturur. Bu inançlar, toplumun bir arada yaşama biçimini, ilişkilerini ve günlük kararlarını etkiler.

4.6. TABİAT OLAYLARI İLE İLGİLİ İNANIŞLAR

İslamiyet öncesi Türklerin tabiata dair inançlarının izlerini günümüzde hala birçok yerde görmek mümkündür. Tabiatı kutsal bir varlık olarak görüp, ona çeşitli anlamlar yüklemişler. Türk kültüründe geçmişten bugüne kadar tabiata ayrı bir önem verilir. Türkler yaşadıkları coğrafya bakımından birçok din ve kültürün egemenliği altına girmiş bu bakımdan farklı inanışlar edinmiş, dünya görüşleri değişmiş ve tabiata çeşitli anlamlar yüklemişlerdir. Eski Türkler her şeyin gökten (ay, güneş yıldız) geldiğine ve göklere saygı duyulması gerektiğine inanmaktadırlar. Onlara göre dağ, taş, mağara, su, toprak vb. gibi maddelerin bir ruhu vardır ve onlara zarar verenlerin başına kötülükler gelir. Bu durum da tabiat ile ilgili inanışları ortaya çıkarır. (Işık, 1994).

3.6.1. Su ile İlgili İnanışlar

Türkler tabiatta koruyucu ruhların olduğuna inanırlar. Suyu da bir koruyucu ruh, olarak görürler. Dolayısıyla suyu kirden arınma ve dünyaya yeniden geliş olarak görüp, yaradılışı simgeleyen kutsal bir varlık olarak nitelendirirler. Hemen bütün toplumlarda hayatın temelini varlığı su sayesinde gerçekleşir. Su kimi zaman bolluk ve bereketi simgelerken kimi zaman da felaketi ve tufanı simgeler. Hayatın ve yaşamın kaynağı olarak görülen su eski Türk toplumlarının hikâye ve destanlarında da canlı ve yaşayan bir varlık olarak nitelendirilir. Türkler suyu diğer tabiat unsurları gibi kutsal bir varlık olarak görmüşlerdir. Suyun canlı bir varlık olduğu, onunla konuşulduğu ve ondan bir şeyler istendiğinin örneği Dede Korkut Hikâyelerinde açıkça görülür. Kazan Bey'in suyla konuşması buna örnektir (Balkaya, 2015).

Su deyince akla gelen en önemli şeylerden biri yağmurdur. Yağmurun da en kıymetlisi nisan yağmurudur. Bundan dolayı nisan yağmuru Anadolu'da kutsaldır ve bereket sembolü olarak görülür. Bereketli sayıldığı gibi, incilerin onun damlalarından meydana geldiğine de inanılır. Gene nisan yağmurunun altında ıslanmaktan sakınmamak, kaçmamak gerektiği söylenir; o insanın ruhuna da bedenine de faydalı olan bir sudur (Boratav, 1994:142). Başka bir kıymetli su ise zezem suyudur. Hacıların hacdan

getirdikleri zemzem suyunun şifalı olduğuna inanılır. Zemzem suyu ayağa kalkılıp, kibleye dönülerek içilir. Hastaların içmesi veya eline yüzüne sürülmesi halinde de şifa olacağına inanılır. Karaçaylar, suya çok önem verirler ve saygı gösterirler. Su hem hayat kaynağı hem temizleyici hem de şifa vesilesi olarak görülür (Çinpolat, 2009).

Pehlivanlı yöresindeki inanışlar da Anadolu'dakilerle benzerlik ve farklılık göstermektedir.

- Sabah yedi kişinin aç karnına dua okuduğu su, hastaya içirilip, aynı zamanda hastanın yüzüne, gözüne, eline, yarasına sürüldüğünde hastalığın geçirileceğine inanılır. (K5,K41,K13,K26,K85,K49,K9)
- Evinde hastası olan kişi, hatim yapılan odaya bir sürahi ile su koyarak buna oradakilerin okumalarını rica eder. Bu okunmuş suyu hastaya içirdiklerinde veya hastanın eline- yüzüne sürdüklerinde suyun şifa olacağına inanılır(K11,K27,K90,K86,K51,K22,K6)
- Abdest ve gusül almak için yani hem maddi hem de manevi temizlik amacıyla su kullanılır. (K11,K14,K26,K54,K31,K28,K90)
- Abdest ve gusül esnasında da su israf edilmemelidir. Çocukların kırkını çıkarmak için de su ile kırk çıkarma banyosu yaptırılır. (K20, K76, K53, K27, K69, K84, K31)
- Doğum yapan annenin lohusa halinden çıkması için su ile yıkanması gerekir. Bu ruhun da temizlenmesidir.(K10,K4,K36,K73,K26,K98,K2)
- Ölünün temiz olarak gömülmesi amacıyla yıkanması da suyun temizleyici gücünü göstermektedir. (K21,K41,K64,K34,K58,K76,K6)
- Suyu saygıdan dolayı, suyu üfürterek içmek, suya tükürmek, büyük ve küçük abdestini yapmak yadırganır ve günah sayılır. (K21,K25,K87,K69,K83,K26,K7)
- Geceleri suların olduğu kapların başlarının muhakkak kapatılması gerektiğine inanılır. Hatta tamamen kapatma imkânı yoksa en azından üzerine bir çubuk veya oklava konulmalıdır. (K21,K15,K43,K37,K80,K97,K64)

4.6.2. Ateş ile İlgili İnanışlar

İnsanoğlunun olduğu her yerde birtakım kültlerin ortaya çıkması doğal bir oluşumdur. Ortaya çıkan bu kültürler insanoğlunun inanç sisteminde de birtakım yerler edinmiştir. Ateş de bu kültürlerden biridir. İnsanlığın inanç sisteminin her alanında ateş kültürünü görmek mümkündür. Ateş, hayatın temelini oluşturan ve insanlık için vazgeçilmez bir tabiat ögesidir. Bu bakımdan insanlar ateşe saygı gösterip, ona kutsiyet katmışlardır (Ögel, 1995). Türkler, ateşi kötülüklerden koruyucu ve temizleyici bir ruh olarak görüp ona saygı gösterirler. Ateşin kutsal bir varlık olduğuna, ona saygısızlık yapıldığı zaman cezalandırılacaklarına inanılır. Ateşin kutsal sayılmasının bir nedeni de ışığın kutsal olmasıdır. Ateş, bir nesnenin yanması sonucunda meydana gelir ve etrafına ışık saçar. Dolayısıyla karanlıklar aydınlanır, kötülüklerden ve kötü ruhlardan korunacağına inanılır. Birçok dinde uygulanan mum yakma ritüeli de ateşin kutsiyetiyle ilgilidir (Maraşlıoğlu, 2018).

Anadolu’da ateşle ilgili birçok inanış görülür. Bu anlamda örneğin Başkurtlar ve Kazaklar yağlı bir paçavrayı tutuşturup hastanın çevresinde “alas, alas” diye dolaştırırlar buna “alaslama” denir. Bu işlem hastanın üzerinde ki kötü ruhları kovmak amacıyla yapılır, böylece hastanın iyileşeceğine inanılır. Tosya yöresinde ateşe tırnak atıldığı zaman uğursuzluk olacağına inanılır (Karabüber, 2017).

Pehlivanlı yöresindeki inanışlar da Anadolu’dakilerle benzerlik ve farklılık göstermektedir.

- Kesilen saçlar ateşe atılmaz, uğursuzluk olacağına inanılır (K23,K35,K68, K75,K79).
- Ateşin üzerine idrar yapmanın uğursuzluk olduğuna ve cinlerin o kişiye musallat olacağına inanılır (K19,K22).
- Taşan süt ateşe döküldüğü zaman ineğin memesinin yandığına inanılır (K25,K41,K56,68).
- Ateşe kaynar su dökülmez, döken kişinin aklını yitireceğine inanılır (K1,K2,K41,K42,K50,K51,K62,K64,K98,K100).
- Ocağın külü ulu orta yere dökülmez, evin bereketinin kaçacağına inanılır (K85,K87).

- Kesilen tırnaklar ateşe atılmaz, uğursuzluk olacağına inanılır (K4,K7,K8,K10,K11,K22,K24,K35,K36,67).
- Gece vakti evden eve ateş verilmez, uğursuzluk olduğuna inanılır (K11).
- Nazardan korunmak için ateşe tuz atılır (K35,K36).
- Ateşe soğan ve sarımsak kabuğu atılmaz. Bunların cinlerin parası olduğuna inanılır (K1,K2,K3,K55,K72).
- Ateşin veya külün üzerine su dökülerek söndürülmek isteniyorsa mutlaka besmele çekilmesi gerekir. Aksi takdirde bu kişileri cin ve peri çarpar. (K80, K54, K31, K15, K23, K51, K20)
- Sarımsak, soğan vb. gibi yiyecekler ateşe atılırsa o eve fakirlik gelir. (K21,K11,K29,K85,K36,K32,K6)
- Eğer biri rüyasında ateş üzerine kurulmuş tencere ve kazan görürse bu, o kimsenin öleceğine işaret sayılır. (K31,K25,K45,K80,K97,K64,K3)
- Ateşe karşı ibadet edilmez, namaz kılınmaz. Bu durumda Allah'a değil sanki ateşe secde edilmiş gibi olur (K12,K31,K23,K6,K70,K97,K6).
- Ateş sönünce cin, peri gibi görünmeyen varlıklar ocak başında toplandığından, sönmüş ocağın yanında yatmak iyi değildir. (K52,K41,K2,K50,K97,K6,K53)

4.6.3. Dağ ile İlgili İnanışlar

Tabiat unsurları etrafında oluşan halk inanışları, geçmişten bugüne kadar belli başlı inanç ve geleneklerini günümüze kadar devam ettirmiştir. Bu tabiat unsurları arasında dağ kültürle ilgili birçok inanış mevcuttur. Dağlar farklı kültürlerde dünyanın merkezi ve dünyayı dengede tutan yegâne varlık olarak nitelendirilir. Bütün toplumların mitolojilerinde ve destanlarında kendisine her zaman ihtiyaç duyulan ve mukaddes bir güç olarak görünen dağlar Türk destanlarında ve mitolojisinde de heybetli, koruyucu ve kahramana her zaman yardımcı bir güç olarak görülür. Dağın heybetli ve güçlü duruşu, gökyüzüne en yakın oluşu tanrıya en yakın varlık olarak görülmesini sağlar (Balkaya, 2015). Türk destanlarında da dağların önemli bir yeri vardır. Türkler arasında göğün direği kabul edilen Demir Dağ'ın yedi katı olduğuna inanılır. Ergenekon Destanında da sıkıştıkları dağda çoğalan halk özgürlüklerine kavuşmak için büyük bir ateş yakıp dağı eritmişlerdir (Ögel, 2010).

Anadolu’da dağlarla ilgili birçok inanış görülür. Bu anlamda örneğin Konya’nın Selçuklu ilçesinde yatırların ve türbelerin dağların eteklerinde ya da yüksek yerlerde olduğu görülmektedir (Onat, 2018).

Pehlivanlı yöresindeki inanışlar da Anadolu’dakilerle benzerlik ve farklılık göstermektedir.

- Dağla ilgili Hz. Musa’nın hikayesi anlatılır bundan dolayı dağlar kutsal sayılır. (K21,K14,K36,K59,K86,K40,K87)
- Kuranda dağlarla ilgili çok ayet olduğu için dağlar gizemli varlıklardır. (K11, K37, K65, K49, K87,K14)
- Arafat dağından dolayı tüm dağlar kutsaldır. (K12,K43,K29,K87,K2,K39,K70)

4.6.4. Toprak ile İlgili İnanışlar

İnsanoğlu yaratılışından bu yana hayatı anlamak için ona birtakım anlamlar yükler. Bu anlamlar yaratılışından itibaren çoğunlukla yerle ilgilidir. İslam dinine göre insanın topraktan yaratılmış olması toprağın canlı bir varlık olduğuna işaret eder. Her sene baharda toprağın yeşermesi canlı bir varlık olduğunun başka bir kanıtıdır (Balkaya, 2015). Toprağa duyulan saygının altında yatan sebeplerden biri de toprağın temiz olmasıdır ve temizleyici özelliğinden dolayı toprağa gömülme âdeti yine toprağın kutsal bir varlık olduğunu göstermektedir (Güzel, 2021). Ayrıca toprak; bize nimetler veren, bizi koruyup kollayan bir anne olarak görülür ve bu bakımdan “Toprak Ana” olarak nitelendirilir.

Anadolu’da toprakla ilgili birçok inanış görülür. Bu anlamda örneğin Pozantı yöresinde nazarının değdiği düşünülen kişinin bastığı yerden bir tutam toprak alınıp suda kaynatılıp içilir. Böylece o kişinin nazarının geçeceğine inanılır (Gerek, 2012). Pülümür yöresinde köstebeklerin ilk yuvalarından çıkarılan toprak hayvanların memelerine sürülür, böylece onların şişkinliğini alacağına inanılır. Yine aynı yörede saksığanın yuvasındaki toprak da hastalıklara şifadır (Dikme, 2018).

Pehlivanlı yöresindeki inanışlar da Anadolu’dakilerle benzerlik ve farklılık göstermektedir.

- Toprağa mahsul ekileceği zaman bereketli olsun diye Kurban Bayramı’nda kesilen hayvanın kemikleri toprağa atılır (K7,K10,K11,K24).

- Ziyaret yerlerinden bir avuç toprak alınır evin bahçesine saçılır uğurlu ve bereketli olacağına inanılır (K45,K56,K59,K68,K84).
- Yaylalardan ya da hiç ayak basılmamış yerlerden çıkarılan toprak ineklerin memelerine sürülür. İneğin memesinin şişini alacağına ve sütünün bollaşacağına inanılır (K12,K5,K32,K33).
- Toprakla teyemmüm abdestinin alınması toprağın en az su kadar temiz olduğunu gösterir. (K10,K42,K34,K8,K79,K80,K2)
- Kaybolan eşyaları yerin yani toprağın sakladığına inanılır (K79).
- Toprağa kaynar su dökülmez, uğursuzluk olacağına inanılır (K2,K75,K7,K10,K11).
- Toprak ve yumurta karıştırılarak bir ilaç hazırlanır, kırıkları bağlamada bu ilaç kullanılır (K17,K18,K19).

4.6.5. Ağaç ile İlgili İnanışlar

İnsanlık tarihinin hemen hemen her döneminde ağaç farklı coğrafyalarda da olsa kutsal kabul edilmiştir. Hem destanlarda hem Dede Korkut hikayelerinde hem de İslam dininde ağaç konusu farklı şekillerde karşımıza çıkar. Ziyaret yerlerinde kutsal olarak kabul gören ağaçlara kişinin kendi elbisesinden bir parça bırakması, kutsal ağaç sayesinde hastalıklarının iyi olacağını düşünülmesi ağacı önemli varlık haline getirmiştir (Köseoğlu, 2009).

Ağaç kültü destanlarda da işlenmiştir. Yaradılış Mitolojisinde ağaç ile ilgili şöyle denilmektedir; “Dalsız, budaksız bir ağaç bitmişti. Bu ağacı Tanrı gördü ve “dalları olmayan ağaca bakmak hoş bir şey değil; buna dokuz tane dal bitsin!” dedi. Ağaçta dokuz dal bitti. Tanrı yine şöyle dedi: “dokuz dalın kökünden dokuz kişi türesin ve bunlardan dokuz ulus olsun!” bu ifadeler insanın yaratılışının ağaçla ilgili olduğunu gösterdiğinden ağaç mitolojide önemli bir yere sahiptir (İnan, 2000:167). Yine aynı şekilde Oğuz Kağan destanında ağaçtan türemenin en net örneği bulunur. “Yine bir gün Oğuz Kağan ava gitti. Önünde bir göl ortasında bir ağaç gördü. Bu ağacın kovuğunda bir kız vardı. Yalnız oturuyordu çok güzel bir kızdı. Gözü gökten daha gök idi, saçları ırmak gibi dalgalı idi. Dişi inci gibiydi öyle güzeldi ki eğer yeryüzünün halkı onu görse eyvah ölüyoruz der. Ve tatlı süt acı kımız olurdu. Oğuz Kağan onu görünce aklı gitti, yüreğine ateş düştü onu sevdi

aldı.” ifadeleri ağaç kültü ile ilgilidir (İnan, 2000:167). Neredeyse tüm dünyada sembol haline gelen “Dünya Ağacı” ya da “Hayat Ağacı da ağacın insanlar tarafından kutsallaştırıldığının bir kanıtıdır. Ağacı tanrının yeryüzündeki simgesi olarak gören eski Türk boyları ondan hastalıklara şifa, çocuğu olmayanlara bir evlat, sıkıntı ve zorluk çeken insanlara yardım beklemektedir (Çoruklu, 2017).

Anadolu’da ağaçlarla ilgili birçok inanış görülür. Bu anlamda örneğin Tadım köyü Alevîlerinde, yatırlarda bulunan ağaçlara kutsiyet atfedilir. Ağaçları çalıları kutlu sayarak, bunlara bez, çaput bağlama âdeti bütün Türk boylarında benimsenmiştir (Tanyu, 1967). Yakutlarda çocuğu olmayan kadınlar mukaddes gördükleri bir ağacın altına ak boz at derisi serip dua ettikleri görülür. Bu dua ve yalvarmadan sonra çocuğu olan kadınların ağaç ruhları sayesinde hamile kaldığına inanılır (Taşpınar, 2006).

Pehlivanlı yöresindeki inanışlar da Anadolu’dakilerle benzerlik ve farklılık göstermektedir.

- İnsanlar kutsal gördükleri ağaca bez bağlayıp dilek dilerler (K32,K43,K45,K56).
- Sünnet olan çocukların yaraları tez kabuk bağlasın diye ağacın kökünden toprak alınıp yaraya sürülür. Bu işlemi yaparak yaranın çabuk iyileşeceğine inanılırlar(K2, K5, K17, K18, K19).
- Ağaç köklerine mum yakılıp dilek dilenir (K56, K57).
- Kutsal saydıkları ağaçların toprağından bir parça yenilir. Bu işlemi yapanların şanslı olacağına inanılır (K4, K13, K12, K14, K34).
- Çocuğu olmayan kadınların ceviz ağacının yapraklarını kaynatıp içtikleri zaman çocuklarının olacağına inanılır (K22).

4.6.6. Gök Cisimleriyle İlgili İnanışlar

Geçmişten bugüne kadar gökyüzünde meydana gelen yağmur yağması, yıldız kayması, Güneş ve Ay tutulması, gök kuşağının çıkması, deprem ve doğal felaketler gibi olayları toplumlar kendi inançlarına göre yorumlamışlardır. Geçmişten edindiği ve atalarından kalan bilgilerle insanoğlu tabiat ve tabiat unsurlarıyla ilgili tahminlerde bulunmaya, hangi tabiat olayının hangi olaydan sonra geleceğini söylemeye başlamışlardır. Bu durum bazı inanışların kalıplaşmasına sebep olmuştur (İnan, 2000:175). Bu kalıplaşmış ifadeler bize gelecekle ilgili bilgiler de verir. Özellikle yaşlı kimseler geceleri gökyüzü ve

yıldızlara bakarak yarının nasıl olacağı hakkında görüş belirtirler. Eğer gökyüzü açık ve yıldızlı ise ertesi günü hava sıcak ve güneşli olacak demektir. Bulutlu ise ya da bulutlar hareket halinde ise yağmurun yağacağını müjdecisidir. Bulut haberci olarak kabul edilir. Yıldırım çakması, şimşegin şakıması da yağmurun yağma zamanının yaklaştığının göstergesidir (Rayman, 2003).

Anadolu’da gök cisimleriyle ilgili birçok inanış görülür. Bu anlamda örneğin Dadalı Türkmenlerinde güneşten sonra, kuşların yuvaya dönüş vakti geçtikten sonra defin yapılmaz, ertesi gün defin yapılır (Kalafat, 1995:41). Samsun yöresinde gök kuşağının altından geçenlerinin ömrünün uzun olacağına inanılır (Şişman, 1996). Derinkuyu yöresinde dolunay çıktığı zaman uğursuzluk olacağına, işlerin kötü gideceğine inanılır (Kabak, 2011). Urenha, Kazak ve Kırgız kadınları ilkbaharda ilk şimşek çaktığı ve gök gürlediği gün beyaz renkli içeceklerin üzerini örterler çünkü süte ve ayrana yıldırım düşeceğine inanırlar (İnan, 2000:190). Feke’de bahar ve yaz aylarında sabah havanın sisli olması o günün çok sıcak geçeceğinin işaretidir. Gökkuşağının altından geçilirse dilekler gerçek olur. Yağmur çok yağdığında durması için poyraz adı verilen rüzgârın çıkması gerekir, bunun için de dul bir kadının süpürgesi yakılır. Atın kulağını devamlı dik tutması yağmurun yağacağına işaretir (Karakaş, 2005:87).

Pehlivanlı yöresindeki inanışlar da Anadolu’dakilerle benzerlik ve farklılık göstermektedir.

- Yağmur bereket sayıldığı gibi çok yağması ve şiddetli olarak yere düşmesi de halkta korku yaratır. Uzun sürmesi bu korku ve telaşı artırır. Eğer yağmur dinmek bilmiyorsa o zaman olgun bilgili birisi “ezan” okuyarak yağmurun dinmesini bekler. (K32, K13, K23, K76, K59, K75, K5)
- Martın 22’sinden (eski martın dokuzundan başlayarak) bir haftanın günlerinden birini seçip, o gün havanın güzel olup olmadığına göre bütün yılın nasıl geçeceği tahmin edilir. (K2,K45,K63,K28,K79,K54,K1)
- Gökkuşağının altından kim geçerse onun cinsiyet değiştireceğine inanılır. Kadın geçerse erkek, erkek geçerse kadın olacağına inanılır (K24,K58, K98).
- Sıcakların gelmesi cemrelerin düşmesine bağlıdır. Cemreler birer hafta aralıkla 7 şubatta havaya, 14 şubatta suya, 21 şubata da toprağa düşer. (K12, K36, K54, K37, K7, K90, K80)

- Gökyüzünde herkesin bir yıldızı olduğuna inanılır. Yıldız kaydığı zaman o kişinin öldüğüne inanılır (K24).
- Gökkuşağının altından geçenlerin kel olacağına inanılır (K2,K3, K69).
- Yıldırım çarpanlar, toprağın içinde bir gün bekletilir. Toprağın o kişiyi iyileştireceğine inanılır (K19,K24,K58).
- Çok şiddetli dolu yağdığı zaman gökyüzüne Kur'an- ı Kerim gösterilir böylece dolunun duracağına inanılır (K4,K7,K10,K11).
- Güneş tutulmasında depremlerin olacağına inanılır (K88,K89,K90).
- Ay tutulmasında dünyanın sonunun geleceğine inanılır,(K24 K32, K33, K34, K88).
- Gökkuşağının çıktığı yerde hazine olacağına inanılır (K77,K98).
- Yıldız kayarken dilek tutulur böylece dileklerin kabul olacağına inanılır (K81, K62, K42, K23, K14, K15, K25, K26, K92, K94).
- Bulutlara melekler tarafından at gibi binildiğine inanılır (K24,K25,K32,K33,K34).
- Güneş batarken uyuyanların başına uğursuzluk geleceğine inanılır. Uyuyan insanlar uyandırılır (K2,K3,K24, K35).
- Ayın şeklinden ve renginden hangi mevsimde olunduğu tahmin edilir (K59).
- Güneş batarken etraf çok kızıl olursa ertesi gün çok sıcak olacağına inanılır (K12, K47,K48, K58).
- Güneşin ilk ışıklarının uğurlu olduğuna inanılır (K100).
- Ay tutulmasında tencerenin altına kaşıkla vurulur, ses çıkarılır (K67,K79,K83).
- Gökkuşağının altından geçenlerin dileklerinin kabul olacağına inanılır (K33, K45, K46, K56, K77).
- Dışarıdaki sinekler evin içine girerse, yağmur yağar. (K83, K84, K85, K86, K87, K88, K89)
- Depremi Allah uyarı veya ceza için verir. (K19,K24,K36,K58,K70,K96,K43)

- İnek ahır duvarını yalarsa, yağmur yağar. (K3, K4, K55, K86, K17, K98)
- Kar senesi var senesi denir. Karın bereket olduğuna inanılır. (K16, K17, K18, K19, K21, K80, K81)

4.6.7. Değerlendirme

Pehlivanlı Köyü halkı, çevresel faktörlere ve tabiat olaylarına dair derin bir inanç sistemine sahiptir. Bu inançlar, köy halkının doğal dünyaya bakışını ve onunla olan ilişkisini yansıtır.

Su, köyün yaşam kaynağıdır ve bu nedenle çok önemlidir. Su kaynaklarının korunması ve suyun kutsallığına olan saygı, su ile ilgili inançların temelini oluşturur. Kurak dönemlerde su ile ilgili dualar ve yağmur isteme ritüelleri gerçekleştirilir. Ateş hem ısınmak için kullanılır hem de sembolik bir anlam taşır. Ateş yakma ritüelleri, özel günlerde ve kutlamalarda yaygındır. Ateşin, kötü ruhları uzaklaştırdığına inanılır. Dağlar, doğanın büyüklüğünü ve gücünü simgeler. Dağlara tırmanmak, doğanın canlanışını kutlamak için yapılan bir etkinliktir. Aynı zamanda dağlar manevi birer sığınak olarak kabul edilir. Toprak, köy ekonomisinin temelini oluşturan tarım için vazgeçilmezdir. Toprak ile ilgili inançlar, tarımın her aşamasında kendini gösterir. Toprağın sürülmesi, ekim dikim zamanları ve hasat dönemleri özel ritüellerle kutlanır. Ağaçlar, doğanın bir parçası olarak kabul edilir ve ağaç kesmek, doğadan aldığının karşılığını vermek anlamına gelir. Bu eylem sıkça dualar eşliğinde gerçekleşir. Gök cisimleri, zamanın ötesini temsil eder. Ay, güneş ve yıldızlarla ilgili birçok inanç ve mitolojik hikaye bulunur. Özellikle güneş tutulmaları ve ay tutulmaları, özel dualarla karşılanır ve bu zamanlarda özel ritüeller gerçekleştirilir. Bu inançlar, Pehlivanlı köyü halkının doğal çevresine olan derin bağlılığını yansıtır. Doğa ile olan bu köklü ilişki, günlük yaşamın bir parçasıdır ve halk kültürünün önemli bir parçası olarak korunur.

4.7. GÜNLERLE İLGİLİ İNANIŞLAR

Halk arasında haftanın bazı günleri için farklı inanışlar gelişmiştir. Günler; diğerlerinden önemli sayılma, belirli günlerde belirli işleri yapmama, evden dışarıya hiçbir şey vermeme gibi yönlerden halk arasında inanış açısından farklı farklı uygulamalar gözlenmiştir (Köseler, 2008:144).

Anadolu’da günlerle ilgili birçok inanış görülür. Bu anlamda örneğin Erzincan ve çevresinde pazartesi günü çamaşır yıkamak iyi değildir. Salı uğursuz bir gündür. Salı günü

yeni bir işe başlamak uğur getirmez. Cuma günü iş yapanın kısmeti az olur. Kurban Bayramı günü gündüz uyumak, sakal tıraşı olmak iyi değildir (Küçük, 1987:244). Karaisali’da ise çarşamba günü çamaşır yıkanmaz perşembe yıkanır. Kırk perşembe çamaşır yıkanırsa yokluk görülmezmiş. Perşembe günü düğünlerde bayrak çekilir. “Cuma akşamı” diye anılan perşembe akşamında Kuran-ı Kerim’den bir sure akşam yemeğinden sonra okunur (Kök, 2006:81).

Pehlivanlı yöresindeki inanışlar da Anadolu’dakilerle benzerlik ve farklılık göstermektedir.

- Perşembe hayırlı bir gündür ve yapılacak yardım ve hayırlar bugünde yapılmaya çalışılır. (K19,K3,K41)
- Pazartesi evden dışarıya hiçbir şey verilmez, yine pazartesi nasıl geçerse diğer günler de öyle geçer. (K4,K54,K19)
- Salı günü iyi sayılmaz, göç yapılmaz. (K21,K39,K40)
- Soğan, biber, tütün vb. acı şeyler pazartesi günü hiç kimseye verilmez. (K8,K65,K70)
- Akşamları kimseye bir şey verilmez. (K16,K41,K23)
- Perşembe ve cuma günleri hayırlı günlerdir. Hayırlı işlerin bu günlerde yapılmasına dikkat edilir (K1, K2, K3, K5, K8, K18, K20, K30).
- Arife günü çamaşır yıkanmaz, banyo yapılmaz . (K22,K41,K28)
- Salı ve çarşamba günü su dökmek hoş sayılmaz. İyi değildir (K18, K4, K9, K16, K17, K18, K39, K40, K49, K50)
- İki bayram arası düğün yapılmaz. (K21, K53, K4, K16, K27, K33, K46, K59, K90, K92, K96)
- Perşembe günü akşam cuma günü öğle namazına kadarki zamanın sevabı çoktur. Bol bol dua edilir. İbadet yapılır. Yardımlarda bulunulur. (K2, K5, K7, K11, K22, K38, K39, K43, K44, K45)
- Sadece salı günü örümcek yuvası bozulur. (K20, K63, K74, K76, K77, K33, K86)

- Salı günü kumaş kesilmez. (K27, K43, K54, K67, K73, K81, K80, K89, K94, K92, K6)
- Salı günü yola çıkılmaz. (K23, K63, K14, K96, K77, K43, K36, K29, K10)
- Pazartesi ve cuma günleri çamaşır yıkama günüdür. (K26, K54, K72, K11, K22, K38, K39, K37, K46, K40)
- Perşembe günü akşam yapılan yemekten bir tabak komşulara gönderilir. Bu yemeğin üzerine mutlaka ekmek konulur. Bu yemek ölen yakınlarının ruhunu memnun etmek için gönderilir. (K22, K65, K47, K45)
- Salı ve çarşamba günü çamaşır yıkanmaz. (K2, K50, K75, K43, K4, K5)

4.7.1. Değerlendirme

Pehlivanlı köyü, geleneksel Türk inançlarına dayanan çeşitli günlerle ilgili inançlara sahiptir. Günlere ilişkin inanışlar şu şekildedir:

Perşembe: Köy halkı için özel bir anlam taşır. Perşembe günü hayırlı bir gün olarak kabul edilir ve birçok hayır işi bugünde yapılır. Yardımlaşma ve ibadet etme perşembe günü önemlidir.

Pazartesi evden dışarıya hiçbir şey verilmemesi gereken bir gündür. Ayrıca o gün nasıl geçerse diğer günlerin de aynı şekilde geçeceğine inanılır. Salı göç etmek veya yeni işlere başlamak için uğursuz kabul edilir ve bu tür faaliyetlerden kaçınılır. Bazı yiyecekler, özellikle acı olanlar, pazartesi günleri hiç kimseye verilmez. Akşamları, kimseye bir şey verilmez ve bu saatlerde yardımlar yapmaktan kaçınılır.

Pehlivanlı köyündeki bu inançlar, günlük yaşamın bir parçası olarak hala sürdürülmektedir ve köy halkı tarafından ciddiye alınmaktadır. Günlerin uğurlu veya uğursuz kabul edilmesi, geleneksel Türk kültürünün bir yansımasıdır ve toplumun sosyal dinamiklerini etkileyebilir. Bu inançlar, günlük kararlar ve davranışlar üzerinde etkili olabilir ve köyün kültürel dokusunu şekillendirebilir.

4.8. RÜYA İLE İLGİLİ İNANIŞLAR

Uyku durumunda zihinde ortaya çıkan ve hem belirginlik hem de bulanıklık özelliği taşıyan imgelerin tümüne rüya denir. Rüyalardan, insanların yorumlarıyla gelecekte meydana gelecek olaylarla ilgili çıkarımlarda bulunulur. Görülen rüyaların

yorumlanmasında temel ölçüt rüyada görülen kişi, nesne, hayvan ya da çeşitli olaylardır (Görsel Büyük Genel Kültür Ansiklopedisi, 1987). Genel olarak bakıldığında rüyada yeşil ve beyaz renkler görünce sevinilir, siyah renkte ise üzüntü duyulur. Rüyada yılan gören kişinin düşmanından kötülük göreceğine inanılır. Rüyada iplik görünce yola gidileceğine inanılır. Kız çocuk görmek kötü haber, erkek çocuğu görmek iyi haber duyulacağına işarettir. Yine rüyada ağlayanın sevineceğine inanılır (Artun, 2005:297).

Anadolu’da rüyalarla ilgili birçok inanış görülür. Bu anlamda örneğin Kozan’da ölen anne veya baba görülürse, sabah olunca rüyada görülen kişinin sevdiği bir şey yapılır. Mesela, şeker alıp dağıtılabılır veya tatlı, yemek yapıp etraftakilere yedirilir. Bu, rüyada görülen kişinin ruhu şad olsun diye yapılır (Üzelgök, 2008:124). Muğla Tahtacılarında ölen kişi rüyada görülmüş ise, ölü aç olduğunu söylüyor, yiyecek istiyor ise veya sıkıntısını açıklıyor ise, lokma, katmer ve benzeri şeyler dağıtılarak hayır işlenir. Buna “hışta dağıtmak” denir (Kalafat, 1995:158). Feke yöresinde ise rüyaların anlatılması uygun görülmez ancak anlatılırsa da önce dinleyen kişi “hayırdır inşallah” der ve sonra rüyayı nasıl yorumlarsan öyle çıkar düşüncesinden ötürü rüya hayra yorulur (Köseler, 2008:145).

Pehlivanlı yöresindeki inanışlar da Anadolu’dakilerle benzerlik ve farklılık göstermektedir.

- At cenaze tabut, ayakkabı giymek sıkıntı, ayakkabı çıkarmak sıkıntılardan kurtulmak, balık rızık, değirmen kısmet, deve devlet, fındık iyilik güzellik demektir. (K90, K87, K54)
- Üç hafta üst üste cuma günleri abdestli olarak yattığında gördüğün rüyaların gerçek olacağına inanılır. (K4)
- Odun ve ceviz görmek sıkıntıya delalettir. (K26,K48,K71)
- Adam dövmek, asker ya da demir görmek, kuvvet demektir. (K33,K43,K21)
- Kazan hayra yorulmaz cenazeye işaret eder. Baykuş da aynı şekilde yorumlanır ölümün habercisidir. (K2, K5, K7,K45)
- Vakitsiz meyve iyi değildir fakat vaktinde görülen meyve iyidir. (K12,K32,K66)
- Çiğ et hastalık demektir. (K44,K77,K65)

- Kız çocuğu ve şeker kötü haber, oğlan çocuğu ve soğan iyi haber diye yorumlanır. Rüyalar tersine çıktığı için tatlı acıya, acı da tatlıya çıkar. (K55,K33,K10)
- At görmek yolculuğa işarettir. Kısmet demektir. Kızlar görürse kısmetinin açılacağına işarettir (K73, K5, K7)
- Arı bereket, uğur anlamlarına gelir. (K8, K35, K14, K15)
- Ağlamak, gülmeye işaret eder. (K25, K51, K70, K21,K45)
- Asker haber anlamına gelir. (K80, K55, K37, K11, K25)
- Azrail'i görmek ölümü hatırlatır. Tövbe etmesi için uyarı anlamını taşır. (K17, K5, K7, K11, K22, K38, K39, K43, K44, K35)
- Bal iyiye yorumlanır. Mal mülk yani zenginlik anlamına gelir. (K39, K5, K7, K11, K22, K38 , K39, K43, K44, K85)
- Akrep ve yılan düşman demektir. Kendisini sevmeyen birisinin kötü planlarına işaret eder. (K2, K85, K70, K11, K22, K8, K9)
- Çamur toplum hayatında, çekeceği sıkıntı anlamına gelir. (K66, K5, K7, K11, K22, K38, K39, K43, K44, K49)
- Balık kısmet demektir. Balık yediğini görmek kısmetinin kendisini bulacağı anlamına gelir. (47, K5, K7,K95)
- Çınar yapılacak işin uzun ömürlü olacağına işarettir. (K3, K6, K71, K31, K22, K38, K39, K43, K44, K89)
- Bit para demektir. Ummadığı yerden eline para geçeceği anlamına gelir. (K56, K5, K7, K11, K22, K38, K39, K43, K44, K65)
- Bulut hayal anlamına gelir. (K2, K5, K7, K11, K22, K38, K39, K43, K44, K47)
- Domuz uğursuzluk anlamına gelir. Hayra yorulmaz. (K22, K55, K67, K11, K22, K38, K39, K43, K44, K32)
- Dişin çekildiğini veya düştüğünü görmek ölüme işarettir. Hayra yorulmaz. (K29, K58, K77, K11, K22, K38, K39, K43, K44, K53)

- Rüyada kan görmek görülen rüyanın geçersiz olduğuna işarettir. (K62, K35, K67, K12, K22, K38, K39, K43, K44, K59)
- İğne iyiye yorulmaz. İğnenin kırılması ölüme işarettir. (K42, K65, K87, K91, K22, K38, K39, K43, K44, K18)
- Kur'an'ı Kerim, namaz, ölüm, peygamber, uçmak yağmur, yeşillik iyiye yorumlanır. (K92, K45, K7, K51, K22, K68, K99, K33, K4, K66)
- Güvercin ve şimşek ya da bir ses duymak haber anlamına gelir. (K2, K5, K7, K11, K12, K8, K9, K3, K4, K17)

4.8.1. Değerlendirme

Rüya ile ilgili inanışlar Pehlivanlı köyünde, insanlar rüyaları çeşitli şekillerde yorumlayarak günlük yaşamlarına yön verirler. Rüyalar, köy halkı için geleceği tahmin etmek, günlük kararlar almak ve yaşamın farklı yönleri hakkında bilgi edinmek için önemli bir kaynaktır. Rüyada görülen renklere göre yorumlar yapılır. Yeşil ve beyaz renkler genellikle sevinçle karşılanırken, siyah renk üzüntüye işaret edebilir. Bu renklere verilen anlamlar, köy halkının rüya yorumlamada kullandığı temel ölçütlerden biridir. Rüyada yılan görülmesi, kişinin düşmanlarıyla karşılaşacağı veya kötülük göreceği şeklinde yorumlanır. İplik görmek ise bir yolculuğa çıkılacağına işaret eder. Cinsiyete göre rüya yorumları da köyde önemlidir. Kız çocuğu görmek kötü haberlerin habercisi olarak kabul edilirken, erkek çocuğu görmek ise iyi haberlerin müjdecisi olarak yorumlanır. Bu yorumlar, köy halkının günlük yaşamında kararlar alırken rüyalarını dikkate aldığını gösterir. Rüyada ağlamak, köy halkı arasında sevinçle karşılanır ve olumlu bir geleceği müjdeleyebilir. Asker ve demir gibi simgeler, kuvvet ve güç anlamına gelir ve genellikle olumlu yorumlanır. Ölümle ilgili rüyalar da önemlidir. Ölen kişinin rüyada görülmesi, onun için hayır dualarının edilmesini gerektirir. Ayrıca, ölüm habercisi olarak kabul edilen semboller, köy halkı arasında ciddiye alınır. Mevsimlik törenler ve gelenekler köyün kültürel dokusunu zenginleştirir. Hıdırellez, Nevruz, Yağmur Duası ve Aşure gibi törenler, köy halkının doğaya, mevsimlere ve tarıma olan bağlılığını yansıtır. Bu törenler, geleneksel danslar, müzikler ve yemeklerle kutlanır ve topluluklar arasındaki dayanışmayı güçlendirir.

Sonuç olarak, Pehlivanlı köyünde rüya yorumları ve mevsimlik törenler, halkın yaşam biçimini etkileyen önemli unsurlardır. Bu inanışlar ve gelenekler, köy halkının

kimliğini ve birliğini güçlendiren faktörlerden biridir ve gelecek nesillere aktarılmaya devam etmektedir.

4.9. CİNLERLE İLGİLİ İNANIŞLAR

Sözlükte “örtmek, örtünmek, gizli kalmak” anlamındaki “cenn” kökünden türeyen bir isim olup tekili olan “cinni” “örtülü ve gizli şey” manasına gelir. Terim olarak “duyularla idrak edilemeyen, insanlar gibi şuur ve iradeye sahip bulunan, ilahi emirlere uymakla yükümlü tutulan ve mümin ile kafir gruplarından oluşan varlık türü” anlamına gelir (Şahin, 1993).

Anadolu’da cinlerle ilgili birçok inanış görülür. Bu anlamda örneğin Karaçaylar cinlerin bazılarının Müslüman dolayısıyla zararsız, bazılarının da kafir ve zararlı olduğuna inanırlar. Asıl korkulan cinler ise Müslüman olmayanlardır. Cinlerin genel olarak karanlık ve pislik yerlerde yaşadığına inanılır. “Mekir” olarak adlandırılan, korkunç ve çok çirkin bir görüntüye sahip olduğu düşünülen bir tür cinin varlığına inanılır. Karanlık ve ıssız yerlerde, yıkılmış eski ev harabelerinde olduğuna inanılır. “Emegen” adında çirkin, büyük, acımasız bir kadın tipinden bahsedilmektedir. Hatta su söz konusu olduğunda “Suv başı kesgen Emegen” (Suyu kaynağından keserek göndermeyen Emegen) deyiimi sürekli söylenir (Çinpolat, 2009).

Pehlivanlı yöresindeki inanışlar da Anadolu’dakilerle benzerlik ve farklılık göstermektedir.

- Cinlerden korunmak için dua etmek özellikle Felak Suresi, Nas Suresi ve Ayet-el Kürsi’yi okuyunca zarar veremeyeceklerine inanılır. Gece yataarken yedi defa Ayet-el Kürsi okuyup yedi tarafa üflendiğinde her türlü kötülükten emin olarak uyunabileceği belirtilir. (K8,K7,K14,K93)
- Gece vakti dışarı sıcak su dökülürse cin çarpar.(K3, K4, K67, K79, K3)
- Cinler suyu geçemezdi. Suyu geçen adam kurtulurdu. (K2,K100,K21,K98)
- Küllük üzerinden geçilmez, cinler rahatsız olur. (K43, K84, K97, K29, K31)
- Şeytanın da kötü cinlerden olduğu kabul edilir. “Şeytana uymak” deyiimi çeşitli vesilelerle sık sık kullanılmaktadır (K11,K91,K31,K33).
- Süpürge üstünden atlanırsa şeytan, cin çarpar. (K73, K84, K99, K11)

- Yatakların olduğu yerde, yüklükte yatana cin çarpar. (K93, K64, K9, K2)
- Evin eşiğinde oturana cin çarpar.(K13, K74, K17, K59, K13)

4.9.1. Değerlendirme

Pehlivanlı köyünde, cinlere dair çeşitli inanışlar ve korunma yöntemleri mevcuttur. Bu inanışlar, genellikle İşlam dinine dayalıdır ancak yerel geleneklerle de etkileşime girmiştir. Cinlerin varlığına inanılır ve bunların insanlar gibi şuur ve iradeye sahip varlıklar olduğuna inanılır. Cinler, Mşlman ve kafir gruplarına ayrılır ve Mşlman cinler genellikle zararsız kabul edilirken, kafir cinlerden korkulur. Cinlerin genel olarak karanlık ve pislik yerlerde yaşadığına inanılır. Özellikle gece ve karanlık yerler, cinlerin bulunduğu yerler olarak kabul edilir. Bu inanışlar çerçevesinde şu önlemler alınır

Cinlerden korunmak için dua etmek yaygın bir uygulamadır. Felak Suresi, Nas Suresi ve Ayet-el Kürsi gibi Kuran ayetleri, cinlerin zararlarından korunmak için okunur ve bu ayetlerin okunmasıyla cinlerin insana zarar veremeyeceğine inanılır. Gece yatarken Ayet-el Kürsi' yi yedi defa okuyup yedi tarafa üfleme, kötülüklerden korunmak için kullanılan bir uygulamadır. Cinlerin suyu geemediğine inanılır. Bu nedenle gece vakti dışarı sıcak su dökülmesi, cinlerin uzaklaşacağına inanılır. Evin eşiğinde oturmanın cinleri çağırdığına inanılır ve bu nedenle evin eşiğinde oturmaktan kaçınılır. şeytanın da kötü cinlerden olduğu kabul edilir ve "şeytana uymak" ifadesi sıkça kullanılır. Yatakların olduğu yerlerde, yüklükte yatmanın cinleri çağırmak olduğuna inanılır ve bu nedenle bu tür yerlerde yatmaktan kaçınılır.

Bu inanışlar, köy halkının cinlerden korunmak için uyguladığı geleneksel yöntemleri yansıtır. İşlam inançlarıyla yerel kültürün birleşimi olarak görülen bu uygulamalar, köy halkının hayatında önemli bir yer tutar.

4.10. FALLARLA İLGİLİ İNANIşLAR

Fal, insanın gelecekte olabilecek olaylar hakkında bilgi sahibi olmak ve öğrendiğini zannettiği kaderini istediği yönde değiştirmek, ktlklere karşı tedbir almak, böylece merak, teselli ve mit duygularına cevap vermek veya sadece oyalanıp vakit geçirmek maksatlarıyla çeşitli yollara başvurması ile bunun sonunda elde ettiği netice anlamlarını ele alacak şekilde kullanılmaktadır (Duvarcı, 2001). Fal, bir gelenek olarak bir kuşaktan diğerine aktarılırken zaman kavramıyla sınırlanmamıştır. Bu uygulamanın özü ve ruhu her devirde aynı kalmakta fakat yöntemleri çağın gereklerine uyarak şekil değiştirmektedir. Bir

başka deyişle maddi yapısı, görünüşü, uygulama alanları yenilenirken fonksiyonları aynı kalmaktadır. Fal geleneği, biçime dayalı yenilikleri benimserken özünü de korur (Duvarcı, 2001).

Anadolu'da fallarla ilgili birçok inanış görülür. Bu anlamda örneğin Karaçaylarda taş veya fasulye falı yapılır. Çoğunlukla yolculuğa çıkan birisinden haber alınmadığı zamanlarda taş falına bakılırdı. 41 taş önce üçe bölünür. Sonra taşlar üçer üçer sayılırdı. En son kalan taş sayısına göre, falına bakılan kişinin uzakta ya da yakında olduğu eve gelip gelmediği, atlı ya da yaya olduğu ile ilgili yorumlar yapılırdı. Çilehane köyünde ise 40 tane fasulye ile fal bakılır. Kırk fasulye ortaya atılır. İki fasulye yan yana gelirse erkek ve kızın bir arada olacakları/birleşecekleri şeklinde yorumlanırdı. Fasulyeler ikişer ve üçer ayrılır. Sona tek fasulye kalırsa kötü, iki fasulye kalırsa iyi olarak yorumlanırdı (Çinpolat, 2009).

Pehlivanlı yöresindeki inanışlar da Anadolu'dakilerle benzerlik ve farklılık göstermektedir.

- Genç kızların evlenecekleri kişiyi öğrenmek amacıyla yaptıkları fallardan birisi de tuzlu ekmek falıdır, evin kızı tuzu biraz fazla katılarak tuzlu küçük bir ekmek yapar. Bu yenildikten sonra hiç su içmeden uyur. Rüya evleneceği adamı görür. (K3, K32, K31, K53)
- Birden fazla tuzlu ekmek yapıldığında bunlar bir köpeğin önüne konur. Köpek önce kimin ekmeğini yerse o kız diğerlerinden önce evlenir. (K76,K46,K29,K54)
- Genç kızların evlenecekleri kişiyi görmek amacıyla yaptıkları faldan biri de ayna falıdır. Bir kız Kur'an-ı Kerim'den Yasin Suresini okurken, diğer kız da geceleyin sandalyeye oturup elindeki aynayı aya tutarak aynaya bakar. Bu esnada aynada evleneceği kişiyi görür. (K82,K75,K63,K47)
- Bir kimse ilk kez gittiği evde evin anahtarını yastığının altına koyup yatarsa o gece gördüğü rüya gerçek olur. (K80,K54,K56,K71)
- Yüzük falını genç kızlar kiminle evleneceğini öğrenmek amacıyla yaparlar. Kızın saçının teline bağlanan nişan yüzüğü su dolu bardağın içine sarkıtılır ve Yasin Suresi okunur. Genç kız, yüzüğün ortasına dikkatle bakınca evleneceği kişiyi görür. (K9,K1,K2,K30)

- Bir elma kabuğu hiç yere düşürülmeden bir defada başından sonuna kadar soyulur. 3 kere ihlas suresi 1 defa da Fatiha suresi okunarak yastığın altına koyulup uyunduğunda rüyada evleneceği kişiyi görür. (K11,K10,K91,K28)
- Cuma günü cuma saatinde 3 İhlas 1 Fatiha okunur ve hiç kimse ile konuşulmaz. Etrafında “gel” ya da “git” kelimelerinden hangisi daha önce söylenecek diye bekler. Gel kelimesini önce duyarsa dileği gerçekleşecek, git kelimesini önce duyarsa gerçekleşmeyecek anlamına gelir. (K7,K65,K29,K95)
- Diğer bir yüzük falı da şöyle uygulanır: Genç kız başından kopardığı bir saç teline nişan yüzüğünü asar ve su dolu bir çay bardağına üç defa batırıp çıkarır. Üç kere İhlas suresi ve başka sure ve dualar da okunur. Sonra yüzük bardağın içinde serbest bırakılır. Yüzük bardağa kaç defa dokunursa, kız o yaşta evlenir. Aynı şekilde evli kıza yapılır. Yüzük düz gidip gelirse kızı yuvarlak gidip gelirse oğlu olur. (K21,K46,K29,K82)
- Bir yakını uzakta olan kişi saksağan kuşuna filan kişi gelecekse daldan dala atla diye bağırır. Kuş daldan dala atlarsa beklenen kişi gelecek demektir. (K96,K30,K75,K65)
- Papatyanın yaprakları teker teker “seviyor” ya da “sevmiyor” diye koparılır. En son hangi kelime ağzından çıktıysa o gerçektir. (K12,K33,K65,K67)

4.10.1. Değerlendirme

Pehlivanlı köyünde fal ve fallarla ilgili çeşitli inanışlar bulunmaktadır. Fal, geleceği tahmin etmek, kaderi değiştirmek veya merakı gidermek amacıyla yapılır. Anadolu'da olduğu gibi köyde de taş ve fasulye falı gibi yöntemler yaygındır. Genç kızlar, evlenecekleri kişiyi görmek için tuzlu ekmek falı, ayna falı, yüzük falı gibi yöntemlere başvururlar. Ayrıca, evin anahtarını yastığının altına koymak veya papatyadan yaprak koparmak gibi geleneksel uygulamalar da bulunmaktadır. Bu inanışlar zaman içinde değişse de köy kültüründe önemli bir yer tutmaktadır.

4.11. HAYVANLARLA İLGİLİ İNANIŞLAR

Anadolu coğrafyasına bakıldığında zaman Türklerin gerek benimsedikleri dinler gerek içinde bulundukları kültür ve ananeler gerekse ekonomik ve coğrafi yaşantılarından dolayı hayvanlarla çokça etkileşim halinde bulunmuşlardır. Göçebe bir toplum olan Türkler

yerleşik hayata geçmeden önce avcılık ve toplayıcılıkla uğraşmış, geçim kaynakları avcılık olan bu insanlar dolayısıyla da hayvanlarla fazla etkileşim halinde bulunmuşlardır. Yerleşik hayata geçildiği zaman insanlar tarımla uğraşmaya başlamış, dolayısıyla da hayvanlarla olan etkileşim artmıştır (Kabak, 2011).

Hayvanlar, efsanelere ve inanışlara konu olurlar. Hayvanlar, bitkilerden farklı olarak halkın geleneklerinde yenmesinde bir sakınca olmayanlarla, yenmesi hatta dokunulması günah olanlar ve rastlanması bile uğursuzluk getirici sayılanlar olmak üzere kümelenirler (Boratav, 1994:56). Bazı hayvanların ise kutlu olduğuna inanılır. Soylarını bir dişi kurtla bir delikanlının birleşmesine bağlayan eski Türkler, kurdu kapalı kaldıkları dağların arasından çıkmalarına yardım ettiği için kutlu sayarlar (Boratav, 1994:56). Hayvanların ayırt edilmesinde, isimlendirilmesinde kullanılan huyu ve diğer özelliklerine göre sınıflandırılmasında en çok kullanılan kelimeler, renk isimleridir. Ayrıca boynuzunun olup olmamasına, kulağının küçük veya büyük olmasına, bedenindeki lekeye, sürünün önünde gidişine göre de isimler almışlardır. Huyları da hayvanların vasıflandırılmasında kullanılmış olan özelliklerindendir (Biray, 2000).

Hayvanlarla ilgili inanışların bazıları her yörede aynıken bazıları da yöreden yöreye fark etmektedir. Örneğin kurda hemen hemen her yerde önem verilir ve saygı duyulur. Cesareti ve yüceliği simgelediği için Türklerin sembolü haline gelmiştir. Kurt Türklerin atası olarak görülür, kimi zaman yol gösterici kimi zamanda bir kurtarıcı olarak karşımıza çıkar. Destanlarda kurda çokça yer verilir. Kurt halkın milli değerlerinde de yer almıştır. Örneğin; Afyon bölgesindeki bir anlatmaya göre, kurtuluş savaşının son safhalarında, o tarafta bulunan kumandanlardan birine bir kurt kılavuzluk etmiştir. (Boratav, 1994:58). Derinkuyu yöresinde evlere ve çocuklara nazar değmesin diye kurt dişi asılır. Yine aynı yörede kurt uluduğu zaman ayaz olacağına inanılır. Kars yöresinde de kurtla ilgili birçok inanış mevcuttur bunlardan en belirginini “kurtağzı bağlama” diye bir inanıştır. Bu inanışa göre kaybolan hayvanları kurt yemesin diye kurdun ağzı bağlanır. Kurt ağzı bağlama dualar okuyarak, ağzı kapanabilen bir bıçağı kapatmakla olur. Kaybolan hayvan bulunduğu bıçağın açılması gerektiğine inanılır. Çünkü bıçak açılmadığı takdirde kurt açlıktan ölecektir. Kurtağzı bağlayarak kurdu açlıktan öldürmek çok günahdır (Kara, 2023:39). Bitlis’te geç öten horoz ve horoz gibi öten tavuk uğursuz sayılıp kesilir. Kara kedi uğursuzdur, bunun gibi tavşan beslemek de uğursuzluktur (Uyuklu, 1973:11). Erzincan ve çevresinde yılanın ayağını gören cennete gider. Yolcunun, tarlaya giden

çiftçinin önünden tavşan geçerse o gün uğursuz, tilki geçerse uğurlu sayılır (Küçük, 1987:245). Karaçaylarda baykuşun öttüğü yere bir felaket geleceğine, saksagan öterse misafir geleceğine inanılır. Karganın sesi de hoş karşılanmaz. Tilkinin uluması “sancılanması” olarak yorumlanır. Tilkinin sesi duyulduğunda “tilki sancılanıyor” denirse sancılanmasının durmayacağına inanılır. Bu nedenle o ifadeyi kullanmamak gerekir. Horozun gece yarısı veya akşamdan sonra zamansız ötmesi uğursuzluk sayılır. Ve o eve bir felaket geleceği şeklinde yorumlanır. Evde karıncaların çok olması bereket olarak yorumlanır. Keçinin şeytan karakterli olduğuna inanılır. Şeytanın keçi suretinde Hz. Adem’i kandırdığına inanılır. Keçinin, koyunlar cennetten gelirken yolda onlara katıldığına inanılır.,

Pehlivanlı yöresindeki inanışlar da Anadolu’dakilerle benzerlik ve farklılık göstermektedir.

Kedi

- Gece vakti kara kedi görmenin uğursuzluk getireceğine inanılır. Hatta kara kedilere cin derler. (K35,K37,K47,K67,K78,K79,K84,K87,K98,K100).
- Kedi başını burnu yukarıyı, gökyüzünü gösterecek şekilde koyup uyursa yağmur yağacağına inanılır. (K10,K3,K4)
- Kedi öldürenin başına çok büyük bela ve musibetler gelir. (K80,K76,K5)
- Kedi ile aynı yerde yatılmaz. Kedi insanın ruhunu çalar ve ömrü kısaltır. (K21,K36,K7)
- Kara kedi insanın önünden geçerse uğursuzluk getireceğine ve işlerin ters gideceğine inanılır. Kediye Hz. Ali sıvazladığı için hiçbir zaman sırtüstü düşmez. (K10,K32,K3)

Köpek

- İçinde köpek beslenen eve meleklerin girmeyeceğine inanılır. (K88,K64,K35)
- Köpek necistir. (K1,K32,K27)
- Köpek uluması uğursuzluk kabul edilir ve oraya en yakın evden ölü çıkacağına inanılır. Köpek geceleyin vakitsiz ulursa bir uğursuzluk veya doğal bir afet olur. (K18,K76,K46)

- Ezan zamanı uluyan köpek de beslenmez. (K1)
- Köpeklerin zamansız havlamasını da pek iyi saymazlar. (K8, K83, K84, K85, K86, K87, K96)

Horoz

- Horozun akşamdan sonra veya gece yarısı ötmesi uğursuzluk kabul edilir. (K20,K31,K26)
- Horozların melekleri gördüğüne inanılır. Bundan dolayı kimin evinde horoz vakitsiz öterse o evden cenaze çıkacağına inanılır. (K22,K37,K64)

Örümcek

- Örümcekler, Hz. Muhammed (sav)'i müşriklere karşı korumasından dolayı kutsal sayılır. Bunun sonucu olarak örümcek ağını bozanın yuvasının yıkılacağına inanılır. Bu sebeple kadınlar evde temizlik yaparken cuma günleri örümcek ağlarını bozmazlar. (K55,K43,K26)
- Örümcek öldürmek günahdır. (K32,K57,K89)

Yılan

- Yılanın hain ve fırsatçı bir hayvan olduğu inancı vardır. Nerede görülürse öldürülmesi gerekir. Yoksa yılanın ilk fırsatta insanı ısıracağına inanılır. (K8,K54,K31)
- Yılanın bacağına gören cennete gider. (K21,K7,K90)
- Yılan derisini duvara asarlar, böylece uğursuzluk olmayacağına inanılır (K89, K90,K92,K98).
- Siyah yılanın uğursuz olduğuna inanılır(K45,K67,K88,K89).
- Erkek yılan öldüren bir kişinin peşine mutlaka dişi yılan takılır ve o kişiyi zehirler (24).
- Yılan kabuk değiştirdiği zaman, kabuğunun nazara iyi geleceğine inanılır(K1, K2, K4, K78).

Kertenkele

- Hz. İbrahim ateşe atılırken, ateşi söndürmek için ağzıyla su taşıdığına inanıldığından kertenkele kutsal kabul edilir. Kertenkeleyi öldürmenin günah olduğuna inanılır. (K34,K21,K78)
- Kertenkele yılanı kandırıp ona bacaklarını yedirmiş kendisi ise yemiş gibi yapmıştır. Bundan dolayı yılan saf kertenkele uyanıktır. (K2,K69,K86)

Uğur Böceği

- Eline veya vücudunun herhangi bir yerine uğur böceği konan kişi, çok şanslı olur. O gün bütün işleri iyi gider. (K20,K31,K25)
- Uğur böceği bir kimsenin eline konarsa o kimsenin hacca gideceğine inanılır. (K40,K5,K78)
- Uğur böceği elinden hangi yöne uçarsa o yönden misafir geleceğine inanılmaktadır. (K21, K25, K64)
- Uğur böceği eline konan dilek tutar. Uç uç uğur böceğim diye şarkı söylenir. Uçarsa dileği kabul olur. Uçmazsa kabul olmaz. (K90,K76,K45)

Tavşan

- Evde tavşan beslemek uğursuzluk getirir çünkü tavşan beslenen evin bereketinin kaçacağına inanılmaktadır. (K31,K27,K85)
- Tavşan hem kediye hem köpeğe hem domuza hem de adet gördüğü için insana benzer. Gizemli bir hayvan olduğu için pek güvenilirmez. (K9,K65,K41)
- Yolculukta tavşan görenin işi ters gider. (K33,K44,K57)
- Tavşan eti hastalık yapar. (K1,K42,K57)

Ayı

- Ayıların önceleri insan olduğuna inanılır. Bir efsaneye göre; hamile bir kadın varmış. Yolda bunların bir devesi, bir uçurumdan düşüp ölmüş. Öldüğü için hayvanın leşini bırakıp yola devam etmişler. Aşeren gelinin canı et çekmiş. Bir ateş yakıp ölü deve etinden biraz pişirmiş. Bu sırada kocası merak edip geri dönmüş. Kocasının geldiğinin gören gelin utanıp keşke bir hayvan olsaydım demiş. Allah, bu gelinin duasını kabul ederek onu ayıya çevirmiş. Bu yüzden ayılar, eti leş etmeden, yani kokutmadan yemezlermiş. (K2)

Koyun

- Koyun gözü güzeldir. Biz sevdiğimiz insanın gözlerini, “koyun gözlüm” diye anlatırız. (K18,K32,K26)
- Koyun, geniş kuyruğuyla avret mahalli kapalı kaldığı için hayır ve güzelliğin timsali olarak görülür. Bu özelliğiyle koyunların melekler gibi olduğuna inanılır. İnanışa göre Hz. İsa, Romalılarından kaçarken koyun sürüsünün içine gizlenmiş, koyunlar, peygamberin başına kümelenerek onu düşmanlarından saklamışlar, Hz. İsa da onlara Allah size melek hayâsı versin, diye dua etmiş. (K98,K67,K54)
- Koyun beslemek evde bereketi artırır. (K5,K47,K86)
- Sürüden sağılan ilk süt fakirlere dağıtılır. (K23,K42,K47)
- Peygamber efendimiz zengin olmak isteyen koyun alsın demiştir. Koyun çok bereketli bir hayvandır. (K10,K43,K25)
- Koyunların yavruları ölürse, birinin leşi göze çarpar bir yere asılır. (K10,K43,K26)
- Sürüye çarşamba günü tuz verilirse, hayvanların romatizma hastalığına iyi gelir. (K3,K44,K7)
- Süt ve mamulünü (yoğurt, ayran, peynir vs.) hediye edenin kabı yıkanmadan iade edilir. (K2,K34,K89)

Keçi

- Keçilerin şeytan ruhlu olduğuna inanılır. Hz. İsa, Romalılarından kaçarken keçi sürüsünün içine girmiş. Keçiler dağılarak, peygamberin başına kümelenmemiş ve böylece onu düşmanlarından gizlememişler. Hz. İsa da onlara Allah size şeytan huyu versin, diye beddua etmiş. O günden beri keçinin kuyruğu dikilerek ayıp yerleri görünür olmuştur. (K30)
- Keçinin, kuyruğunun yukarı doğru durması ve ayıplı yerlerinin her zaman açık olmasından ötürü çirkin şeyleri temsil ettiğine inanılır. (K17,K43,K67)
- Keçi idrarının kulak ağrısı için şifalı olduğuna inanılır. Özellikle küçük çocukların kulak ağrılarının geçmesi için kulaklarına keçi idrarından birkaç damla akıtılır. (K26,K78,K96)

- Keçi sütü temizdir çünkü her zaman en temiz çiçeklerle beslenir. (K22,K88,K66)

İnek

1. Sütünün çekilmemesi için akşamları kimseye süt verilmez. Verilmesi gerekiyorsa içine yaprak ya da kömür atılır (K1, K2).

Domuz

- Domuz sevilmez. Adının söylenildiği evde bereket kalmaz. Domuza pis hayvan denir (K2, K5, K7, K11, K22, K38, K39, K43, K44, K45)
- Domuz eti insanı hasta eder (K10,K7,K43)

At

- Ahırların ya da ambarların kapılarına at kafatası takılır. Böylece nazardan korunacağına ve bereketli olunacağına inanılır (K2,K5).
- Sahipleri ölen atların kuyrukları kesilir ve serbest bırakılır(K78,80).
- Kapı üstlerine at nalı çakılır böylece kötü ruhlardan korunacağına inanılır (K67, K59, K87, K54).

Kuşlar

- Üzerine kuş pisliği düşen kişinin talihli olduğuna ve zengin olacağına inanılır. (K5,K65,K34)
- Kuş yakalandığında eğer acı acı ötüyorsa o kişiye beddua ettiğine inanılır. (K22,K34,K89)

Karga

- Karganın çığlıkları uğursuzluktur. (K21,K35,K64)

Güvercin

- Evde güvercin beslemenin uğursuzluk getirdiğine inanılır. Ölen günahsız insanların ruhlarının güvercin suretinde yeryüzünde dolaştığına inanılır. (K6,K78,K54)

Baykuş

- Baykuş uğursuzluk getirir. (K17,K89,K64)
- Baykuşlar, baktıklarına nazarı dokunan hayvanlardır. Baykuşlar viran yerlerde öterler. (K55,K34,K67)
- Bir evin damında baykuş öterse, o evden ölü çıkacağına, baykuş hangi tarafa doğru öterse, oraya felaket geleceğine inanılır. (K23,K78,K90)
- Öten baykuş hemen uzaklaştırılırsa uğursuzluk bertaraf edilir. (K100, K26, K6)

Guguk kuşu

- Guguk kuşu sevilen bir kuştur. Hikayesi de vardır. Hikâyeye göre anneleri ölen iki kardeş sıkıntılı günler geçirirler. Babaları başka bir kadınla evlenir. Üvey anne çocuklara kötü davranır. Çocuklar da korkudan durumu babalarına anlatmazlar. Kadın bir gün iki kardeşi kenger toplamaya gönderir. Ancak çocuklara delik torba verir. Kengeri toplayıp eve dönmek için yola çıkarlar. Bir müddet yürüdükten sonra bakarlar ki torbada hiç kenger yok. Evde üvey anne korkusundan ablası kardeşine kızarak “Kengerleri sen yedin!” der. Kardeşi ise “ben yemedim abla, inanmıyorsan karnımı yar bak” der. Ablası kardeşinin karnını yarıp bakar ve kardeşinin kengerleri yemediğini görür. Sonra torbaya bakar, torbanın delik olduğunu fark eder. Kengerlerin torbadan döküldüğünü anlar. Abla yaptığından pişman olur, kardeşinin yarasını sarar. Ancak kardeşi çok geçmeden ölür. Kardeşini yıkar ve kendi elleriyle defneder. Abla, kardeş acısına dayanamaz oracıkta kuş olur. Her yıl kenger mevsiminde akşam vaktinde öter de öter. Derdini öyle anlatır. (K68)

Leylek

- Göçmen kuşlardan olan leyleklerin kış mevsimini Hicaz’da geçirdikleri için hacı olduklarına inanılmaktadır. Bu yüzden kutsal kabul edilir. Bu kuşa kimse karışmaz. Eti helal olduğu halde yenilmez (K12,K32,K46)

Yarasa

- Hazreti Süleyman Belkıs ile evlendikten sonra, Belkıs ondan kuş tüyünden bir yatak takımı yaptırmasını istemiş. Belkıs’ı kıramayan Hz. Süleyman, kuşlara bir ferman yayımlayarak her birinin gelip yolunmasını istemiş. Yuvasındaki yeni doğmuş yavrularını yalnız bırakmak istemeyen yarasa, fermanı duyar duymaz

herkesten önce gelip yolunarak yavrularının yanına dönmüş. O günden beri yarasarlar tüysüz gezerler. Yarasa bundan dolayı hisli bir hayvandır öldürmemek gerekir. (K10)

4.11.1 Değerlendirme

Anadolu'nun zengin halk kültürü, hayvanlarla ilgili birçok inanışa ev sahipliği yapmaktadır. Bu inanışlar, Türklerin tarih boyunca hayvanlarla yoğun etkileşim halinde olmaları, göçebe yaşamdan yerleşik hayata geçişleri ve tarımsal faaliyetlerle hayvanların önemli birer unsura dönüşmesi gibi faktörlere dayanmaktadır. Örneğin, kurt cesaret ve yüceliğin simgesi olarak kabul edilirken, kara kedi uğursuzluk getireceği inancıyla ilişkilendirilir. Bu inanışlar, geleneksel Türk kültürünün önemli bir parçasını oluşturur.

4.12. CANLI VARLIKLARLA İLGİLİ DİĞER İNANIŞLAR

İnsanların ilk yaradılışı ile ilgili halk arasında birçok inanış olduğu gibi yaradılışın varlıklarından biri olan insan üzerinde de birçok inanış vardır. İslam dini öğretilerine göre insan yaratılmışların en şerefliisidir; ona bütün melekler secde etmişlerdir. Halkın inanışları da bu düşünce etrafında geliştirip zenginleşmiştir (Boratav, 1994:142).

Anadolu'da canlı varlıklarla ilgili birçok inanış görülür. Vücuttaki sakatlıklardan tutun da boyda, saç ve göz renklerinde, sakalda ve bıyıkta alışılmış ölçülere uymazlıklar, bu özellikleri taşıyan kişiler hakkında bazı yargılara yol açar. Örneğin topalların uğursuz, çok kısa boyluların ve köselerin fitneci olduğuna, gök gözlülerin bakışlarından zarar geleceğine inanılır (Boratav, 1994:117).

Pehlivanlı yöresindeki inanışlar da Anadolu'dakilerle benzerlik ve farklılık göstermektedir.

- Eğri omuzlu kişinin, işi eğri olur. (K2)
- Kadın erkeğin önünden geçerse erkeğin kısmeti azalır. (K3, K4, K16, K17, K18)
- Yöremizde sarışın ve mavi gözlü erkekler pek sevilmez. (K2)
- Kara ve seyrek sakal zekaya delildir. (K1,K23,K65,K43)
- Hiç sakalı olmayan kösenin hilesi pek çok olur. (K12,K54,K3,K87)
- Baş küçük olan kişinin aklı da az olur. Baş büyük olanın aklı çok olur. Başının üstü yassı olan keder çekmez. (K5,K65,K23,K19)

- Uzun boylu insanlar ahmak olur(K64, K72, K98, K1).
- Boyu uzun olan, saf olur, kolay kandırılır. Boyu kısa olanın ise huyu kötüdür. Orta boylu olan kişi akıllı ve güzel huylu olur.(K76,K32,K46,K90)
- Göğsü çıkık olanın ahlakı da kötüdür. (K18,K27,K36,K45)
- Parmağı uzun olan akıllıdır. (K91,K84,K52,K22)
- Kadının göğsü büyük olsa, şehveti çok, uzun olursa sütü az olur, küçük olursa da süt onda çok olur. (K8)
- Eti sert ve kambur olanın dili iğneli olur. (K20,K15,K11,K55)
- Alnı düzgün olan kişiyi emniyetli bil. Alnı kırışık olan şüphesiz tembel olur. Gözün kanlı olması ise yiğitlik alametidir. Gözü küçük olan hafif bir kişiliğe, gözü büyük olan ise zarif bir kişiliğe sahiptir. (K70,K54,K81,K51)
- İnce sesli erkek, kadına düşkün olur, işi gücü şehvettir. (K10,K34,K91,K83)
- Burnu geniş olan kişide şehvet hastalık halini almıştır. (K22,K54,K76,K83)
- Burnundan konuşan kişinin bu özeliği kibrine dalâlet eder. (K32,K11,K29,K93)
- Gülüşü çok olan kişiden hayâ beklenemez. (K90,K71,K32,K88)
- Burun biraz uzun ise sâhibinin anlayışında biraz kıtlık vardır. Burnu kısa olanın içinde korkusu çok olur. Burnunun ucu top olan kişi neşeli olur. (K32, 76K)
- Dudak etli olursa sahibi kızgın dişleri iri olan kişi çoğunlukla kötüdür. (K55, 3K)
- Noktalı göz ok gibidir. Böylesinin gözü başkasına çok değer (nazarı dokunur). (K9, K4)
- Saçı sert olan keskin zekâlı olur. Saçı kara olanda sabır vardır. Böyleleri ile yakınlık kurmaya bak. Saçı kumral olan ise güzel, huyca eşsizdir. Saçı çok olan kadının anlayışı kıt olur. (K29,K20, K11)
- Benzi kızıl olan edeplidir. Benzi sarı olan hastalıklıdır. (K2,K56,K8,K19)
- Gözün çukur ve eğik olması kibirlilik alâmetidir. (K12,K86,K76)

- Başı küçük olan kişinin aklı da az olur. Başı büyük olanın aklı çok olur. Başının üstü yassı olan keder çekmez. (K22,K60,K61,K31)

4.12.1. Değerlendirme

İnsanların ilk yaratılışı ile ilgili halk arasında birçok inanış bulunmaktadır. İslam dini öğretilerine göre insan, yaratılmışların en şerefli olanı kabul edilir ve bu düşünce etrafında şekillenen halk inanışları, çeşitli fiziksel özellikler ve davranışlar hakkında yargılar içerir.

Topal bir kişi uğursuz kabul edilirken, çok kısa boylu veya köse kişilerin fitneci olduğuna inanılır. Sarışın ve mavi gözlü erkekler bazı yerlerde sevilmez.

Bazı inanışlara göre de vücuttaki belirli işaretler veya özellikler, kişinin karakteri veya kaderi hakkında ipuçları sunar. Örneğin, göğsü çıkık olan kişilerin ahlaki karakterleri kötü olarak kabul edilir. Uzun boylu insanlar ahmak kabul edilirken, kısa boyluların huyu kötüdür. Görünüş ve renk de kişilikle ilişkilendirilir. Örneğin, gülüşü çok olan kişilerin hayasız olduğu kabul edilir. Saç tipi ve saçın özellikleri, kişinin zekasını veya karakterini etkileyebilir. Örneğin, saç sert olan kişiler keskin zekalı kabul edilir. Göz rengi veya göz yapısı, kişinin kişiliği veya kaderi üzerinde etki edebilir. Örneğin, gözü kanlı olan kişilerin gözleri değerli kabul edilir. Bu inanışlar, yerel kültürün ve toplumun sosyal dokusunun bir parçasıdır ve insanların farklı fiziksel özelliklerini yorumlama biçimleri kültürel çeşitliliği yansıtır.

4.13. CANSIZ VARLIKLARLA İLGİLİ DİĞER İNANIŞLAR

Canlı yaratıklar gibi cansız varlıklarda halkın geleneğinde, törenlerinde olumlu veya olumsuz yargılarla değerlendirilmiş, derecelenmiştir. Kimine kut ve uğur taşıdığı inancı ile saygı gösterilir, kimi uğursuz ya da pis sayılıp çekinme ve tikslenme konusu olur, kimi ise olumlu veya olumsuz bir değer taşımayan nesneler kümesinde kalır (Boratav, 1994:132).

Pehlivanlı yöresinde de cansız varlıklarla ilgili bazı inanışlar görülür.

- Hastalıktan korunmak için ateşten yararlanılır. (K1,K17,K74,K46).
- Akşam vaktinden sonra komşuya soğan verilmez. (K13, K4, K5, K7).
- Ayakkabı ve terliğin ters dönmesi uğursuzluktur. (K23, K14, K6, K5).

- Ayakkabıların üst üste gelmesi yolculuğa işarettir. (K30, K64, K26, K17).
- Boş beşik sallanırsa çocuğun gözü ağrır. (K32, K94, K71, K39, K40, K56, K57)
- Ekmek yaparken leğenden alınan hamur koparılıp geri konulmaz, bereketi kaçar. (K31, K79)
- Ekmeğe saygı gösterilir ve yemin edilirken ekmek üzerine yemin edilir. Ekmek tepelenmez. Ateş ve su kutsaldır. Cinler yanar sonra çarpar diye sıcak su besmele çekilmeden rast gele dökülmez. Suya işenmez, kazara işenirse kirpikten birkaç tel koparıp suya bırakılır. Sırat köprüsünden kirpik insanları geçirir(K2).
- Elden ele bıçak ya da makas verilmez, kavga olur. (K3, K24, K19, K69, K8,K6, K7)
- Yatan birinin üzerinde yorgan sökülmez. (K85, K47, K53, K100)
- Gece aynaya bakmak iyi sayılmaz. (K34, K45, K67, K79, K80, K96, K27)
- Ocak içinden çıkarılan kül komşuya verilmez, uğursuz sayılır. (K3, K13, K67, K77, K62)
- Kurban Bayramı'nda dikiş dikilmemelidir, aksi halde iğne hacıların parmağına batacaktır (K50, K63, K65, K91)
- Yatak takımı astarları ya da başka ihtiyaçlar için eve patiska ya da bez alınırsa, bir yerinden makasla kesilir. Aksi halde, bunun ev halkından birilerine kefen olacağına inanılır (K73, K24, K87,K22)
- Kurbağa öldürenin elinde siğil çıkar. (K3)
- Giyinik elbisenin düğmesi dikilirse iftiraya uğranır. (K5, K32, K65, K29)
- Kavgayı kızıştırmak için iki elin tırnakları birbirine sürtülür. (K90, K91, K31, K79)
- İncir odununu ve çırpısını yakanın tavukları ölür. (K22, K54)
- Namazını eda eden kişi, seccadesini kaldırıp dürmezse, ya da katlamazsa, üzerinde şeytan namaza durur. (K19, K83, K57, K63)
- Yıldızları sayanların elinde siğil oluşur. (K9, K80)

- Nazar için boncuk, kemik, nal, bağa ve muska kullanılır. (K51, K66)
- Tuzsuz ekmek yiyen kişi yere çok düşer. (K17, K94, K65, K61)

4.13.1. Değerlendirme

Halk kültürü, toplumların kimliklerini oluşturan önemli bir parçadır ve genellikle geleneksel inançlar, ritüeller ve sembollerle şekillenir. Bu bağlamda, cansız nesnelerin insanlar arasında taşıdığı anlamlar, toplumdan topluma farklılık gösterir ve bazen uğurlu veya uğursuz kabul edilir.

Pehlivanlı yöresinde de cansız varlıklara yönelik ilginç inançlar bulunmaktadır. Bu inançlar, gündelik yaşamın çeşitli yönlerini etkileyebilir ve belirli davranışları tetikleyebilir. Örneğin, hastalıklardan korunmak amacıyla ateşten yararlanılır ve ateşin temizleyici bir güce sahip olduğuna inanılır.

Ayrıca, ayakkabıların ters dönmesi uğursuz kabul edilirken, ayakkabıların üst üste gelmesi yolculuğa işaret olarak yorumlanır. Ekmek ve su gibi eşyalar kutsal olarak kabul edilir ve üzerlerine dua edilmeden veya saygı gösterilmeden kullanılmamalıdır.

Fallar, toplumun geleceği hakkında bilgi edinmek için kullanılır ve geleneksel törenlerde önemli bir rol oynar. Özellikle Kurban Bayramı'nda dikiş dikilmemesi, birçok kültürde olduğu gibi, iğnenin hacıların parmağına batmasını önlemek amacıyla yapılır. Nazar boncuğu, kemik, nal, bağa ve muskalar gibi nesneler, nazarın kötü etkilerinden korunmak için kullanılır.

Bu inançlar, Pehlivanlı yöresindeki halk kültürünün zengin bir parçasını oluşturur ve toplumun günlük yaşamını, sosyal ilişkilerini ve geleneklerini etkiler. Ayrıca, bu inançlar, cansız nesnelerin insanlar arasındaki sembolik ve dini değerlerini yansıtırken, geleneksel bilgi aktarımının bir örneği olarak da görülebilir.

4.14. GENEL DEĞERLENDİRME

Halk inanışları, bir toplumun kültürel mirasının önemli bir bileşenidir. Bu inanışlar, toplumun geçmişten günümüze gelen ve nesiller boyunca aktarılan, doğaüstü güçlere, gizemli varlıklara ve olaylara yönelik inançları içerir. Halk inanışları, toplumun dünya görüşünü, evreni anlama biçimini ve insanın doğal çevresiyle olan ilişkisini şekillendirir.

Halk inanışları, bir toplumun geleneksel değerlerine, ritüellerine ve kültürel köklerine sıkı sıkıya bağlıdır. Bu inanışlar, genellikle dini ve mitolojik unsurlarla iç içe

geçmiştir ve zaman içinde şekillenerek zengin bir folklorik hazine oluşturmuştur. Mitoloji, efsaneler, masallar, atasözleri ve rüya tabirleri toplumun inançlarını ve değerlerini kuşaktan kuşağa aktarmada önemli rol oynar.

Halk inanışlarında doğaüstü varlıklar ve olaylar önemli bir yer tutar. Periler, cinler, hayaletler, vampirler ve benzeri doğaüstü varlıklar, toplumun kolektif hayal gücünün bir yansımasıdır. Ayrıca, doğa olaylarının arkasında yatan gizemli güçlere dair inançlar da halk kültüründe sıkça rastlanan unsurlardır. Bu inanışlar, toplumun doğal çevresiyle olan ilişkisini ve doğaya saygıyla yaklaşılmasını olumlu etkiler.

Halk inanışları, insanların günlük hayatlarında bereket ve şifa arayışlarını da yansıtır. Bazı inanışlar, tarım ve avcılıkla ilgili ritüellerle bereket getireceğine inanılan uygulamalara dayanır. Diğer inanışlar, kötü ruhlardan ve uğursuzluktan korunmak için uğurlu nesneler, muskalar ve dualar kullanmayı içerir. Ayrıca, hastalıklardan kurtulmak veya sağlık bulmak için doğal yöntemler ve şifalı bitkilerle ilişkilendirilen inançlar da yaygındır.

Halk inanışları, toplumun çeşitli toplumsal ve dinsel törenlerinde de kendini gösterir. Doğum, sünnet, düğün, ölüm gibi geçiş dönemleri, ritüeller ve inançlarla süslenir. Aynı zamanda, tarım sezonları, hasat zamanları ve diğer önemli dönemlerde düzenlenen festivaller ve bayramlar da halk inanışlarının yoğun bir şekilde yaşandığı etkinlikler arasındadır.

Halk inanışları, toplumun tarihî ve kültürel kimliğine derin bir anlam katar. Bu inançlar, insanların doğal dünyaya, yaşamın anlamına ve geleceğe dair düşüncelerini yansıtan birer ayna gibidir. Teknolojik gelişmeler ve küreselleşmenin etkisiyle bazı halk inanışları zaman içinde değişime uğrasa da toplumların bu mirası koruyarak gelecek nesillere aktarması, kültürel zenginliğin muhafaza edilmesi için önemlidir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

HALK MUTFAĞI

5.1. HALK MUTFAĞI

Uzun bir tarihsel geçmişi olan Türkler, mutfak konusunda zengin bir kültüre sahiptir. Bu zenginlik kendini bol çeşitli yemeklerde göstermektedir. Doğum, evlenme ve ölüm gibi insan yaşamının her aşaması yiyeceklerle yoğrulmuş, onunla iç içe geçmiştir. Hatta yemek kültürünün sosyal düzeni sağlayan en önemli unsurlardan biri olduğunu; devlet idaresinde, resmî törenlerin düzenlenmesinde, komşuluk ilişkilerinde ve misafirlerin ağırlanmasında diğer aktivitelerden daha etkili olduğunu görmekteyiz (Şimşek, 2003:26).

Eski Türklerin yaşamı tarıma ve hayvancılığa bağlıydı. Ateşin de bulunmasıyla üretim biçiminde büyük bir değişme olmuş, buna bağlı olarak yemek türleri ve pişirme biçimleri sürekli gelişmiştir. Eski Türklerin yetiştirip yedikleri hayvanların başında koyun, keçi ve sığır gelirdi. Bu hayvanların etlerinin yanı sıra sütlerinden de yararlandılar. Etler tandır adı verilen toprak kuyuda veya ateş üstünde pişirilirdi. Ayrıca sonbaharda kestikleri hayvanları yağı ile birlikte pişirdikten sonra küplere doldurup, kış için saklardı. Süt ve mamullerini çeşitli şekilde yiyecek olarak kullanırlardı. Bu geleneklerin bazıları tamamen değişmiş bazıları ise günümüze kadar aynı şekilde devam etmiştir (Artun, 2003:299).

Yemek yapımında kullanılan araç-gereçlerin niteliği, sayısı, türü, düzenlenişi; pişirilen maddenin kendisi, pişiriliş biçimi, doğadan olduğu gibi elde edilip yenip yenmediği gibi özellikler o ülkenin uygarlık düzeyi ve biçimi hakkında bilgi vermektedir. Bunlardan ötürü yemek konusu tüm ülkelerce önemli bir konu olarak kabul edilir (Tezcan, 1998:208).

5.1.1. Yiyecek Türleri ve Yapılışları

Pehlivanlı yöresi zengin bir mutfağa sahiptir. Geleneksel yemeklerin dışında kendi yöresine özgü yemekleriyle de adeta bir kültür merkezidir.

5.1.1.1. Çorbalar

5.1.1.1.1. Mercimek Çorbası

Malzemeler: 1 kuru soğan, 1 patates, 1su bardağı kırmızı mercimek, 1 kaşık yağ, 1 kaşık salça, tuz.

Hazırlanışı: Mercimek yıkandıktan sonra patates, soğan ince ince doğranır. Biraz su ilave edilerek ocağa konur. Pişirince süzgece dökülür. Soğuyunca süzgeçten geçirilir. Diğer tarafta yağ eritilir. 1 kaşık salça konur. İyice çırpılır. Kaynayınca tuzu atılır. 30 dk. pişirilir. Söndürürken nane eklenir, arzuya göre et kaynama halindeyken konulabilir. (K98)

5.1.1.1.2. Şehriye Çorbası

Malzemeler: 1 su bardağı şehriye, yağ, salça, tuz, 1 kaşık un.

Hazırlanışı: Şehriye 2 bardak suyla haşlanır. Diğer tarafta 3 bardak suyun içine 1 kaşık un il salça ilave edilir. Çırpılır. Haşlanan şehriyenin üzerine dökülür. Kaynayınca tuzu ve limon tuzu eklenir. 20 dakika pişirilir. Tereyağı eritilip içine pul biber, nane eklenir. (K18)

5.1.1.1.3. Kesme Çorbası (Kesme Aşı)

Malzemeler: Erişte, yeşil mercimek, yağ, salça, tuz.

Hazırlanışı: Tencerede yağ, salça ve tuz kavrulur ve içine haşlanmış yeşil mercimek ile erişte ilave edilerek kısa bir süre daha kavrulur. Daha sonra su ilave edilerek pişirilir. (K3)

5.1.1.1.4. Ayrın Aşı

Malzemeler: Buğday, yoğurt, un, aş otu, tuz, 1 soğan.

Hazırlanışı: Aşurelik buğdaylar pişirilir. Yoğurt unla sulandırılır pişmekte olan buğdaya yavaş yavaş ilave edilir ve sık sık karıştırılır. Diğer tarafta yağ eritilir, yemeklik doğranmış soğanlar kavrulur. Pembeleşmesi yeterlidir. Aş otu da soğanlarla buluşturulur. Kaynayan çorbamız 1-2 dakika sonra ateşten alınır ve soğanlarımız ilave edilir. Daşnane (yöreye özgü bir nane çeşidi) de kullanılabilir. (K31)

5.1.1.1.5. Tutmaç çorbası

Malzemeler: Erişte, yeşil mercimek, yağ, un, yoğurt, tuz.

Hazırlanışı: Öncelikle derin bir tencere içine 1 litre sıcak su koyup, kaynamaya bırakın. Kaynayan suyun içine 1 çay bardağı erişte ekleyin. Ardından tencereye 1 çay bardağı haşlanmış yeşil mercimek koyup, karıştırın. Erişteler yumuşayana kadar yaklaşık 15 dakika pişirin. Yoğurt unla sulandırılır pişmekte olan buğdaya yavaş yavaş ilave edilir ve sık sık karıştırılır. Üstüne tereyağlı naneli sos dökülür. (K63)

5.1.1.2. Hamur İşi

5.1.1.2.1. Tava ketesi

Malzemeler: Un, su, tuz, maya, iç harç için kıyma, peynir ya da patates.

Hazırlanışı: mayalı bir hamur yoğrulur. Hazırlanan hamurun içine kıyma, peynir ya da patates konur. Hamurun kenarları kıvrılarak kapatılır. Kızgın yağda pişirilir. (K13)

5.1.1.2.2. Tandır ketesi

Malzemeler: Un, su, tuz, yumurta, tereyağı.

Hazırlanışı: Süt ve tereyağı ile hazırlanan hamur ekşidikten sonra oklava ile açılır. Arasına tereyağı ve un ile kavrularak hazırlanan iç konulur, kapatılıp elle düzeltilerek gerekli büyüklük verilir, üzerine yumurta sürülerek tandırda kızartılır. (K33)

5.1.1.2.3. Gugul

Malzemeler: Un, su, tuz, yumurta, tereyağı.

Hazırlanışı: Tandır ketesinin hamuru içsiz olarak pişirilir. (K11)

5.1.1.2.4. Kor kete

Un, su, tuz, yumurta, tereyağı.

Hazırlanışı: Tandır ketesinin hamurunu açmadan içine malzeme konup yuvarlanarak tandıra vurulur. (K43)

5.1.1.2.5. Hingel

Malzemeler: Un, su, tuz, tereyağı, yoğurt, pul biber, kıyma, soğan.

Hazırlanışı: Hamur yoğrulur, beze haline getirilir. Bezeler oklava ile açılır. Hamur tahtası büyüklüğünde açıldıktan sonra arası unlanır ve ikiye katlanır. 2 santimetrelilik şeritler halinde kesilir. Kesilen parçaların 2-3 tanesi üst üste konularak kare şekline getirilir. İçine kıymalı harçtan konup muska seklinde kapatılır. Hamurun hepsi bittikten sonra tencerede haşlanır. Suyu süzülür ve geniş bir kaba dökülür. Süzme yoğurt ve sarımsak suyuyla karıştırılır. Kızgın tavada eritilen yağa pul biber, nane katılır. Haşlanmış hamurların üstüne yoğurtla beraber dökülür. (K20)

5.1.1.2.6. Pişi

Malzemeler: Un, su, tuz, maya.

Hazırlanışı: Genellikle kahvaltıda yenilen, mayalanmış hamurla yapılan küçük ekmeklerdir. İçine peynir maydanoz gibi yiyecekler konularak yenir. (K66)

5.1.1.2.7. Yuka yağlaması

Malzemeler: Un, su, tuz, maya, pekmez, ceviz.

Hazırlanışı: Un, tuz, maya aldığı kadar su veya süt ile kulak memesi yumuşaklığında hamur yapılır. Dinlendirilir, 10 bezeye ayrılır. Bezeler oklava ile açılır. Sac üzerinde çevrilerek pişirilir. Bir örtü arasında dinlendirilir. Üzerlerine hafif su serpilerek nemlenip yumuşaması sağlanır. Yağ eritilip pekmezle karıştırılır. Yufkalar teker teker tepsiye yayılır. Üzerlerine tereyağı ve pekmez karışımı dökülerek bolca ceviz serpilir. En üste yufka döşenir, yağlanır ve fırına verilir. Kızardıktan sonra dilimlenir. Üzerine pekmez gezdirilerek servis yapılır. (K12)

5.1.1.2.8. Tatar Böreği

Malzemeler: Un, su, tuz, tereyağı, yoğurt, sarımsak.

Hazırlanışı: Hamur iyice yoğrulduktan sonra yufka açılır. Yufkalar börek yufkası gibi değil biraz kalındır. Açılan yufkalar parçalara bölünür. Bu parçalar üçgen şeklinde küçük küçük parçalara ayrılır. Kaynayan suya atılır, haşlanır. Suyu süzildikten sonra tepsiye alınır, üzerine bol sarımsaklı yoğurt ve kızgın tereyağı dökülür. Bunun üzerine zevke göre, ya kavrulmuş kıyma veya küçük küçük doğranmış ve tereyağında pembeleşinceye kadar kavrulmuş soğan dökülür. Sıcak olarak yenir. (K90)

5.1.1.2.9. Haşıl

Malzemeler: Süt, mısır unu, su, tereyağı

Hazırlanışı: Mısır unu suyla pişirilir. Tepsiye dökülüp ortasına kızartılmış tere yağı eklenir ve kenarı açılıp oraya süt dökülür. Biraz süttten biraz haşıldan alınarak yenir. (K2)

5.1.1.2. Sebze Yemekler

5.1.1.2.1. Bulgurlu Fasulye Aşı

Malzemeler: Fasulye, bulgur, tereyağı, soğan salça.

Hazırlanışı: Fasulyeler yıkanır ve ayıklanır, yağ eklenir. Yağ kavrulduktan sonra önce küp şeklinde doğranan soğanlar eklenir, çevrilir, ayıklanan fasulyeler ilave edilir.

Tüm malzemeler çevrildikten sonra 2 bardak ılık su ve 1 çay bardağı bulgur eklenir. Yaklaşık 20 dakika pişirilir. Piştikten sonra dinlemeye bırakılır, servis yapılır. (K34)

5.1.1.2.2. Cırma Fasulye

Malzemeler: Tereyağı, yumurta, cırma fasulye, yumurta.

Hazırlanışı: Yazın toplanan taze fasulyeler ince ince kıyılarak kurutulur. Kurutulan fasulyeden sıcak suda yumuşatılır. Tereyağı yumurta ve soğan birlikte kavrulur. İçine yumuşamış cırma fasulyeler eklenir ve hep beraber kavrulur. (K3)

5.1.1.2.3. Çetlik Fasulye

Malzemeler: Kemikli et, soğan, çetlik fasulye, salça, tuz.

Hazırlanışı: Yazın toplanan kartlaşmış yani den tutmuş fasulyeler toplanır ve küçük küçük kırılarak kurutulur. Bu fasulyeler kemikli etle aş şeklinde pişirilir. (K31)

5.1.1.3. Ana Yemekler

5.1.1.3.1. Horis

Malzemeler: Kaymak, un çivil peynir, tuz.

Hazırlanışı: Krema ya da kaymağı alınmış süt tereyağı kıvamına gelinceye kadar kaynatılır. Daha sonra yeterli miktarda un azar azar eklenerek kavrulur. Bu kavurma aşaması peynir helvası yapımının en önemli aşamasıdır. Tam kıvamında bir tatlı için unun yeterince kavrulması gerekir. Kavrulan un ılıtdıktan sonra içine çivil peyniri eklenmesiyle işlem tamamlanır. Damak tadına göre kavrulmuş una çivil peyniriyle birlikte az bir miktar tuz da ilave edilebilir. (K10)

5.1.1.3.2. Mercimekli Pilav

Malzemeler: Yeşil mercimek, bulgur, tereyağı.

Hazırlanışı: Suyun içerisine mercimeği haşlanana kadar bekleyeceğiz. Piştimi bulguru içine koyup suyun çekilmesini bekleyeceğiz. Kaynadığı zaman altını kısıp pişmesini bekleyin. Piştimi 1 bardak yağ kızartıp üzerine döküp karıştırınız. Servise hazır şekilde tabağa konur. (K47)

5.1.1.3.3. Ekmek Aşı

Malzemeler: Un, su, tuz, yumurta, tereyağı.

Hazırlanışı: Bayat ekmekler parçalanıp üzerine kaynar su eklenir ve suyu çekene kadar pişirilir. Piştikten sonra üzerine tereyağı dökülür. Peynir ya da yoğurt da dökenler olur. (K83)

5.1.1.3.4. Sulu köfte

Malzemeler: Kıyma, soğan, bulgur, yumurta, biber, tuz, un, salça.

Hazırlanışı: Kıyma, soğan, bulgur, yumurta, biber, tuz ve un yoğrulur.1 saat bekletilir. Sonra küçük top şeklinde yuvarlanır. Köfteler kaynamış suyun içine eklenir. Yaklaşık 2 saat pişirilir. Servise hazırdır. İstenirse patates eklenebilir (K14)

5.1.1.3.5. Kuru Fasulye

Malzemesi: Kuru fasulye, yağ, salça, et, soğan, biber, tuz.

Hazırlanışı: Fasulyeler ıslatılır veya haşlanır. Tencereye yağ koyulur. Soğanlar ince ince doğranır. Pembeleşinceye kadar karıştırılır. Etler de sotelenir. Salça veya kabuğu soyularak doğranmış domatesler koyulur, karıştırılır. Haşlanmış fasulyeler üzerine eklenir, karıştırılır. Üzerine su ve tuz ilave edilir, pişirilir. Ya da kuru fasulye, yağ, salça ve kemikli et karışımı bir güvece konur. Güveç tandıra gömülür. Gömülü olduğu yerde üç dört saat pişer. (K80)

5.1.1.3.6. Bulgur Pilavı

Malzemesi: Tereyağı, bulgur, soğan, salça, tuz, su

Hazırlanışı: Tereyağı tavaya konulur, soğan ince ince doğranır. Soğan pembeleşince salça konur ve karıştırılır. Bulgur üzerine dökülür, tuz da eklenir, karıştırılır. Su ilave edilir. Suyunu çekinceye kadar pişirilir. (K17)

5.1.1.3.7. Borani

Malzemesi: Tereyağı, patates, yoğurt, sarımsak.

Hazırlanışı: Patates haşlanır, kabukları soyulur ve bir tepsiye doğranır. Üzerine bol sarımsaklı yoğurt ve kızdırılmış tereyağı dökülür, sıcak olarak yenir. (K42)

5.1.1.4. Tatlılar

5.1.1.4.1. Kadayıf Dolması

Malzemeler: Kadayıf, ceviz, sıvı yağ, şeker, su, yumurta.

Hazırlanışı: Kadayıfın içerisine dövülmüş ceviz içi konularak dolma gibi sarılır. Sonra yumurtaya batırılarak yağda kızartılır. Kızartılan kadayıf dolması önceden hazırlanmış şerbete atılır daha sonra şerbetten çıkarılarak yenir. (K54)

5.1.1.4.2. Pestilli Yumurta

Malzemeler: Pestil, yumurta, tereyağı.

Hazırlanışı: Yağı hafif ısıtıp yumurtaları pişirelim. Pişen yumurtayı hafiften dağıtalım içine yıkadığımız pestillerimizi katıp 2 dakika daha pişirelim. Hafif tuz serpip ikram edelim. (K10)

5.1.1.4.3. Hasuta

Malzemeler: Pekmez, un, tereyağı.

Hazırlanışı: Pekmez ve un karıştırılıp üzerine su eklenir. Koyulaşana kadar karıştırılarak pişirilir. Piştikten sonra tabaklara alınır ve üzerine eritilmiş olan tereyağı dökülür. Ilık veya soğuk olarak tüketilir. (K22)

5.1.1.4.4. Helva

Malzemeler: Un, tereyağı, su, pekmez.

Hazırlanışı: Yaygın bir tavada yağ eritilir, içine un konur uzun süre kısık ateşte kavrulur. Çok az su ilave edilir kıvamını alınca pekmez katılır. (K76)

5.1.1.4.5. Pekmez

Malzemeler: Dut, su.

Hazırlanışı: Dutlar genellikle erkekler tarafından yere sarılan esvaplar ya da ağaçlara yatay şekilde sallanan fileler üzerine dökülecek şekilde sallanıyor. Esvap: Naylon çuval kumaşından çarşaf şeklinde dikilen ve yere sarılan örtüye verilen isimdir. Ardından genellikle kadınlar dutları ağacın sallanmasıyla dökülen kuru dallar ve yapraklardan ayıklayıp temiz bir şekilde kazanda suyla kaynatırlar. Kaynatılan bu karışım temiz ve yalnızca bu işlem için kullanılan bir çuvalın için dökülüp süzülür. Süzülen bu suya “Şire” denir. Şire de teşte (yayvan kazan) kaynatılıp fazla su buharlaşınca ortaya dut pekmezi çıkar. Şeker kesinlikle katılmaz tamamen dutun şekeri ile elde edilir. (K83)

5.1.1.4.6. Pestil

Malzemeler: Dut, un, su.

Hazırlanışı: Belli bir kısma kadar pekmezle aynı aşamalar takip edilir. Teşte pişirme aşamasına geçmeden önce un katılarak şireyle muhallebi yapılır. Bu muhallebi özel hazırlanmış pestil bezlerine dökülüp imece usulü komşulardan yardım alınarak düzeltilir. Bezlerin üzerinde dümdüz hale gelen pestiller kurutulur. Kuruyan pestiller bezlerden çekilip katlanır ve saklanır. (K29)

5.1.2. İçecek Türleri ve Yapılışları

5.1.2.1. Ayran

Malzemeler: yoğurt, su, tuz.

Hazırlanışı: Derin ve geniş bir kabın içine bir miktar yoğurt katılır, soğuk su eklenir, yoğurt suda eriyinceye kadar karıştırılır. İhtiyaca göre tuz eklenir (K3, K4, K17, K99).

5.1.2.2. Hoşaf

Malzemeler: Çeşitli meyve kuruları, şeker.

Hazırlanışı: Bir miktar elma kurusu veya herhangi meyvelerin kuruları su içinde bekletilir. 1- 1.5 litre ile kaynatılır, biraz kaynadıktan sonra 2 su bardağı kadar şeker eklenir. Soğuduktan sonra servis yapılır. (K3, K4, K40)

5.1.2.3. Kızılıçık Şerbeti

Malzemeler: Kızılıçık, şeker, su, tarçın, karanfil.

Hazırlanışı: Yaklaşık 1,5- 2 litre suya şeker eklenir ve karıştırılır. Kızılıçık haşlanıp suyu alınır, isteğe göre buz, karanfil, tarçın eklenerek servis yapılır. (K4, K17, K20, K89)

5.1.2.4. Urup

Malzemeler: Kızılıçık ya da erik, şeker, su.

Hazırlanışı: Yazın toplanan kızılıçık ya da erikler kazanlarda iyice pişirilir. Marmelat kıvamına gelince konservelik kavanozlara doldurulup ağzı sıkıca kapatılır. Kışın bu marmelat suyla şekerle açılarak içilir. (K60)

5.1.3. Yiyecek ve İçeceklerin Korunması

İnsanlar elde ettikleri yiyecekleri ileriki zamanlara da bırakma gereği duymuşlardır. Hemen tüketemedikleri yiyecekleri saklamaları gerekmiştir. Eskiden yiyecekler sıcaktan

korunmak için, küplerde saklanırdı. Ayrıca peynir ve zeytinler, bozulmalarını önlemek için tuzlanarak torbaya, keçi postlarına, küplere ya da bidona bastırılırdı. Artık neredeyse her evde buzdolabı bulunabilmektedir. Günümüzde yiyecek ve içecekler bozulmamaları için buzdolabında hatta derin dondurucularda saklanmaktadır (Savur, 2010:157).

Anadolu’da yiyecekler ve içecekler korunurken bazı uygulamalar görülür. Kadirli ve Osmaniye’de tahıllar kış mevsimine kadar kuyularda saklanır, orada temizlenip, savrulduktan sonra evlere getirilir. Evlerde çuvallara konulan buğdaylar; kamıştan örülmüş, içi dışı çamurla sıvalı, buzluk adı verilen yerlerde saklanır. Eritilen tereyağları hızmanlarda saklanır. Zeytin, peynir, turşu gibi yiyecekler ise küplere konularak muhafaza edilir (Şimşek, 2003:29). Feke’de Eskiden yiyecekleri sıcaktan korumak için, çevreye göre nispeten soğuk olan ve “in” adı verilen mağaralarda saklarılardı. Ayrıca peynir ve zeytinlerin bozulmalarını önlemek için peynir ve zeytinleri tuz ile torbaya ya da bidona koyarlardı (Karakaş, 2005:105).

Yiyecek ve içeceklerin saklanması Pehlivanlı yöresinde de Anadolu’daki uygulamalara benzer ve farklı uygulamalar görülmektedir.

- Yiyecek ve içecekler soğuk yerlerde muhafaza edilir. (K3,K61,K38,K90,K21,K17)
- Tereyağı eritilerek “çinko” denilen emaye büyük kaplarda saklanır. (K27, K32, K40, K58).
- Asma yaprakları ve basma peynirler bozulmasın diye tuzlu suyla dolu olan bidona bastırılır ve soğuk yerlerde, dolapta veya depolarda saklanır (K12, K33, K40, K88).
- Dolmalık biber, patlıcan kurutularak kuru yerlerde muhafaza edilir (K20, K4).
- Et kavrularak bolca tuzlanıp kavurma olarak büyük çinkolarda saklanır. (K28, K35, K43, K82).
- Pekmez ve pestil gibi yiyecekler evin güneş almayan odasında “tecir” adı verilen dolaplarda saklanır. (K92, K83, K75, K48).
- Peynirler tuzlanarak bidonlara basılır. (K22, K63, K74, K95).
- Kızılıcak pişirilip marmelat yapılarak kavanozlarla saklanır. (K2, K53, K4, K38).
- Fasulyeler, domatesler konserve yapılır. (K12, K30, K14, K18).

5.1.4. Kışlık Hazırlanan Yiyecekler

Anadolu’da kış hazırlıklarına önem verilir. Yazın üretilen besinler kışın yenmek üzere saklanır. Saklanırken de hava koşullarına ve besinlerin durumuna dikkat edilir (Artun, 2005:301).

Anadolu’da kışa hazırlık yapılırken yiyeceklerle de bazı hazırlıklar yapılır. Bu anlamda örneğin Adana’da buğdaylar hapanların içine konur, su gözüne götürülür yıkanır ve günlerce kurutulurdu. Kuruduktan sonra taş değirmene götürülür, öğütülürdü. Daha sonra köftelik, kısırlık ve pilavlık bulgur yapıp öyle saklanırdı. Önceden reçel yapılmazdı, meyveler kurutulurdu. Hoşafı yapıldı (Savur, 2010:157).

Yiyecekler saklanırken Pehlivanlı yöresinde de Anadolu’daki uygulamalara benzer ve farklı pratikler görülmektedir.

- Biber, salatalık, acur, domates, fasulye sarımsak ve limon tuzuyla hazırlanır. Bidonlara basılır ve turşu yapılır. (K2, K3, K4, K8).
- Tarhana yapılır. Fasulye kurutulur, kışın içmek için ‘kızılıcak ve kuşburnu’ toplanıp urup yapılır. (K22, K31, K45, K80).
- Haziran, temmuz, ağustos aylarında avlularda büyük kazanlar içinde buğday kaynatılır, damlara çekilir, kurutulurdu. Buğday kurutulduktan sonra değirmenlerde kırılır, bulgur yapılır. (K100, K32, K48, K81).
- Domatesler yıkanır, büyük bir kazana doldurulur. Güneşte yumuşayınca kadar bırakılır. Sonra suyu sıkılır, bez torbalarda süzülür, tuzlanır, güneşte kurutulur. (K28, K37, K46, K85).
- Dolmalık patlıcan oyulur, ipe dizilerek kurutulur (K32, K63, K74).
- Dut pestili ve dut pekmezi yazın yapıp serin yerde saklanır. (K23, K30, K11, K10, K50).
- Erişte yapılır. Buğday unu hamur haline getirilir ve şerit şeklinde uzun uzun kesilir, kurutulur, kışlık erzak olarak saklanır. (K23, K44, K19).
- Patlıcan ve biber oyulup suda haşlanır. İplere geçirilerek asılır ve kurutulur (K92, K85).

- Asmanın yaprakları kat kat yapılıp arasına tuz koyup sarılır. Bu yapraklar bidonlara konup üzerine tuzlu su eklenip saklanır. Kışın kullanılacağı zaman yıkanıp kullanılır (K72, K39).
- Tarhana hazırlanır. (K4, K6, K15, K16)
- Biber salçası, domates salçası hazırlanır. (K11, K13, K15, K26)
- Süzme yoğurt hazırlanır. (K87, K96, K5, K96)

5.1.5. Mutfak Araç ve Gereçleri

Türk mutfağındaki malzemelerine göre başta madeni kaplar olmak üzere cam, ahşap, taş, pişmiş toprak, deri ve çeşitli bitkilerden kaplar üretilmiş ve kullanılmıştır. Bu kaplar kullanıldıkları yerlere göre değişik büyüklükte; üretildikleri şehirlere göre değişik formlarda tasarlanmışlardır. Türk mutfağında geçmişte kullanılan madeni kapların hemen hemen hepsini bakır kaplar oluşturmaktadır. Temini ve kolay biçimlendirilişi, sağlıklı kullanımı bakımından bakır her zaman tercih edilen mutfak malzemesi olmuştur (Koz, 2003).

Pehlivanlı yöresinde kullanılan mutfak araç gereçleri şunlardır:

- Tahta kaşık ve bakır kaplar kullanılır (K100, K21, K33, K48, K75, K68, K54, K45, K18, K26).
- Yemek yemek için hunça(tahta yer sofrası) kullanılır. Sofra bezi yere serilen kare veya yuvarlak bez örtüye denir (K19, K82, K37, K69, K18, K19, K30).
- Sac denilen metal yayvan malzeme kullanılır. Üzerinde ekmek, çörek, et pişirilir (K2, K5, K8, K9, K18, K27).
- Güveç kullanılır. Güveç, topraktan yapılmış tenceredir (K12, K23, K13, K19, K42).
- Oklava kullanılır. Oklava ile hamur açılır (K2, K30, K86, K11, K12, K14, K18, K34, K39).
- Topraktan yapılmış tandır vardır. Tandırda ekmek ve çörek yapılır (K8, K63, K24, K95).

- Halbur (kalbur) bulgur elemeye yarayan elek. Elek ise un elemek için kullanılır. (K3, K4, K5, K7, K12, K16)
- Yayık tahtadan yapılan ve içinde ayran çalkalanan uzun kap. (K3, K4, K5, K7, K14, K15)
- Ekmek tahtası üzerinde hamur açılan ve ağaçtan yapılan gereç. (K3, K4, K5, K7, K14, K15, K22, K24)
- Rapata Ekmek pişirilirken hamurun üzerinde yuvarlak haline getirildiği tandıra vurmak için kullanılan içi yün üstü bez olan gereç. (K83, K64, K45, K37, K12, K16)
- Kazan büyük geniş tencere. (K83, K94, K5, K17, K22, K66)
- Teş büyük oldukça yayvan tencere. (K30, K41, K55, K77, K12, K10)

5.1.6. Sofra Gelenek ve Görenekləri

Yemek kültürü yalnızca yemeklerin pişirilmesi değildir. Yemek kapları, sofrada kullanılan eşya, yan yemekler (salata, yeşillik vd.), içecekler, ekmekler ve çok önem verilen yemek yeme sırasındaki insan ilişkileri bu kültürün bir parçasıdır. Sofranın belli kuralları vardır. İlişkiler, davranışlar en ince noktasına kadar belirlenmiştir (Artun, 2006:201).

Pehlivanlı yöresinde sofraya ile ilgili gelenekler şunlardır.

- Pişen yemeğin kokusunun komşuya gitmesi istenmez, yenilen yemek söylenmez. (K22, K73, K64, K48).
- Yemekler yere serilen sofranın üzerinde yenir. Misafir olursa erkeklere ayrı, kadınlara ayrı sofraya serilir. Çocuklar, anneleriyle aynı sofrada yemek yerler (K1, K12, K93, K18).
- Yemek masasına herkes oturur. Yemeğe büyükler kaşık atmadan küçükler kaşık atamaz. Yemekte şükür duası okunur. Nimetleri verdiği için Allah'a şükredilir. Fatıha suresi okunur (K2, K13).
- Yemeğe önce büyükler başlar. (K23, K75, K87, K44, K14, K11, K5, K12)
- Yemeğe başlanırken besmele çekilir. (K3, K4, K55, K57)

- Yemekten kalkarken bazen sofrada duası okunur. Genellikle “elhamdülillah” denilir. (K63, K44, K5, K16)
- Sofrada otururken selam verilmez ve alınmaz, sadece “afiyet olsun” denir.
- (K3, K26, K85, K96)
- Yemek yendikten sonra, geç gelecek biri için sofrada bekletilmez. (K44, K43, K25, K77, K5, K6)
- Yemeğe misafir gelmişse çocuklar sofraya oturmazlar, onlara ayrı bir sofrada açılır. (K3, K4, K11, K25, K87)
- Ev sahibi, yemeğini bitirse bile misafirden önce sofradan kalkmaz. (K100, K8, K15, K27, K6)
- Eskiden yemek tek kaptan yenirdi ancak şimdi genellikle herkese bir tabak ayrılmaktadır. (K33, K44, K85)
- Yemek esnasında konuşulmazdı eskiden. Artık sofrada misafirlerle sohbet etmek çok yaygın oldu. Hatta uzun uzun sohbetlerin yapıldığı yemek sofraları çok yaygınlaştı. (K22, K93, K84, K8).
- Sofradan kalkarken anneye ellerine sağlık babaya kesene bereket denir. (K29, K37, K42, K71).

5.2. GENEL DEĞERLENDİRME

Halk mutfağı, bir toplumun yemek pişirme ve yeme alışkanlıklarının, tariflerinin ve yemek kültürünün bir araya geldiği zengin bir mirastır. Bu mutfakın kökleri, toplumun tarihinden, coğrafyasından, ikliminden ve ekonomik durumundan etkilenir. Halk mutfağı, bir toplumun kimliğini ve geçmişini yansıtan önemli bir bileşendir ve nesiller boyunca aktarılır.

Halk mutfağı, genellikle yerel ve geleneksel lezzetlere odaklanır. Yöresel tarım ürünleri ve doğal kaynaklar, yemeklerin temel malzemelerini oluşturur. Halk mutfağı, bölgesel tarifleri, pişirme tekniklerini ve malzemelerin kullanımını içerir. Böylece, farklı bölgelere ve toplumların yaşadığı coğrafyalara göre çeşitlilik gösterir.

Halk mutfağı, paylaşım ve toplumsal bağlar için önemli bir platformdur. Bir araya gelip yemek yemek toplumun dayanışma ve sosyal ilişkilerini güçlendiren bir etkinliktir.

Yemekler, aile içi ve toplumsal etkinliklerde, özel günlerde, bayramlarda ve törenlerde bir araya gelmeyi ve birlikte vakit geçirmeyi teşvik eder. Yemekler, ev sahipliği yapma ve misafirperverlik kültürüyle de iç içedir.

Halk mutfağında, geleneksel pişirme yöntemleri önemli bir yer tutar. Bu yöntemler, genellikle doğal kaynaklardan yararlanarak ve eldeki basit araçlarla hazırlanan yemekleri içerir. Taş fırınlarda pişirilen ekmekler, sacda yapılan gözlemeler, tandırda hazırlanan etler gibi yöresel ve geleneksel pişirme yöntemleri, halk mutfağının karakteristik özelliklerindendir.

Halk mutfağı, insanların beslenme alışkanlıklarını şekillendirir ve beslenme alışkanlıkları da halk mutfağının şekillenmesine katkıda bulunur. Bu mutfağın yemekleri, bölgenin tarım ürünlerine dayalı olarak zengin ve dengeli bir beslenmeyi sağlar. Aynı zamanda, halk mutfağı, toplumun dini ve kültürel inançlarıyla bağlantılı olarak özel günlerde ve bayramlarda özel yemeklerin hazırlanmasına da katkı sağlar.

Halk mutfağı, nesilden nesle aktarılan bir mirastır. Anneannelerden, dedelerden ve büyük ailelerden öğrenilen tarifler ve pişirme yöntemleri, toplumun kültürel belleğini oluşturan önemli unsurlardır. Bu mirasın modern zamanlarda da yaşatılarak gelecek nesillere aktarılması önemlidir ve bu sayede toplumun kimliği ve değerleri korunur.

Halk mutfağı bir toplumun sosyal, kültürel ve tarihî kimliğine dair önemli bir penceredir. Yemek kültürü, insanların bir arada olma ve toplumsal bağları güçlendirme biçimini yansıtır. Geleneksel pişirme yöntemleri ve yerel lezzetler, halkın coğrafyasını ve doğal çevresiyle olan ilişkisini yansıtan kıymetli bir hazine oluşturur.

ALTINCI BÖLÜM

HALK BİLGİSİ

6.1. HALK SAĞALTICILIĞI

Halk sağaltıcılığı halk hekimliği ve halk veterinerliği konularını kapsamaktadır.

6.1.1. Halk Hekimliği

Halkın, olanak bulamadığı için ya da başka sebeplerle doktora gidemeyince veya gitmek istemeyince, hastalıkları tanılama ve sağaltma amacı ile başvurduğu yöntem ve işlemlerin tümüne “halk hekimliği” denir. Bu açıdan “hastalık” deyiimi de alıştığımızdan geniş bir anlam kapsar. Bununla sadece kişinin sağlık durumundaki aksaklıkları değil, kısırlıktan tutun da nazar değmesi gibi insanlardan gelebilecek kötü etkilere ve tabiat dışı varlıkların (cinler, periler, vb.) sebep olabilecekleri sakatlıklara kadar türlü bozuklukları anlamak gerekir. Anlayıp tedavi etme işlemleri halk hekimliğinin ana konusunu oluşturmuştur (Boratav, 1994:191). Halk hekimliği bilgileri çağlar boyu kuşaktan kuşağa aktararak günümüze kadar ulaşmıştır. Ülkemizde kapalı ve kırsal alanlarda bütün canlılığı ile yaşamakta olan pratik ve uygulamalar şehir merkezlerinde âdet ve gelenek olarak aydın kesimde bile varlığını göstermektedir. Özellikle tıbbın yetersiz kaldığı durumlarda çaresiz kalan insanlar alternatif tıp yöntemlerinden medet ummaktadır (Artun, 2005:221).

Anadolu’da halk hekimliği ile ilgili bazı uygulamalar görülür. Bu anlamda örneğin Tufanbeyli’de köy ebesi boğazı ağrıyanların boğazına parmağını sokar, boğazını eliyle çeker. Bunları yaparken dua okur. Basur için ardıç türü bir bitkinin yağı çıkarılıp kaynatılır. Basuru olan kişi bunun sıcaklığına kalçasını açık bir şekilde 2-3 defa tutar (Savur, 2010:160). Adana-Osmaniye’de uyuz hastalığına bir miktar sarı katran, gözyaşı ve tereyağı karıştırılır ve bu karışımdan uyuz olan yerlere sert bir kese ile sürülür. Çıkık tedavisi için buğday kepeği kaynar su ile karıştırılıp biraz bekletilir. Bir bezle çıkığa sarılır. Bu işlem bir gün sonra yine tekrarlanır (Demirhan, 1978:8411-8412). Karaisalı’da gözde it dirseği (arpacık) çıktığında sarımsak sürülür. Siğil çıkmış yere murt dalı sürülür ve aynı anda “Ayı gördüm hoş gördüm, siğilimin yerini boş gördüm.” denir. Siğil yok olur ama inanarak yapmak gerekir (Kök, 2006:95).

Pehlivanlı yöresinde alternatif tıp yöntemleri hastalıklara göre ve yiyeceklere göre gruplandırılır.

6.1.1.1. Hastalığa Göre

- İltihaplı yaraya çam sakızı sarılır. Çam sakızı iltihabı emer. (K2, K3, K4, K8).
- Vücuttaki şişliklere ekmek içi ıslatılarak bastırılır. Vücutta çıkan mantar ve mayasıl için kına yakılır ya da o bölge çamurda bekletilir. (K12, K23, K34, K48).
- Kara dutun şurubu ile gargara yapıp dut yaprağının tazesı çiğnenirse ağızdaki yaralar iyileşir (K100, K1, K22, K53, K44, K35, K82, K14)
- Halep otunun kökü kurutulup yoğurtla yenilirse basura iyi gelir. (K62, K73, K84, K98).
- Bir kişinin organının daha iyi çalışmasını sağlamak için, hayvanın o organı yenir. Meselâ daha iyi görmek için hayvan gözü, ciğerlerin sağlamlaşması için hayvan ciğeri, daha zeki olmak için hayvan beyni yenir. (K52, K43, K34, K8).
- Nane, karanfil ve maydanoz yenilir ve kakule yutulursa ağız kokusu gider. (K60, K51, K42,)
- Pirpirim ezilerek göğse konulursa akciğere faydası olur. (K33, K56, K10)
- Keçiboynuzu pekmezle karıştırılıp yenilirse astıma iyi gelir. Hurma pekmezi tereyağı ile karıştırılıp yenilirse de astıma iyi gelir. Keçiboynuzu ayrıca cinsel sağlık için de iyidir. (K23, K94, K85, K6)
- İshali gidermek için papatya kaynatılıp çay gibi içilir (K18, K29, K30).
- Kabız olana her türlü yeşillik yedirilir (K88, K21, K50).
- Kabızlığı gidermek için semiz otu (pirpirim) yenir (K70, K21, K3).
- Kabızlık için çiriş yenir veya haşlanıp her sabah aç karnına suyu içilir (K48, K59, K60).
- Beli ağrıyanın ağrı olan yeri jiletle kesilir. Daha sonra bardakta ateş yakılır. Ağrıyan yere bardağın ağız kısmı yapıştırılır. Bardaktaki ısı ile vücudun değdirilen yerinden siyah kan akıtılır. Buna hacamat denir. (K22, K93, K24)
- Bronşit olanlara ezilmiş turpun içine bal karıştırılır, içirilir (K24, K11)
- Bronşit için bal, çörek otu ile karıştırılır içirilir (K40, K52, K74, K95, K81)

- Maydanoz kaynatılıp içilirse böbrek taşına ve kumuna iyi gelir. (K7, K41, K32,K88, K66, K15, K2, K4, K45, K39)
- Eğer birini arı sokmuşsa, arının soktuğu yere salça sürülür. Salça dışında çamur veya bulaşık deterjanı sürüldüğü de olur. Yoğurt ateşini alır rahatlatır.(K18, K19).
- Bebeklerin gaz sancıları için göğüsleri zeytinyağı ile ovulur ya da ane ve kekik kaynatılıp içilir (K60, K27, K25,K33, K9, K84, K54, K87)
- Göz ağrıdığı zaman annelerin sütü birkaç damla damlatırlar. (K33, K57)
- Grip olan kişiye nane-limon kaynatılıp içirilir (K1, K2, K23, K35, K37).
- Grip olan kişiye kekik kaynatılır ve çay gibi içirilir (K18, K28, K30).
- Zeytinyağı, aspirin karıştırılıp soğuk almış bebeğin veya çocuğun göğsüne sürülür. (K93, K84, K69).
- Gece altına çiş yapan çocuklara kahve içirilir ve dalak ya da kaynatılmış patates yedirilir. (K20, K1, K2, K53, K64, K75)
- Meşe ağacının palamudu toz şekline getirilip içilirse ishale iyi gelir. (K23, K41,K66)
- Kabız olanlara kayısı hoşafı ve zeytinyağı içirilir. (K28, K23, K12, K73, K94, K16)
- Kansızlığı gidermek için üzüm, dut veya harnup pekmezi içilir (K10, K26, K70,K30, K4, K37).
- Kızamık olmuşsa tatlı şeyler yedirilir. (K30, K26)
- Karın ağrısını gidermek için altın otu kaynatılıp içilir, başı ağrıyan kişilerin başlarının da iki yanına, ortadan bölünmüş ve içine tuz serpilmiş iki yuvarlak patates dilimi konur ve yazma ile baş iyice sarılır (K8,K9).
- Karın ağrısı için kimyon, kekik, nane, maydanoz kaynatılıp içilir. (K2, K21,K72)
- Kırık yer yerine getirildiğinde üzerine yumurta akı kullanılır. (K40,K55, K66)
- Nane ve kekik kaynatılıp içilir. (K2, K31, K52, K63, K74, K85)

- Mide rahatsızlıklarına kekik suyu iyi gelir (K18, K26, 28, K30, K41).
- Kulak ağrıldığında portakal çekirdeği ezilir. Zeytinyağı ile birlikte damlatılır. (K70,K55, K22, K53,K45, K96)
- Sinüzit için (acı kavun) buruna damlatılır. Genizden boğaza geçmemesine dikkat edilir. (K50, K41, K15, K18, K8, K19, K16)
- Romatizma için ısırgan otu çay gibi içilir ayrıca bel ağrısına, eklem romatizmasına ve vücudun direncine kömeç ve defnenin yağı iyi gelir. (K25, K51, K62, K83, K64, K75, K32)
- Sarımsak iyice ezildikten sonra saçkıran olan yere sürülür. (K65, K87, K18, K83, K4, K15, K22, K3, K5)
- Öksürüğü kesmek için ayva yaprağı kaynatılıp içilir (K3, K4, K9). □
- Soğuk algınlığını gidermek için ıhlamur, dağ çayı, kekik ve nane çayları iyi gelir (K91, K62, K453, K4, K69, K80).
- Şeker hastalığı için nar ekşisi içilir. Şekeri düşürmek için ısırgan otu kaynatılıp içilir ayrıca çasır otu birebirdir (K70, K51, K35,K15)
- Yanan yerler için patates ezilerek üzerine konulur. Yoğurt, diş macunu ya da domates salçası sürülür. (K8, K71, K26, K53, K54, K45, K12, K4)
- Yanık bölgeye buz sürülür veya o bölge soğuk suya batırılır (K18, K28, K35).
- Yaralar için taze bamya ezilir ve yara üzerine konur. (K20, K21, K22, K34)
- Kantaron çiçeği zeytinyağı ile birlikte bir şişeye konup güneşte bekletilir. Bu karışım her türlü yaraya iyi gelir ve izleri yok eder (K10, K11, K12).

6.1.1.2. Yiyeceklere Göre

- Tarhanayı ıslatarak çamur haline getirilir. Daha sonra neresi ağrıyor veya acıyorsa o çamur olmuş tarhana oraya sarılır. (K2, K37, K74, K58).
- Patatesi rende haline getirip soğuk soğuk acıyan, burkulan, çıkan, ağrıyan yere yapılır. Oraya sarılır. (K21, K93, K74, K68).

- Ayva yaprağı iyice yıkanır, su ile kaynatılır. Çay gibi yapılır. Böylece öksürüğü geçireceği bilinir. Ayrıca ayva rendelenip boyna sarılınca bademciklerdeki şişlik iner. (K28, K63, K54, K81).
- Bir su bardağı yeni sıkılmış turp suyuna bir çorba kaşığı bal ilave edilip karıştırılır. On iki saat serin bir yerde bekletilen bu karışımdan büyüklere saat başı birer çorba kaşığı, küçüklere ise birer tatlı kaşığı verilir. Böylece öksürük geçer. (K29, K83, K48, K87).
- İki su bardağı çiğ süte iki tane kuru incir doğranır ve kaynatılır kabızlığa iyidir. (K2, K3, K4, K68).
- Kaynama işleminden sonra yirmi dakika bekletilip süzülür. Günde iki üç defa sıcak sıcak birer çay bardağı içilir. (K42, K63, K54, K48).
- Bir su bardağı şalgam suyuna iki tatlı kaşığı süzme bal konur beş dakika kaynatıldıktan sonra sıcak sıcak içilir. (K32, K43, K84, K89).
- İki su bardağı çiğ süte ince kıyılmış 5 diş sarımsak konur. Beş dakika kaynatıldıktan sonra on dakika beklenir ve süzülür. Sonra bir çorba kaşığı bal ilave edilerek iyice karıştırılır. Günde üç defa birer kahve fincanı sıcak sıcak içilir. (K100, K63, K74, K88).
- Elma kısırlık tedavisinde kullanılır. (K12, K3, K44, K8).

6.1.2. Halk Veterinerliği

Anadolu halkının veteriner olmadığı ya da veterinere ulaşamadığı zamanlarda ya da veterinere gitmek istemediklerinde hayvanlarını hastalıklardan korumak veya hayvanlarını tedavi etmek için başvurdukları uygulamaların tümüne halk veterinerliği (baytarlık) denir (Artun, 2005:215).

Anadolu’da halk veterinerliği ile ilgili birçok uygulama görülür. Özellikle hayvan hastalıkları nazara bağlanmaktadır. Bundan dolayı hayvan sağlığını koruma yöntemlerinden biri hayvanlara “nazarlık” takılmasıdır. Balıkesir’in bir köyünde hayvanların salgın hastalıklardan korunması için, yeniden canlandırılmış bir ateşin alevleri önünden geçirilmesi biçiminde bir töre uygulanmaktadır (Boratav, 1994:154).

Hayvanların sağlığı ile ilgili olarak Pehlivanlı yöresinde şu pratikler görülmektedir.

- Hayvan çok yonca yediği için şişerse yağ ile toprak, yumru gibi yapılarak hayvanın ağzına konur. (K22, K13, K94,K57, K90)
- Bitlenme genelde kışın olur. Soba külü sürülünce bitler gider. (K27, K73, K64,K55, K46).
- Ateşi olan hayvanın kulağının ucu kan akması için ortadan biraz kesilir, kan akınca hayvan rahatlar. (K2, K3, K4, K48).
- Büyükbaş hayvanlara ot çaldığı zaman hayvanın karnında biriken gaz, karnın kaburga kemiklerinin arasından bıçakla delinmesiyle dışarıya çıkması sağlanır. (K92, K23, K14,K95, K66)
- Hayvanı yılan sokarsa yılanın soktuğu yere yoğurt sürülür. (K8, K9, K34,K91, K92)
- İnek ve koyunların doğumlarını yaşlılar ya da veterinerler yaptırır ya da hayvan kendi kendine doğurur. Doğum ahırda yaptırılır. Yeni doğan yavru hemen tuzlanır annesi onu yalar. (K72, K63, K54, K48).
- Kırık olan yere yumurta bağlanır. (K82, K53, K92,K57, K87)
- Arı ısırırsa limon sıkılır. (K2, K53, K92,K57, K97)

6.2. HALK METEOROLOJİSİ VE HALK TAKVİMİ

Meteoroloji, atmosfer tabakası içinde oluşan tüm olayları ve bunlarla ilgili değişimleri konu edinen bir bilim dalıdır. Halk meteorolojisi ise geleneksel yöntemlerle hava tahmini yapılmasıdır. Teknik ve teknolojik yetersizlik içindeki toplumlarda, eskilerin deneyimlerine dayanarak atmosfer olaylarına ilişkin tahminlerde bulunmak sağlam bir yöntem olarak bilinir ve genelde ataların tahminleri ve yöntemleri hava olayları ile ilgili olarak büyük oranda doğru çıkar. Özellikle kırsal kesimde doğa olaylarının günlük hayatı çok fazla etkilediği yerlerde hava olaylarını önceden kestirebilmek büyük bir önem arz etmektedir. Bu önemli durum herkesin ilgisini çekmiş olup bu bilgiler kuşaktan kuşağa aktarılmıştır. Hatta günümüzde teknoloji sayesinde hava olayları hakkında kolayca bilgi edinilebilirken bile geleneksel yöntemleri kullanmayı tercih eden insanlar bir hayli fazladır (Artun, 2005:221).

Anadolu'da takvimle ilgili birçok inanış görülür. Bu anlamda örneğin Isparta Akdoğan'da köyün dört tarafı dağlarla çevrilidir. Bulutların geliş yönü ve rüzgârın esiş

yönüne göre yağmurun yağıp yağmayacağı belirlenir. Eğirdir yönünden esecek rüzgâr buğdayların olgunlaşması için faydalıdır. Rüzgârlar; bulutları güneyden kuzey yönüne götürüyorsa büyük ihtimalle yağmur yağacaktır. Tam tersi tarafa esiyor ve bulutları o yöne götürüyorsa yağmur yağmayacaktır. Mart, nisan ve mayıs aylarında yağışın olması ekinlerin verimli olması açısından önemlidir. Haziran ve temmuz aylarında da nemli rüzgârların esmesi önemlidir. Kış aylarında gecelerin çok aydınlık olması ertesi günün kar yağışı ile geçeceği anlamını taşır. Kapalı olması yağışlı olacağı ihtimali kuvvetlidir (Çiftçi, 2018:193-199).

Pehlivanlı yöresinde de Anadolu'daki uygulamalara benzer ve farklı pratikler görülmektedir.

- Domates, biber, patlıcan, fidelerinin dikimi nisan ayının sonundan mayıs ayının sonuna kadardır. (K2, K3, K14,K25, K96)
- Hayvanlara göre tahmin yapılır. İnekler burnunu havaya dikerse, koyunlar toplu yayılırsa yağmurun yağacağına işaret kabul edilir. Serçeler toplu durursa kar yağacak demektir. (K41, K12, K37, K41, K54, K59)
- Meyve fidanları sonbaharda yaprak dökümünden sonra ya da ilkbaharda havalar ısınmadan yaprak açincaya kadar olmalıdır. (K52, K63, K74,K5, K6)
- Yüksek dağların tepesine koyu bulutlar çöktüğü zaman yağış beklenir. (K11, K32,K24, K13)
- Budama da meyve ağaçlarının dikim zamanıyla aynıdır, genelde ilkbaharda yapılır. Aşlama denilen iki ağacın birleştirilmesi işlemi de bu dönemde olur. (K88, K53, K44,K15, K62)
- Kavaklar yaprağını tepeden dökerse kışın sert geçeceği şeklinde yorumlanır. (K19, K48, K57)
- Baba hesabına göre 14 Ocak zemheri başlangıcıdır. Zemheri kışın en sert dönemidir. Zemheride köpekler bile ayaza dayanamaz. (K26, K35, K30, K4, K43, K52)
- Bölgenin batısından bulut kabarırsa yağmur gelecek demektir. (K41, K32, K24, K10)

- Koç katımında, koç ilk olarak sürüdeki siyah koyunla çiftleşirse yağış az olacak demektir. (K1, K29, K75, K40, K29, K87)
- 14 Aralık ve 14 Ocak arası karakış olarak adlandırılır. (K24, K35, K36)
- 14 Nisan ve 14 Mayıs arasına “april” denir. Halk arasında; “Kork aprılın beşinden, öküzü ayırır eşinden denir. Bu havalar çok karışıktır. (K26, K37, K38, K49, K40, K5)

6.3. HALK HUKUKU

Halk hukuku yaşayan insanların kendi gelenek, görenek, örf, adet ve inançlarına göre koymuş olduğu kurallara denir. Bu hukukun uygulayıcısı halkın kendisidir. İnsanlar, içinde bulundukları bazı olayları kendi kurallarına göre yargılar ve karar verirler. Uyulması gereken kurallar, yapılması gereken davranışlar yapılmaz ise insan toplum tarafından dışlanır. Halk hukuku yazılı olmayıp dilden dile yüzyıllardır devam etmektedir. Tarihsel şartlara bağlı olarak değişen bu uygulamalar, modern hukukun tüm ülkede yaygınlaştırılması ile etkinliğini kaybetmiş olsa da çağdaş hukuk kurallarının oluşumuna halk hukukunun kaynaklık ettiği inkâr edilemez (Artun, 2005:208). Halk hukukunu konusu ise komşunun sınırına girme, hayvanların komşunun bahçesine girmesi, boşanma, nişan atma gibi durumlardır (Çobanoğlu ve ark., 2004:43).

Anadolu’da halk hukuku ilgili birçok uygulama görülür. Bu anlamda örneğin Isparta’da öncelerden alınan borçlar Kurban Bayramı’nda vereceğim, pınar pazarının ikinci veya son haftası vereceğim gibi vadelerle alınır ve vade zamanında yerine getirilirdi. Son zamanlar da ise bu durum ortadan kalktı, senetle alışverişler yapılmaya başlandı. Borç para alıp verilmesinde yine söz senettir, ama alışverişlerde mutlaka senet yapılmaktadır (Çiftçi, 2018:193-199).

Halk hukuku konusunda Pehlivanlı yöresinde de Anadolu’daki uygulamalara benzer ve farklı pratikler görülmektedir.

6.3.1. Evlilikle İlgili Konular

- Köyde evlilikler resmi nikâhla yapılır. Dini nikah ise resmi nikahtan önce kız istemeden hemen sonra yapılır. (K84, K35, K4)
- Çocuğu olan gelin eşini kaybederse babasının evinde de kayınpederinin evinde de durabilir fakat yalnız yaşaması pek istenmez. (K24, K55, K46)

- Çocuğu yoksa evlenmesi daha kolay olur. Çocuğu olan kadın çocuklarına üvey baba getirmez fakat erkekler aksine çocuklarına bakacak bir kadına ihtiyaç duydukları için evlenebilirler. (K20, K33, K66)
- Evlenen çiftin nerede nasıl yaşayacağına erkeğin ailesi genelde karar verir. (K45, K25, K3)
- Maddi imkân yoksa kız erkeğin ailesiyle yaşar buna “birlik durma” denir. (K24, K8, K6)

6.3.1.1. Boşanma Konusu

- Köyde belirli sıkıntılar sonucu eşler arasında var olan küslüklere iyi bakılmaz. Öncelikle barışmaları için uğraşılır. Arabulucular arayı düzeltmeye çalışır. Bu durum işe yaramazsa mahkemeye başvurup boşanmaları istenir. (K23, K53, K66)
- Resmi nikah boşanınca dini nikah da erkeğin üç kere “boş ol” demesiyle olur. (K2, K39, K37)

6.3.1.2. Çocukların Velayeti

- Eşler arasında boşanma olayı gerçekleştiği takdirde çocukların kimde kalacağı önemli bir sorundur. Genelde küçük çocuklar, bakıma ihtiyacı olduğu için annenin yanında, büyük çocuklar ise babanın yanında kalır. (K70, K31, K33)
- Kız annenin yanında oğlan babanın yanında kalır. (K22, K38, K36)
- Oğlan sahip çıksın diye annenin yanında, kız yemek temizlik yapsın diye babanın yanında kalır. (K2, K5, K100)

6.3.2. Miras Hukuku

- Köyde herkes kız-erkek kendi haklarına düşen miktarda baba ve ana malından pay almaktadır. Kıza 1 oğlana 2 verilir. Buna şeriat kuralı denir ikisi de eşit pay alırsa kanuna göre bölündü denir. Kocaları ölen kadınlar dörtte bir alır daha sonra kalan mallar evlatlar arasında pay edilir. (K14, K25, K56)
- Ev paylaşırken genellikle anne baba kimin yanındaysa ona verilir diğerlerine tarla bırakılır. (K64, K75, K86)

- Bazı kimseler hayatta iken malının bir kısmını varislere böler. Buna vasiyet denir. Vasiyet yazılı ise ve şahitler varsa buna kimse itiraz edemez. Herkes bu durumu kabullenir. (K94, K15, K26)

6.3.3. Adam Öldürme ve Yaralama

- Adam öldürme, yaralama ya da vesile olma durumlarında genellikle aileler kendi arasında sorunu çözer, olur da çözülmezse resmi mahkemelere başvurulur. Devletin verdiği cezaya taraflar razı olur. (K34, K45, K56)

6.3.4. Kan Davası

- Kan davası neredeyse hiç görülmemiştir. Adam öldürme bile yok denecek kadar azdır köyümüzde fakat öyle bir durumda kan parası ile mesele çözülür ya da kanunlar neyi gerektiriyorsa o yapılır. (K36,K20,K10)

6.3.5. Borç

- Genelde herkes ne verdiyse onu alır. Hayvan alım satımında hayvanın değeri zamanla artıp azalabildiği için eğer artarsa bir miktar fazla para verilir. Buna vade parası denir. Bu faiz değildir. (K49, K38, K7)
- Köyde borç para ve mal herkese verilmez. Köyde borcunu ödemeyenlere kötü gözle bakılır. Onların adı çıktığı için artık yakın akrabaları bile borç vermez. (K26, K35, K34)
- Borç alan borcu olan kişiye fazladan bir şeyler veremez bu faiz olur. (K23, K32, K31)

6.4. HALK MATEMATİĞİ

Anadolu halkının günlük işlerinde, alışverişlerinde ya da her türlü değiş-tirme işlemlerinde vb. hesaplama gerektiren durumlarda kendi geliştirdikleri ölçü birimlerini kullanmalarına “halk matematiği” denir. Halk matematiği, kaçak türünden objeleri ölçü birimi olarak kullanması esasına dayanır (Artun, 2005:223).

Anadolu’da halk matematiği ilgili birçok uygulama görülür. Bu anlamda örneğin Tufanbeyli’de süt alışverişlerinde kapı ve merteklere kömürle çintik atılırdı. Tüm, yarım, çeyrek diye. Hububat ve kuru erzak alışverişlerinde “şinik” ölçüsü kullanılır. Şinik 8 kg’dır.

Pehlivanlı yöresinde halk matematiği genellikle ölçü birimleri ve zaman birimleri için kullanılır. Yörede Anadolu'daki uygulamalara benzer ve farklı pratikler görülmektedir.

6.4.1. Ölçü Birimleri

- Bir mal ödünç alınacağı zaman, tarla alıp-satmada, miras paylaşmada, miras bölme gibi konularda ortak ölçüler kullanılır. Bu ölçüler bazen kap kullanılarak bazen adım sayarak bazen de heybe leğen gibi eşyalarla yapılır. (K54, K65, K76)
- Arşın yaklaşık 1 metre olan ölçüdür. (K84, K95, K63)
- Bir çile 200 ipliği karşılar. Çile ehram ipliklerinin sayısını belirler. (K14, K25, K36)
- Ekmek hamurunun parçalarına kunt denir. Bir kunttan bir ekmek yapılır. (K84, K95, K76)
- Terziler parmak ucundan dirseğe kadar olan mesafeyi dirsek diye ölçerler. Karış elle adım ayakla ölçülür. (K74, K35, K64)
- Ot ile ilgili ağırlık birimi olarak horom kullanılır. Bir horom ot 15-20 kilo eder. (K100, K32, K31)
- Eskiden insanlar mallarını heybeyle ölçerdi. Sonradan çıkan kaplarla dışardan peynir yağ getirenlerle “gabı gabına” denerek alışveriş yapılır. Peynir yağ karşılığında aynı miktarda meyve kaba doldurulup verilirdi. (K30, K55, K76)
- Dönümün dörtte birine evlek denir. Köyde evlek genellikle tohum ekerken kullanılır. Evleğine göre işçi parası verilir, at ve öküzler evlek aralarında dinlendirilir. (K84, K75, K76)
- Köylünün deyimiyle otuz üç adım eninde altmış altı adım uzunluğundaki bir araziye bir dönüm denir. Yaklaşık günümüz ölçüsüyle bin metrekare ile bin iki yüz metrekare arasında değişmektedir. (K23, K38, K50)

6.4.2. Zaman Birimleri

- Zaman genelde güneşe bakılarak bilinir. (K25, K81, K90)

- Aya bakılarak ayın dört zaman diliminden hangisinde olduğu bulunur. İlk haftası hilal, ikinci haftası yarım ay son haftası dolunay gibi. (K54, K63, K70)
- Köyde zaman kavramı olarak saat iyice yerleşmiştir. Saat, yarım saat, çeyrek gibi kavramlar kullanılmaktadır. (K24, K85, K100)
- Sabah vakti, güneş doğarken, gün batarken, akşamın darında, kuşluk vakti, ikinci vakti, akşamüzeri, gece yarısı, sahur vakti, iftar saati gibi vakitler zaman dilimi olarak kullanılır. (K28, K19, K91)
- Doğum ve ölüm tarihleri için baharın, güzün, ramazan, kışın, dut zamanı, zemheri zamanı, ayva çiçekleri açtığında, cevizler bobik olduğunda, lobiyeler çıktığında gibi genelde meyve sebzelerin çıkış zamanları söylenir. (K27, K34, K92)

6.5. HALK EKONOMİSİ

Pehlivanlı yöresinde halkın ekonomisini meyvecilik, sebzecilik, arıcılık, hayvancılık ve az da olsa balıkçılık oluşturmaktadır.

6.5.1. Meyvecilik

- Pehlivanlı yöresinde elma yetiştiriciliği oldukça yaygındır ve ekonomik olarak önemli bir tarım ürünüdür. (K54, K65, K86)
- Yörede yetiştirilen elma çeşitleri arasında kırmızı, yeşil ve sarı renkte olanlar bulunabilir. Elma ağaçları genellikle Mart ve Nisan aylarında çiçek açar ve Eylül ile Ekim aylarında meyve vermeye başlar. İyi bakım ve gübreleme ile kaliteli elma üretimi yapmak mümkündür. Hasat döneminde meyvelerin dikkatli bir şekilde toplanması önemlidir. (K4, K85, K76)
- Lezzetli ve sulu vişne çeşitleri vardır. Vişneler, taze tüketimin yanı sıra reçel, komposto ve turşu gibi ürünlerin yapımında da kullanılır. (K64, K55, K46)
- Köyde yetiştirilen erikler genellikle sert kabuklu ve tatlı içeriğe sahiptir. Taze tüketimin yanı sıra kurutulmuş olarak da değerlendirilebilir. Aynı zamanda reçel ve şurup yapımında da kullanılabilir. Erik üretiminde ağaçların bakımı, budama ve gübreleme önemlidir. (K4, K35, K26)

- Dut ağaçları yörede doğal olarak yetişebilir ve tarımı yapılan meyveler arasında yer alır. Dut ağaçları genellikle mart ve nisan aylarında çiçek açar ve temmuz ile ağustos aylarında meyve vermeye başlar. Dut en önemli geçim kaynaklarından biridir. Pekmez, pestil, tarhana, dut kurusu gibi kışlık yiyecekler hazırlanır ve satılır. Özellikle pekmezinde hiç şeker kullanılmadığı için çok faydalıdır. Bunları satarak bazı kişiler geçimini sağlar. (K43, K64, K96)
- Ceviz hem taze tüketimde hem de çeşitli yemeklerde ve tatlılarda kullanılan lezzetli bir kuruyemiştir. Aynı zamanda ceviz yağı elde etmek için de kullanılır. Ceviz ağacının odunu oldukça değerlidir. Güzel bir doku ve renge sahip olan ceviz, mobilya yapımında kullanılır. (K2, K85, K15)
- Ceviz yaprağı bazı hastalıklara şifadır. (K31, K53, K77)

6.5.2. Sebzecilik

- Pehlivanlı yöresinin iklimi ve toprak yapısı, birçok sebzenin yetiştirilmesine elverişlidir. (K44, K38, K90)
- Pehlivanlı’da yetiştirilen sebzeler, bölgenin iklim ve toprak özelliklerine uygun olanlar arasından seçilir. Bu sebzeler arasında lahana, mısır, fasulye, domates, biber, patlıcan, salatalık ve soğan gibi sebzeler yer alır. (K21, K20, K44)
- Yörenin iklimi ılıman Karadeniz iklimine benzer. Yıl boyunca nemli ve yağışlı bir hava hakimdir. Bu özellikler, sebzelerin büyümesi ve gelişmesi için olumlu bir etki yapar. Ayrıca bölgenin verimli toprakları da sebzelerin başarılı bir şekilde yetiştirilmesini sağlar. (K4, K5, K100)
- Genellikle ilkbahar ve yaz ayları, sebzelerin ekildiği dönemlerdir. Hasat ise ilkbahardan başlayarak sonbahara kadar devam eder. (K41, K83, K49)
- Sebzecilik geçim kaynağı olarak pek yapılmaz daha çok herkes kendi ihtiyacını gidermek için sebze eker. (K26, K57, K68).
- Fasulye hem taze fasulye olarak hem de kuru fasulye olarak yetiştirilir. Özellikle kuru fasulye, yörede oldukça popüler ve yaygın bir yemektir. Fasulyeye “löbiye” denir. (K94, K97, K87)

- Domates, sıcak iklim bitkisi olduğu için seralarda yetiştirilir. Domates, salata, sos, yemek ve çeşitli konserve ürünlerde yaygın olarak kullanılır. Ayrıca yöremizde domatesin kurusu da yapılarak kış mevsiminde tüketilir. (K26, K30, K38)
- Biber çeşitleri, acı ve tatlı olarak Tortum'da yetiştirilebilir. Biber, çeşitli yemeklerde kullanılırken, kurutularak ve salçası yapılarak da kullanılabilir. (K20, K51, K55)

6.5.3. Arıcılık

- Arıcılık yapmaya başlamadan önce temel bilgi ve eğitim alınır. Arıcılık dernekleri, kurslar veya uzman arıcılar tarafından sunulan eğitimlerden yararlanılır. Ayrıca, arıcılıkla ilgili kitaplar ve internet kaynaklarından da bilgi edinilir. Arıcılık belgesi alınır. Sonra arıcılığa başlanır. (K94, K59, K87)
- Arı kovanları için uygun bir alan seçmeniz önemlidir. Kovanlar, arılara direkt güneş ışığı ve rüzgâr koruması sağlayacak şekilde yerleştirilmelidir. Aynı zamanda, suya ve çevresel tehlikelere karşı güvende olmalıdırlar. Özellikle ayıların, domuzların gelemeyeceğı bir yerde olmalı. (K44, K65, K76)
- Arı kovanları, arıların yaşaması ve üremesi için gerekli iç yapılarına sahip olmalıdır. Kovanlar, ahşap, plastik veya diğerk malzemelerden yapılmış olabilir. Kovanların içine arılar için balmumu petekler, arı yemi ve su kabı yerleştirilir. (K23, K34, K70)
- Arıcılık yapmaya başlamak için arı kolonisi edinmek gerekir. Arı kolonileri satılır. Onlardan alıp kovana yerleştirilir. (K81, K32, K55)
- Arıcılığın ana hedeflerinden biri, arılardan bal ve diğerk ürünleri elde etmektir. Hasat zamanı geldiğinde balı uygun yöntemlerle toplamalı ve saklamalısınız. Diğerk arı ürünleri arasında arı sütü, propolis ve balmumu da yer alır. (K6, K80, K33)

6.5.4. Hayvancılık

- Soğuk iklimlerde genellikle koyun ve keçi yetiştiriciliğı daha uygun olabilirken, sıcak iklimlerde sığır veya manda yetiştiriciliğı tercih edilir bundan dolayı köyümüz koyun, keçi, inek beslemeye uygundur. (K10, K11, K60)

- Hayvanlar ahırlarda, bayırlarda, yaylalarda beslenir. (K70, K51, K52)
- Süt, et, peynir gibi ürünler bağ köyü olduğu için çok fazla üretilmez ama yeşili bol olan bir yer olduğu için hayvanların sütleri oldukça yağlı ve lezzetli olur. (K40, K86, K72)

6.5.5. Balıkçılık

Pehlivanlı köyünde az da olsa kültür balıkçılığı yapılmaktadır. Kültür balıkçılığı alabalık çiftliğinde üretilmektedir. Yörede hizmet veren balık çiftliği Milli Güreşçi Ali Koçak tarafından kurulmuştur. Tesis, 17 yılı aşkın süreden beri misafirlerinin daha huzurlu ve mutlu bir şekilde vakit geçirip doğanın tadına doyabileceği enfes ortamda hizmet vermeye başlamıştır. Tesiste, yemekten önce meyve ağaçları ve çiçeklerle bezeli yeşilliğin içinde, dere kenarında mükemmel bir doğa yürüyüşü yapılabilir ve sonra da acıkınca o nefis alabalıkların tadına bakabilirsiniz. İsterseniz bahçede, isterseniz şark usulü döşenmiş kamelyalarda, ahşap çardaklarda, isterseniz salonda. Yemek sonrasında semaver keyfiniz için ise her şey hazır.

6.6. HALK ZANAATLARI

İnsanların maddeye dayanan gereksinimlerini karşılamak için yapılan, belli bir eğitimin yanı sıra deneyim ve ustalık da gerektiren el emeğine dayanan etkinliklere Zanaat etkinlikleri denir. Bu hem bir ihtiyaç hem de kültürel bir zenginliktir (Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, 1990).

Pehlivanlı yöresindeki uygulamalar şu şekildedir.

- Geleneksel olarak, halı ve kilimlerin dokumasında yün iplikler kullanılır. Bu iplikler, çoğunlukla yerel olarak yetiştirilen koyunların yünlerinden elde edilir. Yün, dayanıklılığı ve doğal renkleri koruyabilmesi nedeniyle tercih edilir. (K64, K55, K46)
- Halı ve kilimlerde genellikle geometrik ve simetrik desenler yaygındır. Renkler genellikle sarı, kırmızı, siyah, mor, yeşildir. (K14, K35, K56)
- Geleneksel tezgahlarda, el dokuma tekniği ile iplikler birbirine geçirilerek halı veya kilim oluşturulur. Bu, uzun ve titizlik gerektiren bir süreçtir ve usta dokumacılar tarafından gerçekleştirilir. (K44, K35, K26)

- Köyümüzde halı dokuma atölyesi kurulmuş olup usta çırak yöntemi ile birçok genç kızın iş hayatına atılması sağlanmıştır. Gelen hoca halı dokumayı öğretip, genç kızların zamanla usta olmasını sağladı (K64, K75, K86)
- Yöremizde kilim dokumacılığı yapılmaktadır. Uzun kış gecelerinde ıstar dokumak yaygındır. Ancak günlük hayat şartlarının değişmesi, genç kızların farklı uğraşlara ilgi göstermesi, kilim dokumanın zor oluşu bu sanatın gerilemesine sebep olmuştur. (K1, K21, K83, K91)
- Kilim motifi olarak en yaygın olanı eli belinde ve tırnak motifidir. (K2, K8, K28, K100)
- Neredeyse tüm kadınlar el işi yapmayı bilir. İğne oyası yazmalar ve havlular, işlemeli seccadeler, lifler, çocuk kıyafetlerinden örgüler yapılır. (K42, K58, K78, K90)

6.7. HALKIN GİYİM KUŞAMI

Giyim-kuşam bir kültürün gözle görülebilir en önemli unsurlarından biri olduğundan, insanların giyim-kuşamı ile yaşanan toplumun kültürel yapısı arasında doğrudan bir ilişki mevcuttur (Çiftçi, 2018:193-199).

Giyim-kuşam biçimi kişilerin ve toplumun ekonomik gücü ile de ilgili olduğu gibi kişilerin ve ailelerin hayata bakış açıları ve elinde bulundurdıkları imkanlarla da ilgili olabilmektedir (Çiftçi, 2018:193-199).

Pehlivanlı gibi geleneksel Türk köylerinde giyim kuşam, yerel kültür ve adetlere bağlı olarak belirli özellikler gösterir. Ancak günümüzde modern yaşamın etkisiyle giyim tarzı da değişim gösterebilir. Pehlivanlı'da giyim kuşam ile ilgili gelenekler şunlardır.

6.7.1. Kadın Giyimi

- Geleneksel olarak, kadınlar genellikle uzun etekler ve penyeler giyerler. Bu etekler ve penyeler, genellikle canlı renklere sahip ve desenlidir. Ayrıca, kadınlar örtü olarak başörtüsü veya şal kullanırlar. (K82, 63K,10 K21,K55,K90,K5,K12,K1, K100)
- Başörtüsü, geleneksel Türk kültüründe önemli bir sembol ve dini inançların bir yansıması olarak kabul edilir. Bu yüzden kadınlar arasında başörtüsü kullanımı hala yaygındır. (K12,K43,K40)

- Günümüzde genç kadınlar arasında daha modern giyim tarzları görülmektedir. Şehirlerden ve teknolojiden etkilenen genç nesiller, daha Batılı tarzdaki kıyafetleri tercih edebilirler. Bu, kot pantolon, bluz, elbise gibi modern giysilerdir. (K10, K33, K49, K86, K53, K22, K17, K85, K3)
- Özel günlerde, düğünler, bayramlar veya diğer kutlamalarda kadınlar daha şık ve renkli kıyafetler giyebilirler. Geleneksel Türk elbiseleri olan kaftan ve bindallı gibi kıyafetler, kına gecelerinde tercih edilir. (K2, K31, K50, K98, K64, K31, K2, K39, K84)
- Kış aylarında kadınlar sıcak tutacak kalın giysiler tercih ederler. Yün veya yün karışımı kıyafetler, kazaklar, montlar ve uzun kabanlar gibi parçalar yaygındır. Yaz aylarında ise hafif ve rahat kumaşlarla yapılmış elbiseler, etekler, yelekler ve hırkalar giyilir. (K10, K3, K76, K50, K94, K35, K69, K87, K65)
- Genel olarak, kadınlar arasında giyim tercihleri yaşa, geleneğe, aileye ve kişisel tercihlere göre farklılık gösterebilir. (K27, K15, K51, K30, K41, K2)
- Kadın giyiminde en yaygın kullanılan kumaş türlerinden biridir yün kumaş. Yerel olarak yetiştirilen koyunların yünleri, doğal ve sıcak bir malzeme sağlar. Bu yün iplikler genellikle el dokuması tezgahlarda kullanılarak elbiseler, etekler, gömlekler ve ceketler gibi giysiler üretilir. (K33, K40, K42, K28, K44, K50)
- İpek kumaşlar, özel günlerde veya kutlamalarda daha şık ve gösterişli kıyafetler için kullanılabilir. Özellikle düğünlerde veya bayramlarda tercih edilen ipek gömlekler ve başörtüler yaygındır. Erkekler ipek kullanmaz. (K39, K92, K33, K60, K43, K26)
- Eskiden kumaşlar, geleneksel el dokuma yöntemleriyle köydeki kadınlar tarafından üretilirdi. Artık ipler köyde üretilmediği gibi kıyafetler de hazır alınmaya başlanmıştır. (K50, K43, K45, K6, K9)

6.7.2. Erkek Giyimi

- Geleneksel olarak erkekler, uzun ve geniş kesimli şalvar adı verilen bol paçalı pantolonlar giyerlerdi. Şalvarın üzerine gömlek giyilir. Gömlek, genellikle düz renklerde olup, yaka kısmı kare ya da V yakalıdır. Kış aylarında, üzerine yün veya yün karışımı bir ceket veya yelek giyilir. (K4, K93, K47, K19, K38, K48)

- Fes veya kasketler yaygın olarak kullanılır. Bu başlıklar, kültürel mirasın bir parçasıdır ve özellikle özel günlerde veya kutlamalarda giyilir. Bazıları ise her zaman takar. (K20,K14,K29,K71,K62,K53,K54,K55)
- Ayakkabı olarak önceden kara lastik ya da çarık giyilirdi. Köy yaşamına uygun olan ve dayanıklı tabanlı terlik veya yarım çizme de kullanılırdı. Dışarıya çıkarken veya özel günlerde daha şık ayakkabılar da tercih edilirdi. (K11,K28,K39,K2,K10,K3)
- Günümüzde genç erkekler arasında, şehir yaşamının etkisiyle daha modern giyim tarzları görülebilir. Kot pantolon, tişört ve gömlekler gibi batılı giysiler yaygın hale gelmiştir. (K81,K72,K37,K48,K51,K20)
- Düğünlerde erkekler gömlek, takım elbise gibi daha şık kıyafetler giyinir. Damat papyon takar smokin giyinir. Eskiden sadece beyaz gömlek giyinirdi damat. Üstüne de bazı damatlar cepken giyinirdi. (K76,K66,K92,K17,K2)

6.7.3. Çocuk Giyimi

- Geleneksel olarak, çocuklar da genellikle şalvar adı verilen bol paçalı pantolonlar giyerlerdi. Şalvarın üzerine genellikle düz renkli ve basit kesimli gömlekler tercih edilirdi. Kuşak bağlanırdı. Şal çorap ve kara lastik de giyilirdi. Bu geleneksel tarz, özellikle özel günlerde ve kutlamalarda kültürel giysi halini almıştır. Artık bu tarz kıyafetlere günlük hayatta rastlanmaz. (K11,K20,K6,K40,K62)
- Serin iklimden dolayı, çocuk giysileri için genellikle yün ve pamuklu kumaşlar tercih edilir. Yün, çocukları sıcak tutmak için mükemmel bir seçenek olup, doğal ve dayanıklıdır. Pamuk ise yaz aylarında rahatlık sağlayan bir seçenektir. (K4,K73,K48,K76,K10)
- El dokuma yöntemleri, çocuk giyiminde de önemli bir rol oynar. Anneler çocuklarına kışın örgü yapar giydirebilirler. Küçük bedeninden dolayı çocuk kıyafetlerini örmek daha kolaydır. (K44,K29,K71,K26,K3,K90)
- Günümüzde çocuk giyiminde moda etkisi de gözlemlenir. Çocuklar, sevdikleri çizgi film karakterlerinin ya da oyuncakların yer aldığı giysileri çok severler. Şortlar ve tişörtler çok yaygındır. (K5,K97,K65,K3)

- Çocuk giyimi, özellikle rahat ve oyun için uygun olacak şekilde tasarlanır. Çocukların hareket özgürlüğüne izin verecek, dayanıklı ve esnek kumaşlar tercih edilir. (K7,K96,K75,K19,K3,K41)

6.8. OYUN, EĞLENCE VE SPOR

Türkçede oyun kelimesi “vakit geçirmeye yarayan, belli kuralları olan eğlence, kumar şaşkınlık uyandırıcı hüner; genellikle müzik eşliğinde yapılan hareketler bütünü, temsil, piyes; fizik gücünü ve zekâyı geliştirmek amacıyla yapılan yarışma; hile, düzen” gibi anlamlara gelmektedir (Bozkurt, 2001:301). Halk kültürünün bir parçasını oluşturan oyun ise çocukların ve daha az ölçüde büyüklerin, günlük geçim didinmelerinden ayırabildikleri boş zamanlarında, herhangi bir üretim çabasını ya da başka çeşitten bir hizmeti zorunlu kılmadan, sadece eğlenme yolu ile didinmelerini sağlayan eylemlerdir. Bu oyunlara cirit, güreş, horoz dövüşü, saklambaç, bilye, topaç, aşık vb. örnek verilebilir (Boratav, 1994:201).

Pehlivanlı yöresinde geleneksel oyunlar özellikle yaşlı kesim tarafından iyi bilinmektedir. Gençlerden ve çocuklardan ise geleneksel oyunları oynayanlar az da olsa hala vardır. Yaş gruplarına göre oyun türleri de değişmektedir.

6.8.1. Çocuk Oyunları

Her çocuk oyunla büyür, köydeki her çocuk da kız olsun erkek olsun mutlaka oyun oynar. Şunu belirtmek gerekir ki köyde her oyun her zaman oynanmaz, her oyunun bir zamanı vardır. Çocuklar bu zamanı bilir ve buna göre oynanır. Her oyunun bir zamanı olduğu gibi oyunların da yerleri vardır. Bazı oyunlar ise her mevsimde ve her zaman oynanabilir (Çiftçi, 2018:193-199).

Çocukların oynadığı oyunlar dışında büyüklerin küçükler için çıkardıkları oyunlar da vardır. Sırf çocuğu eğlendirmek için tekerlemeler söylenerek çocuğun boynu gıdıklanır veya çocuğu eğlendirecek sözler ve hareketler ona yürümeyi, konuşmayı, kendi vücudunu, çevresindekini öğretmeyi amaç edinen oyunlar oynanır (Boratav, 1994:205).

Pehlivanlı yöresinde çocuk oyunları oyunun oynanma şekline göre çeşitli gruplara ayrılır.

6.8.1.1. Atlama, sıçrama, sekme oyunları

Atlama, sıçrama ve seçme hareketlerine bağlı olarak oynanan oyunlar bu grupta yer alır.

6.8.1.1.1. Seksek

Sek sek oyunu, düz bir zemine çizilen karelerle oynanır. Kareler genellikle 1'den 9'a kadar sırayla numaralandırılır, ancak daha fazla kare de olabilir. Oyuncular arasında bir sıra belirlenir (örneğin, yaşça büyükten küçüğe doğru veya atışla belirlenebilir). Sıradaki oyuncu, taşı belirlediği bir kareye atar. Ardından, taşın üzerinden tek ayakla zıplar ve karenin içinden geçer. Eğer başarılı bir şekilde atlayıp çıkarsa, sıradaki kareye geçer. Bir sonraki turda, oyuncu taşı yere bıraktığı kareye tekrar atlar ve karelerin üzerinden tek ayakla atlayarak sırayla hepsini geçmeye çalışır. Bu esnada, atladığı karelere dokunmadan ve yan yatmadan geçmeye özen göstermelidir. Eğer oyuncu bir kareyi yanlış atlar, dışarıya dokunur veya taşı düşürürse, sırasını kaybeder ve diğer oyuncuya geçer. Diğer oyuncuların sırası gelene kadar, atlanılan karelerde taşlar kalır. Sırası gelen oyuncu, taşların üzerinden atlayarak kendi sırasına devam eder. Oyun, tüm kareler geçilene kadar devam eder. Tüm kareleri geçen oyuncu oyunun galibi olur. (K20,K54,K1)

6.8.1.1.2. Uzuneşek

Oyun alanı düz bir zemin üzerine çizilen bir çizgiyle belirlenir. Bu çizgi, oyuncuların sıralandığı bir hat olarak düşünülebilir. Oyuncular, sırasıyla çizgiye adım atarak yan yana dizilir. Bir uçtan başlamak üzere, sıradaki oyuncu diğer oyuncuların üstünden tek ayakla zıplar. Uzun eşek oyununun diğer oyuncuları, sıra kendilerine geldiğinde, uzun eşek olarak atlanmaya çalışan oyuncunun üstünden aynı şekilde tek ayakla zıplayarak geçerler. Oyuncular, uzun eşek olarak atlanırken düşmemeye ve diğer oyunculara dokunmamaya çalışır. Her turda, uzun eşek oyununu başlatan oyuncu sıradaki oyuncunun belirlediği bir yükseklikte veya genişlikte atlanmaya çalışır. Eğer bir oyuncu düşer veya diğer oyunculara dokunursa, sırasını kaybeder ve sonraki turda uzun eşek olarak atlanmaya devam eder. Oyun, tüm oyuncuların sırasıyla uzun eşek olarak atlandığı ve herhangi bir hata yapmadan geçtikleri zamana kadar devam eder. (K20,K2,K10,K38)

6.8.1.1.3. İp Atlama

Oyuncular, uzun ve dayanıklı bir ipin iki ucunu alır ve ipe gergin bir şekilde tutarak arasında düzgün bir döngü oluştururlar. Eğer başka bir oyuncu yoksa, bir oyuncu ipe

basarak ve ipe döngü vererek de ipi hareket ettirebilir. Oyuncular, ipin döngüsünün üstünden veya altından atlama konusunda seçim yapabilirler. Atlamadan önce, ipin döngüsünün üstünden veya altından geçen düz bir çizgi (atlayış hattı) çizmek oyuncular için kolaylık sağlayabilir. Oyuncular, ipin döngüsünü yavaşça döndürerek veya diğer oyuncuların yardımıyla atlama hızını belirleyebilirler. Daha hızlı bir ip, daha zorlu ve eğlenceli bir oyun sağlar. Oyun başlarında, oyuncular genellikle "tek tek" veya "ikişer ikişer" gibi bir sayım şeklinde sırayla ipin altından veya üstünden sıçrayarak atlarken başlarlar. Oyuncuların ipin altından veya üstünden atladıklarında, bir sonraki oyuncu sırasıyla ipin altından veya üstünden atlama sırasını devralır. Bu şekilde, her oyuncu sırasıyla atlarken oyun devam eder. Atlama hızı ve zorluk seviyesi oyuncuların becerilerine göre ayarlanabilir. Atlama sürekliliği ve hızı giderek artırılabilir. Atlama sırası, oyunculardan biri hata yapana veya ipi düşürüp hata yapana kadar devam eder. Hata yapan oyuncu oyun dışı kalır ve diğer oyuncular oyuna devam eder. Oyun, son oyuncu hata yapana kadar devam eder. Hata yapmadan atlamayı başaran son oyuncu oyunun galibi olur (K, 20, K91, K23, K88).

6.8.1.1.4. Birdirbir

Oyuncular bir daire ya da çember oluşturacak şekilde yan yana veya dizilerek bir araya gelirler. Oyun başlamadan önce, oyuncular sırayla birbirlerine sayıları sıralamaya başlarlar. Örneğin, ilk oyuncu "1" der, ikinci oyuncu "2" der, üçüncü oyuncu "3" der ve bu şekilde devam eder. Oyunun ana kuralı şudur: Her oyuncu sıranın başında kendisine "birdir" der, sonraki oyuncuya "bir" der ve böylece sıradaki oyunculara sırayla "bir" demeye devam eder. Bir hata yapan oyuncu oyun dışı kalır veya oyunun belirlediği bir şekilde ceza alır (örneğin, oyunun sonuna kadar beklemek gibi). Sıradaki oyuncu, diğer oyuncuların hızına ve dikkatine bağlı olarak, doğru şekilde "bir" diyebilmelidir. Eğer yanlış yaparsa, oyunun düzenlediği şekilde cezalandırılır. Oyun hızlı bir şekilde devam eder ve oyuncular sırayla "bir" derken, hız ve dikkat önemlidir. Oyun devam ettikçe, hafızayı ve dikkati güçlendirmek için oyuncular daha fazla odaklanır ve daha hızlı tepki verirler. Oyun, oyunculardan biri oyunun galibi oluncaya kadar devam eder. (K10,K54,K38,K76)

6.8.1.2. Taktik oyunları

Bir taktiğe dayanarak oynanan oyunlar bu grupta yer alır.

6.8.1.2.1. Çanak Çömlek Patladı

Oyun alanı düz bir zemin üzerine belirlenir ve oyuncular bir halka veya çember oluşturacak şekilde etrafında dizilirler. Oyunculardan biri, çanak, çömlek veya başka bir nesneyi biraz uzakta bir noktaya yerleştirir ve bu nesneyi hedef olarak belirler. Diğer oyuncular, sırasıyla taş veya top gibi bir işaretleme ve atış aracı kullanarak hedef nesneye atış yapmaya çalışırlar. Atışları sırası gelen oyuncu, hedef nesneye doğru atış yapar. Eğer hedef nesneye isabet ettirirse, başarılı bir atış yapmış olur ve belirlenen puanı veya başarıyı kazanır. Atışı başarısız olan oyuncu, sırası diğer oyuncuya geçer ve oyun bu şekilde devam eder. Oyuncular, sırayla hedef nesneye atış yapmaya devam ederler ve puanlarını toplarlar. Oyun, belirlenen tur sayısı veya puan hedefine ulaşılan kadar devam eder. Oyunun sonunda en fazla puanı toplayan oyuncu oyunun galibi olur. Oyuncular, zıplama sırasında düşmemeye ve hata yapmamaya çalışır. Eğer bir oyuncu hata yaparsa veya düşerse, oyunun sonraki turunda sırasını kaybeder ve diğer oyuncuya geçer. (K10, K32, K34, K7)

6.8.1.2.2. Çelik Çomak Oyunu

Oyuna başlamadan önce takımları belirlemek için sayılıdır. Her takım 3 ya da 10 kişi olur. Takım kaptanları kura çeker. Kazanan takım çelik ve değnek tarafını alır. Kaybeden taraf da çelikleri karşılamak için çalı alır. Geniş bir alanda oynanır. Çeliğin belli bir mesafeyi geçmesi beklenir. Bunun için bir taş konur. Bu taşı aşmak gerekir, aşamayan elenir. Çelik: 15 – 20 cm uzunluğunda, 2-3 cm meşe tahtasıdır. Çomak: 75-100 cm, 2-3 cm eninde meşe sopasıdır. Oyun başlarken çelik iki taşın arasında askıda kalır. Çomak bu taşların arasına sokulur ve hızla yukarı kaldırılır. Çeliği havaya kaldıran, havadayken çeliğe vurmaktır. Vurduktan sonra çelik ortadaki taşı geçmelidir. Sınırı geçirirse çomağı tekrar iki taşın üstüne koyar. Bu defa karşı takım çeliği havada yakalamaya çalışır. Yakalayamazsa eliyle karşı tarafa atar. Atılan çelik, çomağa değerse atış yapan elenir. Eğer havada yakalarsa atış yapan yine elenir. Ancak arkadaşları fazla puanlarını vererek elenen oyuncuyu tekrar oyuna alır. Yoksa oyuna tekrar dönemez. Karşı takım, çeliği eliyle attığında atış yapanın sopasını vurmazsa çomak sahibi bu çeliği eliyle saydırmaya başlar. Ne kadar çok saydırırsa o kadar çok puan alır. Takımların çekişmesine sebep olan eğlenceli bir oyundur fakat oyunda ağaç parçaları fırlatıldığı için sakatlanma riski yüksektir. (K95)

6.8.1.2.3. Kuyu Kazmacı Oyunu

Oyuncular bir daire oluşturacak şekilde etrafında dizilirler ve bir oyuncu "kuyu kazmacı" olacak şekilde seçilir. Kuyu kazmacı, kazılacak kuyunun ortasına veya belirlenen bir alana geçer. Kuyu kazmacı, düz bir zeminde taş veya başka bir işaretleme aracıyla bir

doğru bir şekilde yapmaya çalışırlar. Oyun, oyuncuların hızlı ve doğru bir şekilde tekerlemeyi söylemeye ve el hareketlerini yapmaya devam ettiği sürece devam eder. Oyunun amacı, en sonunda tekerlemeyi ve el hareketlerini doğru bir şekilde tamamlayan oyuncunun oyunun galibi olmasıdır. (K21, K27, K35, K40)

6.8.1.3.3. Aç Kapıyı Bezirgân Başı

Oyuncular bir çember oluşturacak şekilde yan yana veya dizilerek bir araya gelirler. Oyun, en az iki oyuncu ile oynanabilir. Bir oyuncu lider olarak seçilir ve "Bezirgân Başı" olarak adlandırılır. Diğer oyuncular ise "Bezirganlar" olarak rol alır. Oyun başkanı olan "Bezirgân Başı" şarkıyı söylemeye başlar ve diğer oyuncular da şarkıya eşlik ederler. Şarkının ritmine uygun olarak, oyuncular el hareketleri yaparlar. Şarkı söylenirken ve "Aç kapıyı bezirgân başı" ifadesiyle devam ederken, oyuncular aşağıdaki gibi belirli hareketleri gerçekleştirirler: "Aç kapıyı" ifadesinde: Oyuncular çemberi biraz daha genişleterek ellerini çemberin dışına doğru açarlar. "Bezirgân başı" ifadesinde: Oyuncular ellerini başlarının üzerine koyarlar. Oyuncular, şarkıyı söylerken ve el hareketlerini hızlı ve uyumlu bir şekilde yapmaya çalışırlar. Oyun, oyuncuların şarkıyı ve el hareketlerini doğru bir şekilde tamamlayarak eğlenceli bir zaman geçirmelerine devam eder. Oyunun amacı, şarkıyı doğru bir şekilde söyleyerek ve el hareketlerini uygun olarak yaparak eğlenmektir. (K18, K48, K82, K30)

6.8.1.4. Kaçma-Kovalama Oyunları

Kaçma ve kovalama tekniği ile oynanan oyunlar bu grupta yer alır.

6.8.1.4.1. Kız Kaçırma Oyunu

Oyuncular iki eşit gruba ayrılır: "Kızlar" ve "Kaçırıcılar". Eğer oyuncu sayısı fazla ise, gruplar daha da küçük gruplara ayrılabilir. Oyunun amacı, "Kaçırıcılar" grubunun "Kızlar" grubundan bir oyuncuyu kaçırmak belirli bir alana götürmektir. "Kaçırıcılar" grubu, "Kızlar" grubunu yakalamak için onları kovalar. "Kızlar" grubundaki oyuncular, kaçırıcılardan kaçmak ve onların yakalamasını engellemek için hızlı ve zeki hareket etmelidir. "Kızlar" grubundaki oyunculardan biri yakalanırsa, o oyuncu "Kaçırıcılar" grubuna geçer ve artık onlarla birlikte oyuna devam eder. Oyun, "Kaçırıcılar" grubu tüm "Kızlar" grubunu yakalayıp kazanana veya belirli bir süre sonra sona erene kadar devam eder. Oyunun kuralları ve oynanışı, çocuklar arasında farklılık gösterebilir. Oyuncular,

oyun sırasında anlaşmazlık yaşamamak için kuralları önceden belirlemeli ve anlaşmalıdır. (K5, K82, K36, K54)

6.8.1.4.2. Silahçılık Oyunu

Oyuncular, gerçek silahları taklit eden oyuncak silahlarla veya el yapımı malzemelerle kurgusal silahları temsil ederek oynayabilirler. Oyun sırasında, oyuncuların birbirlerine zarar vermemesi ve güvenliğin ön planda tutulması çok önemlidir. Ayrıca, oyunun kuralları ve oynanışı, oyuncular arasında önceden belirlenmeli ve herkesin kabul ettiği kurallara uygun şekilde oyunun oynanması gerekmektedir. (K18, K54, K38, K76)

6.8.1.5. Saklama-Saklanma oyunları

Birinin veya birilerinin saklandığı birilerinin de saklananları bulduğu oyunlardır.

6.8.1.5.1. Saklambaç (İtti Bitti)

Oyuncular oyuna bir "ebe" belirleyerek başlarlar. Ebe, oyuna başlamadan önce gözlerini kapatarak veya bir duvara dönerek diğer oyuncuların saklanmaları için zaman tanır. Diğer oyuncular, ebe gözlerini kapattığında veya duvara döndüğünde saklanmaya başlarlar. Oyuncular, belirlenen oyun alanı içinde uygun saklanma yerlerini seçerler. Ebe belirli bir süre sonra (örneğin, 30 saniye) sayarak oyuncuların saklanma süresini bitirmesine izin verir. Sayma süresi bittikten sonra ebe "Geliyorum, hazır mısın; sağım, solum, önüm, arkam sobe?" der ve oyuna başlar. Oyuncular, ebe tarafından bulunmamak için saklandıkları yerlerden çıkmamaya ve sessiz olmaya çalışırlar. Ebe diğer oyuncuları bulmaya çalışır. Bulduğu oyunculara "buldum" veya "yakalandın" gibi bir uyarı yapar. Yakalanan oyuncular, ebenin yanında toplanır ve bir sonraki tur için ebe olma sırası gelene kadar beklerler. Oyun, tüm oyuncuların bulunması veya oyunculardan birinin ebe olarak seçilmesiyle tamamlanır. (K2, K16, K51, K31)

6.8.1.5.2. Mullahara Oyunu

Akşamları oynanan çekişmeli bir oyundur. Saklambaca benzeyen bu oyunda ebe sesli olarak oyuncuların gittiği yerleri söyler. Bu şekilde saklanan kişiler yerlerini değiştirir. Ebenin ilk bulduğu kişi, ebenin belirlediği taşa basmak için onunla yarışır. Eğer taşa basamazsa ebe tüm oyuncuları çağırır ve hepsine ceza verir. (K100, K32, K57, K65)

6.8.1.6. Taş oyunları

Taşlarla oynanan oyunlar taş oyunları kategorisinde yer alır.

6.8.1.6.1. Dahile (Yedi Kule)

Oyuncular iki eşit takıma ayrılır. Her takım, taşlardan bir kule oluşturmak için oyuncu sayısına göre sıralanır. Örneğin, 7 oyuncudan oluşan iki takım varsa, her takım 7 oyuncu ile oynar. Her takım, kendi sahasında bir kule oluşturmak için oyuncularını bir araya getirir. Oyun, her takımın kendi sahasında kuleyi oluşturmak için mücadele etmesiyle başlar. Oyuncular, taşları üst üste dizmeye çalışırken diğer takım da topla onları vurmaya çalışır. Diğer takım, rakip takımın kulesini de devirmeye çalışır. Yani hem oyuncuları vurmaya hem de kuleyi yıkmak gerekir. Her vurulan oyuncu oyundan çıkar. Kuleyi 7 taş üst üste gelecek şekilde dizmeyi başarır ise takım yeniden kuleyi dizen olarak oynamaya devam eder. 7 taşı dizmeyi başaramadan hepsi vurulursa sıra diğer takıma geçer. (K38, K65, K68, K76)

6.8.1.6.2. Üçtaş

Oyun için iki oyuncu gerekir. Oyunculardan biri "X", diğeri ise "O" işaretini kullanır. Oyun için, kâğıt ve kalem veya tahta ve tebeşir gibi bir yazı malzemesi ile oyun alanı oluşturulur. Oyun alanı, 3x3 karelerden oluşan bir kare şeklinde çizilir. Oyuncular sırayla oynarlar. "X" oyuncusu ilk olarak taşını oyun alanındaki boş bir kareye koyar. Oyuncular, taşlarını oyun alanındaki boş karelere sırayla yerleştirirler. Oyunun amacı, oyun alanında üç taş yan yana, dikey veya çapraz olarak birleştirmektir. Yani, oyunculardan biri taşlarını düz bir çizgide 3 adet yan yana, dikey veya çapraz olarak koymayı başarır ise oyunu kazanır. Eğer oyun alanında tüm kareler doldurulursa ve hiçbir oyuncu üç taş bir araya getiremezse oyun berabere biter. Oyunun süresi veya kazanma koşulları oyuncular arasında önceden belirlenmiş olmalıdır. (K44, K51, K28, K66)

6.8.1.6.3. Beştaş

"Beştaş" oyunu için iki oyuncu gerekir. Oyunculardan biri siyah taşları, diğeri ise beyaz taşları kullanır. Oyun, 15x15 karelerden oluşan bir tahta üzerinde oynanır. Başlangıçta tahta boştur ve oyuncular sırayla taşlarını tahtaya koyarlar. "Siyah" oyuncu, oyunu başlatır ve ilk taşını tahtanın herhangi bir boş karesine koyar. Oyuncular, taşlarını tahtanın boş karelerine sırayla yerleştirirler. Her hamlede bir taş konur. Oyunun amacı, taşlarını sıralayarak beş tanesini yan yana, dikey, yatay veya çapraz olarak birleştiren oyuncunun oyunu kazanmasıdır. Oyuncular, kendi taşlarını sıralarken aynı zamanda rakibin sıralamasını engellemeye çalışmalıdır. Oyuncuların amacı, kendi taşlarını

sıralayarak kazanmak veya rakibin sıralamasını engelleyerek onun kazanmasını önlemektir. Eğer tahta doldurulursa ve hiçbir oyuncu beş taşını bir araya getiremezse oyun berabere biter. (K88, K73, K2, K48)

6.8.1.6.4. Dokuztaş

"Dokuz Taş" oyunu için iki oyuncu gerekir ve her oyuncu, taşlarını belirli şekillerde hareket ettirir. Oyun, bir kare veya dikdörtgen şeklinde çizilmiş tahta üzerinde oynanır. Tahta, 3x3 karelerden oluşan bir yapıdadır. Oyuncular, sırayla taşlarını tahtaya koyarlar. Taşlar ilk başta boş kareler üzerine yerleştirilir. Oyunun amacı, taşlarını doğru bir şekilde hareket ettirerek rakip taşları ele geçirmek ve oyuncunun taşlarını kullanacak uygun bir hamle yapmasını engellemektir. Her oyuncu, sırası geldiğinde taşlarını bir kare içinde veya tahtanın kenarlarına doğru çapraz veya düz hatlar boyunca hareket ettirebilir. Taşlar, bir karede yalnızca bir tane bulunabilir. Bir oyuncu, kendi taşını boş bir kareye yerleştirerek veya rakip taşını ortadan kaldırarak taşını hareket ettirebilir. Eğer bir oyuncunun taşlarından biri ele geçirilirse, oyuncu bir daha taş oynayamaz ve oyunu kaybeder. Oyun, bir oyuncunun tüm taşlarını kaybetmesiyle veya bir oyuncunun uygun bir hamle yapamayarak oyunu durdurmasıyla sona erer. (K22, K41, K20, K91)

6.8.1.6.5. Onikitaş

"12 Taş" oyunu için iki oyuncu gerekir. Oyunculardan biri siyah taşları, diğeri ise beyaz taşları kullanır. Oyun için özel bir tahta kullanılır. Tahta, 6x6 karelerden oluşur ve bu karelerin çizgi ve kesişim noktaları oyuncuların taşlarını yerleştireceği noktalar. Oyuncular, sırayla taşlarını tahtaya yerleştirirler. Taşlar başlangıçta boş kareler üzerine yerleştirilir. Oyunun amacı, taşları belirli kurallara göre tahtada hareket ettirerek rakip taşları ele geçirmek ve oyunun sonunda daha fazla taşa sahip olan oyuncunun oyunu kazanmasıdır. Taşlar, çapraz hatlar boyunca veya kesişim noktaları üzerinde hareket ettirilebilir. Bir oyuncu, kendi taşını boş bir kareye yerleştirerek veya rakip taşını ortadan kaldırarak taşını hareket ettirebilir. Oyun sırasında rakip taşların arasından geçerek bir taşı hareket ettiremezsiniz. Oyun, oyunculardan birinin tüm taşlarını kaybetmesiyle veya bir oyuncunun uygun bir hamle yapamayarak oyunu durdurmasıyla sona erer. (K88, K54, K36, K51)

6.8.1.6.6. Dama

"Dama" oyunu için iki oyuncu gerekir. Oyunculardan biri siyah taşları, diğeri ise beyaz taşları kullanır. Oyun, 8x8 karelerden oluşan bir tahta üzerinde oynanır. Başlangıçta tahtanın ortasında 8x8 karelik bir alan boştur ve bu alanı oyuncular taşlarıyla doldurur. Oyuncular, sırayla taşlarını tahtaya yerleştirirler. Siyah ve beyaz taşlar, tahtanın koyu ve açık renkli karelerine yerleştirilir. Taşlar, çapraz hatlar boyunca veya karelerin çapraz kesişim noktaları üzerinde hareket ettirilir. Oyunun amacı, taşları belirli kurallara göre tahtada hareket ettirerek rakip taşları ele geçirmek ve oyunun sonunda daha fazla taşla sahip olan oyuncunun oyunu kazanmasıdır. Bir oyuncunun taşı, rakip taşların yanına gelirse ve arka tarafı boşsa, rakip taş ele geçirilir ve oyuncu taşı üzerine koyar. Bu durumda taş "dama" olarak adlandırılır ve dama, çapraz veya düz hatlar boyunca istediği kadar kare ileri geri hareket edebilir. Oyun sırasında rakip taşları arasından geçerek birden fazla taşı ele geçirebilirsiniz. Oyun, oyuncuların birinin tüm taşlarını kaybetmesiyle veya bir oyuncunun uygun bir hamle yapamayarak oyunu durdurmasıyla sona erer. (K22, K13, K42, K36)

6.8.1.7. Top oyunları

Topla oynanan oyunlar top oyunları olarak bilinir. Top olarak hazır toplar kullanılabildiği gibi poşetin içi bazı malzemelerle doldurularak da top elde edilebilir.

6.8.1.7.1. İstop

Bir kişi ebe olarak belirlenir. Eline topu alıp oyuncuların birinin ismini söyleyerek topu havaya atar. İsmi söylenen kişi top yere düşmeden tutarsa başka oyuncunun adını söyleyerek havaya atar. Tutamayıp top yere düşerse yakalayıp "istop" der. "İstop" denilince oyuncular yerlerinde hareket etmeden dururlar. (K30, K87, K68, K90)

6.8.1.7.2. Yakan Top

Oyuncular eşit şekilde bölünür. Rakip takımdan iki kişi ortadaki rakiplerini topa vurmaya çalışırlar. Ortadaki kişiler toptan kaçmaya çalışır. Top bir yerine değdiğinde yanar yani oyundan çıkar. Daha sonra gruplar yer değiştirir. Vuran grup vurulan grup olur o şekilde oyun devam eder. (K36, K54, K28, K97)

6.8.1.7.3. Futbol

Çocuklar arasında oynanan futbol, yetişkinlerin oynadığı profesyonel futboldan farklı ve daha basit kurallara sahip bir şekilde oynanabilir. Çocuklar için futbol oynamak,

eğlenceli ve fiziksel aktivite dolu bir deneyim olmalıdır. Çocuklar iki eşit takım oluşturabilirler. Her takımdaki oyuncu sayısı dengeli olmalıdır. Daha büyük bir oyun alanı seçmek yerine, küçük bir alan belirlenmesi daha uygun olabilir. Oyuncular iki eşit takım oluşturabilirler. Her takımdaki oyuncu sayısı dengeli olmalıdır. Oyun alanı, iki küçük kale ve aralarına yerleştirilen gol alanı içerecek şekilde ayarlanmalıdır. Oyuncuların amacı, topu kontrol ederek gol alanına atmaya çalışmaktır. Her gol, takımın puanını artırır.

Oyuncular topu gol alanına atmaya çalışırken, diğer takımın kalecisini ve savunma oyuncularını geçmeye çalışmalıdırlar. Gol atan takımın sayısı arttıkça, oyuncular daha fazla motive olacaktır. Fazla gol atan takım kazanır. (K98, K70, K91, K16)

6.8.1.7.4. Top Sektirmece

"Top sektirmece" oyunu takım halinde veya bireysel olarak oynanabilir. Eğer takım halinde oynanacaksa, oyuncular eşit sayıda takımlara bölünür ve her takım sırayla topu sektirir. Bireysel olarak oynanacaksa, her oyuncu sırayla topu sektirir ve mümkün olduğunca uzun süre topu havada tutmaya çalışır. Oyuncular, topu ayakları, dizleri, göğüsleri veya kafalarıyla havada sektirirler. Oyuncular topu vurarak yükseltebilir veya topu yere düşmeden havada tutmak için yumuşak vuruşlar yapabilirler. Topu sektirirken, topun yere düşmeden bir oyuncudan diğerine geçmesi hedeflenir. Oyunun amacı, topu mümkün olduğunca uzun süre havada tutmaktır. Oyuncular topu düşürürse veya topu kontrol edemeyip hata yaparsa, oyun sona erer ve bir sonraki oyuncu veya takım sırayla oynamaya başlar. Oyun süresi, oyuncuların sayısına ve oyunun amaçlarına göre belirlenebilir. Oyuncular veya takımlar, oyun boyunca ne kadar süre topu havada tuttuklarını kendi aralarında takip edebilirler. (K13, K26, K63, K20)

6.8.2. Bilgi Beceri Tahmin Oyunları

Vücut hareketlerinden farklı olarak düşünme ve tahmin gücünü kullanarak oynan oyunlar da vardır.

6.8.2.1. Hımbıl

Oyuncu sayısına göre seçilen aynı kartlar karışık bir şekilde oyunculara dağıtılır. Oyuncular sırasıyla ellerindeki kartlardan bir tanesini yanlarındaki diğer oyuncuya verirler. Aynı şekilde ki 4 kartı toplayan ilk oyuncu elini HIMMBİL! diyerek basar. En yüksek puanı o alır. Diğerleri de ellerini sırayla onun elinin üstüne koyarlar. Kızılı olan kazanır ve daha yüksek puan alır. (K4, K61, K29, K82)

6.8.2.2. Yüzük oyunu

Genellikle, kış aylarında köylerdeki köy odalarında oynanır. En az dört kişi tarafından oynanır. Oyuncular eşit sayıda iki takıma ayrılırlar. Takımlardan biri ters çevrilmiş bir kalburun üzerine yedi çay tabağını ters çevirerek birinin altına bir yüzük saklar. Diğer takım iki denemede yüzüğü bulmaya çalışır bu denemelerin her birine baş vurma denir. İki denemede yüzüğü bulurlarsa bir puan alırlar bulamazlarsa diğer takım bir puan alır. Takımlardan hangisi önce 21 puana ulaşırsa oyunu kazanır. Kaybeden takım tüm oda sakinlerine meyve ikram eder. (K3, K59, K86, K92)

6.8.2.3. İsim-Şehir

Oyun için en az iki oyuncu gereklidir. Oyuncular bir çember veya sıra halinde oturabilir veya ayakta durabilir. Oyuncuların bir sırayla oynayacakları bir düzen belirlenir. Oyunun başında bir oyuncu rastgele bir harf seçer veya diğer oyunculardan birine bir harf sorar. Oyuncular, oyuna başlayacakları harfi bilmek zorundadır. Sıradaki oyuncu, verilen harfle başlayan bir şehir veya kelime bulmak zorundadır. Şehir veya kelimenin Türkçe olması tercih edilir, ancak yabancı kelimeler de kabul edilebilir. Her kelime yalnızca bir kez kullanılabilir. İsteğe bağlı olarak, oyunculara bir süre sınırı belirlenebilir. Örneğin, her oyuncu için 10 veya 15 saniye gibi bir süre verilebilir. Süre içinde kelimeyi bulamayan oyuncu o turda elenir. Oyuncular sırayla devam ederek harfle başlayan şehirleri veya kelimeleri söylerler. Oyun, tüm oyuncular elenene veya harf tükenene kadar devam eder. İstenirse doğru kelime bulan oyunculara puanlar verilebilir. Oyunun amacı, eğlenmek ve kelime dağarcığını zenginleştirmektir. (K32, K47, K65, K100)

6.8.2.4. SOS ya da XOX" oyunu

Bir kâğıt parçasına 3x3 kareli bir tahta çizilir. Oyuncular, "X" ve "O" işaretlerini kullanarak temsil edilir. Bir oyuncu "X" işaretini kullanırken diğer oyuncu "O" işaretini kullanır. Oyun, iki oyuncu arasında oynanır. Oyunculardan biri "X" ile temsil edilirken diğer oyuncu "O" ile temsil edilir. Oyun, boş bir kâğıtta başlar. Oyuncular sırayla oynar. Sıradaki oyuncu, boş bir hücreye kendi işaretini (X veya O) yerleştirir. "X" oyuncusu, ilk hamlede X işaretini bir hücreye koyar. Daha sonra "O" oyuncusu, boş bir hücreye O işaretini yerleştirir ve bu şekilde sıra sıra devam eder. Oyunun amacı, tahtada 3 tane aynı işareti yatay, dikey veya çapraz olarak hizalamaktır. Eğer bir oyuncu 3 işareti yan yana, dikey veya çapraz olarak hizalayabilirse, o oyuncu oyunu kazanır. Eğer tahtadaki tüm

hücreler dolduğunda ve herhangi bir oyuncu 3 işareti hizalayamazsa, oyun berabere biter. Oyunculardan biri tahtada 3 işareti yan yana, dikey veya çapraz olarak hizalayabilirse, o oyuncu oyunu kazanır. Eğer tahtadaki tüm hücreler dolduğunda ve hiçbir oyuncu 3 işareti hizalayamazsa, oyun berabere biter. (K15, K53, K27, K97)

6.8.2.5. Nanik

İki veya daha fazla oyuncu gerekir. Oyunculardan biri başlangıçta "nanik" olmayı seçer. Oyuncular bir daire şeklinde veya sıralı bir şekilde bir araya gelir. "Nanik" olan oyuncu, elini diğer oyunculara gösterir ve "nani nani!" diye bağırırken elini savurarak yanlara doğru hareket ettirir. Bu, diğer oyuncuları yanıltmak için yapılan bir harekettir. Diğer oyuncular ise ellerini savurduğu yönde hızla geri çekmeye çalışırlar. Nanik olan oyuncunun amacı, diğer oyuncuların elini vurarak oyuncuları yanıltmak ve kendisini vurmalarını engellemektir. Eğer bir oyuncunun eli vurulursa, o oyuncu "nanik" olmaya devam eder ve oyun yeniden başlar. Oyun sırasında diğer oyuncular, "nanik" olan oyuncunun eline vurmayı başarırlarsa, "nanik" olan oyuncu değişir ve yeni "nanik" seçilir. (K80, K76, K59, K89)

6.8.3. Dayanıklılığa ve Güce Dayanan Oyunlar

Beden gücüne dayanan oyunlardır.

6.8.3.1. Kayış kızı

En az beş oyuncu ve bir kemer ile dış mekânda oynanır. İcabında içeride, örneğin genişçe bir odada; kemer bulunamadığında bir kablo ile de oynanabilir. Ne kadar geniş bir alanda ve çok sayıda oyuncuyla oynanırsa o kadar eğlenceli olur. Tüm oyuncuların sığabileceği genişlikte bir alan 'kale' olarak belirlenir. Örneğin bir ağaç dibi, toprağa çizilmiş bir daire, evde oynanıyorsa bir koltuk. Kale, az sonra göreceğimiz üzere, bir nevi sığınaktır. Oyunculardan biri ebe olur. Diğer oyuncular kaledeki yerlerini alıp gözlerini kapatırlar. Bu sırada ebe kemeri saklar. Ebenin işaretiyle oyuncular gözlerini açarlar ve etrafa dağılarak kemeri aramaya koyulurlar. Arama sırasında ebe oyunculara kemere yakınlıklarına göre sıcak-soğuk diyerek ipucu verir. Adı 'soğuk' ile anılan oyuncu kemerdan uzaktadır. 'Çok sıcak' olan oyuncu ise kemere çok yaklaşmış demektir. Sıcaklık kaynama noktasına geldiğinde artık kemerin bulunması an meselesidir. Bu anlarda hararet sadece kemere yakın oyuncu için değil, herkes için iyiden iyiye yükselir. Zira kemeri bulmanın bir kemer bulmanın çok ötesinde anlamları vardır: bulan oyuncu, (ebe hariç)

diğer oyunculara kemerle girir! ‘Yanlış’ ellere düşmesiyle vahşi bir kırbaça dönüşen kemerden kaçışan oyuncular kendilerini bir an önce kaleye atmaya çalışırlar. Çünkü kemerli oyuncu kaleye ulaşmış oyunculara vuramaz. Koşturmaca herkesin kaleye dönmesiyle son bulur. Kemer bulmuş olan oyuncu yeni ebe olur, kemeri saklar, oyun aynı şekilde devam eder. (K44, K53, K27, K86)

6.8.3.2. Menekşe Mendilin Düş Bizden Size Kim Düş

Oyun en az üç oyuncu ile oynanabilir, ancak daha fazla oyuncuyla da oynanabilir. Oyuncular bir çember veya sıra halinde oturabilir veya ayakta durabilir. Oyun başlamadan önce bir oyuncu "Menekşe Mendilin Düş" oyununu yönetecek kişi olarak seçilir ve "mendil sahibi" olarak belirlenir.

"Mendil sahibi", elinde bir mendil veya bez parçası tutar ve diğer oyunculara "Menekşe Mendilin Düş" dediğinde mendili havaya atar. Mendil havada iken, "mendil sahibi" diğer oyuncuların arasında dolaşarak mendili bir oyuncunun arkasına veya başının üstüne bırakır ve "Menekşe Mendilin Düş" dedikten sonra hızlıca bir adım geri çekilir. Diğer oyuncuların amacı, mendili düşüren mendil sahibini yakalamaktır. Eğer bir oyuncu mendil sahibini yakalarsa, oyun sona erer ve "mendil sahibi" bir sonraki turda değiştirilir. Eğer "mendil sahibi" başarıyla mendili düşürür ve oyunculardan biri mendili yakalayamazsa, oyun devam eder ve mendil sahibi bir sonraki oyuncunun arkasına mendili bırakmak için bir sonraki turda tekrar dolaşır. Oyun devam eder ve "mendil sahibi" mendili düşürmeye ve oyunculardan kaçmaya devam eder. Oyunculardan biri mendili yakalayıp mendil sahibini yakalarsa, oyun sona erer ve yeni bir mendil sahibi seçilir. (K88, K65, K47, K23)

6.8.3.3. Halat Çekme

"Halat Çekme" oyunu en az iki takım arasında oynanır. Her takım eşit sayıda oyuncudan oluşmalıdır.

Takımların sayısı ve oyuncu sayısı organizasyona göre değişebilir. Oyun için uzun bir halat gerekir. Halatın uzunluğu, takımların sayısına ve oyuncu sayısına göre belirlenir. Halatın ortasına belirgin bir işaret (örneğin renkli bir bant) yapılması, oyunun hakem tarafından yönetilmesini kolaylaştırır. Oyun için düz bir zemin tercih edilir. Oyun alanı halatın ortasından geçecek şekilde işaretlenir. Her takım, halatın bir ucunu kavrar ve oyun başlamadan önce eşit uzaklıkta olacak şekilde karşı karşıya durur.

Hakem, "Hazır, çek!" komutunu verir ve takımlar halatı çekmeye başlar. Takımlar, elleri ve vücutları dışında başka bir şeyi kullanmadan (örneğin ayaklarını kullanmadan) halatı çekmeye çalışır. Amacı, rakip takımı geriye doğru çekerek halatın ortasındaki işareti kendi sahasına getirmektir. Takımlardan biri, rakip takımı belirlenen sınıra veya belirli bir işarete (örneğin bir çizgiye) kadar geriye çekerse, oyun sona erer ve diğer takım galip gelir. Eğer oyun belirlenen süre içinde sona ermez ve takımlar birbirlerine karşı bir üstünlük sağlayamazsa, oyun berabere biter. (K22, K14, K39, K81)

6.8.4. Oyuncaklarla Oynanan Oyunlar

Bir nesne kullanılarak oynanan oyunlardır.

6.8.4.1. Aşık Oyunu

Bu oyun için koyun, keçi, kuzu ya da oğlağın arka adalesinden çıkarılan kemiğe ihtiyaç vardır. Aşık bu kemiğin adıdır. Kemiğin dört tarafı da farklı şekildedir. Çukur olan kısmına “çik”, tümsek olan arka kısmına “tök”, düz olan taban kısmına “gart”, çukur ve şekilli olan yan yüzüne de “pav” denir. Bu kemik genelde Kurban Bayramı’nda temin edilir. Aşık kemiği yün boyama zamanı boyanır. Boyanan aşıklarla oynanabilir. Aşık oyunu 6 kişiyle oynanır. Oyuncular aşıkları bir çizgiye yanlamasına dizerler. 3 ya da 5 metreden, ellerindeki ikinci aşıkları sırayla çizgidekilere atarlar. Yerdeki aşığı vuran kişi kendi aşığının şekline göre kazanır veya kaybeder. Kendi aşığı “çik”, yerdeki aşık “tök” ise alır. İkisi de aynı pozisyonda ise aşık atan yerdeki aşığı alamaz. Aşık atan kişinin aşığı “pav” ise yerdeki aşıkların hepsini alır. Bu oyunda hile serbesttir. Aşığın tök tarafı kazılır. İçine kurşun dökülür. Üzerine de çam sakızı sürülür. Kemik oyulurken çıkan parçalar ezilip bu çam sakızının üzerine yapıştırılır. Böylece çam sakızının izi kaybolur, hile anlaşılmaz. (K9, K25)

6.8.4.2. Kemik

Oyuncular, çoğunlukla beş adet kemik ve bir çizik tahtası gibi bir oyun alanı kullanır. Kemiklerin şekilleri ve adetleri bölgesel olarak farklılık gösterebilir. Oyuncular, kemikleri uygun bir şekilde ellerinde tutarak sırayla atarlar. Atış sırası genellikle saat yönünde veya karşılıklı belirlenir. Oyuncunun attığı kemikler, çizik tahtası üzerinde belirli şekiller veya numaralar oluşturur. Bu şekiller ve numaralar, kemiklerin yüzeylerine ve düşme pozisyonlarına bağlı olarak değişir. Oyuncular, kemiklerin çizik tahtası üzerinde oluşturduğu şekillere veya numaralara göre puan alır. Puanlama, önceden belirlenmiş

kurallara göre yapılır. Her bölgede farklı puanlama kuralları olabilir. Oyuncuların kemikleri doğru bir şekilde atması, doğru düşme pozisyonlarını elde etmeleri ve puanlama kurallarına uygun hareket etmeleri önemlidir. Oyun, oyuncuların sırayla kemiklerini atarak en yüksek puanları elde etmeye çalıştığı şekilde devam eder. Oyunun amacı, en yüksek puanı elde eden oyuncunun oyunun galibi olmasıdır. (K65, K39, K71, K23)

6.8.4.3. Gazoz Kapağı

Gazoz kapaklarıyla yaz mevsiminde, toprak bir sahada oynanan oyun; erkek çocukların popüler oyunlarından. Oyun, misket yuvarlama oyununa benzer ve en az iki kişiyle oynanır. Oynamak için gazoz kapakları ve bilye, gereklidir. Önce oyuncuların kaçar tane gazoz kapağını ortaya koyacakları belirlenir. Daha sonra gazoz kapakları, dik durmaları için arkalarına kum ile destek yapılarak yan yana dizilir. 4-5 metre öteye bir atış çizgisi çizilir. İlk atış yapacak oyuncu, çizgiye bilyelerin atılmasıyla belirlenir. Çizgiye en yakın atan oyuncu ilk atış hakkını elde eder. Bazen oyuncular “birim” diyerek ilk atıcı olduğunu ilan ederler. Bu oyuncu dizilen gazoz kapaklarının sağ ya da sol baş tarafını belirlemek için diğer oyuncuların sorduğu “sağda mı, solda mı?” sorusunu cevaplar. Böylece hedef taraf belirlenir. Atışlar sırayla bilyeler atılarak yapılır. Gazoz kapakları dizisinin baş tarafına en yakın vuran, en çok kapağı alır. En baştaki kapağı vuran, kapakların tamamını alır. En çok kapağı alan oyuncu oyunun galibi olur. Bu oyundaki malzemeler kimi zaman değişiklik gösterir. Bilyelerin yerine kaydırakların kullanıldığı da olur. Bu oyun aynı zamanda aşık oyunun malzemeleri değişmiş bir versiyonudur. Aşıklar yerine gazoz kapakları ve cam bilyeler almıştır. (K80, K97, K57, K63)

6.8.4.4. Papil

Oyun, 6-11 yaş grubu erkek çocukları tarafından oynanır. Kibrit kutularının resimli yüzlerinin kesilerek kart haline getirilmesiyle ya da direkt resimli kartlarla oyun malzemesi elde edilmiş olur. Oyun ise bir duvar kenarında 2-3 kişiyle oynanır. Oyuncular, duvarın 70-80 cm yukarısında baş parmaklarıyla tuttıkları kartlarını parmaklarını kaldırarak yere bırakırlar. Kart yere düşer. Diğer oyuncu aynı atış noktasından kendi kartını yere bırakır. Bu kart yerdeki kartlardan birinin ya da birkaçının üstüne düşerse kartı atan oyuncu bu kartların da sahibi olur. Oyunculardan biri tüm kartların sahibi olana dek oyun sürer. (K33, K47, K65, K29)

6.8.4.5. Bilye

Oyuncular, düz ve düzgün bir zemine sahip açık bir alanda oynarlar. Kumlu toprak, çim veya beton alanlar bilye oynamak için uygun alanlardır. En az iki oyuncu veya daha fazlasıyla oynanabilir. Daha çok oyuncu, oyunu daha eğlenceli hale getirebilir. Oyuncular, belirlenen bir çizgi veya çember içine bilyelerini dizerler. Oyunun başlaması için her oyuncunun bilyesini çizgiye veya çemberin içine yerleştirmesi gerekir. Oyuncuların amacı, sırasıyla bilyelerini kullanarak diğer oyuncuların bilyelerini vurarak veya iterek çizgi dışına çıkarmaktır. Bir oyuncu belirlenen bir sırayla oyunu başlatır. Sırayla her oyuncu bilyesini kullanarak diğer bilyeleri hedeflemeye çalışır. Sıra size geldiğinde, bilyenizi elinizde tutarak diğer bilyelere vurmayı veya onları iterek çizgi dışına çıkarmayı denersiniz. Bilyeleri vurmak için elinizdeki bilyeyi diğer bilyelere doğru atabilir veya itebilirsiniz. Amaç, hedeflediğiniz bilyeyi vurarak onu çizgi dışına çıkarmak veya diğer bilyeleri iterek yerlerini değiştirmektir. Eğer bilyeniz başarılı bir şekilde hedeflenen bilyeyi vurur veya iterek onu çizgi dışına çıkarırsa, oyunun sonunda puan alırsınız. Puanlama, bilye oyununun kurallarına göre değişebilir. Sıra size gelene kadar diğer oyuncuların da bilyeleriyle hareket etmesine izin verilir. Onların bilyeleri de çizgi dışına çıkarıldığında puan alırlar. Oyun, belirlenen tur sayısı tamamlandığında veya oyuncuların isteğiyle sona erer. Sonunda en çok puanı toplayan oyuncu veya takım oyunun galibi olur. (K55, K90, K81, K15)

6.8.4.6. Fırfırık (Topaç)

Oyuncular, düz bir zeminde oynamak için uygun bir alan seçerler. Topaç için uygun bir zemin, düz bir zemin olmalıdır, çünkü topacın dönmesine izin vermelidir. Oyuncu, topacın ipliğini topaç sapının üstündeki çentik veya oluğa yerleştirir. İp, topacın etrafında dönmek için kullanılır ve topacı hareket ettirmek için sıkı bir şekilde sarmalıdır. Oyuncu, ipi bir eliyle sıkıca tutarken diğer eliyle topacın sapını hızlıca çevirir. Bu çevirme hareketi, topacın etrafındaki ipin açılmasını ve topacın dönmesini sağlar. Topacın dönmesi için hızlı ve düzgün bir şekilde çevirme yapmak önemlidir. Eğer yeterince hızlı döndürülmezse, topaç düzgün bir şekilde dönmeyebilir veya hızlıca devrilebilir. Topaç döndükçe, oyuncu onu dengelemek için topacın sapını ve ipini tutar. Bu, topacın düzgün bir şekilde dönmesini sağlar ve topacın dikey bir şekilde ayakta kalmasını sağlar. Sıra size gelene kadar diğer oyuncular da topaçlarını döndürebilirler. Oyuncular sırayla topaçlarını

döndürür ve en uzun süre veya en hızlı dönen topaca sahip olan oyuncu oyunun galibi olur. (K23, K49, K81, K35)

6.8.4.7. Çember Çevirme (Gıdillik)

Oyun için en az iki oyuncu gereklidir. Daha fazla oyuncu oyunu daha eğlenceli hale getirebilir. Oyun açık bir alanda, tercihen çim veya toprak zeminde oynanabilir. Oyuncular, bir çemberin etrafına dairesel bir şekilde dizilirler. Oyuncular, ellerini birbirlerinin omuzlarına koyarak bir halka oluştururlar. Çember oyuncuların ellerine yerleştirilir ve başlangıçta hareket etmezken, oyuncuların iş birliğiyle halka döndürülür. Oyuncular, ellerini kullanarak halkayı birbirlerine doğru iter veya iterek halkanın dönmesini sağlarlar. Oyuncular, halkayı hızlandırmak için ellerini daha hızlı bir şekilde iterler. Bu, halkanın hızlı bir şekilde dönmesini sağlar. Oyuncular, halkayı döndürmeye devam ederler ve çember hızlandıkça oyuncuların dikkatini ve el-göz koordinasyonunu geliştirir. Oyuncular, çemberi ellerinden bırakarak veya diğer oyunculara geçirerek sırayla halkanın içine geçerler ve dönmesine yardımcı olurlar. Oyunu sınırlı bir süre belirleyerek veya oyuncuların isteğiyle sonlandırabilirsiniz. Oyuncular, halkayı döndürmeye çalışırken eğlenceli bir zaman geçireceklerdir. (K87, K60, K93, K26)

6.8.5. Hedefe Atışlı Oyunlar

Bir maddeyi belli bir hedefe atmayı amaçlayan oyunlardır.

6.8.5.1. Şişe Dikmece

Oyun için en az iki oyuncu gereklidir. Daha fazla oyuncu oyunu daha eğlenceli hale getirebilir. Oyun açık bir alanda, tercihen çim veya toprak zeminde oynanabilir. Bir oyuncu boş şişeyi veya hedef olarak kullanılacak başka bir nesneyi düz bir şekilde zemine veya belirli bir yere yerleştirir. Şişenin veya hedefin yerleştirildiği alan, oyuncuların oynamak için yeterli alanı olduğundan emin olun. Oyuncular, sırasıyla şişeyi veya hedefi vurma görevini üstlenirler. Oyuncu sırası, oyuncuların anlaşması veya bir oyuncunun liderlik etmesiyle belirlenebilir. Şimdi sırası gelen oyuncu, belirli bir mesafeden şişeyi veya hedefi atma veya vurma görevini üstlenir. Oyuncu, şişeyi veya hedefi elle atabilir veya bir top kullanabilir. Şişeyi veya hedefi vuran oyuncu, başarılı bir vuruş yaptığında puan kazanır. Puanlama, oyuncuların kararına bağlı olarak belirlenir. Şişeyi veya hedefi vuran oyuncu, diğer oyuncuların da sırası gelene kadar oyunu sürdürür. Oyuncular, sırayla şişeyi veya hedefi vurarak oyunun devam etmesini sağlar. Oyunu sınırlı bir süre

belirleyerek veya oyuncuların isteğiyle sonlandırabilirsiniz. Sonunda en çok puanı toplayan oyuncu veya takım oyunun galibi olur. (K99, K86, K100, K56)

6.8.5.2. Sapan

Sapan, iki adet lastik veya kauçuk bant arasına yerleştirilmiş bir odundan oluşur. Taşlar veya çakıl taşları, sapanın sapının ortasında yer alan lastik veya kauçuk bant arasına yerleştirilir. Sapanın sapı, avuç içi içine alınır ve taşlar lastik veya kauçuk bant arasında yer aldığından emin olunur. Ardından sapan, geriye doğru çekilir ve lastikler veya kauçuk bantlar germeye başlar. Sapanla hedef alınacak bir nesne belirlenir. Bu hedef, taşların atılacağı belirli bir nokta olabilir veya taşların vuracağı bir hedef nesne olabilir. Sapan gerildiğinde, hedefin doğru bir şekilde hizalanmasına dikkat edilir ve ardından sapan serbest bırakılır. Sapan serbest bırakıldığında, taşlar veya çakıl taşları hedefe doğru fırlatılır. Oyuncular, taşları doğru bir şekilde hedefe doğru atarak ve hedefi vurarak puan kazanmaya çalışırlar. Başarılı bir vuruş yapıldığında oyuncu puan kazanır. Oyuncular, sırayla sapanı kullanarak taşları atar ve hedefe vurmaya çalışırlar. Oyun, tüm oyuncuların sırasının gelmesiyle devam eder. Sapan kullanılırken, oyuncuların güvenliğine dikkat edilmelidir. Sapanın dikkatlice kullanılması ve diğer kişilere veya hayvanlara zarar vermemek için uygun bir alan seçilmesi önemlidir. (K70, K64, K26, K52)

6.8.6. Yumurta ile Oynanan Oyunlar

Bu grupta yer alan oyunlar yumurta ile oynanır.

6.8.6.1. Yumurta Taşıma

Oyun için en az iki oyuncu gereklidir. Daha fazla oyuncu oyunu daha eğlenceli hale getirebilir. Oyuncular eşit sayıda takıma bölünürler. Oyunculara, her birinin bir kaşığı ve yumurtayı eline aldığı birer kaşık verilir. Oyunun amacı, kaşıkları kullanarak yumurtayı belirli bir mesafeye taşımaktır. Oyun için uygun bir taşıma alanı seçilir. Bu alan, düz ve düzgün bir zeminde olmalıdır. Çim veya toprak zemin gibi yumuşak bir zemin tercih edilebilir. Oyun başladığında, oyuncular kaşıklarını kullanarak yumurtayı taşımaya çalışırlar. Yumurta, kaşık üzerinde dengede tutulmalı ve düşmemelidir. Eğer bir oyuncunun yumurtası düşerse veya kaşığından düşerse, o oyuncu yumurtayı alarak tekrar başlangıç noktasına döner ve taşımaya yeniden başlar. Eğer oyuncular takımlar halinde oynuyorsa, takım arkadaşları birbirlerine destek olmalı ve iş birliği yapmalıdır. Yumurta taşıma görevini birlikte başarmak için bir strateji geliştirmek önemlidir. Oyun, belirli bir

hedef noktaya (örneğin, belirli bir mesafeye) yumurtayı başarılı bir şekilde taşıma veya belirli bir süre boyunca yumurtayı kaşıklar üzerinde dengeleme görevini tamamlamak için oynanabilir. Yumurta taşıma görevi tamamlandığında veya belirlenen süre sonunda, en başarılı oyuncu veya takım oyunu kazanır. (K33, K48, K75, K82)

6.8.6.2. Yumurta Dövdürme

Genellikle karma olarak oynanır. Oyuncular soğan kabuğu veya saman ile boyanan yumurtaları tokuştururlar. Yumurtası kırılan oyuncuya mâni söyletirler ya da kahvaltıda oynanır yumurtayı kırmayı başaran diğerinin yumurtasını alır. (K36, K70, K92, K35)

6.8.7. Büyüklerin Oyunları ve Eğlenceler

Yetişkinlerin boş zamanlarında eğlenmek ya da sosyalleşmek için yaptıkları etkinliklere “yetişkin oyunları” denir. Yetişkinlerin oyunları eski Türk geleneklerine ve hayat tarzına göre farklılıklar gösterirdi. Toplum önünde, törenlerde, şenliklerde oynanan ve daha çok yarışma niteliğinde olan oyunlar (cirit, çevgân, matrak, amud v.b.) yalnız erkekler tarafından oynanırdı. Kadınlar: a) kapalı yerlerde, salon oyunları denilebilecek oyunlar oynarlardı (fincan, peçiç, yüzük, mendil v.b.); b) açık havada kırlarda oynanan oyunlar (yumurta, çuval v.b. yarışmaları, yağ satarım bal satarım, bezirgânbaşı, cicoz, körebe gibi.) günümüzde bu oyunlar etkinliğini azaltmış olsa da insanlar teknoloji ile birlikte farklı oyunlara yönelmişlerdir. Bu da gösterir ki oyun her yaşta ve her dönemde insan için bir ihtiyaçtır. Pehlivanlı’da da yetişkinler tarafından oynanan oyunlar vardır.

6.8.7.1. El El Üstünde, Kimin Eli Üstünde

Oyuncular bir çember oluşturacak şekilde yan yana dururlar. Ellerini arkalarına koyarlar ve elleri, çemberin içine doğru birbirlerinin önüne uzanır. Oyuna başlayacak oyuncu belirlenir. Genellikle başlayacak oyuncu rastgele bir yöntemle seçilir. Oyun başladığında, oyuncular sırayla "El el üstünde, kimin eli üstünde?" diye sorarlar ve başka bir oyuncunun adını söylerler. Örneğin, "El el üstünde, Ali'nin eli üstünde?" şeklinde sorulabilir. Ardından, adı söylenen oyuncunun elleri hızla çemberin içindeki diğer oyuncuların ellerinin üzerine konulur. Diğer oyuncular ellerini mümkün olduğunca hızlı bir şekilde geri çekmeye çalışırken, adı söylenen oyuncu ise ellerini hızlıca geri çekmeye çalışır. Eğer adı söylenen oyuncunun eli başka bir oyuncunun elinin üstünde yakalanırsa, o oyuncu elenmiş olur ve çemberin dışına çıkar. Oyun devam eder ve ellerini en hızlı çeken,

diğer oyuncuların ellerini yakalamadan oyunun sonuna kadar kalabilen oyuncu veya oyuncular kazanır. (K22, K39, K86, K50)

6.8.7.2. Eşim Eşim Oyunu

Oyuncular bir çember oluşturacak şekilde yan yana dururlar. Oyun başladığında, başlangıç oyuncusu "Eşim eşim, ne yapmış eşim?" diye sorar ve ardından bir eylem veya hareketle birlikte "Ben de şöyle yaparım eşimi." şeklinde devam eder. Bu oyuncu kendi seçtiği bir eylemi veya hareketi yapar. Örneğin, ellerini çırpıp, bir dans figürü yapar, saçını düzeltir, bir şarkı söyler vb.

Sıradaki oyuncu, önceki oyuncunun yaptığı eylemi ve cümleyi hatırlamaya çalışarak aynı eylemi ve cümleyi tekrarlar. Örneğin, "Eşin eşin, ne yapmış eşin? Ben de şöyle yaparım eşimi." diyerek önceki oyuncunun yaptığı eylemi taklit eder. Oyun, diğer oyuncuların sırayla aynı eylemleri ve cümleleri hatırlayarak taklit etmeleri şeklinde devam eder. Bir oyuncu eylemi veya cümleyi yanlış yaparsa veya hatırlayamazsa, oyunun ortasında "Eşim eşim" cümlesini doğru bir şekilde söyleyemezse oyunun dışında kalır. Oyun devam eder ve oyuncular arasında en son hatırlayan ve taklit eden oyuncu oyunun kazananı olur. "Eşim Eşim" oyunu, hafıza ve dikkat yeteneğini güçlendirmenin yanı sıra eğlenceli bir deneyim sunar ve grup içinde gülmeli anlar yaratır. (K4, K38, K76, K40)

6.8.7.3. Kırdı Kırdı Oyunu

Bir oyuncu oyun başlatıcısı ve gözetmen olarak belirlenir. Bu oyuncu, oyunda gizli nesnenin ne olduğunu bilir ve diğer oyuncuların tahminlerine rehberlik eder. Gizli nesneyi belirlemek için oyun başlatıcısı diğer oyunculardan bir şeyi gizlice seçer. Bu nesne, herkes tarafından gözlenebilir ve elde edilebilir bir şey olmalıdır. Örneğin, bir oyuncak, kitap, kalem, meyve gibi nesneler seçilebilir. Diğer oyuncular, "Kırdı Kırdı, ne kırdı?" diye sormak için sırayla oyun başlatıcısına yönelirler. Oyun başlatıcısı oyuncu, seçilen nesne hakkında ipucu verir veya nesnenin tanımını yapar. Örneğin, "Kırmızı renkli bir şey" veya "Okunabilir bir kitap" gibi açıklamalar yapabilir. Oyuncular, verilen ipucuna dayanarak tahminlerde bulunurlar. Oyun başlatıcısı, doğru tahmin yapıldığında veya nesne bulunduğunda bu bilgiyi doğrular ve oyun sona erer. Eğer oyuncular belirli bir süre veya deneme hakkı içinde doğru tahmini yapamazlarsa, oyun başlatıcısı nesneyi göstererek veya açıklayarak diğer oyuncuların tahmin etmelerine yardımcı olabilir. Oyun, her oyuncunun

oyun başlatıcısı ve gözetmen olarak sırayla dönüş yaparak devam eder. (K34, K6, K87, K4)

6.8.7.4. Yattı Kalktı Kabak Oyunu

Oyuncular bir çember oluşturacak şekilde yan yana dururlar ve ellerini birbirlerinin beline koyarlar. Böylece oyuncular zincir oluşturmuş olurlar. Oyun başlatıcısı veya lider belirlenir. Bu oyuncu, tekerlemeyi başlatır ve ritmi ve tempoyu belirler. Oyuncular, tekerlemeyi liderin söyleyişine göre eşzamanlı olarak takip ederler ve hareket ederler. Tekerleme şu şekildedir:

“Yattı kalktı kabak, kalktı yattı kabak, yattı kalktı kabak, kalktı yattı kabak.”

Oyun başlatıcısı veya lider, tekerlemeyi söylerken oyuncular da ritme uygun olarak aşağıdaki hareketleri yaparlar: "Yattı" sözcüğünde: Oyuncular ellerini dizlerine koyarak çömelirler. "Kalktı" sözcüğünde: Oyuncular hızlıca ayağa kalkarlar. Tekerleme tekrar edilir ve oyuncular hareketleri ile birlikte tekrar ederler. Oyun başlatıcısı hızı arttırarak veya ritmi değiştirerek oyuncuların dikkatini ve tepkisini test edebilir. Eğlenceli bir şekilde tekerlemeyi ve hareketleri takip etmek için oyuncular dikkatli olmalı ve ritme uygun olarak hızlıca tepki vermeye çalışmalıdır. (K18, K96, K46, K62)

6.8.7.5. Tura oyunu

Oyuncuların bir zar setine ihtiyacı vardır. Genellikle altı yüzlü zarlar kullanılır, ancak farklı tura oyunları için farklı zar türleri de kullanılabilir. Oyun sırasında her oyuncu, zarları sırayla atar ve puanları toplamaya çalışır. Oyuncuların sırayla zar atmaları için belirlenmiş bir sıra vardır. Oyun, saat yönünde veya tersine olabilir. Oyuncunun attığı zarlarla puan kazanmak için belirli kombinasyonları elde etmesi gerekir. Her kombinasyon belirli puan değerine sahiptir. En yaygın kombinasyonlar ve puanları şunlardır (bazı oyunlarda farklı kombinasyonlar ve puanlar olabilir):

- Tura (iki altı yüzlü zarın her ikisi de aynı sayı): 100 puan
- Üçlü (üç zarın aynı sayıyı göstermesi): Zarların değeri (örneğin, üçlü altı 600 puan)
- Dörtlü (dört zarın aynı sayıyı göstermesi): Zarların değeri (örneğin, dörtlü dört 400 puan)

- Beşli (beş zarın aynı sayıyı göstermesi): Zarların değeri (örneğin, beşli iki 2000 puan)
- Altılı (altı zarın aynı sayıyı göstermesi): Zarların değeri (örneğin, altılı beş 5000 puan)
- 1 ve 5 puanları: Her 1 için 100 puan, her 5 için 50 puan

Oyuncu, attığı zarlarla belirli bir kombinasyon elde ettiğinde, puanlarını kaydedebilir ve sıra diğer oyuncuya geçer. Oyuncuların elindeki zarlarla puan elde edemeyen kombinasyonlar atılabilir ve zarlar tekrar atılabilir. Oyun, bir oyuncu belirli bir puan eşiğine ulaştığında veya oyunun belirli bir süresi dolduğunda sona erer. Puan eşiği genellikle önceden belirlenir (örneğin, 5000 puan gibi). (K20, K75, K38, K91)

6.8.7.6. Adam Asmaca Oyunu

Oyun başlatıcısı, bir kelime seçer. Bu kelime diğer oyuncular tarafından tahmin edilmelidir.

Oyun başlatıcısı, kelimenin harf sayısını çizgi çizerek gösterir. Örneğin, "masa" kelimesi için "_ _ _ _" şeklinde çizgi çizer. Diğer oyuncular, sırayla harf önerilerinde bulunur. Oyun başlatıcısı her önerilen harfi ilgili yerlere ekler veya eklemez. Eğer önerilen harf doğruysa, o harf doğru yerde gösterilir ve sıra aynı oyuncuda kalır. Örneğin, "m" harfi için "_ _ _" yerine "_ _ _ m" şeklinde gösterilir. Eğer önerilen harf yanlışsa, o harf yanlışlar listesine eklenir ve oyun başlatıcısı, oyun alanına darağacına asılan bir adamı çizer. Oyunun hedefi, kelimenin tamamını tahmin etmektir. Oyuncular harf harf tahminlerde bulunarak kelimeyi doğru bir şekilde bulmaya çalışırlar. Oyun başlar ve devam ederken oyuncular, tahminlerine yönelik verilen ipuçlarından yola çıkarak mantıklı harf önerileri yapmaya çalışırlar. Adam asılınca yani çizim bitince oyun biter. (K21, K26, K58, K96)

6.8.8. Geleneksel Sporlar

Geleneksel sporlar, bir kültürün veya toplumun mirası olarak nesilden nesile aktarılan ve genellikle yerel veya bölgesel düzeyde yaygın olan spor etkinlikleridir. Bu sporlar, tarihi, kültürel ve sosyal öneme sahiptir ve bir toplumun kimliğini, değerlerini ve geleneklerini yansıtabilir. Geleneksel sporlar, modern sporlarla karşılaştırıldığında daha az

yaygın olabilir, ancak kültürel zenginliklerini korumak ve yaymak için çaba gösterilmektedir (Yıldız, 1968:4744).

Geleneksel sporlardan en yaygını olan güreş, göçebe ve köy yaşamı süren eski Türklerin en çok ilgi duydukları, en eski spor türüdür. Güreşin doğuşu, insanoğlunun bir beden kültürü düşüncesine sahip olmadığı zamanlara kadar iner. Doğayla baş edebilme aşamasında bir güç gösterisi olan güreş, aynı zamanda, bir bayram sevinci paylaşılırken ya da ölü gömme törenlerinde olduğu gibi halkın kederini dağıtmak amacıyla başvurulmuş gösterilerin en başında yer alır (Yıldız, 1968:4740).

Pehlivanlı'da özellikle güreş sporu günümüzde de tercih edilmektedir. Cirit ise daha eski zamanların geleneksel sporudur.

6.8.8.1. Cirit

Ciritte her takımın genellikle 5 ila 7 oyuncusu olur, ancak bu sayı değişebilir. Uzun, kalın ve sivri uçlu mızraklar olan ciritler, oyuncuların at üzerindeyken düşman takımını hedef almasına ve vurmasına olanak tanır. Ciritlerin ucunda bez veya benzeri malzemelerle yumuşak bir yapı olabilir. (K96, K76, K49, K81, K14, K24, K5)

Geniş bir açık alanda yapılır. (K44, K36, K70, K98, K5, K2, K60)

Oyuncular, mızraklarını kullanarak rakip oyuncuları ve atları vurarak puan kazanmaya çalışır. Oyuncular, atlarının üzerinden cirit fırlatarak veya düşman oyuncuları elle vurarak puan elde eder. Oyuncular, rakip atları veya oyuncuları vurduklarında puan kazanır. Vurulan her at veya oyuncu için belirli bir puan verilir. (K41, K26, K70, K93, K2, K58, K9)

İki takım, sahada belirli bir süre boyunca mücadele eder. Oyun, her iki takımın belirli bir puan hedefine ulaştığı anda veya belirli bir sürenin sonunda sona erer. Cirit oyunu, atlar ve oyuncular için riskli olabilir, bu nedenle oyuncuların ve atların güvenliğini sağlamak için uygun önlemler alınmalıdır. (K12, K79)

6.8.8.2. Güreş

Güreş, fiziksel gücün ve yeteneklerin ölçüldüğü bir spor dalıdır. İki güreşçi, belirli bir alanda, belirli kurallar çerçevesinde birbirleriyle mücadele ederler. Amacı, rakibi yere düşürmek veya kontrol altına almak ve puanlarla maçı kazanmaktır. (K88, K73, K26, K50, K98, K10, K7)

Güreşte farklı türler vardır, serbest stil güreşte, güreşçiler kol, baş, gövde gibi üst bedenlerini ve bacaklar, ayaklar gibi alt bedenlerini kullanabilirler. Başka bir güreş çeşidinde ise sadece üst bedenlerini kullanabilirler, alt bedenlerini rakiple temas ettirmelerine izin verilmez. (K20, K71, K25, K48, K97, K63, K2)

Güreşçiler, rakibin iki omuzunu yere düşürerek veya kontrol edebilecek bir üstünlük sağlayarak maçı kazanır. (K34, K69, K87, K53, K12, K60, K9)

Güreş, dayanıklılık, güç, teknik ve strateji gerektiren bir spordur. Güreşçiler, antrenman ve deneyimle tekniklerini ve yeteneklerini geliştirirler. Güreşte amacı, rakibi yere düşürmek olan birçok hareket ve taktik vardır. (K82, K15, K48, K90, K94, K33, K11)

Güreş ata sporumuzdur. Halkımız güreş sporuna büyük ilgi gösterir. Belediyemiz yaz aylarında festival düzenlemektedir. (K49)

6.9. HALK MİMARİSİ

Halk mimarisi, bir topluluğun, bölgenin veya etnik grubun geleneksel ve yerel mimari tarzlarını ifade eden bir terimdir. Bu tür mimari, bir toplumun kültürel kimliğini, yaşam tarzını, iklime uyumunu ve coğrafi özelliklerini yansıtır. Halk mimarisi, uzun yıllar boyunca nesilden nesle aktarılan bilgi ve tecrübelerle geliştirilir ve zamanla değişebilir. Halk mimarisi, genellikle o bölgenin doğal kaynaklarından elde edilen yerel malzemelerle inşa edilir. Örneğin kerpiç, ahşap, taş, saz, çamur gibi malzemeler kullanılabilir. Bu malzemeler, yapıların çevreye uyum sağlamasına ve doğal kaynakları korumasına yardımcı olur. Halk mimarisi, bulunduğu coğrafi bölgenin iklim koşullarına uyumlu olarak tasarlanır. Örneğin sıcak iklimlerde geleneksel evler genellikle havalandırmayı artıracak şekilde tasarlanırken, soğuk iklimlerde yalıtımı artıracak şekilde inşa edilir (Çiftçi, 2018:193-199).

Pehlivanlı'da mimari olarak taş ya da ahşap evler görülürdü. Günümüzde ise modern yöntemlerle evler yapılmaktadır. Yapım teknikleri ve kullanılan yöntemler Anadolu ile benzerlik göstermektedir.

6.9.1. Yapım Teknikleri ve Kullanılan Araçlar

Halk mimarisi, farklı coğrafi bölgeler ve kültürler arasında çeşitlilik gösterir. Bu tür mimaride, yerel çevre koşulları, iklim ve sosyal ihtiyaçlar dikkate alınarak inşa edilir.

Pehlivanlı halk mimarisinde yaygın olarak kullanılan yapım teknikleri ve malzemeler şunlardır:

Doğal taşlar, ahşaplar ve tuğlalar kullanılarak yapılar inşa edilir. Tuğlalar, toprak, kil ve bazen saman gibi malzemelerle yapılarak güneşte kurutulur. (K92, K36, K80, K77, K6)

Ağaçlar kullanılarak yapılar inşa edilir. Ahşap direkler ve çerçeveler üzerine toprak, saz, saman veya ahşap parçalarıyla kaplama yapılır. (K76, K59, K83, K25, K60, K98, K12)

Toprak, su ve kum gibi doğal malzemeler kullanılarak yapılar inşa edilir. Elde yoğrularak yapılan çamur veya kerpiç blokları, güneşte veya odun ateşinde kurutularak kullanılır. (K26, K51, K28, K90, K84, K33, K11)

Köyün çayında yani dereye çokça güzel şekilli taş bulur. Şekli düzgün olmayanlar kesilerek de kullanılır. (K28, K97, K44, K55, K10, K91, K2)

Ağaçlar çatı kirişleri, direkler ve döşemeler için kullanılır. (K20, K7, K54, K28, K98, K71, K33)

Ahşap parçaları pencere ve kapı çerçeveleri, çatı kaplamaları ve diğer yapı elemanları için kullanılır. (K55, K60, K91, K23, K47, K66, K71)

Çakıl ve kum yapı malzemelerini bağlamak veya sıvalar için çakıl ve kum kullanılır. (K40, K51, K23, K48)

6.9.2. Ev Eşyaları ve Kullanılışları

Ev eşyaları, her kültürde farklılık gösterebilir ve bölgesel özelliklerle şekillenir. Pehlivanlı'da kullanılan ev eşyalarının bazıları şunlardır:

Evde oturmak için yer minderleri, yastıklar ve halılar, genellikle misafirleri ağırlamak ve dinlenmek için kullanılır. (K80, K75, K10, K93, K25, K67, K64)

Mutfaklarda, ahşap, seramik veya metal tabaklar, kâseler ve çeşitli yemek takımları kullanılır. Özellikle yer sofralarında yemek yemek yaygındı fakat son yıllarda bu durum değişti. (K88, K75, K40, K91, K25, K68, K74)

Değerli eşyaların saklandığı ahşap sandıklar ve dolaplar, yaygın kullanılır. Bu tür mobilyalar, özellikle el yapımı ve süslemelidir. Sandık bir kızın tüm gençliğini temsil eder çok kıymetlidir. (K54, K76, K80, K91, K24, K57, K9)

Yer döşemelerinde ve duvar süslemelerinde, el dokuma halı ve kilimler kullanılır. Renkli desenleri ve motifleri ile evlere bambaşka bir hava katar. (K23, K48, K97, K61, K24, K50, K98)

Mutfaklarda bakır, seramik veya taş malzemeden yapılmış kaplar ve tencere setleri kullanılır. Ayrıca çinko denilen emayeler çok yaygındır. (K37, K41, K27, K86, K41, K23, K40)

Aydınlatma için eskiden gaz yağı ve mumlar vardı. Günümüzde lambalar hatta gösterişli avizeler yaygınlaştı. (K20, K41, K28, K99, K76, K30, K90)

Evlerde duvarlarda ve tavanlarda geleneksel süslemeler ve el işçiliği ürünleri kullanılır. Özellikle dini motifler, semboller ve yerel desenler, evlerde dekoratif amaçla kullanılır. (K54, K59, K87, K61, K20, K88, K4)

Eski evlerde, ahşap mobilyalar oldukça yaygındı. Ahşap masalar, sandalyeler, dolaplar ve dolaplar evin ana mobilyaları arasındaydı. Ahşabın dayanıklılığı ve estetik görünümü, eski evlerde bu tür mobilyaların tercih edilmesine neden olmuştur. (K22, K38, K76, K50, K99, K10, K91)

Eski evlerde, mutfaklarda bakır ve metal kaplar sıkça kullanılırdı. Bakır tencereler, çaydanlıklar, tepsi ve tabaklar gibi eşyalar, yemek pişirme ve sunum için tercih edilirdi. (K45, K72, K18, K97, K60, K93, K46)

6.10. GENEL DEĞERLENDİRME

Halk bilgisi, geleneksel toplumların bilgi, deneyim ve kültürel mirasının kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlayan bir bilgi türüdür. Bu bilgi, toplumun sosyal yapısını, doğal çevresini, ritüellerini, inançlarını ve değerlerini içerir. Halk bilgisi, toplumun kimliğinin ve kimliğin korunmasında önemli bir rol oynar.

Halk bilgisi, genellikle sözlü gelenekler ve hikayeler yoluyla aktarılır. Masallar, efsaneler, atasözleri, deyimler, tekerlemeler ve maniler gibi sözlü anlatılar, toplumun kültürel belleğini oluşturur. Bu sözlü gelenekler, toplumun tarihini, mitolojisini, yaşam biçimini ve doğal çevreyle olan ilişkisini yansıtan zengin içeriklere sahiptir.

Halk bilgisi, el becerilerinde ve sanat alanında da önemli bir rol oynar. El sanatları, el işçiliği, dikiş-nakiş, dokuma, seramik, ahşap işçiliği ve diğer el yapımı ürünler, toplumun kültürel mirasının bir parçasını oluşturur. Bu sanatlar, nesilden nesle geçerek değerli bir el sanatları geleneği oluşturur.

Halk bilgisi, toplumun doğal çevresiyle olan ilişkisini yansıtır. Tarım, hayvancılık, avcılık gibi doğal çevreyle iç içe geçmiş faaliyetlerin bilgisi, halk bilgisinin önemli bir parçasıdır. Toplumun toprakla, suyla ve diğer doğal kaynaklarla olan ilişkisi, halk bilgisini etkileyen ve şekillendiren unsurlardır. Ayrıca, toplumsal ilişkiler, evlilik, akrabalık bağları, komşuluk ilişkileri gibi toplumsal yapıyı ve dayanışmayı yansıtan bilgiler de halk bilgisi içinde yer alır.

Halk bilgisi, geleneksel tıp ve şifalı bitkilerin bilgisini içerir. Toplumun hastalıklarla mücadelede kullandığı doğal yöntemler, şifalı bitkiler ve halk hekimliği pratiği, halk bilgisinin bir parçasıdır. Bu bilgiler, nesiller boyunca toplumun sağlıkla ilgili deneyimlerini aktarır ve doğal şifalı yöntemlerin kullanımını sağlar.

Halk bilgisi, geleneksel törenler, festivaller, bayramlar ve diğer toplumsal etkinliklerin bilgisini içerir. Bu etkinliklerdeki ritüeller, gelenekler, inançlar ve değerler, toplumun kültürel kimliğini ve tarihî bağlarını yansıtır. Geleneksel törenler, halkın bir araya gelmesini ve birlikte paylaşımda bulunmasını teşvik eder.

Halk bilgisi, bir toplumun sosyal belleği ve kimliğinin önemli bir parçasıdır. Bu bilgi, toplumun geçmişi ve geleceği arasında köprü kurar ve toplumun kolektif hafızasını oluşturur. Günümüzde, teknolojik gelişmeler ve küreselleşmenin etkisiyle bazı halk bilgisi unsurları değişime uğrasa da bu bilginin korunması ve gelecek nesillere aktarılması, toplumların kültürel zenginliğinin muhafaza edilmesi için önemlidir.

SONUÇ

Pehlivanlı köyü, Türkiye'nin zengin halk kültürü mozağının bir parçası olarak, tarihsel, sosyal ve kültürel birikiminin tanığıdır. Bu araştırma boyunca, Pehlivanlı'nın derin kökleri olan geleneklerini, inançlarını ve yaşam biçimlerini detaylı bir şekilde inceledik. Sonuç olarak, bu köyün, bölgesel özelliklerinin ötesinde Türk halk kültürünün genel bir yansıması olduğunu gözlemledik.

Geçiş dönemlerine ait ritüeller, köydeki sosyal yapının kuvvetini ve topluluğun birlikte nasıl yaşadığını gözler önüne seriyor. Her bir dönem, köylüler için sadece bireysel anlamda değil, toplumsal anlamda da önem taşır. Bu ritüeller, insanların hayatlarının her evresinde toplulukla olan ilişkilerini belirleyen önemli etkinliklerdir. Özellikle doğum, sünnet, askerlik, evlenme gibi dönemlerde gerçekleşen ritüeller, bu topluluğun değerlerini, inançlarını ve kültürel kodlarını yansıtır. Ölüm ritüeli, halkın yaşam-ölüm döngüsüne bakışını, ahlaki değerlerini ve bu döngüye nasıl anlam yüklediğini ortaya koyar.

Bayramlar, törenler ve kutlamalar, Pehlivanlı'da dini, milli ve yerel değerlere ne kadar bağlılıkla sahip çıktığını gösteriyor. Bu etkinlikler, toplumu bir araya getiren, kolektif bilinci canlı tutan ve bireylerin toplumla olan ilişkilerini güçlendiren olaylardır. Özellikle dini bayramlar, milli bayramlar ve kandiller, halkın manevi değerlerini, tarihini ve kimliğini kutladığı anlar olarak öne çıkar.

Halk inanışları, Pehlivanlı köyünün sosyo-kültürel dokusunun en renkli parçalarından biridir. Nazar, büyü, muska gibi inançlar, halkın doğaüstüyle olan ilişkisini, korunma ve şifa arayışını yansıtır. Hayvanlar, canlı-cansız varlıklar, rüyalar ve tabiat olaylarına dair inançlar, bu topluluğun dünyayı nasıl algıladığını ve yaşamla ölüm arasındaki sınırları nasıl tanımladığını gösterir.

Pehlivanlı'nın halk mutfağı hem bölgesel özelliklerini hem de tarihsel birikimini yansıtan bir zenginliğe sahiptir. Geleneksel yemekleri, kullanılan malzemeler ve pişirme yöntemleri, bu köyün coğrafi konumu, iklimi, tarımsal üretimi ve tarih boyunca etkileşimde bulunduğu kültürler hakkında bilgi sunar.

Halk bilgisi bölümünde, Pehlivanlı köyünün yerel bilgelik sistemi ve bu bilgeliliğin günlük yaşama nasıl yansıtıldığı üzerine eğildik. Halk sağaltıcılığı, meteoroloji, hukuk, matematik, ekonomi ve zanaatlar, köy halkının yaşamını şekillendiren ve onlara rehberlik

eden pratik bilgileri içerir. Giyim-kuşam, oyun ve mimari ise topluluğun estetik anlayışını, sosyal hiyerarşisini ve tarih boyunca edindiği kültürel değerleri gözler önüne serer.

Sonuç olarak, Pehlivanlı köyü, Türk halk kültürünün eşsiz bir örneğidir. Bu araştırma, bu zenginliği koruma, anlama ve tanıtmaya adına atılmış kritik bir adımdır. Pehlivanlı'nın sadece bölgesel değil, ulusal anlamda da bir kültürel miras olarak değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

KAYNAKLAR

- Acıpayamlı, O. (1974). **Türkiye’de Doğumla İlgili Âdet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü**, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, s.13.
- Açık, F. (2004). “Özbekistan’da Defin ve Taziye Merasimleri”, **Mili Folklor Dergisi**, 61, s. 142- 149.
- Akpınar, M. (2005). “Kızılcahamam Yöresi Düğün Gelenekleri ve Kına Türküleri”, **Milli Folklor Dergisi**, 68, s. 128.
- Alp, N. (1959). “Gaziantep’te Nişan Adetleri”, **Gaziantep Halk Bilgisi Derlemeleri**, Gaziyurt Matbaası, Gaziantep.
- Altun, I. (2004). **Kandıra Türkmenlerinde Doğum, Evlenme ve Ölüm**, Yayıncı Yayınları, İzmit.
- Arklan, Ü., vd. (2015). “Nevruz Bayramının Algısal Dönüşümü: Türk Basınında Nevruz Algısı”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 8(39), 2015, s779-792.
- Artan, G. (1973). **Tire’de Çocuklarla İlgili İnanışlar**, Yörük Matbaası, İstanbul.
- Artun, E. (1983). **Tekirdağ Folklorundan Örnekler**, Taner Matbaası, Tekirdağ.
- Artun, E. (1996). “Çukurova Yörüklerinin Gelenek ve Görenekleri Bunlardaki Eski Kültür İzleri,” **1. Akdeniz Yöresi Türk Toplulukları, Sosyo- Kültürel Yapısı (Yörükler) Sempozyum Bildirileri**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Artun, E. (1998). **Tekirdağ Halk Kültürü Araştırmaları**, Tekirdağ Genç Yöneticiler ve İş Adamları Derneği Yayınları, Tekirdağ, s. 4–28.
- Artun, E. (2000). **Adana’da, Törenlere, Adaklara, Özel Günlere Ait İnançlar, Pratikler ve Bunlara Bağlı Mutfak Kültürü**, Altın Koza Yayınları, Adana.
- Artun, E. (2003). “Adana Mutfak Kültürü ve Adana Yemeklerinden Örnekler”, **Yemek Kitabı**, Kitabevi, İstanbul.
- Artun, E. (2005). **Türk Halk Bilimi**, Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- Artun, E. (2006). **Anonim Türk Halk Edebiyatı Nesri**, Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- Aydın, M.A. (2003). “Mehir”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, Divantaş Diyanet Vakfı Neşriyat Pazarlama ve Ticaret A.Ş., İstanbul.
- Balkaya, A. (2015). **Halk Anlatılarında Kahramanın Yardımcıları**, Fenomen Yayınları, İstanbul.
- Bardakoğlu, A. (1999). “İskat”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, Divantaş Diyanet Vakfı Neşriyat Pazarlama ve Ticaret A.Ş., İstanbul.
- Barlas, H.U. (1959). “Gaziantep’te Evlenme Adetleri”, **Gaziantep Halk Bilgisi Derlemeleri**, Gaziyurt Matbaası, Gaziantep.

Başçetinçelik, A. (1998). **Adana Halk Kültüründe Geçiş Dönemleri, Doğum-Evlenme-Ölüm**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 27.

Baykara, T. (2011). “Bahaeddin Ögel, Türk mitolojisi (Kaynakları ve Açıklamaları ile Destanlar)”, **Tarih Dergisi**, 1, s. 235-237.

Bekki, S. (2007). “Ateş Etrafında Oluşan Halk İnanışları ve Nevruz Ateşi”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, 41, s. 249-254.

Beşirli, H. (2010). “Yemek, Kültür ve Kimlik”, **Milli Folklor**, 22(87), s. 159-169.

Biçer, M. (1991). “Eskişehir İlinde Doğumla İlgili Adet ve İnanışlar”, **Türk Halk Kültüründen Derlemeler**. Halk Kültürü Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara, s.5.

Biray, N. (2000). “Hayvancılık Terimleriyle İlgili Bir Makale ve Bazı Küçükbaş Hayvancılık Terimlerimiz”, **Milli Folklor Dergisi**, 46, s. 61-78.

Boratav, P.N. (1984). **100 Soruda Türk Folkloru**, Gerçek Yayınevi, İstanbul.

Boratav, P.N. (1994). **100 Soruda Türk Halk Edebiyatı**, Gerçek Yayınevi, İstanbul.

Boratav, P. N. (2000). **Halk Edebiyatı Dersleri**, Numune Matbaası, İstanbul.

Bozkurt, N. (2007). “Oyun”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**. Divantaş Diyanet Vakfı Neşriyat Pazarlama ve Ticaret A.Ş., İstanbul.

Bozkurt, N. (2001). “Kandil”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, Divantaş Diyanet Vakfı Neşriyat Pazarlama ve Ticaret A.Ş.

Bulut, M. (2021). “Bakımsızlıktan Bu Hale Geldi”, **Pusula Gazetesi**. <https://www.gazetepusula.net/bakimsizliktan-bu-hale-geldi/253480//>

Bürhan, İ. (1971). **Erzurum ve Çevresi Örf ve Adetleri II**, Folkloru Doğru, 13, İstanbul.

Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi (1990). **Kısmet**, Milliyet Gazetecilik A.Ş. Yayınları, İstanbul.

Cengiz, G. ve Akkuş, Ç. (2012). “Kırsal Turizm Kapsamında Yöre Halkının Kalkındırılması: Erzurum Örneği”, **Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 2012(1), s. 61-74.

Cinlioğlu, H. (1969). **Tokat'ta Ziyaret Yerleri ve Usulleri**, Türk Folklor Araştırmaları, İstanbul, ss. 24-31.

Çelebi, İ. (2006). “Muska”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, Divantaş Diyanet Vakfı Neşriyat Pazarlama ve Ticaret A.Ş., İstanbul.

Çıblak, N. (2002). “Anadolu’da Ölüm Sonrası Mezarlıklar Çevresinde Oluşan İnanç ve Pratikler”, **Türk Kültürü**, 474, s. 605-614.

Çıblak, N. (2003). “Mersin Tahtacı Kültüründeki Terimler Üzerine Bir Deneme”, **Folklor / Edebiyat**, 9(33), s. 217-238.

Çıblak, N. (2004). “Halk Kültüründe Nazar, Nazarlık İnancı ve Bunlara Bağlı Uygulamalar”, **Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR)**, 15, s. 03-125.

Çiftçi, M. (2018). **Akdoğan Köyü Monografisi (Eğirdir-Isparta)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, s.193-199.

Çinpolat, S. (2009). **Karaçay Halk İnanışları ve Uygulamalarının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi (Tokat Örneği)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çoruhlu, Y. (2017). **Türk Mitolojisinin Ana Hatları**, Ötüken Yayınları, İstanbul.

Denk, E. ve Mil, B. (2016). “Erzurum Oltu İlçesinin Kırsal Turizm Potansiyeli ve Yerel Halkın Turizm Algılamaları”, **International Journal of Social and Economic Sciences**, 6(2), s. 07-15.

Demiray, M.G. (1966). **Bedesten Köyü Folkloru**, Türk Folklor Araştırmaları, İstanbul.

Demirci, K. (2006). “Muska”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, Divantaş Diyanet Vakfı Neşriyat Pazarlama ve Ticaret A.Ş., İstanbul.

Demirhan, A. (1978). “Osmaniye İlçesindeki Halk Sağaltmaları ve Modern Tıp Açısından İncelenmesi”, **Türk Folklor Araştırmaları**, 349, s. 8411-8412.

Dikme, N. (2018). **Pülümür ve Çevresindeki Halk İnanışları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Doğan, Y. (1979). **Türk Spor Tarihi**, Ser Yayıncılık, İstanbul.

Durdu, A.B. ve Kalaycı, D. (1997). “Geçmişten Günümüze Ölüm Adetleri ve Kemaliye Köyünde Ölüm”, **Türk Halk Kültürü Araştırmaları**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Durmuş, İ. (2004). “İskitlerde Ölü Gömme Geleneği”, **Milli Folklor**, 61, s. 21-29.

Duvarcı, A. (2001). “Halk Kültürü Uygulamalarından Biri Olan Fal Geleneğinin Değerlendirilmesi”, **Erdem**, 13(37), s. 117-130.

Düzgün, D. (2005). “Türkiye ve Azerbaycan Sahalarında Uygulanan Saya Geleneğinin Karşılaştırmalı Tahlili”, **Milli Folklor**, 65, s. 24-28.

Eker, G.Ö. (2000). “Türk Düğün Geleneği İçinde Karakeçili Türk Düğününün Ritüel Açısından Değerlendirilmesi”, **Milli Folklor**, 46, s.92.

Ekici, M. (2002). “Tire Yöresi Yağmur Duası Gelenekleri Üzerine Bir İnceleme”, **Milli Folklor**, 56, s. 46-52.

Ekici, S. (1996). “Gaziantep İslâhiye İlçesi Düğün Adetleri Çerçevesinde Halk Müziği”, **1. Türk Halk Kültürü Araştırma Sonuçları II**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Er, U.T. (2000). “Evlenme Olgusu ile İlgili Algılamaların Sözlü Türk Halk Kültürüne Yansıması”, **Folklor/Edebiyat**, 6(22), s. 269- 275

Ercan, E. (1973). **Beşik Kertme Nişan ve Bazı Hukuk Uygulamaları**, Folklor Doğru, 30, İstanbul.

Ergin, M. (2017). **Dede Korkut Kitabı**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, s.21.

Erginer, G. (1997). **Kurbanın Kökenleri ve Anadolu’da Kanlı Kurban Ritüelleri**, Yapı Kredi Yayınları, Ankara.

Erkul, A. (2002). **Eski Türklerde Evlenme Gelenekleri, Türkler Ansiklopedisi**, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.

Eroğlu, T. (2003). **Sakarya Halk Kültürü (Derleme Çalışması)**, Sakarya Valiliği.

Ersoy, Y. (2002). “Türk Mutfak Kültürü”, **Türkler**, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.

Gerek, H.G. (2012). **Adana İli Pozantı İlçesi Halk Kültürü Araştırması**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gökbel, A. (1998). **Anadolu Varsaklarında İnanç ve Adetler**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.

Görsel Büyük Genel Kültür Ansiklopedisi (1987), **Adak**, Görsel Yayınlar, İstanbul.

Güçlü, M. (2004). “Trabzon Yöresi Düğün Törenlerinde Horon”, **Milli Folklor**, 64, s.135.

Güzel, Ö. (2021). **Anadolu Halk Kültüründe İnanış ve Ritüeller: Teoriden Pratiğe Kökenleri ve Yansımaları**. Nobel Yayınevi, Ankara.

Güzelbey, C.C. (1981). “Gaziantep’te Doğum ve Çocuğa İlişkin Eski Töre ve İnançlar”, **Türk Folkloru Araştırmaları**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara, s.23.

Çevirme, H. ve Sayan, A. (2005). “Alkarısı İnanmaları ve Bilim”. **Milli Folklor**, 65, s. 67- 72.

Işık, H.Ş. (1976). “Kız, Erkek İlişkileri, Düğün, Kız Alıcı Alayı”, **Türk Folklor Araştırmaları**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara.

Işık, R. (1994). **İslam Öncesi Türklerde Tabiatla İlgili İnanışlar**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İnan, A. (1995). **Tarihte ve Bugün Şamanizm Materyaller ve Araştırmalar**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

İnan, A. (2000). **Tarihte ve Bugün Şamanizm**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Kabak, T. (2011). **Derinkuyu Yöresi Halk İnanışları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kafkasyalı, A. (2010). “Türk dünyasında nevrüz geleneğine toplu bakış”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 6(2), s. 149-172.

Kalafat, Y. (1995). **Doğu Anadolu’da Eski Türk İnançlarının İzleri**, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara.

Kara, Ö. (2023). **Kars Yöresi Halk İnanışları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karabüber, T. (2017). **Tosya Halk İnanışları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karaca, İ. (2017). “Beydili’de (Sivas-Hafik) Ficek Geleneği”, **Uluslararası Beşerî Bilimler ve Eğitim Dergisi**, 3(2), s. 48-63.

Karakaş, A. (2005). **Feke Yöresi Halk Kültürü Araştırması**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karakaş, A. (2006). “Köy ve Şehir Monografilerinin Halk Kültürünün Korunup Aktarılmasına Katkıları”, **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 15(2), s. 243-250.

Karaman, R. (2008). “Anadolu’da Nevruz Kutlamaları. **Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 7(13), s. 129-145.

Karataş, H.C. (1968), “Artvin ve Kars’ta Bazı İnanış ve Adetler”, **Türk Folklor Araştırmaları**, 11(228), s. 5011.

Kartal, N. (1985). **İnegöl ve İnegöl’de Ölümle İlgili Gelenekler**, Halk Kültürü, İstanbul.

Kartal, N. (1998). **İnegöl Folkloru**, Köseleciler Kitap- Kirtasiye, Bursa.

Kasapoğlu, H. (2012). **Pehlivanlı Beldesi. Erzurum Tortum Ortaokulu**. https://pehlivanli.meb.k12.tr/icerikler/pehlivanli-beldesi_192188.html#:~:text=1918%20y%C4%B1%C4%B1ndan%20bu%20yana%20Vihik,belediye%20kurularak%20k%C3%B6y%20kasaba%20olmu%C5%9Ftur.

Kılıç, A. (2001). “İsparta Yöresi Halk inançları”, **Uluslararası Anadolu İnançları Kongresi**, Evrak Yayınları, Ankara, ss 34-43.

Koday, S. ve Erhan, K. (2009). “Tortum Çayı Vadisinde Yer Alan Belediye Örgütlü Yerleşmeler”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 13(2), s. 47-66.

Koz, M.S. (2003). **Yemek Kitabı**, Kitabevi, İstanbul.

Kök, Z. (2006). **Karaisalı (Merkez) Halk Kültürü Araştırması**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Köksal, H. (1987). “İzmir ve Çevresindeki Yatırlar ile Bunlara Bağlı Olarak Yaşayan İnançlar”, **III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri**, IV. Cilt, Gelenek, Görenek ve İnançlar, Kültür ve Turizm Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 86, Ankara.

Köksal, U. (1970). **Ordu’da Köy Düğünleri**, Folklor Doğru, 7, İstanbul.

Köse, N. (2003). “Türk Düğünlerinde Gerdek Sonrası Duvak Geleneği”, **Milli Folklor**, 8, s. 60.

Köseler, S. (2008). **Hatay İli Kırıkhan İlçesi Halk Kültürü Araştırması**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Köseoğlu, İ. (2009). **Elâzığ Merkezine Bağlı Tadım Köyü Alevilerinin Halk İnanışı ve Bunların Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Küçük, A. (1987). “Erzincan ve Çevresinde Halk İnançları”, **3. Milletler Arası Türk Folklor Kongresi Bildirileri (Gelenek, Görenek ve İnançlar)**, Cilt:4, Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara.

Kültür Bakanlığı-Hagem (2001). **Yaşayan Kültür Ahlat**, Ankara.

Malinowski, B. (1990). **Büyük, Bilim ve Din**, Kabalcı Yayınlar, İstanbul.

Maraşlıoğlu, H. (2018). **Geleneksel Türk Dinî İnanışlarında Ateş Kültü**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Nufushane (2023). **Pehlivanlı Mahallesi Nüfusu Tortum Erzurum**. <https://www.nufusune.com/190795-erzurum-tortum-pehlivanli-mahallesi-nufusu>

Ocak, A.Y. (1983). **Bektaşî Menâkıbnâmelerinde İslâm Öncesi İnanç Motifleri**, Enderun Kitabevi, İstanbul.

Okuşluk, R. (1999). “Adana’da Ölüme ve Mezara Bağlı Efsaneler”, **3. Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri**, Adana, Adana Ofset.

Onarlı, İ. (2003). “Nevruz Bayramı”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, 25, s.41-74.

Onat, B. (2018). **Konya İli Selçuklu İlçesi Halk İnanışları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Örnek, S.V. (1995). **Türk Halkbilimi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, s.131.

Örnek, S.V. (2000). **Türk Halkbilimi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Örnek, S.V. (1979). **Anadolu Folklorunda Ölüm**, A.Ü. DTCF Yayınları, Ankara.

Örnek, S.V. (1998). **100 Soruda İlkelerde Din, Sanat, Büyük, Efsane**, Gerçek Yayınevi, İstanbul.

Örnek, Z. (1972). “Alacahöyük ve Civar Köylerde Düğünler”, **Folklor Doğru**, 22(23), s. 24.

Örstan, B. (1971). “Karadeniz Bölgemizin Birkaç Halk Adeti”, **Folklor Doğru**, 15.

Özdemir, A.Z. (2000). “Avşar Düğünlerinde Bayrak Soruları”, **Folklor/Edebiyat**, 6(23), s. 130.

Özder, M.Â. (1967). “Doğum ve Çocuk Üstüne Gelenekler, İnançlar I”, **Türk Folklor Araştırmaları**, 10(213).

Özdoğan, C. (1968). “Adana ve Yöresinde Düğün Gelenekleri”, **Türk Folklor Araştırmaları**, 11(228).

Özergin, M.K. (1969). “İstanbul Yatırılarına Dair”, **Türk Folklor Araştırmaları**, 12(237).

Rahman A. (1996). **Uygur Folkloru**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Rayman, H. (2003). “Yozgat Yöresinde Bazı Şamanik ve Kozmogonik İnançlar”, **Milli Folklor**, 60, s. 88- 91.

Santur, A. ve Hüseyin S. (1995). “Karaözü (Kayseri) Kasabasında Ölüm Geleneği Üzerine Bazı Tespitler”, **Folklor/Edebiyat**, 1(4), s. 141-146.

Savur, S. (2010). **Adana İli Tufanbeyli İlçesi Halk Kültürü Araştırması**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sevindik, H. (1996). “Akçaören ve Yeşilöz (Nevşehir) Köylerindeki Doğum Geleneğinin Halkbilimsel Açidan İncelenmesi” **1. Türk Halk Kültürü Araştırma Sonuçları Sempozyumu Bildirileri**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara

Sevindik, H. ve Santur, A. (1995). “Karaözü (Kayseri) Kasabasında Ölüm Geleneği Üzerine Bazı Tespitler”, **Folklor/Edebiyat**.

Sular, M. E. (2019). Muş’un Bazı Köylerinde Dırındız ve Telaledâdan Gelenekleri Üzerine Bir Değerlendirme. **Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (46), s. 11-24.

Şahin S.E. (2015). **Bursa-Keles İlçesi Kıranışıklar Köyü Halk Edebiyatı ve Folklor Ürünlerinin İncelenmesi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şahin, M.S. (1993). “Cin”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, Divantaş Diyanet Vakfı Neşriyat Pazarlama ve Ticaret A.Ş., İstanbul.

Şener, M. (1993). “Cenaze”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, Divantaş Diyanet Vakfı Neşriyat Pazarlama ve Ticaret A.Ş., İstanbul.

Şimşek, E. (2003). “Kadirli (Osmaniye) Mutfağı ve Mahalli Yemekler”, **Yemek Kitabı (Tarih-Halkbilimi-Edebiyat)**, Kitabevi, İstanbul.

Şişman, B. (1996). “İslamiyet Öncesi Türk İnanç ve Ritüellerinin Samsun Yöresindeki İzleri”, **Türk Kültürü**, 401, s. 563-74.

Şişman, B. (2001). “Samsun Yöresinde Geçiş Dönemleriyle İlgili Yaşayan Halk İnançları ve Bunlara Ait Uygulamalar”, **Türk Halk Kültürü Özel Sayısı-3**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, C.13, S.39, Ankara.

Tanyu, H. (1967). Ankara ve çevresinde adak ve adak yerleri. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

Taş, H. (1994). “Erzurum’da Doğum ve Çocukla İlgili Eski Adet ve İnançlar”, **Türk Halk Kültüründen Derlemeler**, Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, s.199.

Taş, H. (2008). “Bir Alevi Köyü: Bursa Şehitler Köyü’nde Evlenme Törenleri”, **Milli Folklor**, 80, s. 56.

Taşpınar, İ. (2006). **Siirt İli ve Çevresi Yaygın Halk İnanışları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Teke, E. (2005). **Osmaniye’de Doğumla İlgili İnanç ve Uygulamalar**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tezcan, M. (1998). “Çocuk Nişanlılığı (Afyon Çayırbağ Köyü Örneği)”, **Türk Halk Kültürü Araştırmaları**, HAGEM Yayınları, Ankara

Tokdemir, H. (1993). **Artvin Yöresi Folkloru**, Türk Yay, Ankara.

Tuna, S.T. (2005). “Muğla ve İlçelerinde Baş Bağlama Âdeti”, **Folklor Edebiyat**, 11(41).

Turan, M. (1982). “Kars’ta Ölü ile İlgili Gelenekler”, **II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri**, c.IV, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Tüccarbaşoğlu, F. (1970). “Doğumla İlgili İnançlar Örnek Olmak Üzere Büyüsel İşlemler”, **Folklor Doğru**, 11.

Tülbentçi, F.F. (1967). “Eski İstanbul Bayramları”, **Türk Folklor Araştırmaları**, 10(210).

Tümer, G. (1992). “Bereket”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, Divantaş Diyanet Vakfı Neşriyat Pazarlama ve Ticaret A.Ş., İstanbul.

Türdav (1997). “Iskat”, **Büyük Lugat**, Türkiye Kalkınma ve Dayanışma Vakfı Basım Yayım, İstanbul.

Türk, A. (2010). “Erzurum’un Kandilleri -31 – Şeyh Hacı Mehmet Efendi”, **Erzurum Gazetesi**. <http://www.erkurumgazetesi.com.tr/yazar/Erzurum-un-Kandilleri-31-%E2%80%93-Seyh-Haci-Mehmet-Efendi/1952/>

Türkdoğan, O. (1982). **Doğu Anadolu’da Ana-Çocuk Bakımı ile İlgili Kültür Kalıpları**. II. Milletlerarası Türk folklor Kongresi Bildirileri IV. Cilt (Gelenek-Görenek ve İnançlar). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, ss.587-597.

Uslu, Ş. (2004). “Darende ve Çevresinde Halk İnançları”, **Millî Folklor**, 61, s. 93.

Uyuklu, Ö. (1973). “Bitlis Yöresinde Adaklar, Adet ve İnançlar”, **Folklor Doğru**, 27.

Üzelgök, Ö. (2008). **Adana İli Kozan İlçesi Halk Kültürü Araştırması**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Varis, A. (2004). “Türklerin Ad Koyma Gelenekleri Üzerine Bir İnceleme”, **Milli Folklor**, 8(61).

Yanik, L.K. (2006). “‘Nevruz’or ‘Newroz’? deconstructing the ‘invention’ of a contested tradition in contemporary Turkey”, **Middle Eastern Studies**, 42(2), s. 285-302.

Yaran, R. (1994). “Düğün”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, Divantaş Diyanet Vakfı Neşriyat Pazarlama ve Ticaret A.Ş., İstanbul.

Yardımcı, M. (2004). **Türk Halk Edebiyatında Nesir**, Ürün Yayınları, Ankara.

Yener, Ş.S. (1959). “Gaziantep”te Evlenme”, **Gaziantep Halk Bilgisi Derlemeleri**, Gaziyurt Matbaası, Gaziantep.

Yıldırım, D., Çobanoğlu, Ö., ve Özarslan, M. (2004). **Liseler İçin Halk Bilimi**. MEB, İstanbul, s. 43.

Yıldız, M. (1968). “Ermenek Başyayla Kasabasında Ölüm ve Cenaze Törenleri”, **Türk Folklor Araştırmaları**, 11(226).

Yıldız, N.Ç. (2010). **Nevşehir İli Gülşehir İlçesi Halk Edebiyatı ve Folkloru Üzerine Bir İnceleme**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yılmaz, M.A. (2005). **Aladağ Halk Kültürü Araştırması**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yurt Ansiklopedisi (1982). **Gaziantep**, Anadolu Yayıncılık, İstanbul.

Yüksel, M. (1968). “İnsan ve Hayvan Hastalıklarının Tedavisi”, **Türk Folklor Araştırmaları**, 11(224).

EKLER

Ek 1. Kaynak Kişiler

Kod	İsim Soyisim	Yaş	Meslek	Eğitim Durumu
K1	Nusret Erkanlı	55	İnşaat ustası	İlkokul mezunu
K2	Yusuf Erkanlı	61	Çiftçi	İlkokul mezunu
K3	Sadet Erkanlı	50	Ev hanımı	İlkokul mezunu
K4	Cemile Sevin	73	Ev hanımı	-
K5	Ayşe coşkun	57	Ev hanımı	Okur yazar
K6	Elif Bilen	48	Ev hanımı	
K7	Osman Altun	70	Çiftçi	İlkokul mezunu
K8	Fatma Yıldız	49	Ev hanımı	
K9	Ahmet Tosun	69	Emekli	
K10	Mustafa Saraçoğlu	74	Emekli	İlkokul mezunu
K11	Şehrinaz Tosun	71	Ev hanımı	İlkokul mezunu
K12	Kezban Eroğlu	67	Ev hanımı	Okur yazar
K13	Yaşar Altun	65	Ev hanımı	Okur yazar
K14	İbrahim Yıldız	82	Emekli	
K15	Gülhas Erkanlı	63	Ev hanımı	Okur yazar
K16	Hatice Yıldız	54	Ev hanımı	Okur yazar
K17	Mehmet Atalay	70	Emekli	
K18	Servet Kasapoğlu	78	Emekli	-
K19	Fatma Bilin	72	Ev hanımı	-
K20	İlhami Altun	57	Hastane çalışanı	Lise mezunu
K21	Hatice Aydın	62	Ev hanımı	Okur yazar
K22	Nurgül Daldal	59	Ev hanımı	Okur yazar
K23	Fatma Eryiğit	52	Ev hanımı	Okur yazar
K24	Serfinaz Yılmaz	80	Ev hanımı	-
K25	Fatma Coşkun	55	Ev hanımı	Lise mezunu
K26	Sündüz Coşkun	53	Öğretmen	Üniversite mezunu
K27	Mustafa Coşkun	71	Emekli	Lise mezunu
K28	Gülizar Kop	64	Ev hanımı	Okur yazar
K29	Şaban Kasapoğlu	51	Esnaf	Lise mezunu
K30	Muharrem Akpınar	82	İnşaat Ustası	Okur yazar
K31	Rabia Eryiğit	65	Ev hanımı	-
K32	Gülizar Demirli	62	Ev hanımı	-
K33	Vesile Kasapoğlu	45	Ev hanımı	Okur yazar
K34	Hatice Kantar	40	Ev hanımı	İlkokul mezunu
K35	Hibe Şener	51	Ev hanımı	İlkokul mezunu
K36	Hatice Coşkun	42	Ev hanımı	Ortaokul mezunu
K37	Zennure Akçay	38	Ev hanımı	İlkokul mezunu
K38	Fadime Akçay	55	Ev hanımı	İlkokul mezunu
K39	Sadet Demirli	52	Ev hanımı	İlkokul mezunu
K40	Hanım Akpınar	75	Ev hanımı	-
K41	Abdürrahim Kop	53	Belediye çalışanı	Ortaokul mezunu
K42	Yaşargül Coşkun	50	Ev hanımı	Okur yazar

K43	Muzaffer Erkanlı	51	Emekli	İlkokul mezunu
K44	Murtaza Atalay	72	Emekli	İlkokul mezunu
K45	Meryem Kop	43	Ev hanımı	İlkokul mezunu
K46	Ömer Yılmaz	60	Esnaf	İlkokul mezunu
K47	Senem Kop	49	Ev hanımı	İlkokul mezunu
K48	Fahriye Altın	78	Ev hanımı	-
K49	Ayşegül Altun	45	Ev hanımı	Ortaokul mezunu
K50	Asiye Coşkunoglu	67	Ev hanımı	-
K51	Saniye Coşkun	61	Ev hanımı	-
K52	Hatice Topçu	41	Ev hanımı	İlkokul mezunu
K53	Mustafa Atalay	68	Emekli	İlkokul mezunu
K54	Hatice Kasapoğlu	64	Ev hanımı	İlkokul mezunu
K55	İbrahim Erkanlı	57	Emekli	İlkokul mezunu
K56	Ahmet Küçükakalp	45	Emekli	Ortaokul mezunu
K57	Meryem Işık	50	Ev hanımı	İlkokul mezunu
K58	Osman Şener	65	Memur	İlkokul mezunu
K59	Vasviye Coşkunoglu	49	Ev hanımı	İlkokul mezunu
K60	Nurgül Atalay	55	Ev hanımı	Okur yazar
K61	Fatma Yıldız	52	Ev hanımı	Okur yazar
K62	Vesile Kasapoğlu	59	Ev hanımı	Okur yazar
K63	Şehriye Altun	82	Ev hanımı	-
K64	Hediye Koçak	47	Ev hanımı	Okur yazar
K65	Fatma Koçak	49	Ev hanımı	Okur yazar
K66	Hacer Saraçoğlu	50	Ev hanımı	İlkokul mezunu
K67	İbrahim Coşkun	65	Çiftçi	Okur yazar
K68	Feyyaz Coşkunoglu	50	İşçi	Ortaokul mezunu
K69	Behice Kasapoğlu	81	Ev hanımı	-
K70	Ahmet Altın	81	Emekli	Okur yazar
K71	Feramuz Altın	83	Emekli	Okur yazar
K72	Meryem Yeşilyurt	66	Ev hanımı	Okur yazar
K73	Meryem Atalay	68	Ev hanımı	Okur yazar
K74	Mehmet Altun	70	Emekli	Okur yazar
K75	İsmail Atalay	71	Emekli	Okur yazar
K76	Saniye Coşkunoglu	82	Ev hanımı	-
K77	Hatice Demirli	45	Ev hanımı	Ortaokul mezunu
K78	Fatma Kasapoğlu	38	Ev hanımı	Ortaokul mezunu
K79	Hediye Coşkun	48	Ev hanımı	Ortaokul mezunu
K80	Ahmet Kasapoğlu	55	Akademisyen	Üniversite mezunu
K81	Hatice Erkanlı	25	Öğrenci	Üniversite öğrencisi
K82	Hatice Altun	51	Ev hanımı	Okur yazar
K83	Fatma Coşkunoglu	71	Ev hanımı	-
K84	Emine Koçak	41	Ev hanımı	İlkokul mezunu
K85	Zöhre Yıldız	76	Ev hanımı	-
K86	Ayşe Güngör	78	Ev hanımı	-
K87	Ayşe Erkanlı	51	Ev hanımı	Okur yazar
K88	Şehrinaz Kasapoğlu	67	Ev hanımı	Okur yazar
K89	Selahattin Coşkunoglu	65	Emekli	Okur yazar

K90	Necmiye Uludağ	78	Ev hanımı	-
K91	Necmettin Coşkun	75	Emekli	Okur yazar
K92	Mahmut Eryiğit	63	Emekli	Lise mezunu
K93	Şehriye Coşkunoglu	78	Ev hanımı	-
K94	Ayşe Kasapoğlu	66	Ev hanımı	Okur yazar
K95	Nezehe Demirli	50	Ev hanımı	Okur yazar
K96	Rabia Demirli	51	Ev hanımı	İlkokul mezunu
K97	Nazire Işık	58	Ev hanımı	Okur yazar
K98	Halis Kara	70	Emekli	Okur yazar
K99	Meryem Çeliker	60	Ev hanımı	Okur yazar
K100	Hatice Küçükcalp	52	Ev hanımı	İlkokul mezunu

Ek 2. Görseller

	
Fotoğraf 1. Kışlık yiyeceklerin saklandığı tecir	Fotoğraf 2. Ölçü aletlerinden kantar
	
Fotoğraf 3. Tandır	Fotoğraf 4. Şeyh Efendinin Hücresinin Dıştan Görünüşü

Fotoğraf 5. Şeftali Ağacı

Fotoğraf 6. Şeyh Efendinin Özel Eşyaları

Fotoğraf 7. Çepik

Fotoğraf 8. Mutfak Eşyaları

Fotoğraf 9. Pestil dökme

Fotoğraf 10. Mutfak eşyalarından çinko

Fotoğraf 11. Güğüm

Fotoğraf 12. Müsafirhane

Fotoğraf 13. Kilim

Fotoğraf 14. İğne oyası

Fotoğraf 15. Şeyh Efendinin hücresinin içten görünüşü

Fotoğraf 16. Ev kapısı

Fotoğraf 17. Halk giyimi

Fotoğraf 18. Halk giyimi

Fotoğraf 19. El işlemesi

Fotoğraf 20. Dut

Fotoğraf 21. Domates

Fotoğraf 22. Fasulye

Fotoğraf 23. Elma

Fotoğraf 24. Domates

Fotoğraf 25. Biber

Fotoğraf 26. Üzüm

Fotoğraf 27. El dokuması lifler

Fotoğraf 28. El işlemesi

Fotoğraf 29. Tarhana dökme

Fotoğraf 30. Tarhana lıcı

Fotoğraf 31. Tandır ketesi

Fotoğraf 32. Pekmez

Fotoğraf 33. Kuru fasulye

Fotoğraf 34. Tandır ekmeği

Fotoğraf 35. Ceviz

Fotoğraf 36. Güreş organizasyonu

Fotoğraf 37. Sandık

Fotoğraf 38. Duvar kilimi

Fotoğraf 39. Gözleme